

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜLTEKİN SÂMANOĞLU
(Hayat-Sanat ve Eserleri)

Hazırlayan
Yaşar ŞİMŞEK

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç Dr. Turan KARATAŞ

TOKAT - 2007

GÜLTEKİN SÂMANOĞLU
(Hayat-Sanat ve Eserleri)

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 15/ 01 / 2007

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)	İmzası
Başkan : Doç. Dr. Turan KARATAŞ
Üye : Yrd. Doç. Dr. Zekeriya BAŞKAL
Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet MERCAN

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 19/10/2006 tarih ve 2006/25-10 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü:	Mühür
Prof. Dr. Mehmet Durdu KARSLI	İmza

TEŞEKKÜR

Bu meşakkatli yolda bana kılavuzluk yapan, tez konumun belirlenmesinde ve ileriki aşamalarda yön veren, her türlü konuda yardımını esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Turan Karataş'a, teşvik ve ilgilerini her zaman gördüğüm Doç. Dr. Hanifi Vural'a, kapısını her çaldığımda güler yüzüyle beni karşılayan Yard. Doç. Dr. Zekeriya Başkal'a teşekkür ediyorum.

Gültekin Sâmanoğlu ile ilgili kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan, her aradığımda beni kırmayan Gülay Pertez'e, değerli vakitlerini bana ayıran Seher Çalık ve H. Emre Pekyürek'e teşekkürlerimi burada belirtmek istiyorum Ayrıca manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme, çalışmamda kahrımı çeken ve burada ismini sayamadığım bütün sevdiklerime, arkadaşlarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

ÖZET

Bu çalışma Gültekin Sâmanoğlu'nun hayatını, sanatını ve eserlerini kapsayan bir monografidir. Hakkında şimdiye kadar pek az araştırma yapılmış olan şairin tüm eserleri çalışma boyunca etüt edilerek değerlendirilmiştir.

Hisar grubunun önemli simalarından biri olan Gültekin Sâmanoğlu, 1927-2003 yılları arasında yaşamış, düz yazılarından çok şiirleri ve şairliğiyle bilinen/tanınan bir isim olmuştur. *Çınaraltı* dergisinde "O Kadın" şiiri ile dikkatleri çeken şairin, şiir ve düz yazıları *Hisar* başta olmak üzere, *Türk Edebiyatı*, *Çağrı*, *Türk Dili*, *Millî Kültür* gibi ulusal dergilerde yayımlanmıştır.

Basın-yayın kurumlarındaki çeşitli görevleri edebiyatla, şiirle, yazıyla olan ilişkisini olumlu yönde etkilese de, iş hayatının yoğunluğundan dolayı velut bir şair olamamış, arzu ettiği eserleri verememiştir. Hayatını, eserlerini ve sanatını etraflıca anlatmaya çalıştığımız Gültekin Sâmanoğlu, yazılarında edebiyat ve sanat hayatımızın sorunlarına eğilirken, ortaya yeni çözümler koyma peşinde ve arayışlar içindedir. Şiirlerinde ise, aile saadeti, kadın, aşk, vatan sevgisi ve millî duyguları bazen içine kapanık bir ruh haliyle bazen de coşkun bir şekilde işlemiştir.

Bu çalışmamızda, *Gültekin Sâmanoğlu Hayat-Sanat ve Eserleri* adı altında şairin Türk edebiyatındaki yerini, eserlerinin edebî değerini belirlemeyi, onun hakkında bilinmesi gerekenleri ortaya koymayı amaçladık.

Sanatçının eserlerinin ağırlıklı olarak şiir türünden oluşması nedeniyle incelemeler, daha çok şiirler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu değerlendirmeleri yaparken Mehmet Kaplan'ın eserlerinde takip ettiği yöntemlerin yanı sıra edebiyatımızda şiir konusunda başvurulan metotlardan da yararlandık.

Yakın dönem kùltür, sanat ve edebiyat hayatımızda önemli bir yeri olduğunu düşündüğümüz Gültekin Sâmanoğlu üzerine hazırlanan bu çalışmanın, edebiyatımız için belli bir boşluğu dolduracağı ümidini taşıyoruz.

Anahtar kelimeler:

Gültekin Sâmanoğlu, *Hisar* dergisi, şiir, Türk edebiyatı..

ABSTRACT

This work is a monograph discussing the life, art and works of Gültekin Samanoğlu. We have discussed all the works of the poet on whom there have been few works.

Gültekin Samanoğlu, who was one of the important figures of Hisar group, lived between 1927-2003 and was known with his poems rather than his prose. He was noticed with “That Woman” poem in *Çınaraltı* and wrote in *Hisar, Türk Edebiyatı, Çağrı, Türk Dili, Milli Kültür*.

Although his work in Press affected his artistic side in a positive way, because of the intensity of his duties he could not produce the Works that he wanted to. He was after new solutions and producing new things. In his poems, family life, woman, love, love of country, and national feelings were expressed sometimes in a reserved way sometimes in an open way.

In this work, we aimed to discuss the place of Samanoğlu and the value of his literary Works in Turkish literature.

We mainly focused on his poetry because most of his works are poetry. We benefited from the literary methods that Mehmet Kaplan used in his analysis.

We hope that our Works is going to fulfill a niche for Gültekin Samanoğlu who has an important place in Turkish cultural and literary life.

Key words:

Gültekin Samanoğlu, Hisar Literary Magazine, poetry, Turkish literature.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	vii
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	8
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	12
4. BULGULAR.....	16
4.1. RESMÎ HAYATI VE MİZACI	16
4.1.1. Resmî Hayatı	16
4.1.1.1. Soyu, Ailesi ve Çocukluğu.....	16
4.1.1.2. Öğrenim Hayatı ve Gençlik Yılları	25
4.1.1.3. Evliliği, Ordudaki Görevi ve Bu Görevden Ayrılması	33
4.1.1.4. Memuriyet Yılları ve Önemli Görevleri	36
4.1.1.5. Ölümü	40
4.1.2. Mizacı, Şahsiyeti ve Karakteri	46
4.2. EDEBÎ HAYATI, GÖRÜŞLERİ VE ESERLERİ	55
4.2.1. Edebi Hayatı	55
4.2.1.1. Şiire Başladığı Çevre	55
4.2.1.2. İlk Hevesler ve İlk Denemeler.....	59
4.2.1.3. İlk Şiirleri.....	61
4.2.1.4. Şiir Toplantıları	63
4.2.1.5. Dergilerde Görünmesi ve Adını Duyurması	67
4.2.1.6. Hisar'daki Yılları.....	71
4.2.1.6.1. Hisar Dergisinin Kuruluş Çalışmaları ve Hisarcılar	71
4.2.1.6.2. Hisar'ın İlk Dönemindeki Şiirleri ve Yazıları.....	78
4.2.1.6.3. Hisar'ın Yayın Hayatına Ara Vermesi ve Bu Dönemdeki Çalışmaları.....	79
4.2.1.6.4. Hisar'ın İkinci Defa Yayına Başlaması.....	81
4.2.1.6.5. Hisar'ın İkinci Dönemindeki Şiirleri ve Yazıları	82
4.2.1.6.6. Hisar'ın Yayın Hayatına Son Vermesi.....	83
4.2.1.7. 1980 Sonrası Edebi Çalışmaları.....	86
4.2.2. Görüşleri.....	89
4.2.2.1. Şiir	89
4.2.2.2. Edebiyat ve Sanat Meseleri	96
4.2.2.3. Sanatkâr-Şair	102
4.2.2.4. Sanat Eseri, Yayınlar, Dergiler, Yayınevi ve Okur	107
4.2.2.5. Edebiyatçılarımıza Dair Görüşleri	111
4.2.2.5.1. Yahya Kemal Beyatlı	112
4.2.2.5.2. Orhan Şaik Gökyay.....	113
4.2.2.5.3. Necip Fazıl Kısakürek	114
4.2.2.5.4. Munis Faik Ozansoy	115
4.2.2.5.5. İlhan Geçer.....	116
4.2.2.5.6. Tarık Buğra	117
4.2.2.5.7. Feyzi Halıcı.....	119

4.2.2.5.8. Ahmet Kabaklı	121
4.2.2.5.9. Ahmet Tufan Şentürk	122
4.2.2.5.10. Mehmet Çınarlı	122
4.2.2.5.11. Yahya Benekay	124
4.2.2.5.12. Bekir Sıtkı Erdoğan	125
4.2.2.5.13. Ümit Yaşar Oğuzcan	126
4.2.2.5.14. Nevzat Yalçın	126
4.2.2.5.15. Mustafa Necati Karaer	127
4.2.2.6. Diğer Konular	130
4.2.3. Eserleri	132
4.2.3.1. <i>Şiir Kitapları</i>	132
4.2.3.1.1. Alacakaranlık	133
4.2.3.1.2. Uzun Vuran Gölge	138
4.2.3.2. <i>İnceleme Kitapları</i>	143
4.2.3.2.1. Cahit Sıtkı Tarancı-Seçmeler	143
4.2.3.2.2. Kemâlettin Kâmi Kamu	147
4.2.3.3. <i>Kitaplarına Girmeyen ve Yayımlanmamış Şiirleri</i>	149
4.2.3.4. <i>Yazıları</i>	151
4.3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ŞİİRİ VE SANATI	153
4.3.1. Şiirlerinin Yapı ve Şekil Bakımından İncelenmesi	157
4.3.1.1. <i>Dış Yapı</i>	160
4.3.1.2. <i>Ölçü ve Kafiyeye</i>	166
4.3.1.3. <i>Tekrarlar</i>	172
4.3.1.4. <i>Dil</i>	174
4.3.1.5. <i>Üslup</i>	177
4.3.1.6. <i>Şiirindeki Değişimler</i>	180
4.3.2. <i>Şiirlerinin Muhteva Bakımından İncelenmesi</i>	181
4.3.2.1. <i>Yaşama Sevinci</i>	184
4.3.2.2. <i>Sevgi</i>	187
4.3.2.3. <i>Aşk</i>	190
4.3.2.4. <i>Gurbet-Yalnızlık</i>	195
4.3.2.5. <i>Özlem-Ayrılık</i>	196
4.3.2.6. <i>Aile</i>	200
4.3.2.7. <i>Memleket, Tarih ve Milli Değerler</i>	204
4.3.2.8. <i>Göz ve Görme</i>	209
4.3.2.9. <i>Yaşlılık Duygusu</i>	215
4.3.2.10. <i>Tabiat</i>	218
5. SONUÇ	220
KAYNAKLAR	225
EKLER	245
ÖZ GEÇMİŞ	273

KISALTMALAR

Ankara	(Ank.)
Bakınız	(bkz.)
Baskı	(bs.)
Cilt	(C.)
Danışman	(Dan.)
Enstitü	(Ens.)
Fakülte(si)	(Fak.)
Gazete(si)	(gzt.)
İstanbul	(İst.)
Konuşan(lar)	(Kon.)
Sayı	(S.)
Sayfa	(s.)
Yayımları	(Yay.)
Yöneten	(Yön.)

1. GİRİŞ

Türk edebiyatı tarihi incelendiğinde bugün hâlâ aydınlatılmamış hususların ve tanıtılmamış şahsiyetlerin var olduğu görülür. Bunların araştırılıp tanıtılması, edebî çalışmalara ışık tutması açısından önem taşımaktadır. Kültür tarihimiz açısından da önem taşıyan şahsiyetlerin eserleriyle birlikte incelenmesi/anlatılması, daha çok biyografik/monografik çalışmalarla mümkün olmaktadır. Bu nedenle, biyografi/monografi çalışmaları, kitapları sanatkârların yaşamını ve sanatçı kimliğini yansıtması açısından önem taşırlar. Gizemli bir yolculukta eserler ortaya koyan, belli bir döneme damgasını vurmuş, adından söz ettirmiş pek çok isim bu tür çalışmalar sayesinde günyüzüne çıkmış ve tanınmıştır. Bunun neticesinde de, eserleri daha bir anlam kazanmış, birçok insana bu şekilde ulaşma imkânı bulmuşlardır.

Bugün tarihî ve kültürel birikimimizin/zenginliğimizin temel taşlarını oluşturan şahsiyetlerin ve eserlerin günümüz insanı için (alanında çalışan, öğrenim görenler dışında) pek bir anlam ifade etmediği ve onlarca yeterince tanınmadığı aşikârdır. Bunun nedeni de edebiyatın, şiirin, kitabın hayatımızdaki yerinin yeteri derecede önemslenmemesi, dikkate alınmamasıdır. Edebiyat hayatındaki yetersizlikler ve eksiklikler ise bu sorunun başka bir boyutunu oluşturur. Özellikle eserler ve şahıslar hakkındaki çalışmaların yetersizliği başta olmak üzere edebiyat dünyasındaki birtakım görüş ayrılıkları da ister istemez kişilere ve eserlere bakış açısında bir tarafgirliğin oluşmasına zemin hazırlamıştır. İsimlerin seçilmesi ve değerlendirilmesi açısından tutarsızlıklar, çelişkiler ortaya çıkmıştır. Kime ne kadar değer verileceği, kimlerin önemli sayılıp, kimlerin ikinci, üçüncü dereceye itileceği konusundaki anlaşmazlıklar, taraf tutmalar edebiyatta ayrıca işlenmesi/irdelenmesi gereken bir sorunsaldır. Biz, bütün bu ikilemler içinde, zengin bir geçmişin vârisleri olduğumuzun bilinciyle,

tarihimiz boyunca yetişmiş, eser vermiş, kalburüstü şahsiyetleri tanımayı/ tanıtmayı bir görev addediyoruz.

Şiir, ne olursa olsun samimi/içten kopup gelen duyguları terennüm eder. Şairler, şiirlerini narin/nazlı birer canlı varlık olarak görür, ona kırılacak bir ‘eşya’ edasıyla yaklaşırlar. Ancak bu ‘eşya’ cansız, ruhsuz ve manasız değildir. İnsanı titreten, ağlatan, duygularına tercüman olan ve çoğu zaman da hayatı anlamlı kılan parçalardır. İnsan daima onunla hemhâl olacak, onunla kendini en iyi, en yetkin bir şekilde ifade edebilecektir. Şiire “nazlı bir gelin edası”yla yaklaşanları birleştiren *Hisar* dergisi her ne kadar aynı görüşü paylaşan şairleri bir arada barındırmış olsa da muhteva, biçim, dil ve üslûp açısından her şairin aynı duyguları/fikirleri paylaşması mümkün değildir. Zira her şair kendi muhayyilesinden geçenleri kaleminden aksettirir/döker. 1950-1980 yılları arasında adından söz ettiren *Hisar* gurubunun şiire olan ilgileri ve çalışmaları oldukça takdire şayandır. Bu nedenle tezimize konu olan Gültekin Sâmanoğlu’nun Türk şiiri içindeki yerini sağlıklı bir biçimde izah edebilmek için Yeni Türk Şiiri’ndeki oluşumlara özellikle de *Hisar* topluluğuna kısaca değinmenin yararlı olacağı kaanatindeyiz.

Bilindiği gibi Türk şiir tarihi, yaklaşık yüz yıldır çeşitli akımlar/hareketler/çıgırlar, dergiler ve önemli şairler vasıtasıyla gelişim göstermiştir. Şiir tarihimizde, birçok edebî akım ve görüşler dönem dönem etkili olmuştur. Bu akımlar etrafında görüş birliği sağlayan şair ve yazarlar, bir dergi etrafında birleşerek yapmak istediklerini/amaçlarını ortak bir düşünce çerçevesinde ifade etmeye çalışmışlardır. Bilhassa *Servet-i Fünûn* dergisi etrafında bir araya gelen bir grup sanatçı ve aydın *Servet-i Fünûn Edebiyatı*’nın oluşumuna zemin hazırlamıştır. 20. yüzyılın başlangıcında Avrupa merkezli gelişim gösteren şiirimizdeki oluşumlar Cumhuriyet ve sonrası

dönemde de devam etmiştir. Beş Hececiler, Yedi Meşâleciler, Garipçiler (Birinci Yeni), Toplumcu-Gerçekçiler, İkinci Yeni bu oluşumların en önemlileridir. Bu oluşumların bir topluluk, bir akım gibi önem kazanmasını ve tanınmasını sağlayan en önemli yayın organları hiç kuşkusuz edebiyat dergileridir. Bu bağlamda önem kazanan edebiyat dergileri, edebî yeniliğimiz ve şiir estetiğimize küçümsenmeyecek katkılarda bulunduğu gibi, edebiyat tarihine de adından söz ettiren “iyi” isimler kazandırmıştır. Bir nevi mektep addedilen dergi bürolarından edebiyatımızın gelişimi adına hatırı sayılır kalem erbabı yetişmiştir.

Türk edebiyatında haklı bir şöhrete sahip olan *Hisar* da yukarıdaki nitelikleri haiz dergilerimizden biridir. Ellili yıllarda getirmiş olduğu heyecan ve sesle, bağrından yetiştirdiği isimlerle şiirimize ayrı bir renk ve hava katmıştır. Dergi etrafında da Hisar şairleri/Hisar grubu adı ile anılan bir topluluk oluşmuştur. Gültekin Sâmanoğlu bu grubun/topluluğun kıymetli bir şairi ve aynı zamanda yazarıdır. Daha çok şiirleri ile ön plana çıkan Sâmanoğlu, zaman zaman yayımlanan nesir yazılarıyla da adından söz ettirmiştir. Gültekin Sâmanoğlu ve arkadaşlarının şiir anlayışını yansıtan, derginin çıkışından yirmi beş yıl sonra açıkladıkları/yayımladıkları, edebiyatımıza getirmek istedikleri yenilikleri ve yapmayı amaçladıkları faaliyetleri içeren -bildiri mahiyetindeki- ortak görüşleri ana hatlarıyla şöyledir:

1- Batıyı taklit veya kopya ederek, millî bir sanat yaratılamaz.

Türk sanatı kendi rengi, havası ve özellikleri içinde geliştirilebildiği takdirde bir değer kazanır, Batı sanatıyla boy ölçüşme fırsatı bulur.

2- Sanatın sürekli olarak değişmesi ve yenileşmesi esastır.

Fakat bu değişme ve yenileşme eskiyi ret ve inkâr ederek,

eskiyle bütün bağları kopararak, sağlıklı ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirilemez. Yeni eskiye dayalı, eskiden güç almalıdır.

3- Sanat hiçbir ideolojinin veya siyasî görüşün propaganda aracı yapılamaz. Sanatçı eserini yaratırken tamamıyla hür ve bağımsız olmalıdır.

4- Edebiyatın dili, yaşayan, konuşulan canlı dildir. Konuşulan dilde Türkçe karşılığı bulunan yabancı kelimelerin, yazı dilinden çıkarılması yerinde olmakla birlikte, kelimelerde bir ırk ayrımı yapılarak, halkın kullanıp durduğumuz ve kendi hançeresine uydurduğu kelimelerin asıllarını Arapça veya Farsça'dır diye dilimizden atıp, yerlerine "Türkçe" adıyla yeni kelimeler uydurulması, özellikle "Öztürkçe" kavramları karşılama görevi verilerek nüansların ortadan kaldırılması, dilin fakirleşmesi doğru değildir (İmzasız, 1967: 17-18).

Sâmanoğlu'nun edebî görüşlerini ve sanat anlayışını da yansıtan bu düşünceler bir bakıma şairin şiirdeki sınırlarını çizmiş ve sanat konusundaki amacını belirgin bir biçimde ortaya koymuştur. Şiir yazmanın moda olduğu/popülerleştiği günümüzden yaklaşık elli beş yıl önce şiirimizin planlı, programlı ve ciddi bir uğraş olarak ele alındığını bu tür çalışmalardan/faaliyetlerden çıkarmak mümkündür. O dönemde, bilhassa şiire boş bir uğraş olarak bakıldığını Dr. Gıyasettin Aytaş'ın aşağıya aldığımız satırlarında görüyoruz:

Şiir yazmak, onunla hemhal olmak, günümüz insanı için neredeyse boş, işe yaramaz bir davranış biçimi olarak algılanmaktadır. Maddenin her şeyiyle insana hakim olduğu

ve onu kuşattığı bir dönemde şiirden söz etmek, neredeyse suç sayılır oldu. Bütün bunlara rağmen, şiirin her devirde olduğu gibi, günümüzde de sevenleri ve onunla ilgilenenler bulunmaktadır (Aytaş, 1999: 2).

Bazı çevrelerce küçümsenen *Hisar* dergisi ve mensupları, ne olursa olsun Cumhuriyetten sonraki dönemde edebiyatımıza getirdikleri yenilik ve anlayışlarıyla adından söz ettirmiş bir topluluk olmuştur. Ne var ki, topluluğun isimleri gün geçtikçe unutulmuş, ikinci planda kalmıştır. Yine de bazı isimler, edebî çalışmalar vasıtasıyla, az da olsa, gün yüzüne çıkma imkânı bulmuştur. Bunların dışında kalanlar ise kaderleriyle başbaşa bırakılarak, unutulmaya terk edilmiştir. *Hisar* grubunun önemli simalarından biri olan Gültekin Sâmanoğlu da, unutulan isimlerin başında gelmektedir. Biz, bu çalışmada *Hisar* dergisi ve grubu içinde adından söz ettirmesine rağmen, yeterince tanınmayan, titiz ve ince ruhlu bir ismi etraflıca anlatmaya çalışacağız. Edebiyat tarihimizde kenarda bırakmaya kıyamayacağımız şair için, 1927’de açılan parantez 2003’ün 11 Nisan’ında kapanmıştır. Cumhuriyetin ilanından dört yıl sonra doğmuş, halkın maddi zorluklarla savaştığı bir dönemde ve “İkinci Dünya Savaşı” yıllarında gençlik günlerini yaşamıştır. Asker, sivil memuriyet, yöneticilik, şairlik, yazarlık gibi birçok vasfı taşıması açısından da dolu dolu bir yaşam serüveni olmuştur.

Öncelikle, edebiyat tarihimizde Gültekin Sâmanoğlu hakkında kapsamlı ve müstakil bir çalışma olmaması, bu isim üzerinde durmamızda/karar kılmamızda ön ayak olmuştur. Şair hakkında, Feyzi Halıcı’nın *Şiirleşen Bir Ömrün Hikâyesi* adı altında hakkında yazılanları derlediği 52 sayfalık küçük bir kitap, Atatürk ve Gaziosmanpaşa Üniversitelerinde yapılmış olan bitirme tezleri vardır. Bir de, hayatına dair olmasa da İstanbul Üniversitesi’nde *Alacakaranlık* şiir kitabını gramer açısından inceleyen bir

lisans tezi mevcuttur. Bu çalışmaların şairin hayatına ve sanatına dair çoğu şeyi yansıtmadığı ve eksik kaldığı ortadadır. Onun gibi edebiyata ve sanata değer vermiş, şiirle hemhâl olmuş kabiliyetli ve çalışkan bir ismin kenarda bırakılıp unutulması edebiyat tarihimiz açısından eksiklik olacağı kaygısı, onu seçmemizde etkili olmuştur.

Hisar grubunun değerli şairlerinden biri olan Gültekin Sâmanoğlu, şiiri bütün güzelliklerin içinde barındıran bir çiçeğe benzetmiş ve şiirlerini bu unsurları göz önünde tutarak yazmıştır. O, sanatın dolayısıyla da şiirin politikaya, herhangi sosyal bir amaca hizmet etmesine şiddetle karşı çıkar. Ona göre edebî türler coşkun ruh halini, dile getirilemeyen duyguları yansıtarak, insanın ondan etkilenmesini, hislerine tercüman olmasını sağlayabilmelidirler. Bu kaygılarla yoğrulan ve yaşayan, yaklaşık 55 yıllık sanat yaşamında çalışkanlığı ve titizliğiyle tanınmış olan Gültekin Sâmanoğlu şiirimizde ve edebiyatımızda kenarda bırakılmış, pek çok kişiden yalnızca biri olma hüviyetini taşır. Onun da her şair gibi bir şiir zevkinin olduğu, dili kullanmada birtakım çalışmalar yaptığı, edebiyat ve sanat hakkındaki yararlı denebilecek fikirleri savunmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Yaşadığı dönemin sorunlarına ışık tutan yazıları, sosyal konulara dair görüşleri ile kültür ve sosyal hayatımıza katkıda bulunmuştur. Ayrıca yayımlanan iki şiir kitabı ve Türk şiirinin iki önemli şairi hakkında yazdığı inceleme kitapları ile edebiyatımıza hizmeti, katkısı olan bir isimdir. Özellikle “Garipçiler”in şiirine tepki niteliğinde ortaya çıkan/çıktığı düşünülen “Hisarcılar” arasında/içinde etkili bir kalem olmuştur. Başta hakkında yazılanlar, söylenenler, sonra eserleri çıkış noktamız ve kaynağımız olmuş, bize fikir vermiştir. Çalışmamızda onun eserleri ve fikirleri üzerinde yoğunlaşarak, hayatını/şairliğini/eserlerini anlatmaya, onun şiirimize/edebiyatımıza katkılarını belirlemeye çalıştık.

Gültekin Sâmanoğlu hakkında müstakil bir çalışmanın bulunmayışı, şairle ilgili birçok şeyi ilk defa söyleyecek olmamız dolayısıyla soruları da beraberinde getirecektir. Çalışmamızla ilgili eksiklikler olmuştur. Edebiyat ve eleştiri dünyasında her yeni çalışmanın geriden gelenlere yol gösterdiği veya birtakım sorular ortaya çıkardığı düşüncesi bizi mutlu edecektir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Gültekin Sâmanoğlu hakkında yayımlanmış müstakil bir kitap, yapılmış yüksek lisans ve doktora tezi mevcut değildir. Araştırmalarımız neticesinde, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nde yapılmış olan *Gültekin Sâmanoğlu* başlığı altında monografik bir bitirme çalışmasına, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yapılan *Gültekin Sâmanoğlu Hayatı, Sanatı, Eserleri* adlı lisans tezine ve İstanbul Üniversitesi'nde *Alacakaranlık* adlı şiir kitabını gramer açısından inceleyen bir lisans tezine ulaşmamız mümkün oldu. Ayrıca şairi yakından tanıyan dostu Feyzi Halıcı'nın gayretleriyle çıkan *Şiirleşen Bir Ömrün Hikâyesi* adı altında hakkında yazılanların derlendiği 52 sayfalık küçük bir kitap da bulunmaktadır. Ne var ki, bu çalışmalar onun hayatını ve şairliğini anlatma konusunda yeterli değildir.

Diğer kaynaklarda ise genelde aynı cümlelerle dile getirilen hayatına ve edebî kişiliğine dair bilgiler/tespitler ise, Sâmanoğlu'nu yeteri kadar anlatamaz. Şairden söz açan/bahseden ansiklopedi, sözlük ve edebiyat tarihi kitaplarının çoğunda aynı ifadelerin yer aldığı, kısa ve yüzeysel bilgilerin verildiği görülmektedir. Bu durumun, o dönemde Hisar şairlerine ve mensuplarına karşı takınılan olumsuz tavidan kaynaklandığı akla gelmektedir. Dolayısıyla, çoğu edebiyat eleştirmeni, topluluğun üyeleri üzerinde yeterince durmamış, gereken çalışmalar yapılmamıştır. Buna rağmen son yıllarda dergi ve mensupları hakkında doktora, yüksek lisans çalışmaları yapıldığı ve kitapların yayımlandığı görülmektedir. Bu da topluluk üyelerine karşı olumsuz tavrın yavaş yavaş değiştiğini göstermektedir.

Gültekin Sâmanoğlu'nun yaşamına, sanatçı kişiliğine dair sağlıklı ve ayrıntılı bilgiler, kendisiyle yapılan söyleşilerde yer almaktadır. Bu bağlamda resmî hayatına

dair çoğu bilgileri Mehmet Ergüzel ve İsa Kocakaplan'ın 1986 yılında yaptıkları ve *Türk Edebiyatı* dergisinde “Gültekin Sâmanoğlu ile Şiiri Üzerine Bir Sohbet” adı altında yayımlanan söyleşiden aldık. Çocukluğu, öğrenimi, askerlik mesleği, Basın İlan Kurumu'ndaki günlerine dair pek çok konuda bize fikir veren/yol gösteren bu söyleşi, bir bakıma hayatını anlatmada kılavuzumuz olmuştur. Yine şairin yaşantısına dair çoğu kaynaklarda (edebiyat tarihi, ansiklopedi, antoloji) yer alan bilgilerin bu söyleşiden yola çıkarak yazıldığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda yerel-ulusal gazetelerde, mecmualarda şairle yapılan diğer konuşmalar/söyleşiler de bize yol göstermesi açısından önemlidir. Bunun dışında Sâmanoğlu'nu, eserlerini anlatan, şairliğini ve şiirlerini irdeleyen önemli kaynakları ise şu şekilde özetlemek mümkündür.

Mehmet Çınarlı, *Sanatçı Dostlarım* adlı kitabında, kendisiyle aynı dönemde yaşamış olan, *Hisar* dergisinde beraber çalıştığı isimleri, kader arkadaşlarını ve dostlarını anlatmıştır. Çınarlı, kitaptaki Gültekin Sâmanoğlu ile ilgili bölümde, şairin ilk şiiri ile nasıl ses getirdiğine değinerek; çıkışını, *Hisar*'daki özverili çalışmalarını, Türk şiirindeki yerini ve nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu anlatmıştır (Çınarlı, 1979: 40-52). Ayrıca genç yaşta başlayan dostluklarını ve aynı amaca yönelik çalışmalarını *Aynı Yolda* kitabında dile getirmiştir (Çınarlı, 1986).

Sâmanoğlu'nun *Hisar* dergisi çevresinde geçen yıllarına dair kapsamlı/oylumlu bilgilere Öztürk Emiroğlu'nun hazırladığı ve kitap olarak yayımlanan *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri* isimli doktora tezinde rastlıyoruz. Bilhassa derginin oluşum aşamasındaki özverili çalışmalar, yapılan toplantılar, şiir sohbetleri ve o günlere dair tespitler dikkate değerdir (Emiroğlu, 2000: 34).

Gültekin Sâmanoğlu bazı kesimlerce önemsenmemiş, eleştirmenler onun hakkında yazma, söz söyleme konusunda cimri davranmıştır. Ancak, Mehmet Kaplan gibi edebiyatımızın etkin ve mühim bir kaleminin onu önemsemesi, şiirini irdelemesi ve “Geceleyin Çiçekler” için kaleme aldığı tahlil yazısı, şairin kıymetini göstermesi açısından dikkate değerdir (Kaplan, 1984: 544-549).

Şair hakkında çok yazanlardan biri Ahmet Kabaklı’dır. Sâmanoğlu’nun şiiri, şairliği, kişiliği üzerinde fazlaca duran Kabaklı, dostluklarından olsa gerek çoğu yazısında Sâmanoğlu’nu övmeden duramaz. Bunun yanında şiirine ve şair kimliğine dair yargıları da önem taşımaktadır (Kabaklı, 1991: 284-292).

Gültekin Sâmanoğlu’nu şiire başladığı ilk günlerden beri tanıyan Feyzi Halıcı da şairliği ve şiiri üzerinde en fazla inceleme yazıları kaleme alan isimdir. Şiiri için söyledikleri bize yol göstermesi açısından önemlidir. “Gültekin Sâmanoğlu’nun şiirleri yüksek sesle okunan, öğüt veren, ahkâm kesen şiirler değildir. Sınırsız bir sevgiyi, sevecenliği dile getiren bu şiirleri hafif bir sesle okuyabilir, huzuru ve mutluluğu yaşama sevinci olarak duyabilirsiniz” (Halıcı, 1991: 81).

Edebiyatımızın önemli araştırmacılarından olan İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* adlı eserinde Sâmanoğlu’nun şiiriyle ilgili düşüncelerine yer vermiştir (Enginün, 2003: 102).

Gültekin Sâmanoğlu’nun iki şiir kitabı yayımlanmasına rağmen, şiir kitapları üzerine kaleme alınan yazıların sayıca fazla olduğu görülür. *Alacakaranlık* ve *Uzun Vuran Gölge* kitapları, yayımlandığı dönemde şiir dünyamıza yeni bir soluk getirmiş, pek çok dergi ve gazetelerde adlarından övgüyle bahsedilmiştir. İlhan Geçer, Sevinç Çokum, Ahmet Özdemir, Seyit Küçükbezirci gibi isimler şairin kitaplarını değerlendiren, eleştiren ve irdeleyen yazılar kaleme almışlardır.

Biz de, çalışmamızda bütün bu değerlendirmeleri ve incelemeleri gözden geçirmek suretiyle, belli bir plan çerçevesinde şair hakkında daha derli toplu ve kapsamlı bilgiler vermeye çalışacağız.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Tezimizi hazırlarken öncelikle konumuzla ilgili mevcut olan malzemenin ve kaynakların tespitini yapmaya çalıştık. Ardından tespit edebildiğimiz belge ve bilgilere ulaşmaya çalıştık. Yaşadığımız şehrin imkânları eski-yeni süreli yayınları takip etmemize ve bulmamıza imkân vermedi. Ancak Ankara ve İstanbul'daki kütüphanelerde şaire dair kayda değer bilgilere ulaştık. Ayrıca Sâmanoğlu'nun ailesini de ziyaret ederek ulaşamadığımız belgeleri, yazıları görme imkânımız oldu.

Çalışmamızda Sâmanoğlu'nun şiir ve inceleme kitapları ana metaryalimizi oluşturmakla birlikte, ona dair dergilerde, gazetelerde yer alan yazılar, onu anlatan yayınlar ve şairin kitaplaşmayan çalışmaları da temel kaynağımızı teşkil etmektedir.

Gültekin Sâmanoğlu'nun *Hisar*'dan önce Konya'daki yerel gazete ve dergilerde Gültekin Samancı adıyla şiirleri çıkmıştır. Ancak bunların sayısı hem çok az hem de edebî kıymeti yoktur. Feyzi Halıcı ile yaptığımız telefon görüşmelerinde, Konya'daki yazılarını ve şiirlerini bulmamızın imkânsız olduğu ve bunların tekrar ulusal dergilerde yayımlandığı bilgisini aldık. Ayrıca ulaşabildiğimiz kaynaklarda da bu ürünlerin özellikle *Hisar* dergisinde yeniden yayımlanmış olduğunu gördük. Bu sebeple, Sâmanoğlu'nu *Hisar* dergisi etrafında ele almayı/irdelemeyi yerinde bulduk. *Hisar*'ın çıkışından son sayısına kadar bütün sayı ve ciltlerini inceledik. Şairle ilgili en ufak kaynağı göz ardı etmeden inceleyip, kullanmaya çalıştık. Bunun yanında dergi hakkında yapılan çalışmalara ve değerlendirmelere de göz attık. *Bayrak*, *Doğu*, *Elif*, *Herhafta*, *Güney*, *Bizim Yayla*, *Nilüfer*, *Boğaziçi*, *Çağrı*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Türke Doğru* gibi dergilerde de yazı ve şiirleri çıktığından bu dergileri de dikkatli bir şekilde taradık. Ayrıca, bilinmeyen yönlerine ışık tutması ve yeni bir şeyler öğrenme hevesiyle, ailesiyle görüşüp hakkında bilgiler aldık. Çalışma odasını, kitaplarını görme imkânımız oldu.

Elimizin altında olmayan, kendisinin ve ölümünden sonra da kızının düzenli bir şekilde bir araya getirip sakladığı, hakkında yazılanları içeren, gazete ve dergi yazılarına da bu vesile ile ulaşma imkânı bulduk.

Gültekin Sâmanoğlu (Hayat-Sanat ve Eserleri) adlı çalışmamız üç ana başlık altında şekillenmiştir. Birinci bölümde şairin hayatını anlatmaya; yani doğumla ölüm arasındaki kısa çizgiyi bir nebze olsun uzatmaya çalıştık. Bilhassa kendisiyle yapılan söyleşiler bu bölümü yazarken/hazırlarken temel kaynağımız oldu. Bunun yanında sözlük ve ansiklopedilerde hayatına dair bilgilerden/yazılardan yararlandık. Her şair ve yazarın yaşadıklarının eserlerine yansıtacağı düşüncesiyle eserlerini bu yönü ile de inceledik. Yansımalar, iç çekişler, acılar, sevinçler şiirinden yansıdığı ölçüde hayatını anlatmada bizlere yol gösterici oldu. Ayrıca mizacı ve karakteri üzerinde durarak, ilişkilerini ve kişiliğinin/mizacının şiirine yansımalarını göstermeye çalıştık. Hayatını anlatırken gerek ailesiyle yaptığımız görüşmelerden, gerekse şairle yapılan söyleşilerde kendi hayatına dair söylediklerinden istifade ettik.

İkinci bölümde ise, edebî yaşamı, eserleri ve görüşleri üzerinde durduk. Şiire başladığı ilk günlerden, edebiyata dair heveslerinden, *Hisar* adına yaptığı çalışmalardan ve edebiyat dünyasındaki yerinden bahsettik. Özellikle *Çınaraltı*, *Hisar*, *Çağrı*, *Türk Edebiyatı* gibi edebiyat dergileri bize yol gösterdi diyebiliriz. Eserleri başlığında da; şiir kitaplarını ve diğer eserlerini tanıtmayı amaçladık. Kitapları üzerine yazılanları bu bölümde irdelemeye ve yorumlamaya gayret ettik. Hakkında yazılanlara yeni şeyler eklemeye/söylemeye özen gösterdik. “Görüşleri” kısmında ise, şiire, edebiyata, kültür hayatımıza ve edebiyatçılarımıza dair görüş ve tespitlerine yer verdik. Edindiğimiz izlenimleri, görüşleri sorguladık. Bilimsel kaygılarımızı, öngörülerimizle birleştirerek kitapları üzerinde nesnel ve bilimsel değerlendirmeler yapmaya çalıştık.

Üçüncü bölümde ise sanatı ve şiiri üzerinde durarak edebiyatımızdaki yerini belirtmeye/belirlemeye çalıştık. Şiirlerini biçim ve muhteva açısından inceledik. Önemli gördüğümüz, iyi/güzel örnekleri çözümlenmeye, tahlil etmeye çalıştık. Sanatına, şair kimliğine dair değerlendirmelerde bulunduk. Şiiri ve sanatına dair söylenenleri/ yazılanları inceledik, okuduk ve elimizden geldiğince de yeni yorumlarla zenginleştirmeye çalıştık.

Bunun yanısıra son bölümde, şairin çalışmalarının/yazılarının ve hakkında yazılanların künyesini “bibliyografya” başlığı altında “kaynakça”yla birlikte verdik. Ekler başlığı altında da; eşi Müzeyyen Samancı ile yaptığımız söyleşiye, kendi el yazısıyla yazdığı ve hiçbir yerde yayımlanmayan şiirlerine yer verdik.

Değerlendirmelerimizde, hayatına, şiirine ve sanatına dair söylemlerden, bilgilerden hareketle yaşamını, şiirlerini ve sanatçı kişiliğini anlatmaya çalıştık. Yazarın hayatına dair bilgilerden yararlanarak, “tarihsel ve sosyolojik eleştiri” yöntemleri ile eserlerini aydınlatmayı öngördük. “Sanatçıya dönük eleştiri” yöntemiyle de, eserlerini aydınlatmak için şairin hayatını ve kişiliğini inceledik. Yine aynı yöntemle, şairin psikolojisini ve kişiliğini belirtmek için, bilhassa hayatına doğrudan tesir eden eserlerini/şiirlerini irdeledik. Bunun yanında klasik ve psikolojik eleştiri yöntemlerinden de yararlandık. Bütün bunları bir araya getirmek suretiyle de hem hayatını anlatmaya hem de şiirlerini çözümlenmeye çalıştık. Bütün bunları yaparken şiirlerinden hareketle şairin biyografik uzantılarını, eserlerine yansıdığı ölçüde belirtmeye çalıştık.

Eksik yönlerimize rağmen bu çalışma ile, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri’ni daha teferruatlı bir şekilde öğrenme, dönemin basın hayatı hakkında fikir sahibi olma, şiirimizin gelişim çizgisini izleme, en önemlisi de Hisar şairlerini ve Gültekin

Sâmanoğlu'nu yakından tanıma imkânı bulduk. Üzerinde emek harcanan her şeyin değerli olduğu düşünceci ile çalışmamızı ilginize sunuyoruz.

4. BULGULAR

4. 1. RESMÎ HAYATI VE MİZACI

4.1.1. Resmî Hayatı

4.1.1.1 Soyu, Ailesi ve Çocukluğu

Günümüze kadar insan şahsiyeti üzerine yapılan çalışmalar/değerlendirmeler insanoğlunun şahsiyetinin irsî olarak doğuştan, ailesinden kazandığı özellikler, beden yapısı ve sosyal çevrenin ortak yansımaları/etkileri sonucunda teşekkül ettiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle hayatını, sanatını, eserlerini, fikir dünyasını ve görüşlerini anlatmaya çalışacağımız Gültekin Sâmanoğlu'nun çocukluğundan itibaren hayatının ana çizgilerini, aile yapısını ve yaşadığı toplumu/çevreyi bilmek yararlı olacaktır.

Gültekin Sâmanoğlu'nun¹ aile efradı Konya'nın eski ve köklü ailelerinden olup, kendi deyişyle “özbeöz” Konyalı ve orta hâlli bir ailedir. Dedelerinden birinin, büyük bir olasılıkla dedesi Nuri Efendi'nin büyük dedesinin samancılık işiyle meşgul olduğu, yarı tüccar, yarı çiftçi bir aileden geldiğini öğreniyoruz. Sâmanoğlu'nu yakından tanıyan Feyzi Halıcı onun için, “Hz. Mevlana'dan gelen bir ailenin çocuğu” der (Halıcı, 1991: 81). Ancak bu yargıya katılmamız mümkün değildir. Zira elimizin altındaki kaynaklarda bunu doğrulayan herhangi bir bilgi ve belgeye sahip değiliz. Şairin ailesi hakkındaki en sağlıklı bilgileri, şairin kendisiyle yapılan konuşmalardan çıkarmaktayız.² Sâmanoğlu kendisiyle yapılan konuşmalarda ailesinin yalnızca Mevlana'ya saygı ve

¹ Asıl soyadı Samancı olan şair, edebiyat hayatında Sâmanoğlu soyadını kullanmıştır. Biz de tezimizde şairin edebiyat çevrelerince bilinen ismini, yani Gültekin Sâmanoğlu'nu kullanacağız.

² Kendisiyle yapılan söyleşilerde aile ve soyuna dair bazı bilgileri bulduğumuz Sâmanoğlu'nun, eşi Müzeyyen Hanım, kardeşi Metin Nuri Samancı ve kızı Gülay Pertez'le de yaptığımız görüşmeler neticesinde de çok teferruatlı belge ve bilgilere ulaşamadık.

sevgi besleyen bir aile olduğunu belirttiği gibi kimi zaman da “Mevlana’dan gelen bir ailenin çocuğuyum” demektedir.³

Sâmanoğlu’nun dedesi, Samancı’lardan Mehmet Efendi’nin⁴ oğlu Nuri Efendi’dir. Konya adliyesinde memur-müstahdem arası bir işte çalışan Nuri Efendi, bu işine ek olarak, Meram’daki bağ-bahçelerinde yetiştirdiği erik, kayısı gibi meyveleri satarak geçimini sağlayan “sözüne söz”, “kozuna koz” bir adamdır. Yerine göre neşeli ve şakacı, yerine göre de ağır başlı ve otoriter olan Nuri Efendi, çevresinde ak sakallı dinç bir ihtiyar olarak bilinmektedir. En önemli özelliği kimseye muhtaç olmadan kendi yağıyla kavrulmayı bilmesi ve helal yoldan ekmeğini kazanmaya çalışmasıdır. Bunun yanısıra Nuri Efendi, çevresinde sevilen, saygı gösterilen, kimsenin işine karışmayan, herkesin imdadına koşan birisi olarak da tanınmıştır.

Gültekin Sâmanoğlu’nun büyükannesi ise; Konyalı bir ailenin kızı olup, okuma yazması olmamasına rağmen görgüsü ve güzel huyuyla tanınan Emet Hanım’dır. Anadolu hanımlarına has özelliklere sahip, ev işlerinde becerikli, hamarat bir kadın olan Emet Hanım’ın dinine bağlı, islam ahlâkı ve terbiyesi ile yetişmiş bir aileden geldiği sanılmaktadır.⁵

Sâmanoğlu’nun babası ise kültürlü, belirli bir düzeyde eğitim almış ve Konya’nın ilçelerinde memurluk yapmış olan Fehim Bey’dir. Fehim Bey; mütevazı,

³ Gültekin Sâmanoğlu bunu söylerken hiçbir dayanak göstermediği gibi, bu konuda bu cümleden öte bir söz de söylememiştir. Başka bir konuşmasında da şöyle demektedir. “Orta halli ve Mevlana sever bir ailenin çocuğuyum” (Pala, 2003).

⁴ Sâmanoğlu’nun büyük dedesi Mehmet Efendi hakkında elimizde yeterli bilgi mevcut değildir. Osmanlı’nın son dönemlerinde yaşamış olan Mehmet Efendi’nin doğum ve ölüm tarihlerine dair bilgilere de ulaşamadık. Mehmet Efendi için Konya’da herkesin saygı gösterdiği, kıt kanaat yaşamaya çalışan, hayvancılık işiyle uğraşan kendisine ait birkaç tarlasından yetiştirdiği ürünler ile geçimini sağlayan bir aile reisi olduğunu söylemek mümkündür. Kişilik olarak da dürüst, yardımsever, sözü dinlenen bir şahsiyettir. Kiminle evlendiği ve kaç çocuğu olduğu konusunda da elimizde kayda değer bir bilgi bulunmamaktadır.

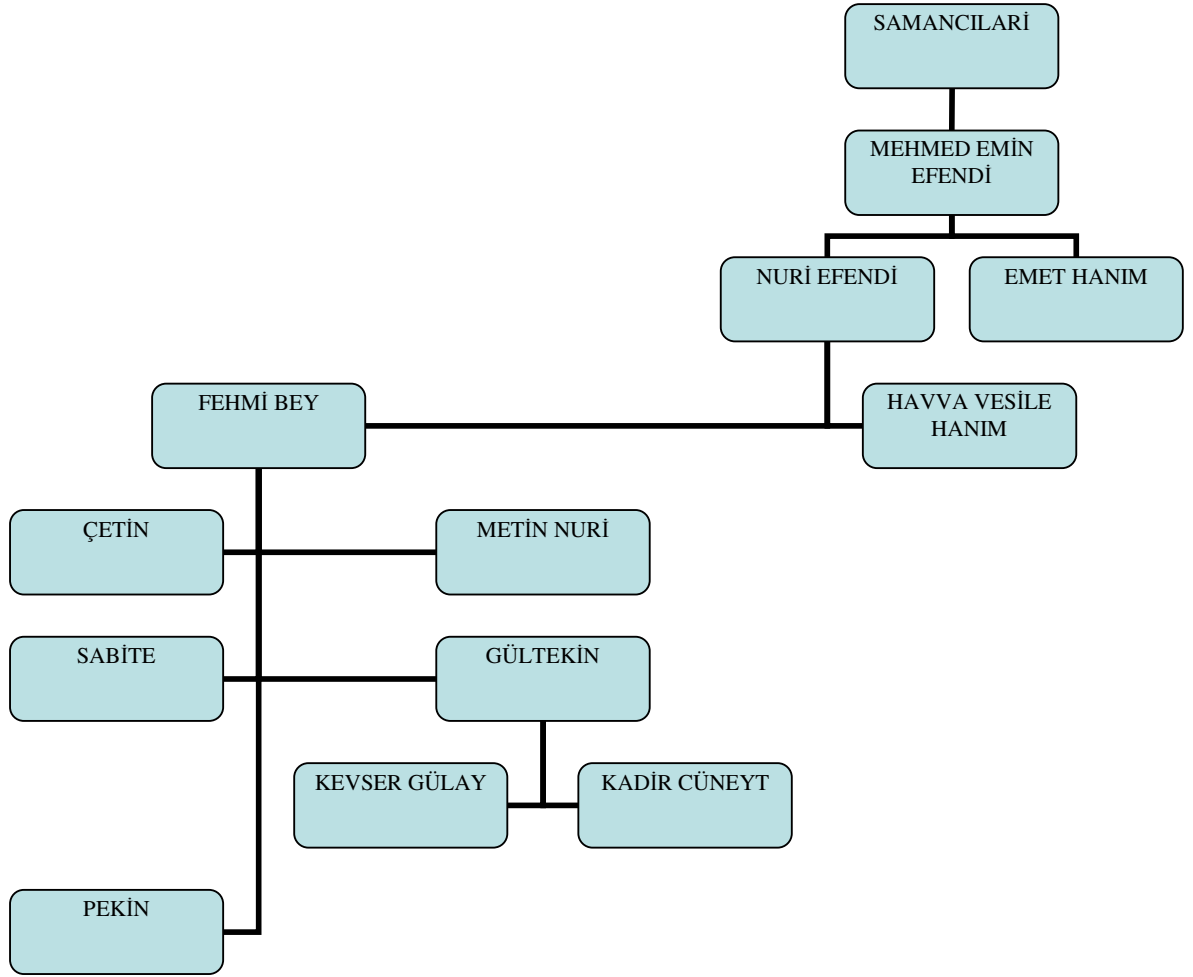
⁵ Sâmanoğlu’nun babaannesinin şeceresi ile ilgili bilgilere elimizdeki kaynaklarda ulaşamadık. Şairin ailesiyle yaptığımız görüşmelerde de Samancı ailesinin Konya’daki akrabalarıyla irtibatlarının olmamasından bu konuya dair bir bilgiye ulaşmak mümkün olmadı. Yalnızca şairle yapılan söyleşilerde, yaklaşık on yıl dünya üzerinde beraber olduğu babaannesi için söyledikleri bize fikir verdi.

kanaatkâr ailesine bağlı bir insandır. Kendisini ailesine adayan Fehim Bey, çocuklarının iyi bir eğitim görmesi için büyük çaba sarfetmiştir. Kıt kanaat yeten memur maaşıyla ailesinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan Fehim Bey 1957 yılında vefat etmiştir. Sâmanoğlu, babasının vefat ettiği tarihte otuz yaşındadır.

Gültekin Sâmanoğlu'nun annesi ise; bilgisi, kültürü ve görgüsüyle yaşlılarından üstün, herkesin beğenisini kazanmış bir hanımefendi olan Havva Vesile Hanım'dır. Silay soyadını taşıyan bir aileden gelen Havva Vesile Hanım, Hâdimzâde Konyalı avukat Mehmet Sâbit beyle; Silleli Yeşil Efendi'nin⁶ kızı Naciye Hanım'ın çocuğu olarak dünya gelmiştir. Havva Vesile Hanım, bilgili, kültürlü, geleneklerine bağlı bir kadındır. Hem avukat kızı hem de Yeşil Efendi gibi değerli bir şahsiyetin torunu olmasından dolayı huzurlu, rahat bir yaşamı olmuş, İslam dinini en iyi şekilde idrak etmiş, Kur'an-ı Kerim'i dedesinden öğrenme imkânı bulmuştur. Titiz ve içli bir kadın olan Havva Vesile Hanım, içine kapanık bir ruh portresi çizer. Zira kimsenin işine karışmayan, komşularıyla iyi geçinen, herkesin takdir ettiği, kendi hâlinde bir ev hanımıdır.

⁶ Yeşil Efendi'nin o dönemde camilerde vaaz veren bir hoca olduğu sanılmaktadır.

ŞECERESİ

Gültekin Sâmanoğlu, Cumhuriyetin ilanından dört yıl sonra, 2 Kasım 1927'de, Mevlana ile özdeşleşmiş şehrimiz Konya'da dünyaya gelmiştir. Dedesinin (annesinin babası) üç katlı bağ evinde gözlerini dünyaya açan Gültekin, Fehmi-Havva Vesile çiftinin ilk çocuğudur. O yıllarda babasının memuriyetinden dolayı ilçe ilçe dolaşan ailenin kendilerine ait bir evleri ne yazık ki yoktur. Babası da memur maaşıyla ailenin geçimini kıt kanaat sağlamaktadır. Mutlu çift gül gibi kokan ilk yavrularına, babalarının (Mehmet Sabit Bey'in) isteği üzerine içinde gül olan Gültekin adını koyarlar. Gültekin

Sâmanoğlu'nun Sabite, Metin Nuri, Çetin ve Pekin adında iki erkek iki kız kardeşi vardır.

Her şairin/yazarın doğum yerleri hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Zira her yerin kendine özgü havası, toprağı, kokusu, yaşam tarzı insanı etkiler. Sosyal çevresi, ırsî özellikler ve aile terbiyesi kişiliğin oluşumunda etkindir. Bunlardan en önemlisi de dünyaya gözlerini açtığı şehir ve onun atmosferidir. Şair doğduğu ve büyüdüğü kente ayrı bir sevgi ve ilgiyle bağlılık duyar. “Asker, şair, yönetici Samancı, kelimenin tam anlamıyla bir ‘Konya sevdalısı’ idi. Her platformda Konya’yı gündemin en başına getirir, sevgisini türüm türüm ifade ederdi” (Bülbül, 2003: 2). Kurak toprakların, bozkırın sevgisiyle örülü bir şiir olan “Konya” şiiri adeta şairin Konya sevgisiyle örülmüştür.⁷ Ayrıca Sâmanoğlu, Konya’da düzenlenen edebî ve sanatsal faaliyetlerin hemen hemen hepsine iştirak etmiş ve şehre olan vefa borcunu bir nebze de olsa, bu şekilde ödemeye çalışmıştır. Şairimiz Konya’da doğmuş olmakla övünür ve kimi zaman da içten içe sevinç duyar. Her vakit şehre olan sevgisini söylemeden edemez:

Orta Anadolu'nun ortasında
 Ova göklerinin bir yanı kara,
 Öte yanı renk sağnağı, ibrişim,
 Orta Anadolu'nun ortasında
 Bir yeni dünyaya girip, bitmişim...
 Ve, ruhum renkleri saran makara.

(*Alacakaranlık*, s. 25)

İnsanımızın savaş ve yokluk günlerinden çıkıp yeni yeni kendine geldiği, yaralarını sardığı bir dönemde doğan Gültekin, dede ve babaanneleri sayesinde olsa

⁷ Mehmet Kaplan *Alacakaranlık* kitabı için kaleme aldığı yazısında; “Konya” şiirini fazla okul havasında bulduğunu söyler (Kaplan, 1970: 11).

gerek mutlu bir çocukluk geçirmiştir. Her çocuğa/toruna nasip olmayan dede sevgisini o, iki dedesini görmesi ve bir süre de onlarla yaşaması hasebiyle doya doya tatmıştır. Çocukluğu Anadolu'nun küçük, yoksul kasabalarında geçmiştir.

Sâmanoğlu, arabaya at koşmasını, yonca biçmesini, döven sürmesini, kerpiç dökmesini, sebze ekip dikmeyi ve sulamayı dedesi Nuri Efendi'den öğrenmiştir. Yine muzip kişiliği ve hoş sohbetliği dedesinin kişiliğinden tezahür etmiştir. Camiye ilk defa dedesi götürmüştür onu. Sâmanoğlu'nun ifadesine göre; dedesi torunlarına çikolota yerine susamlı helva alarak onları sevindirir, mutluluklarına mutluluk katarmış. Kısacası dedesi Nuri Efendi'nin onun hayatının ilk devrelerinde mühim bir etkisi olmuştur.

Şairin hayatında annesinin babası Hâdimzâde Mehmet Sabit Bey'in de önemli bir yeri vardır. Bilgili, kültürlü bir insan olan Mehmet Sâbit Bey torununa Gültekin adını koymuş, ayrıca biricik torununu Avrupa'da bile okutmayı tasarlamıştır. 1929 yılında ölen dedesi için söylenenlerden Sâmanoğlu'nun hatırında kalanlar şöyledir:

Annemin babası ile yeryüzünde iki buçuk yıl kadar beraber olmuşuz. İlk torunu olan benim adımlı o koymuş. Eli kalem tutarmış, o tarihlerde Konya'da çıkan Babalık gazetesinde yazarmış. Hâli vakti de fena değilmiş. Beni, özel hocalarla yetiştirip Avrupa'larda okutmayı düşünürmüş (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 42).

Anneannesi Naciye Hanım, Gültekin'den on yaş büyük bir çocuğuyla yaşayan, aşırı temizlik hastası olmasıyla ve çiçeklere karşı ilgisiyle bilinen bir kadındır. Naciye Hanım kocasının bıraktıklarıyla geçimini sağlayan, fasit dairesi içinde, mazisinden güç alarak teselli bulmaya çalışan tipik bir ev hanımıdır. Genç yaşta dul kalmasına rağmen

evlenmemiştir. Gültekin, anneanesi Naciye Hanım'la hayatta on beş yıl kadar beraber olmuştur. Naciye Hanım, 1942 yılında vefat etmiştir.

Yaklaşık on yıl birlikte yaşadığı babaanesi Emet Hanım fakir bir aileden gelir. Yokluk ve zaruretler içinde bir çocukluk geçirmiş ve küçük yaşta Nuri Efendi ile evlenmiştir. Yaşlı, hasta ve okuma yazması olmamasına rağmen örflerine bağlı ve hamarat bir kadın olan babaanne, Sâmanoğlu'nun tabiriyle "halis muhlis bir kadınana"dır. Emet hanım her Anadolu kadının yaptığı gibi inek sağar, yoğurt çalar, kayısı kurutur, pestil ve erişte döker, tandır yaparmış. Bu şekilde de ailesinin, çocuklarının ihtiyaçlarını bir biçimde karşılamaya çalışır, eşine de gücü yettiğince yardım edermiş. Gültekin ile on yıl dünya üzerinde kalan Emet Hanım'ın 1937 yılında ölmüş olduğu anlaşılıyor.

Her iki nine de ilk torunları olan Gültekin'i adeta paylaşamaz, onu yere göğre sığdıramazlarmış. Sâmanoğlu onlardan; "her iki ninem de, beş vakit namazlarını ihmal etmeyen, oruçlarını tutan, sevdiklerinden dualarını esirgemeyen, ölmüşlere fatihalar gönderen ve çok güzel masallar bilip anlatan, nur yüzlü ihtiyarlar" diye bahseder (Çelebi, 1990: 2).

Gültekin'in hayatında ailesinden, önemli iki kişi daha vardır. Halası ve beş yaşındayken kaybettiği amcası onun çocukluğunda yanibaşında olan diğer aile fertleridir. Amcasını hayal meyal hatırlayan Sâmanoğlu, o yaşlarda yarım yamalak öğrendiği masalları amcasına anlattığını, onun da bunları dinlerken neşelendiğini, gülmekten kırıldığını belirtir.

Şiiri sevmesinde önemli bir yere sahip olan halası ise, çocuğu olmadığı için Gültekin'i kendi çocuğu gibi sevmiştir. Bir ara halası, onu bana anne diyeceksin diye sıkıştırmış, Gültekin çocukluğundan olsa gerek inat ederek ona anne dememiştir. Bir

gün yine bu konuda halasının hışmına uğrayan Gültekin, halasına anne demeyeceğini eğer isterse “halaanne” diye çağıracağını söyler. Halası da “halaanne” sözünü “anne”den daha anlamlı bulur ve çok sevinir. Dirayetli bir kadın olan halası, Sâmanoğlunu dediğine göre annesine yardım eder, bağlarında yetiştirdiği sebze ve meyveleri pazarda bizzat kendisi satarmış. Bu şekilde ailesinin geçimini sağlar, tembel kocasına bakarmış.

Yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı gibi, Sâmanoğlu, dönemin sancılı ve buhranlı hayat şartlarına rağmen anne ve baba tarafı orta halli olan bir ailenin çocuğudur. Hatta anne tarafından dedesinin küçümsenmeyecek bir serveti olması hasebiyle çocukluk döneminde iyi bir yaşam sürmüştür. Çocukluğunun iki buçuk yılı dedesi ile geçmiştir. O günleri pek hatırlayamasa da, çocukluğunun altın devri olarak düşünür, hayal meyal zihninde yer edinenleri, anne ve babasından duyduklarıyla birleştirerek şu şekilde izah anlatır:

Annemin babasının vefatına kadarki çocukluğumun, belki de hayatımın, altın devri imiş. İyi ki de hatırlamıyorum. Zira, insan gördüğünden mahrum kalmamalı. Kötüden iyiye gitmek en ideal yoldur. Mirasın har vurulup harman savrulduğu günleri de bilmediğim için memnunum (Ergüzel ve Kocakaplan; 1986: 42).

Üç yaşlarında yavaş yavaş çevresindeki olup bitenleri farketmeye, anlamaya, çocukca sorgulamaya, dersler çıkarmaya başlamıştır. Her çocukta olur diyebileceğimiz haylazlıkları vardır ama hiçbir zaman babasını, annesini ve büyüklerini üzecek kadar ileri gitmez yaramazlıkları, en önemlisi de ana-babasını üzmeyle gönüllü elvermez.⁸

⁸ 1930’lu yıllarda Anadolu insanının hayat şartlarını düşündüğümüzde küçük bir çocuğun yaramazlıkları, haylazlıkları ne denli bıktırıcı olabilir. Zira geçim derdinin peşinde olan ebeveynlerin sıkıntıları aynı

Gültekin Sâmanoğlu, dünya üzerinde babasıyla otuz, annesiyle de elli üç yıl beraber olmuştur. Baba ve annesini çok seven ve onlara düşkün olan Sâmanoğlu, onlara karşı her zaman saygılı, sorumluluğunu bilen bir evlat olmuştur. 30 yaşında iken babasının ölümü onu derinden etkilemiş, ailenin ilk çocuğu olduğu için bütün yük onun omuzlarına binmiştir. Kardeşlerinin bir nevi babası olmuş, onların yetişmesinde, okumasında ve iyi yerlere gelmesinde önemli rol oynamıştır.⁹ Şair için annesi, babasını genç yaşlarda kaybettiğinden dolayı her an teselli kaynağı olmuş, babasının acısını onunla avutmuştur. Onun ölümü üzerine kaleme aldığı “Ayakta” şiirinde annesine nedeli sevgi beslediğini anlıyoruz:

Dualarını bizi büyüten
Ak saçlarınla aydınlanırdık
Soframızın beti bereketi
Bacamızda türüm türüm tüten
Ateştin, hiç sönmezsün sanırdık.

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 61)

Şairin, ilk hatırladığı babasının nüfus memuru olarak görev yaptığı Çumra ilçesindeki çocukluk yıllarıdır. Sâmanoğlu çok özlediği, gözlerinin dolduğu o günleri şu şekilde anlatır:

Cumhuriyetin onuncu yılı. “Çıktık açık alınla on yılda her savaştan” diye başlayan marş. Sadece, baraka şeklinde mevcut olan, memur evlerinde bayrak asma yarışı. Söğüt

ölçüde çocuklarına da yansımıştır. Bu nedenle Gültekin Sâmanoğlu'nun çocukluğu çok eğlenceli geçmemiştir. Ancak hayatına dair bilgilerden yola çıkarak mutlu olduğunu söyleyebiliriz. Sade, az şeylerle yetinmeye alışmış bir memur ailesi.

⁹ Kardeşi Metin Samancı, yaptığımız görüşmelerde ağabeyinin hayatında ayrı bir yere sahip olduğunu, dertlerinde, sıkıntılarında her vakit yanında bulunduğunu söyledi. Onun, sadece kardeşleriyle değil, bütün aile fertleriyle ilgilendiğini anlattı.

dalları ve mumlu fenerlerle süslenen “tak”lar. Güm güm, tokmaklanan bir davul ve ucundan tükürük, damlayan basbayağı esmer bir şahsın çaldığı zurna. Başlangıcından, İzmir’in geri alınışın kadar Millî Mücadele harekâtında bulunan, kırmızı kurdelâlı “İstiklâl Madalyası” sahibi, otuzüç yaşındaki babam ve arkadaşlarının, bana göre sanki yüz yıl öncesini anlatırcasına, savaş hikayeleri nakledişleri (Ergüzel ve Kocakaplan; 1986: 42-43).

4.1.1.2. Öğrenim Hayatı ve Gençlik Yılları

Okul çağına gelmeden önce “güzel” denebilecek çocukluk günleri geçiren Sâmanoğlu’nun öğrenim hayatıyla birlikte sıkıntılar da baş gösterir. İlk öğrenimine babasının nüfus memuru olarak görev yaptığı Çumra ilçesindeki Altınçeşme İlkokulu’nda başlar. Çumra, o yıllarda bir kahvesi, bir bakkalı ve bir tane de berberi bulunan tren istasyonlu, Konya’ya bağlı küçük bir ilçedir. İkinci sınıfın ortasına geldiğinde babasının tayini Konya’ya çıkar. Yarım dönemi, öğretmeninin ısrarları sonucu kendisini evinde misafir etmesiyle orada bitirir. Buradaki zor ve çetin şartlar içinde okuma-yazma öğrenen küçük Gültekin, üçüncü sınıfta Konya’ya ailesinin yanına gelir ve okula burada devam eder. Bir süre annesi, babası ve iki kardeşiyle dedesinin evinde kalırlar, daha doğrusu misafir edilirler. Sıkıntılı günler geçiren aile küçük bir ev kiraladıktan sonra kendi evlerine taşınırlar. Kiraladıkları eve taşındıktan sonra, ninesi, anneannesi ve halası arasında mekik dokur adeta. Zira bu üç insan onu, birbirlerinden kıskanır olmuştur. Sevimli bir çocuk olan Gültekin, onlar için bir eğlence ve gurur

kaynağı olmuş, onların hayatına neşe katmıştır.¹⁰ Her birinin ayrı ayrı anlattığı masalları dinleyen, aynı olanlarında küçük farklılıkları görünce, ilk öğrendiğini doğru kabul ettiğini, yanlışlarını düzeltmek için çırpındığını söyleyen Sâmanoğlu, onların sevgisinden olsa gerek sevgi dolu bir insan olmuştur. Bu yıllarda bir taraftan da bisiklet ve fotoğraf meraklısı dayısının yanından hiç ayrılmaz, ona eşlik ederek hayatın başka yönlerini/ taraflarını anlamaya çalışır. İlkokulun son üç yılını Konya’da tamamlamıştır.¹¹ Kitap ve musikiyle bu yıllarda öğretmeni ve ailesi vasıtasıyla tanışmıştır. Sâmanoğlu o günkü çocuksu heveslerini şu şekilde dile getirir:

İlkokulun son üç yılını Konya’da okudum. İyi bir öğretmenim, kitap sevdiren birkaç arkadaşım vardı. Babam sanat okulunda öğrenciyken bando takımında çalışmış, bu yüzden nota bilgisi iyi idi. Birçok enstrüman çalmasını da bilirdi. Annem de gençliğinde, pratik değil, yine nota ile ud çalmasını öğrenmiştir. Evimizde radyo hayal ya, gramfon bile yoktu. Zaman zaman eski bir uttan dökülen nağmelerle, babamın çok sevdiği ve sık sık söylediği “Neden hiç durmadan sevmiş bu gönlüm” ve “Fikrimin ince gülü” şarkılarını dinleye dinleye o yaşlarda ezberlemiş ve sevmiştim (Ergüzel ve Kocakaplan; 1986: 43).

Özellikle Anadolu köylerinde/kasabalarında doğup büyüyen çocukların okul dönemlerinde özellikle de ilkokulu bitirdikten sonra ortaokul ve lise olan merkezlere

¹⁰ Ailenin ilk erkek çocuğu olması bu denli sevilmesinde en büyük etkindir. Çünkü Anadolu insanı için erkek çocuğun yeri başkadır.

¹¹ Daha önce maddi durumları iyi olan ailenin, anne tarafının servetinin bitmesi ile geçimlerini sadece aile reisinin memur maaşıyla sağlamışlardır. O yılların ekonomik şartlarında memur maaşı ile her şeyi karşılamak elbette zordur. Zira yeni bir devlet, yeni bir anlayış ve bütün alanlarda yerine oturmamış sistem vardır. Özellikle Türk toplumu büyük yıkımlardan, çetin savaşlardan yeni çıkmıştır. Acılar daha tazedir. Düzen daha yeni yeni sağlanmaya ve sistem yavaş yavaş yerine oturmaya başlamıştır.

gitmesi/gitme zorunluluğu nedeniyle kimin yanında kalacağı sorunu ortaya çıkmıştır. O yıllarda çoğu Şehirde ve ilçelerde yatılı okul zaten yoktur. Sâmanoğlu hem ailesinden uzak olması hem de kimin yanında kalacağı sorunuyla ortaokula başlayınca karşı karşıya kalmıştır. Ancak o, küçük yaşına rağmen bütün bu olumsuzlukları olgunlukla karşılamıştır. Yaşından beklenmeyecek tavrı onun kaderine razı olduğunun bir nevi göstergesidir. “Baş Ağrısına Sone” Şiirinde de geçmişten kaynaklanan kırgınlıklar ve bir anda ciddileşen bir çocuğun tavrı vardır:

Ses mi var ne, yoksa yine yağmur mu;

Böyle beni uzaktan çağırın kim

O saksıyı deviren ben değilim,

Karnım çok acıktı desem olur mu?..

Geçmiş karşıma bütün üzüntüler

Kırk yıllık dost gibi yüzüme güler

Velhâsıl herşey aksi, herşey yarım

(*Alacakaranlık*, s. 13-14)

Gültekin Sâmanoğlu'nun çocukluk ve gençlik yılları; Millî Mücadele yıllarının sıkıntılı/acılı günlerini bizzat görmüş büyüklerinden canlı hatıralar dinleyerek geçmiştir. Askerî ve siyasi alanda önlerinde sorun olmayan ancak, iktisadî ve sosyal alandaki bunalımları bizzat yaşamış, hissetmiş bir kuşaktan gelir. Bu sıkıntılar onun yaşamının her dönemine bir ölçüde yansımıştır. O, bir bakıma zor Şartlar içinde hayata tutunmaya çalışmıştır. Mehmet Kaplan'nın ifadesiyle söyleyecek olursak; taşrada uzun yıllar mütevazı bir hayat yaşamış, hiçbir Şeyin yıkmadığı bir sabır ve karşı koyma iradesi

vardır. Onlar asi değillerdir, fakat ergeç kendilerine göre mesut bir dünya kurabileceklerinden emindirler. Bu duyguları pek az Türk şairi anlatmıştır. (Kaplan, 1970: 10). Gültekin Sâmanoğlu “Bir Gün” şiirinde bu duyguyu dile getirmiştir:

Bu böyle sürüp gitmez ya,
Yıllar silkinecek bir gün
İlk sevgiliyle gelecek;
O günkü gibi taptaze
O günkü kadar sımsıcak.

Bira köpüğünden ömür,
Sigara dumanından aşk,
Ve takvim yapraklarından
Hıncımızı almak için,
Bir şeyler yaratacımız.

Ömür boyunca yorulan
Hoyrat hayaller gelecek;
Bizi, gecelerden öte,
Kendimizi unutturan
Bir ülkeye götürecektik...

(*Alacakaranlık*, s. 47-48)

Gültekin Sâmanoğlu’nun çocukluk ve gençlik yıllarına baktığımızda, Konya’nın kişiliğinin şekillenmesinde büyük ölçüde rolü bulunduğunu daha önce de söylemiştik. Bunun yanında çocukluk, okul, iş hayatı derken gezip gördüğü yerler de onda derin

tesirler bırakmıştır. Konya'nın yanısıra daha sonraki dönemlerde de Ankara ve İstanbul da şairin kişiliği, mizacı ve şiirleri üzerinde etkili olmuştur.

Konya; aile ocağı olmakla birlikte çocukluk ve gençlik günlerinin geçtiği yer, Ankara; okul ve asker ocağı, İstanbul ise; iş hayatının geçtiği ve ölümüne kadar yaşadığı şehirdir. Daha çok olumlu değerleri yansıtan bu üç güzide şehir özellikle de İstanbul, onun şahsiyetine/karakterine yansımış birer ayna suretindedir.

Anadolu toprağı, insanı, kulaklarda eksilmeyen ezan sesleri, sefalet, hevesler şairin mesut çocukluk günlerini geçirdiği Konya'dan arta kalan şeylerdir. Şairliği, sanatçı kişiliği üzerinde de etkisi bulunan Konya ilklerin vuku bulduğu mekandır onun için. Bir bakıma Konya şehri, şiirinin kıpırdanışı, ibda yeridir. “Konya Ovasında Güz Akşamı” şiirinde de bu güzel kentin uyandırdığı hisleri ve şairin ruhuna nasıl aksettiğini görürüz:

Konya ovasında güz akşamı
 Gökyüzü, sırçadan koskoca bir tas,
 Ama rahat, ama uzak, ama hoş.
 Konya ovasında güz akşamı
 Susmayı öğreten duygular sarhoş
 Ve kıraç tarlalar; içimde nadas.

(*Alacakaranlık*, s. 25)

Gültekin, ortaokula birtakım sıkıntılar içinde, babasının ilçelerdeki memuriyetinden dolayı uzak bir akrabasının yanında, 1940 yılında Konya'da başlamıştır. Zira babası ilkokulu bitirdiği yıl, ortaokulu bulunmayan Hâdim'de göreve başlamış, daha sonra da Bozkır'a tayin edilmiştir. Dede ve halası Meram'da kalmış, anneannesi ve dayısı da İstanbul'a taşınmıştır. Birinci yılı bu şekilde bitirmiş, ikinci

sınıfı ise İstanbul'da, dayısının yanında Beyoğlu Ortaokulu'nda okumuştur. Anne ve babasından uzakta geçen günler onu adeta öksüzleştirmiştir. “Gölge” şiirinde uzakta kalışın ızdırabını ve güçlüğünü görür gibi oluyoruz:

Gurbet akşamını duyduğum ilk gün
 Bir gölge belirdi ıssız odamda,
 Simsiyah elleri sanki yakamda..

Acısını duymak binbir ölümün
 Daha zor değildi bu gölge kadar;
 Bitmez tesellisi öksüzlüğümün
 Şimdi uzaklarda hem de ne kadar?

(*Alacakaranlık*, s. 117)

Sâmanoğlu, dayısının yaz tatilinde evlenecek olması nedeniyle Konya'ya geri dönmüş ve tesadüf eseri Askerî Ortaokul önünden geçerken, okulun sınavla öğrenci aldığını öğrenmiştir. Sınava katılmaya karar vermiş, sınava girmiş ve kazanarak, askerlik mesleğine öğrenci olarak ilk adımını atmıştır. Sâmanoğlu o dönemde yaşadığı sıkıntılı günleri ve askerliğe ilk adımını şöyle anlatır:¹²

O yaz, dayım evlenecekti ve bana yeni bir yer lazımdı. Baba evine dönerken, ya bir yer bulunmazsa, diye hayıflanıyordum. Bozkır'a giderken, Askerî Ortaokul önünden geçiyordum. Bir de baktım akranım olan çocuklar

¹² Bir başka söyleşide de şair o günleri şu şekilde anlatır: “Bir gün dayım, hanımı ve kayın validesi faytonla bir yere gideceğiz (dediler), ben faytona sığmadım, yaya yürüyorum. Yürürken bir kalabalık gördüm, çadırlar kurulmuş. ‘Ne bu?’ dedim, ‘Askerî Okul’ dediler. ‘Ne olunur burada?’, ‘Subay olunur’. Hemen ‘Ben girebilir miyim?’ diye sordum. Tabii bazı şartlar var. Boyum, istenilen boydan bir santim kısa geldi. Ama yine de kabul ettiler” (Ersöz, *Zaman gzt.*, 1990).

içindeyim. Öğrendim ki imtihanla bu okulun üçüncü sınıfına girilebilir, sonunda subay olunur. Kendi kendime karar verip, önce sağlık muayenelerimi yaptırdım, sonra da imtihana girdim. Kazandığımı ve kabul edildiğimi Bozkır'a bildirdiler. Böylece 1942 yılında askerlik mesleğine adım atmış oldum ve öğrenime devam imkânı bulabildim (Ergüzel ve Kocakaplan; 1986: 43).

Sâmanoğlu'nun askerî okulu kazanmasıyla barınma ve ev sorunu ortadan kalkmıştır. Bu konu yüzünden oldukça sıkıntılı günler geçiren şair, zihnen rahatlamış ve geleceği için birtakım gereksiz endişeleri taşımaktan da kurtulmuştur. Zaten bu sıkıntılar sebebiyle askerî okul sınavlarına girmiştir. "... Bense üçüncü sınıfı nerede okuyacağımın telaşındayım. Kısa boylu ve zayıfım. Subay 'Çık bakayım basküle' dedi. Çıktım. Boyumu, kilomu ölçtü. Tam sınırdayım. İki ay sonra kabul edildiğime ilişkin belge geldi. Böylece okuma imkânı buldum (Çelik, 1995: 56).

Artık hayatında yeni bir sayfa açılmıştır. Ortaokulu burada bitiren Sâmanoğlu, 1943 yılının sonbaharında Konya'da bulunan Kuleli Lisesi'ne kaydolur. Lise yıllarında çalışkan ve şiire meraklı bir genç olarak tanınır. Öğretmenlere karşı saygılı ve her yönüyle takdir edilen bir öğrencidir. Edebiyat dersi, en çok sevdiği ve alaka gösterdiği derstir. Sömestre tatilleri onu edebiyat ve şiire daha da yakınlaştırır. İki haftalık tatilde hem kış şartlarından hem de parasızlıktan ailesinin yanına gidemez. Lisenin kütüphane odasında kitap okumaya verir kendini. Biyografiler, romanlar derken şiire esir olur.

Kitaplara ve okumaya karşı ilgisi/ hevesi o yıllarda başlar.¹³ Sâmanoğlu, o yıllara dair hatırladıklarını şöyle anlatır:

Kuleli Lisesi son sınıfındayım, anladım ki ben subay olamam. Edebiyat hocama yalvardım, bana askeri edebiyat öğretmeni olmamı söyledi. Dil Tarih Fakültesi'nde askeri öğrenci olarak okumak için Ankara'ya mektup yazdım. Cevap; ordunun subaya olan ihtiyacından dolayı, fakültelere hakim, doktor, öğretmen olmak üzere sivil liselerden talebe alınacaktır. Üzüntü aldı beni. Mektebe girdim diye nasıl sevindiysen, Dil Tarih'e gidemedim diye o kadar üzüldüm (Ersöz, 1990).

Sâmanoğlu'nun edebiyata ve şiire olan merakı, subay yerine öğretmen hem de edebiyat öğretmeni olmak istemesi bize kişiliği/karakteri hakkında ip uçları vermektedir. Zira askerlik duygusal insanlar için fazlasıyla zor olan bir meslektir. Ne kadar istese de fakülteye girme konusunda olumsuz cevaplar alan şair hayal kırıklığına uğrar. Bu da ister istemez çevresine karşı bir küskünlüğün ve içine kapanık bir ruh halinin oluşumuna zemin hazırlar.

Çok güzel günler geçirdiği askerî liseden 1947'de mezun olur. Ardından Harp Okulu'na kaydını yaptırır. Harp Okulu'ndan tanıdığı Fazıl Bayraktar okul yıllarına dair hatıralarını anlatırken şiire karşı ilgisi ile tanınan Sâmanoğlu'nu da anmayı unutmaz:

Harp Okulunun döneminde (1947-1950) Numan Esin, Ahmet Er, Fuat Azgur, Muharrem Yeloğlu, Mehmet Rıfki Erdoğan, Mustafa Necati Karaer, Gültekin Sâmanoğlu gibi şiir ve

¹³ Gültekin Sâmanoğlu, okuma dışında herhangi bir eğlencenin olmadığı bir dönemde yetişmiştir. Türkiye'nin televizyonla tanışması bile şairin kırklı yaşlarına rastlamaktadır. Bu nedenle o yıllarda okumaktan başka bir eğlence ya da uğraşı yoktur.

edebiyata aşına arkadaşlarımız vardı. 48'li Bekir Sıtkı Erdoğan bir üst sınıfta idi bize önderlik ve ağabeylik yapardı (Çınarlı, 2003: 12).

Burada yaklaşık iki yıl subaylık için eğitim görür. 1949 yılında Harp Okulu'ndan mezun olur ve böylece hayatının okul sayfası kapanmış olur.¹⁴

4.1.1.3. Evliliği, Ordudaki Görevi ve Bu Görevden Ayrılması

Sâmanoğlu, zor şartlar ve birtakım sıkıntılar içinde eğitimini tamamlayarak emeğinin karşılığını alır. Tesadüfen geçtiği bir bahçenin önünde başlayan askerlik yaşamı, Harp Okulu'nu (Harbiyye) bitirdikten sonra Ankara'da 1949 yılında Ordudonatım Asteğmeni olarak göreve başlamasıyla hizmet aşamasında devam eder. 1951'de Mamak'ta bulunan 5. Zırhlı Tugayı'nda İkmal subayı olur. Askerî lisede okurken kız kardeşinin nişanında tanıştığı Müzeyyen Hanım'la 21 Temmuz 1951'de evlenir.¹⁵ Müzeyyen Hanım ondokuz yaşında, ince, narin, güzel bir hanımdır. Evlilikleri şairin ölümüne değin sürmüştür. Eşine karşı anlayışlı, sevecen olan Sâmanoğlu, onu incitmekten her halükârda kaçınmıştır. Evliliklerinden, Kevser Gülay ve Kadir Cüneyt adını verdikleri bir kız bir erkek çocukları dünyaya gelmiştir. Çocuklarına düşkün bir baba olan Sâmanoğlu, onları askerî bir disiplinden ziyade babacan tavrıyla yetiştirmeye, eğitmeye ve sevgisini çocuklarından mahrum etmemeye özen göstermiştir. Eşine ve

¹⁴ Sâmanoğlu'nun askerî yaşamına dair (okul ve görev yıllarında) kaynaklarda çok az bilgiler vardır. Kendisiyle yapılan söyleşide de o yıllara dair pek fazla bir şey anlatmamıştır. Sadece neyi ne zaman bitirdi, ne zaman nerede neye başladı gibi tarihlere rastlayabildik. O sebeple bu yıllara dair çok şey söyleyemiyoruz. Ayrıca on yıl çalışıp kendi isteğiyle ordudan ayrılması onun kişiliğinin/fitratının askerlikle pek uyuşmadığını göstermektedir. Bu nedenle subaylık onun için zoraki ve yanlış yapılmış bir seçimdir.

¹⁵ Müzeyyen Hanım'la 5 Mart 2006 tarihinde yaptığımız konuşmada, müstakbel eşini ilk kez gördüğü nişanda çok beğendiğini, onun da kendisini beğendiğini söyledi. Hatta bu nişanda onunla ilk dansını etmiş ve akrabaları tarafından birbirlerine yakıştırılmıştır. Bu tesadüfi karşılaşma 52 yıllık beraberliğin temelini oluşturmuştur.

çocuklarına duyduğu sevgiyi, ilgiyi şiirlerinde de görmemiz mümkündür. Şair, “Her Şeyde Sen Varsın” şiirinde eşine karşı olan sevgisini, aşkını anlatmıştır:

Bir karanfil, bir yasemin, bir ıtır;
 Bir yaprak üstünde parlayan damla,
 Velhâsıl her şiir seni anlatır.

İçim burkulur da o eski gamla,
 Dudaklarım titrer, gözlerim dolar;
 Ruha kurşun gibi çöken akşamla.

Sanırım ki bahçelerde sesin var,
 Mehtap yine senin için doğacak,
 Seni anlatacak bütün şarkılar...

Halbuki sen bir köşede en uzak
 Hayallere dalıp kalmışsın öyle,
 Gözlerini kaldır, gözlerime bak:

Seni fazla sevmek günah mı söyle!..

(*Alacakaranlık*, s. 55-56)

Sâmanoğlu “Gelen Var”, “Çocuk”, “Bir Resimde Üçünüz” gibi şiirlerinde de eşi ve çocuklarına karşı sevgisini, ilgisini ve şefkatini dile getirmiştir. Bu üç şiirin aile sıcaklığını ve saadetini samimi bir şekilde yansıttığı görülür.

Gültekin Sâmanoğlu, 1952 yılının Mart ayında Almanya'da Frankfurt yakınlarında bulunan Amerikan Ordudonatım Okulu'na kursa gönderilir. Şairin Almanya'da geçen günlerine dair elimizde açıklayıcı/aydınlatıcı bilgiler bulunmamaktadır. Kendisiyle yapılan söyleşilerde de Frankfurt'a dair kayda değer şeyler söylememiştir. Oraya görev gereği gitmiş olması, askerî bir üste bulunması, bize muhtemelen dışarıya çıkmasına izin verilmediğini gösterir. Sâmanoğlu'nun Almanya'ya dair dillendirdiği bir hatırasının olmayışı da bu görüşümüzü destekler. Şairin 1952'de yazmış olduğu "Gölge" şiirini Almanya'da kaleme almış olması kuvvetli bir ihtimaldir. Zira içinde özlemin, gurbet acısının, yalnızlığın, öksüz kalışın olduğu bu şiir vatandan ve sevdiklerinden uzakta bir yerlerde yazılmış intibai uyandırır:

Gurbet akşamlarını duyduğum ilk gün

Bir gölge belirdi ıssız odamda,

Simsiyah elleri sanki yakamda...

Acısını duymak binbir ölümün

Daha zor değildi bu gölge kadar;

Bitmez tesellisi öksüzlüğümün

Şimdi uzaklarda, hem de ne kadar?

Bir yaş boşandı gözümde sel gibi,

Yalnızlığımın büyük acısına

Karşılık verdi, 'darbimesel' gibi,

Ama gecenin kulakları sağır.

Bir buzun çözümlüğü kadar ağır
 En sonunda belli oldu her yeri:
 Joconde'nin elleri kadar aydınlık
 Dua için kaldırdığı elleri...

(*Alacakaranlık*, s. 117-118)

Kursu tamamlayıp yurda döndükten kısa bir süre sonra, 1953'te üsteğmenliğe yükselir. 1959 yılında yüzbaşılığa terfi eden Sâmanoğlu, o zamana kadar, önce Ankara'da ardından da sırasıyla İskenderun, Gaziantep ve Islâhiye'de hizmetlerde bulunur. Sâmanoğlu her ne kadar askerlik mesleğini sevmesine rağmen, mizacıyla ters düştüğü/uyuşmadığı için yavaş yavaş bu görevden ayrılmayı düşünmeye başlar. Bu düşünceler içinde mecburî hizmetini tamamlayarak 1959 yılında kendi isteğiyle ordudan ayrılır.¹⁶

Sâmanoğlu bir röportajında “Ayrılacağım diye görevimi hiç ihmal etmedim. Sevilen de bir subaydım”(Çelik, 1995: 57) diyerek işini sevmemesine rağmen çalıştığı süre içinde işine olan bağlılığını ifade eder. Biraz zoraki, biraz da rastlantısal olarak başladığı askerlik mesleğinden bu şekilde ayrılan şairin sonraki çalışma hayatında yükselmesinde bu mesleğin olumlu etkileri fazlasıyla görülür.

4.1.1.4. Memuriyet Yılları ve Önemli Görevleri

1959 yılında ordudaki görevinden ayrılan Gültekin Sâmanoğlu'nun hayatında yeni bir sayfa açılır. Asker elbisesini çıkarıp çok istediği sivil çalışma hayatına atılan şair, memurlukta da kısa süre içerisinde zirveye yükselmiştir. Sâmanoğlu'nun

¹⁶ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı* adlı eserinde Sâmanoğlu'nun askerlik hayatında on beş yıl görev yaptığını söylüyor, fakat 1949'da göreve başlayan Sâmanoğlu 1959'da kendi isteğiyle askerlik mesleğinden ayrılmıştır. Yani on yıl bu meslekte çalışmıştır. Ayrıca 1942'de ortaokulun son sınıfında dahil olduğu askerlik yaşamı öğrenim yıllarını da eklersek on yedi yıla tekabül ediyor.

memuriyet hayatı hakkında kapsamlı ve aydınlatıcı bir şeyler söylemek oldukça güçtür. Bilgilerin az olması bu konuda söyleyeceklerimizi ister istemez sınırlandırmıştır.

1960 yılı öncesinde ve takip eden dönemde basının merkezi İstanbul'da gazetecilik mesleği gereken standartların gerisindedir. Basının daha çok güç odaklarının etkisinde olması özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Bilgisizlik ve seviyesizlik de buna eklenince ortaya hiç de iç açıcı olmayan bir durum çıkmaktadır. Türk basını o dönemlerde bu sıkıntılar içinde mevcudiyetini devam ettirmeye çalışırken ülkede bir de askerî darbe vuku bulur. “Basın İlân Kurumu” da 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrası doğan/ortaya çıkan kuruluşlarımızdan birisidir. 27 Mayıs öncesi, partizanlıktan, çekişmelerden muzdarip olan basın kuruluşlarının, 27 Mayıs ihtilalinden sonra kurulmuş olan “Basın İlân Kurumu” ile birlikte bir nebze olsun rahatladığı düşünülmektedir. Ancak bu kurumun ne derece yeterli ve gerekli olduğu ise tartışılması gereken bir durumdur. Zira askeri darbeler demokrasiye, bireyin özgürlüğüne zarar verdiği gibi basın hürriyetine de gölge düşürmüştür. Biz dönemin siyasi kargaşası ve sosyal mantalitesi hakkında hüküm verecek, yargı ve eleştirilerde bulunacak değiliz. Sadece Gültekin Sâmanoğlu'nun çalıştığı ve daha sonra başına geçtiği bir kurumun geçmişini belirtmek açısından bu konuya değinmeyi gerekli gördük.

Sâmanoğlu sıkıntılı ve sorunları olan bir kuruluşun bünyesinde, Turizm Bakanlığı Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde iyi sayılabilecek bir makamda memur olarak göreve başlar. “On yılım dolduğu gün istifamı verdim ve sivil hayatta Basın-Yayın Genel Müdürlüğü'nde 1959 yılında memuriyete başladım. Daha sonra Basın İlân Kurumu kuruldu ve İstanbul'a geldim” (Ersöz, 1990).

Böylece sivil çalışma hayatına geçiş yapan Sâmanoğlu, memurlukta hızla yükselmiştir. Kanaatimiz odur ki hızlı yükselişini önce disiplinli oluşuna, daha sonra da

çok çalışmasına borçludur. Gültekin Sâmanoğlu bir yıl sonra aynı kurumda İç Basın Müdürlüğüne getirilir. Bu görevi devam ederken, 1961 yılında 195 sayılı kanun gereği, Basın İlan Kurumu'nun ilk kuruluş işlemlerini yapmak amacıyla, Bakanlar Kurulu'na oluşturulan beş kişilik kurula atanır. Aynı yıl kurumun genel kurulunda “Hükümet Temsilcisi” olarak görevlendirilir. Ardından da genel kurul tarafından Yönetim Kurulu'na seçilir. Bu görevini 1967 yılına kadar sürdürür. Memuriyetteki hızlı tırmanışı devam eder ve 1967'de kurumun genel müdür yardımcılığına atanır. Görevi sebebiyle Ankara'dan İstanbul'a taşınır ve buraya yerleşir. Genç yaşta gözlerinde katarakt hastalığı tespit edilen şair önceleri bunu hissetmese de zamanla/yaşı ilerledikçe gözlerinin görüşü azalmaya başlar. Olgunlaşmadığı için ameliyatı belli bir süre yapılamaz. 1970 yılında iki ay arayla gözlerinden ameliyat olur. Şair yeniden gözlerine kavuşmanın sevincini şöyle anlatır:

İnanın, dünya benim için birdenbire aydınlanıverdi.
Tutmayın beni. Her sabah tıraşında, aynanın önünden
ayrılmıyorum bir türlü. Saçlarıma ak düştüğünü, gençliğin
gerilerde kaldığını belirten kırışıkları görüyorum artık. Çocuk
dünyamı dolduran köşe yastıkları, tülbentler, onlara işlenmiş
çitler, civcivler; etrafına çekilen sular geliyor gözlerimin
önüne. İşlenen kaneviçelerin iğnelere iplik takma görevini
bana verildiği günleri hatırlıyorum ve kendimi onlarda
buluyorum (Yazıcı, 1985).

“Anahtar” şiirinde o günlerin hikayesini, ameliyat günlerini ve hissettiklerini şair güzel bir şekilde ifade eder:

Görmenin yeniden doğuşu nedir:

İplik olmak nakış iğnelerine.
 Kanaviçe işler gibi, her sabah
 Aynalara dalıp dalıp gitmedir.

Bıraktığın yerlerde değiller işte
 O mor menekşeler, sarı civcivler.
 Çitler kırık dökük, mavi sular yok;
 Gözyaşının kulakları kırışte

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 11-12)

Mehmet Çınarlı şairin sıkıntılı günlerine dair, hatıralarında şunları söyler:

Gözlerinde gittikçe ilerleyen ve görmesini azaltan katarakt'ı iyice sertleşmeden ameliyat edemiyorlardı. O daha birkaç sene bekleyeceğini sanırken, bir gün Ankara'da benim götürdüğüm tanınmış bir göz mütehassısı, derhal ameliyat olmasının mümkün bulunduğunu söyledi. Beraberce ameliyata karar verdik. İstanbul'da bir başka tanınmış mütehassıs ameliyatı başarıyla yaptı ve Gültekin'in gözlerini dünyaya yeniden tam olarak açtı (Çınarlı, 1979: 48).

Sâmanoğlu, 1973'te Basın İlan Kurumu'nun genel müdürlüğüne getirilir. Görevini ölümüne kadar başarıyla sürdürür. Başarısı çalışma hayatında onun nereden nereye geldiğinin en önemli göstergesidir. İş hayatında çalışkan bir adam olan Sâmanoğlu, yaptığı çalışmalarla herkesin takdirini ve saygısını kazanmıştır. Yaptığı iş ne olursa olsun önce onu sevdiğini, kendini verdiğini ve böyle tanılmaktan gurur duyduğunu söyler. Şair, genel müdürlük görevi devam ederken 1988-1996 yıllarında

TRT’de iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapar. Yurdun çeşitli yerlerinde düzenlenen “Anadolu Basını” adı altındaki bölge toplantılarına konuşmacı olarak katılır. Dil, edebiyat, kültür, basın ve yayın konularında/alanlarında hizmet veren bazı komisyonlarda çalışır. Her yıl geleneksel olarak yapılan şiir şöenlerinden birinde, 1983’te Struga Şiir Şöleni’nde Ümit Yaşar Oğuzcan ile Türkiye’yi temsil eder.

İş hayatının yanında, Türkiye ile ilgili önemli kültürel faaliyetlerde de onun imzası görülür. Görevinden dolayı basın-yayın çalışmalarında en önde yer almıştır. Bu vesile ile birçok ödüle layık görülür. 1987 yılında “Anadolu Basını Üstün Hizmet Ödülü” kendisine verilir. Ankara Gazeteciler tarafından seçilen “Son Kırk Yılın En Başarılı Gazetecileri” arasında yer alır. Kültür, sanat ve turizmle ilgili pek çok sivil toplum örgütünün üyesi ve yöneticisi olarak çalışmalar yapmıştır. “Türk Edebiyatı Vakfı” (TEDEV), “Konya Kültür ve Turizm Vakfı”, “Basın Konseyi”nin kurucuları arasında yer almıştır. Feyzi Halıcı ile birlikte “Gönül Dostları Şiir ve Musiki” toplantılarını düzenlemiştir. Basın İlan Kurumu’nun Bayramoğlu’ndaki tatil köyünde yapılan bu toplantılar sanat ve kültür alanında yapılan önemli faaliyetler arasındadır. Birçok yazar, şair ve edebiyatseverin bir araya geldiği bu sohbetler dinleyenlere şiir ve sanat sevgisini aşılması bakımından önemlidir. Gültekin Sâmanoğlu, sonuncusu 23 Temmuz 1995’te yapılan “Perapalas Gönül Sohbetleri”ne Feyzi Halıcı ile beraber öncülük etmiştir. Beyoğlu Belediyesi’nin “Sanat Galerisi”nde düzenlenen ve Belediye Kültür Danışmanı Abdurrahman Şen’in yönettiği “Sanat Günleri” etkinliklerine de konuşmacı olarak katılmıştır.

4.1.1.5. Ölümü

Bir sanatçı her şeyden önce insandır. Ailesi, dostları, çevresi hepsinden öte hayata sevdikleri ve meşgaleleri ile tutunmaya çalışan bir insandır. Yaşamlarını

yitirdiklerinde onları yad edecek olanlar ise sevenleridir. Bir insan geride anlamlı ve hatırı sayılır anılar/izler bırakamıyorsa hayatının elle tutulur yanları olmaz. Böyle kimselerin de öldükten sonra yasaması/yaşatılması mümkün değildir. Mesleki ve sivil yaşamında böylesine dolu dolu bir insan olan Sâmanoğlu, taşıdığı vasıflar ile de herkesin sevgisini ve saygısını kazanmış değerli bir gönül adamıdır. Sâmanoğlu gözündeki görme eksikliğinden/bozukluğundan dolayı zaman zaman hastane koridorlarını aşındırda da çok ciddi diyebileceğimiz rahatsızlıkları olmamıştır. Şairin hayatındaki yoğunluk yaşının kemale ermesiyle birleşince sağlık problemleri yavaş yavaş görülmeye başlar. İlk önemli rahatsızlığı 1997 yılında ortaya çıkar. Safra kesesi rahatsızlığından İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedaviye alınır. Safra kesesinde taş olduğu belirlenen şair 19 Haziran 1997'de ameliyat olur. Başarılı bir ameliyat geçiren şair tekrar sağlığına kavuşur. Ancak, Sâmanoğlu ameliyatından yaklaşık dört yıl sonra 2001 yılında hastalanır ve iki yıl boyunca tedavi görür. Aralıklarla süren tedavi ve kontroller zaman zaman iyi sonuçlar verse de iyileşmesini mümkün kılmamıştır. Gültekin Sâmanoğlu 11 Nisan 2003 Cuma günü yoğun bakımda iken sabaha karşı dünyaya gözlerini yummuştur. Geride sevenlerini öksüz ve gözü yaşlı bırakarak... Şairin yorgun vücudu ne yazık ki yetmiş altı yaşın ağır yükünü kaldıramamıştır.

Sâmanoğlu'nun cenazesi için ilk tören Çağaloğlu'nda, 12 Nisan 2003 günü genel müdürlük görevini başarıyla yürüttüğü Basın İlân Kurumu önünde yapılmıştır. Ardından da Sultanahmet Camii'nde öğle namazını mütakiben kılınan cenaze namazından sonra Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir. Mezarı aziz dostu Zeki Ömer Defne'nin kabrinin yanbaşındadır. Sâmanoğlu'nun Türkiye gazetesindeki 12.04.2003 tarihli vefat ilanı şöyledir:

VEFAT

Basın İlân Kurumu'nun kuruluşunda görev yapan
ve altı yıl Genel Müdür Yardımcılığının ardından,
otuz yıldan beri de Genel Müdürlüğünü yapmakta olan,
edebiyat dünyasında "Sâmanoğlu" soyadıyla tanınan,

Cumhuriyet Dönemi'nin

usta şairi, yazar

Gültekin SAMANCI

11 Nisan 2003 günü vefat etmiştir.

Cenazesi bugün (12 Nisan 2003 Cumartesi) saat 11'de
Basın İlân Kurumu'nun önünde yapılacak törenden sonra,
öğle namazını müteakip, Sultanahmet Camii'nden kaldırılarak
Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Hatırası ebediyen yaşatılacak olan, Kurumumuzun temel direği

ve

hepimizin manevî babası, eşi bulunmaz güzel insan'a
Allah'tan rahmet, kederli ailesine, bütün gönül dostlarına ve
yakınlarına başsağlığı dileriz.

BASIN İLÂN KURUMU PERSONELİ

Merhum Fehmi-Vesile SAMANCI'nın oğullarından Merhum Kadir-

Münire AKIN'ın damadı

Mehrum Fahri AKIN'ın eniştesi

Metin, Çetin, Pekin, Fatma, Hikmet SAMANCI, Sabite AKIN'ın

ağabeyleri

Uygar, Pınar, Şengül, Birgül, Fehmi, Başak, Özge, Gözde'nin

amcaları

Münevver-Nizamettin FIRAT, Meral, Kadir Fatih AKIN'ın dayıları

Erol PERTEZ ile Yasemin SAMANCI'nın kayınpederleri

Ozan-Aslı, Armağan PERTEZ ile Gökhan SAMANCI'nın biricik

dedeleri

Gülay PERTEZ ile Cüneyt SAMANCI'nın sevgili babaları

Ve Müzeyyen SAMANCI'nın (52) yıllık eşi

Basın İlân Kurumu Genel Müdürü

Şair

Gültekin SAMANCI

(SÂMANOĞLU)

11 Nisan günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Aziz naaşı 12 Nisan 2003 Cumartesi (bugün) saat 11'de
Basın İlân Kurumu'nun önünde yapılacak törenden sonra,
öğle namazını müteakip, Sultanahmet Camii'nden kaldırılarak
Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Mevlâ rahmet eyleye.

AİLESİ

Not: Çiçek gönderilmemesi, arzu edenlerin Mehmetçik Vakfı,
Lösemili Çocuklar Vakfı veya Kalp Vakfı'na bağışta bulunmaları.

Şairin ölümü üzerine birçok ulusal ve yerel basın-yayın organlarında yazılar kaleme alınmış, şiirler yazılmış, televizyon programları yapılarak vefatından duyulan üzüntü anlatılmıştır. Devletin üst kademelerindeki görevi münasebetiyle de birçok devlet adamı ölümünden duydukları üzüntüyü eşine yazdıkları başsağlığı mesajları ile dile getirmişlerdir. Şairi yakından tanıyan Ahmet Özdemir, onun vefatı üzerine şu dizeleri kaleme almıştır:

Alacakaranlık çöktü her yana
Bir kara haber ki, çabuk yayıldı
Acıyla dediler ki, yana yana
Hisar'ın bir burcu daha yıkıldı ,

Günler ötesinden düştü ateşi,
Çıngı çıngı sardı öksüz yüreği,
Büründü yaslara evladı, eşi;
Basın'ın devrildi temel direği.

(Özdemir, 2003)

Ölümü; sevenlerini, arkadaşlarını, dostlarını da derinden etkilemiş, pek çok gazeteci dostu, onun ölümünden duyduğu üzüntülerini satır aralarında, köşe yazılarında dile getirmişlerdir. Şairi yakından tanıyan İskender Özsoy onun hakkında şunları söyler:

Basın İlan Kurumu (BİK) Genel Müdürü şair Gültekin Samancı; ehli sohbet bir gönül adamıydı. Bir rüzgâr esti, onu sonsuzluk âlemine uçurdu. Şiirlerinde Gültekin Sâmanoğlu imzasını kullanan Samancı'yla son on yıldır yazları BİK'in Darıca Bayramoğlu'ndaki tatil köyünde beraber olduk. Bazı geceler onun sohbetlerine katılır, dünyayı kucaklayan sevgisiyle anlatır, anlatır; bize sadece dinlemek düşerdi. Çelebiydi (Özsoy, 2003).

Cumhuriyet gazetesi yazarı Selim Andak “kişilik abidesi” dediği bir insanı kaybetmenin üzüntüsünü ise şöyle anlatır:

Şair Gültekin Samancı'yı, sevgi ve saygı dolu, gerçek dost kişiliği ile kaybetmenin üzüntüsü içindeyim. Özellikle şair olarak Gültekin Sâmanoğlu imzasıyla yazdığı ve Hisar Yayınları'ınca kitap olarak yayımlanan şiirleri duygu, düşünce, sevgi, aşk, dostluk ve insan ile dünya ilişkileri işleyen bir yaratıcılık taşır (Andak, 2003).

Hayatını şiire ve edebiyata adayan güzel insan Gültekin Sâmanoğlu'nun ölümüne sanat ve edebiyat camiası da gereken ilgiyi göstermiştir. Ancak bazı karşıt görüşlü dergiler ve yazarlar *Hisar* dergisine takındıkları olumsuz tavırdan dolayı, şairin ölümüne de ilgisiz kalmışlardır. Bu durumdan Sabahat Emir şöyle yakınmaktadır:

O zamanlar, sol kampta olan yazarlar (ki, sanatkarların böyle bir ayırım içinde olmalarını hiçbir zaman kabullenemedim) öteki saydıkları Hisar dergisini görmezden ve yazarlarını tanımazdan geliyorlardı. Bu tavırlarını bugün bile sürdürmeleri laf başında sık sık altını çizdikleri gerçekçilik anlayışına, kalemdaşlık haysiyetine ve edebiyat mesleği ahlâkına sığmıyor. Nasıl Türk şiirinin seçkin şairlerinden olan Mehmet Çınarlı ve Mustafa Necati Karaer'in ölümünde suskun kaldılarsa Gültekin Samancı için de suskun kalacaklar, biliyorum. Oysa, böyle mi olmalı? Tek tesellim; zamanın kendine özgü adaletiyle bütün yazarlarımızı, şairlerimizi bir gün nasıl olsa edebiyat tarihine hak ettikleri ölçüde yerleştireceği... (Emir, 2003).

Edebiyat dergilerindeki yazıları ile tanınan Ayhan İnal şairin ölümünden duyduğu üzüntüyü; “Susmanın da, konuşmanın da çok zor olduğu anlar vardır. İşte böyle bir anı yaşıyoruz” diyerek ifade eder. Gültekin Sâmanoğlu'nun Basın İlân Kurumu önünde yapılan cenaze töreninin büyük bir sevgi seline ve derin bir üzüntü sahnesine dönüştüğünü belirten İnal; George Habbel'in ‘Ölülerin değeri, geride bıraktıklarının ızdırabı ile ölçülür’ sözünün kulaklarda çınladığını belirtir (İnal, 2003).

Tanju Cılızoğlu, onun eksikliğinden yakınır ve yeri doldurulamaz bir şahsiyet olduğunu belirtir. Değerli dostunun ölümüyle adeta eksildiğini belirterek, şairin “ince, duyarlı, içli yapısıyla” yokluğunun hissedileceğini ifade eder. *Akşam* gazetesinde çalışırken, sıkıldığı anlarda şairi ziyaret ederek, dost sevinçlerine ortak olup kahvesini yudumlarken, onun şiirlerinde nefes aldığını, dinlendiğini dile getirir. Dönemin Kültür

Bakan Erkan Mumcu da onun ölümü ile ilgili şunları söyler. “Sayın Gültekin Samancı; gerek gazeteciliği, gerekse edebiyat hayatındaki çok değerli eserleriyle kalplerimizde ve beyinlerimizde asla unutulmayacak bir yere sahip olmuştur.”¹⁷

4.1.2. Mizacı, Şahsiyeti ve Karakteri

Bir yazarın, şairin karakterinin incelenmesi, nasıl bir kişiliğe sahip olduğunun araştırılması edebiyatın dışında daha çok psikoloji ve bununla alakalı disiplinlerle ilgilidir. Ancak edebiyat eserini ortaya koyanın ‘insan’ olduğunu düşünürsek, eserin ‘sanatkâr’ından tamamıyla ayrı tutulmaması gerekir. Bu nedenle eseri ve sanatı anlayabilmek/açıklamak için müellifine dair bilgilerden isfade etmek yerinde olacaktır. Bir sanatçının/şairin hayatını anlatırken hayatına dair bilgilerin yanısıra psikolojik özelliklerini bilmek/göz önünde bulundurmak, kişiliğini tetkik etmek de anlatmada/tanıtmada bizlere yarar sağlayacaktır.

Edebiyat dünyasında adını duyurmuş olmasına rağmen, yeterince tanınmayan birisi olan Gültekin Sâmanoğlu’nun mizacı ve şahsiyeti hakkında kesin hükümlerde bulunmak, kişiliğine dair belirgin şeyler söylemek oldukça güçtür. Onun karakterine/kişiliğine dair yazılar yok denecek kadar azdır. Mevcut olan bilgiler de; kaynaklarda onun sanatçı kişiliği, şairliği ve iş hayatına dair tespitlerin, görüşlerin yer aldığı yazılardan bulabildiklerimizdir. Şairin kendisiyle yapılan konuşmalardan, fotoğraflarından, yakın arkadaşları Feyzi Halıcı, Mehmet Çınarlı, Ahmet Kabaklı gibi isimlerin bir iki cümleyi geçmeyen görüşlerinden hareketle onun mizacını ve şahsiyetini belirlemeye çalıştık. Ailesiyle yüzyüze yaptığımız görüşmeler neticesinde karakterine/mizacına dair birtakım bilgilere ulaşma imkânımız oldu. Ayrıca şairin kişiliğini, şiirlerine yansıyan yönü ile yorumlamaya ve anlatmaya çalıştık.

¹⁷ Türkiye gzt., 12 Nisan 2003.

Yakın tarihimizin savaş görmeden yetişen ilk kuşağından olan Sâmanoğlu, aynı kuşağa mensup, çoğu şahsiyetler gibi, geçmişteki hatalarının muhasebesini soğukkanlılıkla yapmış, memleket sorumluluğunu içinde hissetmiş bir şairimizdir. Gültekin Sâmanoğlu'nda vatan, millet, insan fikri ve sevgisinin birbirine sarsılmaz bağlarla bağlandığını görürüz. Şiirlerinde yer verdiği fikirlerini yüzeysel bir biçimde değil; derinlemesine, kültürel ve ilmi bir tavırla anlatmaya çalışmıştır. Özellikle bu kuşağın okumuşları; yeni yapılanan, gelişen sistemin içinde bazı sorumlulukların omuzlarında olduğunun daima bilinci içinde olmuşlardır. Sâmanoğlu da, bu tür kaygularla yoğrulmuş, ülkesini seven bir adam olarak karşımıza çıkar. O, Anadolu'nun yoksulluğunu/yokluğunu gördüğü, oradaki zor yaşam şartlarını iyi bildiği için şiirlerine bunları da yansıtmıştır. "Hisar grubu" şairlerinin de genel olarak takındıkları "Anadolu realizmi" dediğimiz bir olguyu işlemeye ve Anadolu'yu bütün çıplaklığıyla şiirlerinde yansıtmaya/ele almaya çalıştıkları görülür.¹⁸

Gültekin Sâmanoğlu, tabir yerindeyse şiir gibi adamdır. Zira çevresinde onu yakînen tanıyanlar onun sert bakışlarının arkasında ince ruhlu bir insanın olduğu görüşünde birleşirler. Mütevazi, kendi iç dünyasıyla barışık, hayattan kâm almaya çalışan bir insandır. Şairin inceliğine, duygulu kişiliğine şiirlerinde de rastlamak mümkündür. "Güzel Şeyler" şiiri de bu ince ruhun habercisidir:

Müjdeli haberin ince ve güzel,
Elinle yazdığın mektup ne güzel.
Rüyasız geçmeyen geceleriyle
İstanbul, aslında seninle güzel!..

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 40)

¹⁸ Bu konuda ileride "muhteva" bahsinde daha detaylı bilgi verilecektir.

Şairin fiziki özelliklerine dair bilgi ve görüşler oldukça kısıtlıdır. Fotoğraflarını görme imkânı bulduğumuz şairin gençlik yıllarında yakışıklı, orta boylu olduğu görülür. Geniş alından, sert bakışlarından dökülen çatık kaşlar ve karanlıktan korkan iri gözlerin altında düzgün, irice bir burun, mora çalan dudaklar vardır. Resimlerinin çoğunda, parmaklarının arasındaki sigara, şairin ya keyifli ya da efkarlı olduğuna işarettir. Sâmanoğlu, elinde olanlarla yetinmeye çalışan, yaşadıklarıyla mutlu olmayı bilen bir insandır. Doyumsuz insan sevgisi, ikili ilişkilerindeki samimiyeti, iyilik ve yardımlaşma duygusu ile herkesin beğenisini kazanmıştır. Aile, akraba ve dostlarıyla her vakit ilgilenmiş, sorunlarına çözümler üretmeye çalışmıştır. Şairin kişiliği ve şahsiyeti üzerinde Konya ve çevresinin etkisi yadsınamaz. Konya, onun için sıradan bir şehir değil; acılarını, sevinçlerini, mesut günlerini kendisiyle paylaştığı/yaşadığı bir yerdir. Konya ve Anadolu coğrafyasının onun mizacı üzerinde tesirleri fazlasıyla hissedilir. Sıkıntıları, yoklukları, çetin mücadeleleri bu topraklarda vuku bulmuş, bu olaylar da kişiliğine aksetmiştir. Sâmanoğlu'nun kişiliği üzerinde dedesi ve babasının etkileri ise daha derindir. Dedesinden dinlediği masallar, bilmeceler, hikayeler ince ruhlu oluşunda ve şiiri sevmesinde önemli bir etkendir. Muzip ve şakacı tavırları da dedesinden ve onun şakacı mizacından yansımıştır. Babası ise ciddi ama fazlasıyla şefkatli bir insandır. Oğluna şiirler ezberletir, topluluk önünde okuturmuş, bu sayede küçük yaşta utangaçlığını yenmiştir. Konya'da ilkokul üçüncü sınıftan öğretmeni Jale Gürcan'ın cesaret verici konuşmaları ve onure edici ödülleriyle de yeteneklerinin farkına varmış ve çevresince takdir edilen, öğretmenleri tarafından sevilen bir öğrenci olmuştur.¹⁹ Hayatında etkilendiği, sevdiği bir diğer insan da halasıdır. Halası çocuğu olmadığı için ailenin ilk çocuğu olması hasebiyle Gültekin'i kendi çocuğu gibi görmüş,

¹⁹ Gültekin Sâmanoğlu kendisiyle yapılan konuşmalarda öğretmeni Jale Gürcan'ın hayatında çok önemli bir yere sahip olduğunu söyler. Çok değer verdiği, sevdiği, örnek aldığı hocasının, onun yetişip makam mevki sahibi olmasında büyük payı vardır.

ona yeri geldiğinde annelik yapmıştır. Çocukluğunda aile büyüklerine olan sevgisini “Hatırladıkça” şiirinde de dile getirmiştir:

Avluda güvercin uçursam,
Erik satmaya gitse Dedem.
Sapan taşıyla serçe vursam,
Bağrına bassa Hala-annem;
Avluda güvercin uçursam.

(*Alacakaranlık*, s. 127)

Gültekin Sâmanoğlu, daha çocuk denilebilecek yaşlarda bile yerli yerinde davranan, oturmasını kalkmasını bilen, saygılı bir insandır. Sâmanoğlu asker olması hasebiyle çok disiplinli ve ciddi bir karakter olarak karşımıza çıkar. “Gültekin Bey, askerdir. Onda asker vakarı ve ciddiyeti vardır” (Pala, 2003). İnsanlara yardım etmeyi adet edinmiş olan Sâmanoğlu gösterişi sevmez, yaptığı yardımı kimsenin duymaması konusunda oldukça titizdir. Onun yardımlaşma anlayışından hareketle şahsiyeti hakkında fikir sahibi olabiliriz. Ayrıca şair, vicdanı ile her vakit kendince muhasebesini yapmış, doğru ve yanlışlarını görmeye çalışmıştır. Gültekin Sâmanoğlu, kimsenin kimseye kötülük etmesini istemez. Duyarlılığı, inceliği ve titizliği günlük hayatta da görülür. Peşin övgülerden, yapmacık iltifatlardan daima uzak durmak ister. İnsanların mutlu olması ve mutlu yaşaması en çok arzuladığı şeydir. “Hatırladıkça” şiirinde bu isteğini yinelediğini görürüz:

Yeşil, yemyeşil olsa her yer,
Gülüverse gökler ne olur;
Kanatlı yorgun çiçekler,
Dursa, tükense artık yağmur

Yeşil, yemyeşil olsa her yer.

(*Alacakaranlık*, s. 127)

Hayatta olumsuzluklara, karışıklıklara karşı oldukça iyimser olan şair, en acı durumlarda bile ihtiyatlı davranmasını bilmiştir. Ahmet Özdemir'in onun kişiliğine dair tespitleri önemlidir:

Anadolu'nun bağrında, bir hasat sonu filiz veren büyük çocuk dal budak saldı. Meyve verdi, dertlere derman oldu. Sanatın gül dikenli yollarında sevgisini, saygısını, hoşgörüsünü, vefa duygularını, gönül coşkusunu hiç kaybetmedi. Adını sonsuza kadar yaşatacak eserler bıraktı. Tam anlamıyla insan gibi bir güzel insandı (Özdemir, 2003).

Sâmanoğlu, yoğunluğuna rağmen kimseyi kapısından geri çevirmez, insanların görüşüne/düşüncesine, sosyo-ekonomik durumuna bakmaksızın herkese aynı mesafede durmaya çalışır. Nihan Kuşlu'nun ifadelerinden şairin şiire olan hassasiyetinin mizacını etkilediğini görmekteyiz:

Kalbi, sevdiği sanat kollariyle ve inandığı idealleriyle yani milliyetçilik ve sanatseverlik; kafası da, bu yukardakilerin her türlü görüntüsü ile doludur. Tekmil kötü şairlere, meselâ, şiiri sırf mizah vasıtası sayanlara, Türk milletinin bünyesine uymıyan ideolojiyi, propaganda vasıtası kabul edenlere her zaman kinlidir. İnsanları incitmemeğe, kırmamağa uğraşırken, maalesef kendisi incinir ve kırılır (Kuşlu, 1951).

Hadiselere karşı kendince yorumlar getiren şair, pozitif bakışı/tarafı ile çevresini olumlu yönde etkilemiştir. Etrafında olup bitenlere karşı kayıtsız kalmaz, bilakis

sorunlarla boğuşmaya, gücü yettiğinde üstesinden gelmeye çalışır. “Edebiyatımız için değerli bir şair, hanımı için iyi bir eş, çocukları için şefkatli bir baba, arkadaşları için vefakâr bir dost, yanında çalışanlar için sevecen bir müdürdü” (Yalçın Toker, 2003) sözleriyle şairi anlatan Yalçın Toker, onu adam gibi adam yapan özelliğın çok mütevazı bir kişiliğe sahip olmasıdır, diyor. Sâmanoğlu karşısındakini bıkmadan/usanmadan dinleyen, her ne mesleğe, görüşe sahip olursa olsun insanlara sadece insan olduğu için değer veren biridir. Kimseyi üzmez, kırmaz yeri geldiğinde çocuk, yeri geldiğinde de bir büyük gibi davranır. “Gültekin Samancı, özel hayatı ile de şiirlerindeki duru-sıcak duyguların, içtenliğin insanıdır. Uzlaşmalarda, dostlukların pekişmesinde, hep olumlu bakış açısıyla vardır” (İnal, 1988) diyen Yaşar Faruk İnal, şiiriyle yaşamı arasındaki bağlantıya işaret eder. Mehmet Çınarlı *Sanatçı Dostlarım* kitabında şairin kişiliğine ve arkadaşlık ilişkilerine dair şunları anlatır:

Hisar yüzünden çektiğimiz üzüntüler, düştüğümüz anlaşmazlıklar bir değil, beş değil. Bunların bir kısmının halinde Gültekin'in aracılığı gerçekten faydalı olmuştur. Arkadaşımızda sanki şeytan tüyü var. Çevresindeki insanların kalbine girmeyi, dostluğunu kazanmayı öyle güzel başarıyor ki! Kendisine benim tanıttığım bazı kimselerle dahi, benden çok fazla içli dışlı olmuştur. Öyle ki, onlardan birine bir dostun işi düşüp de, tavassut etmem için bana geldiği zaman, Gültekin'e gönderirim (Çınarlı, 1979: 46-47).

Sâmanoğlu, gözlerindeki görme eksikliğinden dolayı çoğu zaman kimseye belli etmese de mahzun tavırları, üzüntülü halleri ile çevresini etkilemiştir. Dostları, tanıdıkları onun bu halinden üzüntü duymuşlardır. Bu durumu yakın arkadaşı Mehmet

Çınarlı şu şekilde anlatır. “Hayatının en güzel beş-on senesini gözlerinden yarı yarıya mahrum olarak geçiren şair dostum, bu durumunu kimseye hissettirmedi. Yarım yamalak görüşün her insanda uyandırması tabî olan sinirlilik hali onun son derece iyimser tabiatıyla örtülmüştü” (Çınarlı, 1979: 48).

Çınarlı, bunun yanında, şairin şiirlerinde alacakaranlıktan, kapalılıktan ve geceden çok bahsedişini, kitabına “Alacakaranlık” adını verişinin yalnızca gözlerinin bulanık görmesinden kaynaklanmadığını belirtir. Sâmanoğlu’nun güzelin esmerine tutkunluğundan dolayı bu ifadeleri çokça kullandığını söyler. Ayrıca şairin esmer güzellere karşı ayrı bir ilgisinin olduğunu ima eder (Çınarlı, 1979: 48).

Sâmanoğlu’nun duygulu, içli ve hassas kişiliği, tükenmeyen bir insan sevgisiyle örülmüştür. Bu sebeple şair seven, saygı duyan aynı zamanda da etrafındaki olaylardan çabuk etkilenen bir kişiliğe sahiptir. Hor görme, üstünlük ve bilgiçlik taslama gibi kibirli davranışları onda göremeyiz. Özcan Ünlü onun kişiliği üzerinde şu tespitlerde bulunur. “Hamasetin derin çukuruna gömülmüş, popülist politikalarla çevresindeki insanları çekip çeviren -ve alabildiğine kullanan- hırs küpüne dönmüş zavallı insan tipinden çok uzak biriydi o” (Ünlü, 2003: 33).

“Gültekin ağabeyi hep Bayramoğlu’ndaki Basın İlân Kurumu Tatil Köyü’nde, bir kamelyanın altında, dudağının kenarına zarafetle iliştiirdiği tebessüm ve kendinden emin, mütevazi bir tavırla gazete okurken hatırlarım” (Kabaklı, 2003: 8) diyen Kabaklı; şairin ailesinin çok iyi, tevazu sahibi, misafirleriyle ilgilenen, ikramda izzette cömert olduklarını söyler. Ahmet Kabaklı onun için; “uzaktan hayran olunup, yakınına gelince hayal kırıklığına uğradığım çok büyüklerden biri değil” diyor ve ekliyor; “Milletimizin geçmişindeki birçok ‘iyi’yi ve az-çok ‘kötü’yü tahlil edebilen ve bunların ışığında, geleceğe umutla bakan, çevresine de müspet tesirler yapan bir aydın” (Kabaklı, 2003:

8). Bildiği doğruları söylemekten çekinmeyen, eleştiriye açık, aynı zamanda tenkit etmekten sakınmayan bir kalemdir Sâmanoğlu. Bunların yanı sıra; ilgili, dürüst, güvenilir ve sadeliği seven bir insandır. Sevinç Çokum onun kişiliği hakkındaki görüşlerini belirtirken sıcak/içten ifadelerle şunları söyler:

Bir dost idi, bir yol gösterici... Ben onun iyiliğinden nasiplenen biriydim.Yol yordam bilenlerden, usul erkân öğretenlerden, bir işi sonuca götürenlerdendi. Asla kapısından geri çevirmeyenlerden, asla bilgisini esirgemeyenlerden... Dakikası dakikasına, günü gününe. (...) Bir bahçevan, bir ressam, bir insan (Çokum, 2003: 11).

Gültekin Sâmanoğlu, sevdiği ve sevmediği kimselere karşı, mümkün olduğu kadar iyi muamele etmeğe çalışır. Konuşurken ya da dinlerken insanı sıkmayan, duruma ve zamana uymasını iyi bilen, en önemlisi de ukalâ tavırları olmayan bir şahsiyettir. Kendisine şaka yapanlara kızmadığı gibi, şaka yapmaktan da ayrıca hoşlanır. Terbiyeli, nazik kişiliğinin yanında kırılğan bir görünüşü vardır, görünen ve arkadaşlarında bıraktığı intiba da böyledir. Ağzından kötü bir sözün çıktığını henüz kimse duymuş değildir. Sevmedikleri ile bir araya gelmemeye dikkat eder, tesadüfi karşılaşmalardan ise çekinir. Ancak içinde nefret duygusu barındırmaz, düşmanlık gütmmez.

Samimi ve vefalı bir arkadaş olduğundan dostlarını aramayı ihmal etmez. İlişkilerinde ve iş hayatında dik başlı hareket etmez. Alçak gönüllüdür; bir kimseye küserse, bu dargınlığı kendi içinde taşır ve sonra da hemen unuttur ve kırılğanlığı sonsuz bir hal almaz. Utangaçtır; medenî cesaretinin olmadığından sık sık yakınan şair, bunu yenmeyi çok arzu eder. Temiz kalpli, dinine bağlı bir insandır. Onun karşılaşp

tanıdığı herhangi bir insana tebessüm etmediği veya iyilik yapmadığı görülmemiştir.

Kendi hâlinde, iddiasız, sessiz, sedasız edebiyatçı ve yöneticilerimizden biridir.

4.2. EDEBÎ HAYATI, GÖRÜŞLERİ VE ESERLERİ

“Benim şairlerim vardır. Benim gönlümce şairler... İşte Gültekin de benim şairlerimden biri. Onun şiirleri belki gösterişsiz ve gürültüsüzdür. Ama bahar rüzgârları gibi ılıktır, hislidir, renklidir ve derindir. Şiirine politika ve ideoloji girmez. Gerçek ve saf şiirden yanadır. Yeni bir duygu şairidir o. Toplum sorununa eğildiği zamanlarda bile kalemi yumuşak ve insaflıdır” (Geçer, 1970: 16).

4.2.1. Edebî Hayatı

4.2.1.1. Şiire Başladığı Çevre

Birçok şair gibi Gültekin Sâmanoğlu da, şiire daha çocuk yaşlarda heves duymuş, dede ve ninelerinden dinlediği manzum masal ve hikâyeler şiire karşı ilgisinde etkili olmuştur. Kendisine ilk şiir zevkini aşılayan da halasıdır. Halasının, onu kendi çocuğu gibi görüp, çoğu vakit yanından ayırmadığını, çocuk özlemini onunla giderdiğini daha önce de söylemiştik. Halasının dizinin dibinde geçen çocukluk yıllarında onun ağzından dinlediği masallar, edebiyata ilgisinde etkin bir rol oynamıştır. *Alacakaranlık* kitabında yer alan en eski, şairin tabiriyle “en yaşlı” şiirindeki “Bağrıma bassa beni hala-annem” mısraı yukarıda söylediklerimizi doğrular. Dedesinin ara sıra söylediği tekerlemeler, sorduğu bilmece, esprili şakalar, kişiliğine/davranışlarına ve günün konularına uygun beyitler, zaman zaman ezbere okuduğu manzum halk hikâyeleri de şiir zevkinin oluşumuna zemin hazırlamıştır. “Tam anlamı ile Osmanlı hanımı iki ninem, espri dolu dedemin üzerimdeki etkileri inkâr edilemez. Bana ‘şiir yaz’ dememişlerdir. Fakat dinlediğim masallar, halk hikâyeleri ve bunlar arasındaki maniler, ister istemez şiir cevherinin yoğunlaşmasında etkili unsurlar olmuştur” (Yardım, 2000: 50). Okuma-yazmayı öğrendikten sonra en çok ilgi duyduğu, küçüklükte dinlediği manzum bilmece ve hikâyelerin yer aldığı kitaplar olmuştur. Çocukluk günlerinin sıcak ortamını/havasını “Hatırladıkça” şiirinde dile getirmiştir:

“Türküm”le başlayıp her sabah,
 “Doğruyum, çalışkanım, yasam...”
 Diye aşkla heceleşem. Ah,
 Yeniden yazmaya başlasam.

Minnacık elimin tuttuğu
 Kalem, defteri şi’rle delse.
 Ve masalların uyuttuğu
 Çocukluğum yeniden gelse...

(*Alacakaranlık*, s. 128)

Ayrıca babasının yaşına uygun şiirler seçip ezberlettiği ve topluluk karşısında okuttuğunu belirten Sâmanoğlu, ilkokul üçüncü sınıftayken Jale Gürcan isimli öğretmenin de “23 Nisan” törenlerinde içi manzume yüklü bir nutuk söyleme/okuma görevini kendisine verdiğini söyler. Böylece hem kendine güveni artar hem de şiirin ne denli anlamlı, coşkulu bir tür olduğunu görmüş olur. Bütün bu etkilenmelerden olsa gerek şiire farklı bir gözle bakmış, şiire karşı ilgisi gün geçtikçe artmıştır. Şiire ne zaman başladığı ile ilgili soruya şair şöyle cevap verir. “Ortaokul ve lise sıralarında karaladıklarımı bir yana bırakıyorum. Liseyi bitirip yüksek öğrenim için Ankara’ya geldiğim 1947 yılını, yani çeyrek yüzyıl önceyi, şiire giriş tarihim olarak söyleyebilirim” (Kutlu, 1972). Ayrıca esin kaynağı olarak da “önce en büyük hazine halk şiirimizi, sonra divan şiirimizin ustalarını ve arkasından Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Necip Fazıl, Ahmet Muhip ve Cahit Sıtkı’yı gösterir (Kutlu, 1972).

Başta şiir olmak üzere, bütün güzel sanat dalları ile uzaktan ve yakından temas etmek okul yıllarında en sevdiği uğraşlar arasına girer. Şiirlerini zaman zaman derste

yazdığı bile olur. Bazen de sıkışık imtihan anlarında, teneffüs aralarında, hiç beklenmedik zamanlarda, ilham perisi gelir, baş ucunda dolaşır ve binbir hevesle okul defterlerinin sayfalarına bir şeyler karalar/çiziktirir. Daha sonra bunları akşamın, karanlığın hüznüyle temize geçirir.

Kendisi de “önce ilkokul sonra ortaokul dönemlerinde herkesten sakladığım mısraları, ara sıra mırıldanmama şahit olanlar beni teşvik etmişlerdir” demektedir (Yardım, 2000: 50). Okul sıralarında şiire olan merakı özellikle ortaokula başladığı yıl daha da artmış, kütüphane raflarında bilhassa şiir kitaplarını, içinde manzumeler barındıran eserleri didik didik eden bir öğrenci olmuştur. Babası ve öğretmenleri²⁰ de onun bu ilgisinden zaman zaman rahatsız olmuşlar, dersleri aksatmaması konusunda çoğu kez ona telkinlerde bulunmuşlardır.

Barınma sorunundan dolayı ortaokul ikinci sınıfı İstanbul’da dayısının yanında okuyan Sâmanoğlu için burada geçen bir yıl zor ve buruk da olsa onda yepyeni ufuklar açar. İlk defa denizi, vapurları, tramvayları görür. Çok şiddetli ve soğuk kış günleri, vesikayla alınan ekmekler, soğuk ve isli odalarda hem ders çalışmak hem de anne-baba hasreti çekmek ona zor gelir. Şair o günlerini “Gurbet Akşamları” şiirinde yeniden yaşar:

Hayaller görür gibi olurum,

Bir acı akar içime, ince..

Gurbetin renksiz akşamlarında

Bir şeyler düşünürüm; delice...

(...)

Zor yalnızlığın büyük acısı,

²⁰ Şair bir söyleşide şiiri devam ettirmesinde öğretmenlerinin büyük bir rolü olduğunu belirtir (Serbest, 1983: 8)

Hele ilk gurbetin ilk sancısı
 Ben, bu insanların yabancısı
 Hayalle avunurum sâdece...

(Sâmanoğlu, 1952: 10)

Ancak o, küçük yaşta yaşadığı sıkıntılara, kendinden beklenmeyecek olgunlukta yaklaşır. Bir bakıma kaderine razı olur. Türkçe derslerine gelen ve devamlı olarak birbirinden çoğalan kelimeler yazdıran sonradan şair olduğunu öğrendiği bir hocası vardır: Rıfki Melül Meriç. Buz tutan odalarda elbise ile girdiği yatağın içinde, öğretmeninin verdiği kelimelerden yeni kelimeler, süslü cümleler, bazen mısralar kurarak güzel ve ışıltılı günleri, bahar mevsimini bekler. Ardından da İstanbul’da bahar mevsimini yaşamının coşkusu/sevincini yaşar. Doğanın yeniden canlandığı bahar günleri onun içindeki umutsuzlukları, karamsarlıkları dağıtır. 14-15 yaşın heyecanı, sınıf geçmenin sevinci, sılıya dönüş gününün yaklaşması kanın kaynamasına, içinin kıpır kıpır olmasına vesile olur. Bütün mutlu saatler, karaladığı küçük şiir defterine girer.²¹ “Hatırladıkça” şiirindeki “Minnacık elimin tuttuğu,/ Kalem defteri şi’rle delse (s. 128) dizelerini dikkate alırsak, daha çocukluğunda başlamıştır şiire. Şair ilerde bir nevi çocukluk dönemi saydığı bu şiirlerin pek bir edebî kıymeti haiz olmadığını belirtir. Dayısı ile bugünkü İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrosun’da William Sheakspaire’in “Hamlet” piyesini izler.²² Bu olay bile onun edebiyata ilgisinde etkili olur. Kelime çoğaltma ödevleri onun yeni kelimeler öğrenmesinde yardımcı olmuş, kelime dağarcığını genişletmesine ve kısmen de olsa şairliğine zemin hazırlamıştır. Ortaokul sıralarında daha çok milliyetçi şairler ve bilhassa Namık Kemal ve Yahya Kemal hayranıdır. Yahya Kemal’in kitaplarını İstanbul’u tanıdıkça elinden düşürmez olmuştur.

²¹ Şairin bu yaşlarda yazdığı şiir karalamalarını bulma imkânımız olmadı. Birtakım bilgilerden anladığımız kadarıyla bunların ailenin sürekli yer değiştirmesinden dolayı kaybolduğudur.

²² İlk izlediği Piyas’ın “Hamlet” olduğunu kendisiyle yapılan konuşmalarda söyler.

Bu şiirleri, okudukça okuyası geldiğini belirten Sâmanoğlu, ileride üstadın şiirlerindeki tarih ve mazi fikrine olan hayranlığını yineleyecektir.

4.2.1.2. İlk Hevesler ve İlk Denemeler

İstanbul'dan Konya'ya döndükten sonra öğrenime devam imkânı bulduğu ve yatılı olarak okuduğu Askerî Lise'nin orta kısmında da anneden, babadan geçirdiği ayrı günler, içinde fırtınalar kopmasına neden olur. Ortaokul'u bitirdiği yaz babasının görev yaptığı Bozkır ilçesinde uzunca süren yaz tatili boyunca bir defter dolusu şiir yazar. Özellikle İstanbul, aile/anne-baba sevgisini/özlemini anlatan bu şiir denemeleri kaybolmuştur. Sâmanoğlu, o günlere ait heveslerini ve şiire olan merakını şöyle anlatır:

Efendim, ilkokula başlamadan önce masallar dinlemiş, şiirler ezberlemiş, aile toplantılarında coşkuyla söylemişimdir, ilkokulla birlikte önce şiirli halk hikâyelerine sarılmış, sonra başta ders kitaplarım olmak üzere her basılı kâğıtta şiir arar olmuşumdur. Ortaokul sıralarında sevdiğim şiirleri toplayan bir kaç defter tutmuş, *aralarına* kendi yazdıklarımı da eklemişimdir (Sâmanoğlu, 1984: 18).

Kuleli Lisesi'nde başladığı lise hayatında da şiire olan ilgisi bütün hızıyla devam eder. Lise birinci sınıfta en çok sevdiği ders edebiyat dersidir. Şiirin yanında roman, hikâye türlerine de merak salar. O günleri şairin ağzından dinleyelim:

Yatılı olarak okuduğum Kuleli Lisesinin birinci sınıfında ilk karnelerimizi almış, uzunca bir tatile girmiştik. Arkadaşlarımı büyük çoğunluğu memleketlerine (büyük bir hazla ve özleyişle. "Sıla" derdik ona) gitmişti. Ekonomik sebeplerle gidememiştim ben. Okul kitaplığı, tatil boyunca ayrılmadığım

tek yer olmuştu. Eserini okuduğum şairin, yazarın biyografilerini de merak etmeye başlamıştım. Biyografilerden, hoşlandığım sanatkârın öteki eserlerinin haberini alıyor, onları da arayıp buluyordum. Bu hızlı, karmakarışık (yerli-yabancı, macera romanı-aşk romanı, şiir-hikâye demeden) girdiğim dünyada pek mutluydum. En çok sevdiğim ders edebiyat olmuştu. Ali Canip Yöntem'in yazdığı ders kitabımıza, ödünç aldığım üst sınıfların edebiyat kitaplarını da ekliyordum. Agâh Sırrı Levent ile İsmail Habib Sevük'ün kitaplarıydı onlar da. Bu arada sanat dergilerine alıştım. Milli Eğitim Bakanlığının o zaman yayınladığı "Tercüme" adlı dergiler, özellikle "Şiir Özel Sayısı" çok beslemiştir beni (Ergüzel ve Kocakaplan; 1986: 42).

Kendisinin de yukarıda ifade ettiği gibi Ali Canip Yöntem, Agâh Sırrı Levent ve İsmail Habib Sevük gibi isimlerin ders kitapları, bakanlığın çıkardığı *Tercüme* dergisi şiir vadisinde beslediği kaynaklar olmuştur. Şair şiire sevgisi ve başlangıcı konusunda ise şunları anlatır:

Şiire karşı sevgim çocukluğumda başladı. ... eski bir Türk başkenti, Mevlana diyarı Konya'da doğup büyümem ve en önemlisi çok değerli öğretmenlerim, devam ettirmemi sağladı diyebilirim. (...) Şiiri, sanat dışı bir gayenin aracı olarak görmeyen, söylenmiş olanı aynen tekrarlamayan, gelenekten kopmayan fakat çağdaş olan bütün şairlerden; böylelerinin oluşturduğu 'ekol'lerden etkilenmişimdir (Serbest, 1983: 8).

4.2.1.3. İlk Şiirleri

Sâmanoğlu, kendisiyle yapılan konuşmalarda çocuk denecek yaşlarda başladığı şiir denemelerinden/karalamalarından bazılarını gençlik yıllarının başında kısmen 17-20 yaşları arasında, bazen kendi adıyla, bazen de müstear imzalar kullanarak her çeşit mecmuaya gönderdiğini söyler. Bir kısmı yayımlanan, bir kısmı ters cevaplar alan bu şiirler ilk ürünleri olmasından dolayı yeteri kadar tanınmaz, bilinmez. Zaten bu ilk denemeleri hakkında belgeler de elimizde mevcut değildir. Ancak bu yıllarda mecmualarda çıkan şiirlerin daha sonra *Hisar*'da yeniden yayımlanmış olması muhtemeldir.²³

Liseyi bitirip Ankara'ya geldiği yıllarda (1947), bugün tanınan/bilinen, birçok genç şair adayı arkadaşı ile tanışır. Bir üst sınıftaki Bekir Sıtkı Erdoğan ve aynı sınıftan Mustafa Necati Karaer bu isimlerin başında gelir. O tarihlerde *Bayrak*, *Nilüfer*, *Doğu*, *Güney*, *Türke Doğru* olmak üzere çeşitli magazinlerde/dergilerde şiirleri çıkmıştır. Gültekin Samancı adıyla çıkan bu ilk şiirler çok fazla tanınmaz ve şairin ilk çalışmaları olmasından dolayı acemice, alelacele yazılmış intibai uyandırır.

Hisar dergisinde yer alan ve şairi tanıtan imzasız bir yazıda Sâmanoğlu için “1948 yılından önceki dönemlerinde ise Nuri Fehmi Gültekin imzasını kullanmıştır (İmzasız, 1966: 23) denilmektedir.²⁴ Bu dönemde Gültekin Samancı imzasıyla yazılan ve bizim de ulaşabildiğimiz “Ebediyet Yolcusu”, “Hakikat”, “Hücum Şarkısı” gibi şiirleri yayımlanır. Halk şairlerinin tarzına yakın olan bu şiirler, koşma havası taşır. Şairin hece ölçüsüne olan ilgisi ve bağlılığı daha ilk ürünlerinde belli olmaktadır. Üçlükler, dörtlükler halinde, kısacık cümlelerle oluşturulan mısralar her ne kadar

²³ Zira şairin *Hisar* dergisinde çıkan şiirleri daha sonra *Çağrı*, *Türk Edebiyatı* gibi dergilerde yeniden yayımlanmıştır. Ayrıca *Hisar* dergisi çıkmadan önce bazı dergilerde (*Bayrak*, *Nilüfer*, *Doğu*, *Güney*, *Bizim Yayla*, *Herhafta*, *Pınarbaşı*) yayımlanan şiirleri de tekrar *Hisar*'da çıkmıştır.

²⁴ Bu müstear isimle herhangi bir şiire ya da yazıya rastlamadık. Edebiyat tarihi kitaplarında da bu isme dair bir açıklamaya, bilgiye yer verilmemiştir.

acemice de olsa, yeni yetme bir gencin yaşımdan olgun konuşması/konuşmaya çalışması gibidir. “Ebediyet Yolcusu” şiiri de böyle bir hava taşımaktadır:

Gülümdeki misafir,
Dudağımdaki ılık;
Ebediyet yolcusu...!

Tebessüm eden günler,
Gamzeleşen itiraf;
Ve beklenen düğünler,
Ebediyet yolcusu...!

(Sâmanoğlu, 1947: 2)

Edebiyat dergilerinde “Harbiye”li genç bir şair adayı olarak boy gösteren Gültekin Sâmanoğlu içinde yılların biriktirdiği acıları, çiçek kokularından, hayal ve seslerden arta kalanları “hakikat” adı altında bulmaya çalışır:

Erguvan kokusu sindi odama.
Bir telâş rüzgârı oldu nefesin.
Hülyamın kuşları indi odama,
Sahilden sahile uzandı sesin..
Ne bülbül, ne gül var bahçeler ağlar,
Mısrallar hıçkırır, heceler ağlar.
Hakikat, hakikat!. Nerelerdesin?

(Sâmanoğlu, 1947: 19)

4.2.1.4. Şiir Toplantıları

Harp Okulu sıralarında şiire olan ilgisi gün geçtikçe artarak devam eder. Özellikle okuldaki arkadaşlarının cesaret ve iltifatlarıyla şiire daha fazla zaman ayırmaya başlar. Bunun yanı sıra çeşitli şairlerin şiir kitaplarını okuma imkânı bulur. Okuduğu şairlerin sesini, tekniğini yakalamaya ve anlamaya çalışır. Şiirler üzerinde kafa yorar. Okuluna/eğitimine devam eden şair, diğer taraftan çeşitli edebiyat ve şiir sohbetlerinin daimi üyesi olur. Böylece edebî faaliyetlerde, toplantılarda ve oluşumlarda boy göstermeye başlar.

1947 yılında Ankara'ya gelen şair, askeri okulda şiire meraklı arkadaşlarıyla bir araya gelmeye başlar. Özellikle Behçet Kemal Çağlar'ın evi sık sık toplandıkları mekânların başında gelir. Yine haftada bir kez Ankara Halk Evi'nde bir araya gelen şiire meraklı gençler Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri'nin salonlarında tertip edilen ve yüzlerce dinleyene şiir zevkini tattıran şiir günlerinde yazdıklarını okuma imkânı bulurlar. Sâmanoğlu ve arkadaşları 1947-1950 yılları arasında Numûne Hastanesi yanındaki Halkevi binasında sıklıkla düzenlenen şiir matinelerine iştirak ederler. Harbiyeli edebiyatçılar grubu kendi yazdıkları şiirleri okur ve ayrıca dönemin kalburüstü şairlerini bu günlerde dinleme fırsatı bulurlar. Nüzhet Erman, Osman Attila, Şinasi Özdenoğlu, İbrahim Zeki Burdurlu, *Ülkü* dergisinin yöneticisi Bedrettin Tuncel ve Kemal Or, Turhan Oğuzkan, Ziya İlhan Zaimoğlu, Selahattin Ertürk, Zeki Kuruca bu toplantılarda boy gösteren isimlerdir. Mehmet Çınarlı, bu toplantılarda yapılanlar ve sohbetlerin basına yansıtılması konusunda şunları anlatır:

Her hafta, şiirle ilgili bir konuda sohbet eder, düşüncelerimizi söyler, sonra yazdığımız şiirleri okurduk. Bu toplantılarda konuşulanları ve okunan şiirleri Ziya İlhan sürekli olarak not

eder ve her hafta Tanin gazetesinin özel bir sütununda ‘Ankara Halkevi’nde Şairler Toplantısı I, II, III, IV,...’ diye yayınlardı (Çınarlı, 1979: 109).

O dönemde hayatına yön veren, ondaki kıvılcımı alevlendiren isimler vardır. Bunların başında Harp Okulu'na Sâmanoğlu'ndan bir yıl evvel gelmiş ve aruz vezinli şiirleri *Nilüfer* dergisinde yayımlanmakta olan Bekir Sıtkı Erdoğan gelir. Onun, özellikle genç şair adaylarını, şiir yazmaya teşvik edişi yadsınamaz. Ayrıca aynı sınıfta Mustafa Necati Karaer gibi şiire/edebiyata meraklı başka bir arkadaşı ile tanışır ve onlarla bir araya gelmeye başlar. Ardından kendileri gibi şiire meraklı beş-altı öğrenci ile daha tanışır. Muhtelif yerlerde toplanıp yazdıklarını birbirlerine okuyarak, karşılaştırma, tartışma ve eleştirme imkânı bulurlar.

Gültekin Sâmanoğlu, Harp Okulu sıralarında okuduğu dönemlerde alelacele hazırlanan “Asker Şairler Antolojisi”nde²⁵ birçok şair adayının yer almasına rağmen, daha sonraki dönemlerde kendisi, Erdoğan ve Karaer dışındaki isimlerin pek görünmediğini, edebiyat çevreleri ve şiir severler tarafından, daha çok üçünün tanınmaya başladığını söyler (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 44). Hatta, o yıllarda kendilerine Mehmet Çınarlı'nın ifadesiyle “Çamlıca'nın üç gülü gibi, onlar da Harbiyenin üç şairi” (Çınarlı, 1979: 83) sıfatı verilmiş, öyle anılır olmuşlardır.

Hafta sonu tatillerinde bir araya gelip, Ankara'daki şair ve yazarların devam ettiği İstanbul Pasta Salonu'nda İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Feyzi Halıcı, Yahya Benekay, Osman Fehmi Özçelik, Nevzat Yalçın, Osman Attilâ, Ümit Yaşar Oğuzcan, Şemsi Belli, Azmi Güleç, Halil Soyuer, Ahmet Tufan Sentürk, Mehmet Çakırtaş, Ayhan Hünalp, Rıza Polat Akkoyunlu, İbrahim Minnetoğlu gibi genç şair adaylarıyla bir araya

²⁵ Antolojide yer alan isimlerin çoğu bugün emekliye ayrılmış subaylardır.

gelirler. Harp Okulu dışındaki edebiyat ve şiir ortamları ile olan tanışmalarını Mustafa Necati Karaer şöyle dile getirir:

Bu arada, Hukuk ve Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültelerinde askeri öğrenci olarak okuyan ve geceleri Harp Okulu'nda kalan, şiir ve edebiyata meraklı Yusuf Tahir Turgay, Faruk Çağlayan ve Osman Güngör (Feyzoğlu) ile arkadaş olduk ve onların yardımıyla çok sınırlı olan tatil günlerinin birinde İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı ve Ayhan Hünalp gibi şairleri tanıdık ve bu çevre gittikçe genişledi. Hafta sonları, Ulus'taki İstanbul Pasta Salonu'nda toplanıyor, şiir günlerinde birlikte oluyorduk. Daha sonraları, Cumartesi veya Pazar günleri, rahmetli Behçet Kemal Çağlar'ın Sıhhiye'deki evinde yapılan ve zaman zaman Orhan Seyfi Orhon, Aşık Veysel gibi ustaların da katıldığı o tadına doyum olmaz şiir toplantıları başladı. (Türinay, 1983: 41)

Karaer'in de ifade ettiği gibi Ankara'nın göbeğinde yer alan İstanbul Pastahanesi tanışma yeri ve edebiyata ilişkin toplantıların/sohbetlerin yapıldığı bir mekândır. Mehmet Çınarlı da, Harbiye'nin üç yıldızı ile "1948-1949 yıllarında İstanbul Pastahanesi'nde tanıştık" der (Çınarlı, 1979: 83).

Katıldıkları şiir günlerinde ve Behçet Kemal Çağlar'ın evindeki toplantılarda da, Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Âşık Veysel, Munis Faik Ozansoy gibi kendilerinden yaşça büyük şair ağabeyleriyle tanışma imkânı bulurlar. Hatta, şiir günlerinin birinde büyük şair Yahya Kemal'le beraber olduklarını söyleyen Gültekin Sâmanoğlu o günleri şu şekilde anlatır:

Şiir günlerinin birinde büyük şair Yahya Kemal'le beraber olduk. O, "İtri" şiirini okuyor, dinleyici ısrarla "Vuslat" şiirini istiyordu. Okumak zorunda kaldı. Fakat bazı mısraları hatırlayamıyordu. Sahnede, perde arkasında bulunan biz genç şairler; sufle ederek (fısıldayarak) kendisine yardımcı olduk. Ankara Palas'ın girişinde de bize, yeni tamamladığı, henüz yayınlanmamış olan "Sisle Söyleniş" adlı şiirini okudu (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 44).

Özellikle millî kültürümüzün yozlaştırılmaya çalışıldığı bir dönemde yapılan bu tür çalışma ve faaliyetlerin şiirimize ve edebî geleneğimize katkıları yadsınamaz. Gültekin Sâmanoğlu'nun da ifade ettiği gibi millî değerlerimizin "putları kırıyoruz" sloganıyla küçümseyip unutturulmak istendiği bir dönemde yapılan çalışmaların, Türk edebiyatına getirdiği yenilik ve anlayışlar elbette olmuştur. Bilhassa o dönemde, yıkıcı davranışlardan, çok uzun bir geçmişi olan şiirimiz de ne yazık ki nasibini almış, küçümsemelere maruz kalmıştır. Gültekin Sâmanoğlu'nun o yıllara dair söyledikleri dikkate değerdir:

Bilmem kaçınıcı yeni, gerçeküstüçülük, soyut şiir, anlamsız şiir, dilde uydurmacılık. İdeoloji çığırtkanlığı vesaire. Böyle bir ortamda, yirmi yaşını yeni idrak etmiş bizler; "kökü mazide âti" felsefesini benimsemek suretiyle, şiirde de "kendine dönüş"ün savaşı erleri olarak yola çıkıyorduk. Köke bağlı, fakat taklitten uzak, çağdaş, yeni ve millî örneklerle, şiiri yeniden sevdirmek istiyorduk (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 44).

Bütün bunlar gösteriyor ki Sâmanoğlu'nun edebiyata ve şiire olan merakı/sevgisi biraz da bu tür olumsuzlukların kışkırtmasıyla alevlenmiştir. Zira edebiyatımızın ve şiirimizin bu durumu genç aydınlarımızı/şairlerimizi rahatsız etmiş, onları daha fazla çalışmaya ve söz söylemeye teşvik etmiştir.

4.2.1.5. Dergilerde Görünmesi ve Adını Duyurması

Şiirin ortak değer ölçüleri içinde beğenilme kaygısı taşıdığı ve önemsenmediği bir dönemde, 1940-1950 yılları arasında yayımlanan dergilerin sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Edebiyat meraklılarının ilgiyle takip ettiği dergilerden biri de *Çınaraltı*'dir. Dergi o dönemde konuşulan Türkçeyle yazılmış olan hece şiirinin güzel örneklerini yayımlamıştır. Bilhassa şiir konusunda oldukça hassas ve dikkatlidir.

1948 yılı başlarında Yusuf Ziya Ortaç'ın *Çınaraltı* dergisini yeniden çıkaracağı ilân edilir. Hatta dergi bir de şiir yarışması açar. Bu derginin ilk devresindeki sayılarını, kapandıktan sonra görmüş olan Sâmanoğlu, dergiyi severek ve orada yazanlara gıpta ederek okuduğunu belirtir. Askerî okulda olduğu için o sıralarda yeni bir müstear imza bulma peşinde ve yeni bir isimle yazma denemesi içindedir. “Samancıgil”, “Samancıoğlu, “Samanyolu” isimlerini seçmek için bocalayıp dururken, Munis Faik Ozansoy “Sâmanoğlu” soyadını teklif eder. Zira Ozansoy, doğduğunda, babası kıymetli şairimiz Faik Ali, oğluna zenginlik, bolluk anlamlarına gelen, “Sâman” adını koymak istemiş, ancak annesi rıza göstermemiştir. Bu nedenle arayışlar içinde kalan Gültekin Samancı'ya bu adı kullanmasını tavsiye eder ve böylece edebiyatımızda şiir ve yazılarıyla boy gösterecek şahsiyetin kullanacağı isim belli olur.²⁶ O, artık edebiyat dergilerinde ve çevrelerinde Gültekin Sâmanoğlu imzasıyla tanınacaktır.

²⁶ Gültekin Sâmanoğlu, askerî okulda öğrenim gördüğü için kendi adıyla şiirlerini yazmaktan kaçınır. Zira ordu bünyesinde yer alması, şairliğini olumsuz etkileyeceği gibi ileride kaleme alacağı yazılar için sorun teşkil edebilirdi. Kendisi de bunu düşünerek başka bir soyadını kullanmıştır. Sâmanoğlu'nun Samancı

Şiire meraklı bir genç olan Gültekin'in, *Çınaraltı* dergisine Gültekin Sâmanoğlu imzasıyla gönderdiği "O Kadın" şiiri yayımlanır.²⁷ Şairin edebiyat dünyasında tanınmasını sağlayan şiirin bir bölümü şöyledir:

Sen ilk iftar meyvesi ramazan sinisinde,
 Sen kadın üstü kadın, gönül kavsinde saklım...
 İşlenmemiş minyatür ıstırap çinisinde,
 Hayal havzumun suyu ipek, ipek duvaklım;
 Gençliğimi yıkayan hayat fıskiyesinde.
 Harikulâde mahlûk benim çilek dudaklım,
 Sen ilk iftar meyvesi ramazan sinisinde,
 Sen kadın üstü kadın, gönül kavsinde saklım.

(*Alacakaranlık*, s. 133)

Yusuf Ziya Ortaç da derginin ikinci sayısında yer alan yazısında Gültekin Sâmanoğlu ve Bekir Sıtkı Erdoğan isimlerini göstererek, "şiirin soysuzlaştırılmak istendiği bir dönemde, yeni şahsiyetlerin doğduğunu, güzel şiirlerin yazıldığını, bu bakımdan ümitlerin kırılmaması gerektiğini" belirtir²⁸ (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 44). "O Kadın" şiiri okuyuculardan ve şairlerden de övgüler alır.²⁹ Feyzi Halıcı'nın şiire dair tespitleri genç şair adayı için ümit vericidir:

soyadını neden kullanmadığının bir diğer sebebini kendisi ile yapılan bir mülakattaki şu cümlelerden çıkarmak mümkündür: "Bir toplulukta şair diye tanıtılırsam, son derece sıkılırım. Belki bu sebeple hâlâ asıl soyadımı kullanmıyorum" (İmzasız, 1981: 24).

²⁷ Şair kendisiyle yapılan bir konuşmada şiire başlangıcı ve "O Kadın" şiiri ile ilgili olarak şunları söyler: "Samancı olan asıl soyadımı Sâmanoğlu yaparak "O Kadın" adlı şiirimi, Yusuf Ziya Ortaç tarafından yeniden yayımlanmaya başlanan *Çınaraltı* dergisine gönderdim. 1948 yılının 24 Mart tarihli ikinci sayısında, methedilen bir takdimle yer aldı ve çok büyük ilgi gördü. İşte bana 'İlk şiiriniz ne zaman ve nerede yayınlandı' diye sorduklarında, öncekileri yok farzedip, bu tarihi söylüyorum (Yardım, 2000: 50).

²⁸ O tarihlerde milletvekilliği yapan Ortaç, iki genç şairi komutanlarından izin alarak kaldığı otele çağırır, iltifat ve teşviklerini onlarla da paylaşır.

²⁹ Mehmet Çınarlı, bu şiirle ilgili bir yazısında şunları söyler. "Bir seferinde, Gültekin o şiiri okurken, genç, güzel, fakat biraz patavatsız olduğu anlaşılan bir hanım iki sıra önümden bağırmişti: -Ulan bücüir! Sen o bacak kadar boyunla öyle bir kadını ne zaman tanıdın? Gültekin'in, daha yirmi yaşını geçmeden,

Gültekin Sâmanoğlu imzasıyla *Çınaraltı* dergisinde o günlerde yayımlanan “O Kadın” adlı şiir, bir güçlü şairin varlığını bütün sanat dünyasına duyuruyordu. İşte ilk okunuşta ezberlenecek cinsten bu şiir, bugün dahi canlılığını muhafaza etmekte... Hatıralar gibi zaman kaydından uzak, asla eskimek bilmeyen “O Kadın” şiirinin özde, güzellikte yeniliği ve ustalığı müjdeleyen mesajı, şiirin ilk mısrasında kendini bir ışık parıltısı gibi gösteriyordu. Açlığın manevi eğitimi ve saygılı bekleyişi içinde kadını böylesi bir benzetiş, geleneğimizin, törelerimizin kadına verdiği değerin en belirli ve başarılı örneği oluyor. (Halıcı, 1991: 80-81)

O yıllarda çıkan/yayımlanan çeşitli antolojilerde de bu “ilk şiir”in yer alması bir bakıma genç şairin önünün açılmasına olanak sağlamıştır. Gültekin Sâmanoğlu şiir yolculuğunun ilk günlerinin acemiliğini şu şekilde anlatır:

Serde gençlik var, yani tecrübesizlik demek istiyorum, artık beni bütün Türkiye tanıyor sandım. Şiiri bırakmayı *Çınaraltı*'ya, özellikle Yusuf Ziya Ortaç'a saygısızlık kabul eder oldum. Tabii imzayı da değiştiremezdim. Yıllar ilerledikçe o çocukça görüşlerim, hele herkesin beni tanıdığı vehmi, kayboldu. Kayboldu ama ne şiir yazmaktan vazgeçtim ne de imzayı değiştirebildim (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 44).

şiirinde anlattığı gibi, eşi emsali bulunmaz bir kadını tanımış olup olmadığını bilmiyorum (Çınarlı, 1979: 41).

Çınaraltı dergisinin 1948 yılında ikinci yayın hayatında derginin “iyi bir yerinde” yayımlanmış olan bu şiir, aynı dergide “Vezin ve Kafiye” başlıklı yazıda Yusuf Ziya Ortaç’tan övgüler alır. “Hayır bize gelen cevaplar içinde ümit veren, teselli veren, hatta gurur veren şiirler de var... İşte bu sayıda okuyacağımız (O Kadın) ... Hem vezni var, hem kafiyesi var hem de şahsiyeti var” (Ortaç, 1948: 40) diyen Ortaç, genç şairi över. Mehmet Çınarlı ise, yazısında bu şiiri pek beğenmediğini söyler.

“Doğrusunu söylemek lazım gelirse, ben “O Kadın”ı Yusuf Ziya Ortaç kadar beğenmemiştim. Onda aşırı bir mübalağa, bir yapmacıklık vardı. Şiire mevzu olan kadın otuz iki mısraın hemen her birinde başka bir şeye benzetiliyor, ‘iftar meyvesi’nden, ‘ömür felsefesi’ne kadar uzanan bir sürü teşbih arasında kaybolup gidiyordu (Çınarlı, 1979: 41).

Çınarlı, her ne kadar şiiri eleştirse de yayımlandığı dönemde çok beğenildiğini belirtmeden geçemez. “O Kadın” şiiriyle şairin dilinin sadeliği, nazım tekniğine olan hakimiyetiyle kendisini ümitlendirdiğini söyler. Sâmanoğlu’nun şiirlerinde halk edebiyatı tesirinden biraz uzak olduğunu ve hece şairlerinin havasında/kokusunda şiirler yazdığını belirtir. Şiirlerinin daha sonra yayın hayatına başlayan *Hisar*’la beraber gelişip olgunlaştığını, sağlam mısraları bu yıllarda yazdığını belirterek, vezin ve kafiye üzerinde yeni arayışlar içinde olduğunu vurgular.

Şairimizin birkaç şiirinin daha yayımlandığı *Çınaraltı* dergisinin ömrü kısa sürer. Her ne kadar etrafındakileri tatmin etmese de, gerçek bir sanat dergisi hüviyeti taşımadığı söylene de, *Çınaraltı* en azından şiire ve edebiyata hizmet etme çabası içinde olması hasebiyle takdire şayandır. Yine o dönemde az da olsa sanat dünyasına faydası dokunan kısa ömürlü dergilerin sayısı fazladır. Bu dergilerde başlayan amatör

ruhlu çalışmalar, ileride ciddi, kapsamlı ve teknik bir hal almaktadır. En azından kısa ömürlü yayınların daha iyi yayınlara, dergilere temel oluşturduğu gerçeği gözardı edilmemelidir.

Özellikle *Alacakaranlık* kitabının son bölümü olan “İlk Rüzgârlar”daki şiirler bu dönemin ürünleridir. Muazaffer Uyguner de bu bölümdeki şiirlerin 1947 yıllarının *Çınaraltı*’sının kendine özgü havasının etkisini taşıdığını ancak bu şiirlerin çoğunun bugünkü ölçülere bakıldığında eskidiğini söyler (Uyguner, 1970: 21). Eski günlerin esintileri ve çağrışımları bu şiirleri bir bakıma kitabın dışında kalkmaktan kurtarmıştır.

Şairin özellikle 1947-1954 yılları arasındaki şiirlerde yeni bir biçim arayışı içinde olduğu görülür. “İlk Rüzgârlar”daki “Konya”, “Ve Sonra”, “Mektup”, “Aşk Üstüne Fantezi” şiirlerinde şairin ilk üç mısradan sonra tek kelimelik ya da iki sözcüklü dördüncü mısra ile kıtaları tamamladığı görülür.

Edebiyat dünyasına bu şekilde adımını atan Gültekin Sâmanoğlu, şiirleriyle yavaş yavaş dergi sayfalarından okuyuculara göz kırpar. Şiir denemelerini *Çınaraltı*’nın yanı sıra; Konya’da bazı gazetelerde (bunlar daha sonra edebiyat dergilerinde çıkmıştır), *Bayrak*, *Nilüfer*, *Güney*, *Bizim Yayla*, *Her Hafta*, *Pınarbaşı* ve *Doğu* gibi dergilerde yayımlamıştır. Daha sonra *Hisar*, *Çağrı*, *Elif*, *Türk Yurdu*, *Türk Dili* ve *Türk Edebiyatı* gibi dergilerde boy göstermiştir.

4.2.1.6. Hisar’daki Yılları

4.2.1.6.1. Hisar Dergisinin Kuruluş Çalışmaları ve Hisarcılar

1949 yılında, bir şiir günü sonrası, Ankara’daki Anafartalar Caddesi’nde, belediyeye ait bir binada, şairler ve şiir sever bir grup bir araya gelir. Heyecanla bir dergi çıkarma hevesi içindedirler. Ancak yapılan toplantıda anlaşamayıp, kesin bir

sonuca varamazlar ve bu görüşme bazıları için adeta hüsrân olur. Ancak şiire meraklı, onu yadsıyamayan isimler bu hüsrândan yaklaşık otuz-kırk dakika sonra bir başka mekânda tekrar bir araya gelir. Mustafa Necati Karaer, Gültekin Sâmanoğlu, Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Osman Fehmi Özçelik, Yahya Benekay, Fikret Sezgin ve Hasan İzzet Arolat'ın aralarında bulunduğu genç edebiyat meraklıları heyecanla bir dergi çıkarılması için çırpınmaktadırlar.

Mehmet Çınarlı Ankara Radyosu'nda yaptığı bir konuşmada “Hisar” adı altındaki çalışmalarının ilk kıvılcımlarını şöyle özetliyor: “Hisar kurucularını on yedi yıl önce bir araya getiren ve o zamandan beri birbirinden ayırmayan şüphesiz ki sadece dostluk ve arkadaşlık duygusu değildir. Hepimizin gönül verdiğimiz ve üzerinde tam olarak anlaştığımız bazı ilkeler var” (Ozansoy, 1967: 19). Yukarıda da belirtildiği gibi Hisar şairlerini bir araya getiren yalnız arkadaşlıkları değildir. Onları bir çatı altında toplayan en önemli etken aynı sanat görüşüne, edebiyat ve şiir konularında aynı kaygılara sahip olmalarından ileri gelir.

Özellikle 1950'li yıllarda ülkemiz hem siyasal hem de ekonomik açıdan büyük atılımlar içindedir. İnsanımız yeni politikalarla çalışma ve iş imkânına sahip olmuş, bunun yanı sıra nisbeten iyi bir hayat standardına kavuşmuştur. Bütün bunlar devam ederken şiir ve edebiyat ortamlarında da yeni görüşler, anlayışlar ortaya çıkmış, bir kısmı benimsenmiş, bir kısmı ise taraftar bulmayıp sönmeye yüz tutmuştur. Ne var ki bütün bu faaliyetler içinde edebiyat dünyası geçmişten gelen tartışmalarla beraber yeni polemiklere de sahne olmuştur. Hisar topluluğunun oluşmasında ve derginin çıkışına neden olan faktör, hiç kuşkusuz, dönemin edebiyat ortamıdır:

Hisar'ın yeni çıkmaya başladığı 1950'li yılları hatırlıyorum:

Yeni şiir-eski şiir davası sürüp gitmekte idi. Yeni şiiri

savunanların bir çoğunun bundan anladıkları, hiçbir kaideye bağlanmayan, hiç bir disiplini olmayan, rastgele söylenişlerdi. Orhan Veli grubunun peşine takılanlar, eski şiire ait estetik kuralların topunu reddetmekle, bu kurallara büsbütün aykırı davranmakla meseleyi çözdüklerini, yeni bir şiir tarzına ulaştıklarını sanıyorlardı. Yalnız vezni, kafiyei atmakla yetinmediler. Şiirde bir ahenk, bir musikî arayanlara karşı, söylediklerinin dile takılacak kadar birbiriyle tepişen kelimelerden seçilmesine; mana ve mantık arayanlara karşı da mümkün olduğu kadar saçma-sapan olmasına dikkat ettiler. “Madem yüzmek bilmezdin/Niye çıktın ağaca” o devirden kalma tekerlemelerdendir (Çınarlı: 1970: 58).

O günlerde şiirde vezin ve kafiye atılmış, iç ahenk ihmal edilmiş, şairane söyleyiş yalın söyleyiş adı altında basitliğe dönüşmüştür. Bütün bunlar Hisarcılar’ın ortaya çıkışında, bir dergi oluşturmasına etken olan unsurların başında gelir. Peyami Safa *Ulus* gazetesinde çıkan bir yazısında, bu gençlerin yaptıklarını “kaba sürpriz tesirler”e, “maskara olmağa bile razı ve talip acaipliklere” benzetir (Safa, 1949). Tanzimattan sonra edebiyatımızda ortaya çıkan gruplar daha çok kendilerinden önceki kuşakların/ toplulukların yaptıklarını eleştirme ve bunların yaptıklarını değersizmiş gibi gösterme eğilimindedir. “Fecr-i Âtîciler”, “Genç Kalemler”, “Yedi Meşaleciler” ve en son “Garipçiler” bu oluşumlara örnek gösterilebilir. Zira bu topluluklar kendilerinden önce gelen kuşağı, ekolü eleştirmeyi görev addetmişlerdir. “Garip şiiri” de bilindiği üzere kendilerinden öncekilerin şiirin adına yaptıklarını hiçe saymayı öngörür. Yaptıklarını edebiyat adı altında meşru kılmaya çalışırlar. 1950-1957 ve 1964-1980

yılları arasında iki dönem okuyucusuyla buluşan *Hisar* dergisi, memleket edebiyatının bir devamı olarak belirli kavramları savunan ve yozlaşmaya karşı mücadeleci tavrıyla dikkat çekmiştir. *Hisar*'la birlikte başlatılan şiir hareketini, "Millî Edebiyat" hareketinin ve bir açıdan da Cumhuriyet'in ilk döneminde yaygın olarak gözüken "Memleketçi Şiir" in bir devamı gibi görmek de mümkündür. Hisarcılar, batının taklit edilip, sadece bununla yetinilmesine karşıydılar. Sanatın önemli şartlarından değişmeyi kabul ederler, ancak bu tür değişikliklerin, geleneklerin dışına çıkılması/reddedilmesi anlamına gelmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Belirli siyasi ve politik kaygılardan uzak durarak, bu konuda çok sert bir tutum ve tavır içindedirler. Dil konusundaki aşırılıklara karşı olmuşlar, günlük/yaşayan dilin kullanılmasını benimsemişlerdir. "Öztürkçe" akımına karşı çıkarak, bu tutumun dilin ifade gücünü azaltacağını belirtmişlerdir.

Sâmanoğlu, 1950'den sonra gelişen ve var olan şiir ortamı için şu değerlendirmeyi yapar:

Özellikle 1950 sonrasında yeni şiiri savunanlar, yalnız vezni, kafiyeyle atmakla kalmamışlardı. Şiirde âhenk ve musiki aramak yerine, dile takılacak kadar birbiriyle ilgisiz kelimeleri seçmişler, mana ve mantık yerine, saçma sapan sözlerle karşılık vermişlerdir. (...) "Mehlika Sultan" vesikalı yâre inerken, şiirde dekor, mehtaptan, yıldızlardan çukuru doldurulmuş abdesthaneye kadar düşürülmüştü. Ortaya realizm adına basitlik ve iğrençlik sürülmekteydi (Sâmanoğlu, 2001: 50).

Hisarcılar açık ve net bir bildiri ile ortaya çıkmasalar da yazdıklarıyla Garip şiir hareketine tepki olarak ortaya çıkmışlardır.³⁰ Ancak asıl amaçları Türk şiirinin millî kaynaklardan yararlanarak, bu öz içinde yeni bir yoruma, biçime ulaşmaktır. O dönemde *Hayal Ettiğim Gibi* adlı şiir kitabı yeni yayınlanan, *Çınaraltı, Çığır, Marmara* gibi dergilerde yazı ve şiirleri çıkan, aynı zamanda da dergiye fikir babalığı yapan Munis Faik Ozansoy (1911-1975), aralarındaki yaş farkına rağmen karşılıklı yakınlık içinde gençlere yol gösterir, onlarla özel olarak görüşmeler yapar. Dergi çıkartma fikri ilk olarak Mehmet Çınarlı tarafından ortaya atılır (Çınarlı, 1979: 83). Bu konuda Ozansoy onlara cesaret verir. “Ozansoy bize, toplantıda bulunan kimselerle bir tek dergi değil, dört-beş ayrı dergi çıkarabileceğini söyledi” (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 44). Sohbeta katılan tecrübeli isimlerden Suphi Aytimur aksi yönde görüş bildirerek “kendilerinin bir dergi bile çıkarmaya güçlerinin yetmeyeceğini ileri sürer. Bir derginin sadece şairlerle çıkarılmasının mümkün olmayacağını; eleştirmen, denemeci, hikâyecilere de gereksinim olduğu gerekçesiyle dergi çıkarılamayacağını kaydeder:

Cidden edebiyat dergisi çıkarmak, ama iyi bir dergi çıkarmak, güç ve yorucu bir iş. Yoksa yıllardan beri nice heveskârlar, nice amatörler hiçbir güç sarfetmeden, yorulmadan nice dergiler çıkarmışlardır. Doğup, hemen batan, çok dergiler gördük. Yıl: 1, Sayı: 1 diye başlayan ve bir türlü ikinci sayısı çıkmayan veya üç-dört sayı dayanabilen nice dergiler...” (Sâmanoğlu, 1991: 39).

Bu görüşmeler ile bir bakıma *Hisar* dergisinin temeli atılmış olur. Ne var ki, Aytimur’un da ifade ettiği gibi biraraya gelen isimlerin çoğu şiirle içli dışlıdır. Bu

³⁰ Bu çıkışı on yedi yıl sonra gerekçeleriyle belirtmişlerdir. Önceleri dergide herhangi bir bildiri yayımlamayan şairler katıldıkları bir radyo programında grubun şiir anlayışını ve öngörüsünü hazırladıkları bir bildiri ile dile getirirler ve bu bildiri derginin 1967 Şubat ve Mart sayılarında yayımlanır.

nedenle diğer edebî türlerin yazılması konusunda sıkıntılar başgösterir. Başlangıçta başyazıları Ozansoy yazar, hikâye için Tarık Buğra, musiki yazıları için Ruşen Ferit Kam, resim sanatı için Mâlik Aksel, tiyatro oyunları için İstiklâl Gökçer, fikir ve kültür yazıları için Prof. Dr. Remzi Oğuz Arık, Enver Behnan Şapolyo ile Mehmet Önder, deneme ve tenkit yazıları için de Prof. Dr. Mehmet Kaplan ile Faruk Kadri Timurtaş'ın dergiye davet edilmesine karar verilir. Toplulukta yer alan isimler de gerek görüldükçe yazıları ile bu kalemleri desteleyecektir. Nihayet *Hisar*, 1950 yılının Mart ayında *Hisar*'ın düşünülen muhteva ve içerikle yayın hayatına atılır. Kısa sürede ses getirir, övgüler ve takdirler alır. Özellikle şiirde, belirttikleri görüşlere uygun güzel örnekler verirler. Daha sonra aralarına Halide Nusret Zorlutuna, Arif Nihat Asya, Osman Atillâ, Feyzi Halıcı, Bekir Sıtkı Erdoğan, Nevzat Yalçın, M. Zeki Akdağ, Ahmet Tufan Şentürk, Nurettin Özdemir, Sedat Umran gibi imzalar/isimler de katılır.

Dergi, sayfalarında yaklaşık beş yüz yazar ve şaire kucak açmıştır. *Hisar* grubu yazar ve şairleri özellikle sol kesim edebiyat çevrelerine olan tepkilerini, dergi vasıtasıyla ortaya koymuşlardır. Olcay Yazıcı, *Hisar* dergisini, Türk edebiyatında ve fikir hayatında önemli kılan başlıca unsurları da şöyle sıralamaktadır:

Kültür ve medeniyet köklerine, yani geleneğe bağlılık/fikrî, edebî ve estetik seçicilik. Bu konuda gösterdiği titizlik ve tavizsizlik. Edebî-estetik zevk üstünlüğü özgünlüğü. Uydurma dile tepki olarak, yaşayan güzel Türkçe taraftarlığı. Geleneği, geleceğe taşıma misyonu ve uzun solukluluğu ile, 'Bir okul olma özelliğini taşıması. Türk edebiyatının köklerinin ve ana kaynaklarının devamcısı ve savunucusu olması. Ahlâkî ve bedî endişeyle birlikte, aynı zamanda

evrensel değerlere-çağdaş gelişmelere ve hür düşünceye açık olması. Cemil Meric'in, ifadesiyle, Tefekkürün kalesi!" olma fonksiyonunu hakkıyla yerine getirmiş bulunması. Edebî bir cemaat bağnazlığına düşmemesi; sadece yeteneği, ibda gücünü, derinliği, yoğunluğu, söz söyleme ustalığını yani sanatın ölçülerini, edebiyat disiplininin gereklerini şiar edinip, 'çirkine kapalı, güzele açık' bir espri ile hareket etmesi. Türk kültürünü, Türk edebiyatını, Türk sanatını, uydurmacılara ve yozlaştırmacılara karşı koruma fonksiyonuyla, fikir hayatımızda gerçekten bir 'Hisar vazifesi görmesi (Yazıcı, 2003: 26-27).

Hisarcılar, gelenekçi ve öz şiir tezini savunan bir topluluktur. Dergi etrafında bir araya gelenler, eserlerinde tarih ve mazi ile beraber milli kültür, gelenek ve folklorümüzü de ağırlıklı olarak işlemişlerdir. Hıfzı Toz bu durumu şu şekilde ifade eder:

Garipçiler'de tarih ve mazi fikrinden uzaklaşma söz konusuyken, Hisarcılar'da bu uzaklaşmanın aksine, tarih ve mazi fikri, bin yıllık bir kültür tarihi olarak tezahür eder ve mazi onlara göre saplanıp kalınacak bir yer olmaktan ziyade, köklerimizden uzandığını bir mekân ve güç alınacak bir kaynak olarak ele alınır (Toz, 1994: 339).

Hisarcılar, eserlerinde sahte tavırdan kaçınarak doğru bildikleri değerleri savunmayı yeğlemişlerdir. Mütevazı ve temkinli olmak, her şeye sabırla yaklaşmak gibi prensipleri taşıyan bu insanlar, 'taklit ve aktarma' değil, kendi arayıp buldukları yeni ve

özgün ürünler ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Kozmopolitleşmeye ve aşırı batılılaşmaya tepki göstermişlerdir. Şiirlerinde, her türlü nâzım şeklini denemişler, gerektiğinde ölçülü (aruz, hece) gerektiğinde serbest tarz şiir yazmaktan çekinmemişlerdir. *Hisar* dergisi bütün bunların yanından her görüşe açık, herkese eşit mesafede durmaya çalışan bir dergi olmuştur.

Topluluktaki birçok isim Anadolu'nun muhtelif yerlerinden gelmiş, yokluklar ve sıkıntılar içinde eğitimlerini tamamlamıştır. Öğrenimlerini ya yatılı mekteplerde ya da askerî okullarda yapmışlardır. Ayrıca bu neslin şanslı yönü ise, batı medeniyetinin, imkânları yanında, kültür ve yaşamımızdan henüz birşeyler koparamadığı/götüremediği bir zamanda yaşamaları ve kendi değerlerini en iyi bir biçimde batıyla birleştirebilmeleridir. Bir diğer yönleri de Cumhuriyet tarihinin ilk okumuş nesli olmaları ve birçok alanda geri kalışımızın mesuliyetini kendi içlerinde duymalarıdır.

Hisar yayınlandığı süre zarfında edebiyatımıza kuşkusuz katkıları olan bir dergidir. Ancak bunun yanında birtakım eksiklikleri, yanlış değerlendirmeleri ve yönlendirmeleri de olmuştur.

4.2.1.6.2. *Hisar*'ın İlk Dönemindeki Şiirleri ve Yazıları

Hisar dergisiyle aynı tarihlerde edebiyat dünyasında, *Şadırvan*, *Türk Sanatı*, *Türk Düşüncesi*, *İstanbul* dergileri çıkmaktadır. Gültekin Sâmanoğlu yukarıda adını söylediğimiz dergilerde yazma imkânına sahip olmasına rağmen *Hisar*'da yazmayı tercih ettiğini söyler. "Hisar topluluğuna genç bir teğmen olarak katılan şair edebî kişiliğini *Hisar*'da yayınladığı şiirlerinde bulur" (Emiroğlu, 2000: 34) sözü de şairin bu tavrını destekler.

Derginin yayın hayatı, yirmi üç yıl, on bir ay sürmüş ve toplam 277 sayı çıkmıştır. İlk yayın dönemi Mart 1950- Ocak 1957 tarihleri arasında altı yıl on bir ay

sürmüştü ve dergi 75 sayı çıkmıştır. Gültekin Sâmanoğlu'nun derginin ilk yayın döneminde (1950-1957), 37 şiiri, 17 yazısı ve yapmış olduğu 2 de söyleşi yayımlanmıştır. Dergideki ilk ürünü "Mektup" şiiridir. Sâmanoğlu, ilk dönemde kaleme aldığı 17 yazısının 9'unda, "Hisar'dan Portreler" başlığı altında Hisar yazı üyelerinin tanıtımını yapar.³¹ Diğer yazıları ise kitap tanıtımları ve edebiyat sorunlarına dair yazılardır. Sâmanoğlu'nun düz yazılarında sanatın, sanatkârın sorunları üzerinde durmuş ve çoğu yazısında arayışlar içinde olmuştur. Ayrıca dönemin edebiyat dergilerini tanıtan/değerlendiren birkaç yazısı da yayımlanmıştır. Bu dönemde Cahit Öztelli ve Ümit Yaşar Oğuzcan'la yaptığı iki söyleşi de yer alır.³²

4.2.1.6.3. Hisar'ın Yayın Hayatına Ara Vermesi ve Bu Dönemdeki Çalışmaları

Hisar dergisi maddi imkânsızlıklar ve kağıt sıkıntısından dolayı 1957 yılında yayın hayatına ara vermek zorunda kalır. Geçici olarak düşünülen bu ara verme süreci 1964 yılına kadar devam eder. Hisarcılar bu yıllarda kendi sanat anlayışlarına uygun ve yakın olan çevrelerle ve dergilerle görüşmelerini devam ettirirler. Ancak çoğu yazdıklarını yayımlatmaz. Hisarcılar, derginin çıkmadığı dönemde genellikle şiir günlerine ve gecelerine katılırlar. Bu sayede de şiirlerini ve çalışmalarını gençlerle paylaşma imkânı bulurlar. Geçen yedi yıl içinde "Hisarcılar"ın günlerini nasıl geçirdikleri konusunda Öztürk Emiroğlu'nun tespitleri dikkate değerdir:

Bu süre zarfında "Hisarcıların hemen hepsi, Ankara'da eski günlerini yâd ederek geçirirler. Mehmet Çınarlı'nın Hisarsız yıllar olarak belirttiği bu dönemde arkadaşlıkları ve dostlukları eskisi gibi uyum içerisinde devam eden topluluk,

³¹ Öztürk Emiroğlu çalışmasında Sâmanoğlu'nun 10 Hisar üyesini tanıttığını ifade eder. Ancak Gültekin Sâmanoğlu'nun dergide bu başlık altında 9 yazısı çıkmıştır.

³² Yazı ve şiirlerine ileride değineceğiz.

genellikle Yenişehir'de Zafer Meydanı yanındaki Ceylan lokantısında bazen 'teferruatlı' ama daha çok 'teferruatsız' buluşurlar (Emiroğlu, 2000: 104).³³

Gültekin Sâmanoğlu bu dönemde/yıllarda Feyzi Halıcı'nın 30 yıl süreyi aşkın çıkardığı *Çağrı* dergisiyle birlikte *Türk Yurdu*, *Türk Dili* ve *Elif* dergilerinde edebî hayatını sürdürür. 1959-1960 yılları arasında Hisar grubunda yer alan bazı arkadaşlarıyla birlikte *Türk Yurdu* dergisinin edebiyat sayfalarını yönetir. Hatta şairin askerlikten ayrıldıktan sonra ilk üye olduğu dernek, lise sıralarında Ziya Gökalp ve Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi hayran olduğu isimlerin başında bulunduğu ve faaliyetlerine gıpta ettiği Türk Ocağı'dır. *Türk Yurdu* dergisi de bu derneğin/ocağın yayın organı olarak çıkmaktadır. Yine bu dönemde, 1960'lı yılların başında arkadaşlarının tavsiye ve ısrarları üzerine Türk Dil Kurumu'na üye olur.

O yıllarda Ankara'da ikamet eden şair, görevi icabı haftada bir gün İstanbul'a gider. Burada bir taraftan resmî görevini yaparken sanat ve edebiyat çalışmalarını da ihmal etmez. O günlerde çıkan *Yol* dergisini yöneten Mümtaz Turhan ve Tarık Buğra ile görüşür. Ahmet Kabaklı'yı ziyaret eder, fikir alışverişinde bulunur. Ayrıca İstanbul Üniversitesi'nde Mehmet Kaplan, Faruk K. Timurtaş ve Erol Güngör gibi isimlerden dergi için yazılar ister, bazı konularda görüşlerini alır, müşahedelerini öğrenir. Ayrıca, geleceğin önemli kalemleri olacak Birol Emil, Zeynep Kerman, İnci Enginün, Mehmet Çavuşoğlu, M. Necmettin Hacıeminoğlu gibi isimlerle tanışma ve sohbet etme imkânı bulur. Sâmanoğlu, bu isimlerle görüşmelerinin 1967 yılında İstanbul'a yerleştikten sonra arttığını ve sık sık bir araya gelme imkânı bulduklarını belirtir.

³³ Mehmet Çınarlı'nın ifade ettiğine göre; "teferruatlı buluşma" sözünü çoluk çocukla beraber buluşma; "teferruatsız buluşma" ise erkek erkeğe buluşma için kullanırlarmış (Çınarlı, 1979: 88).

Bu dönemde özellikle Feyzi Halıcı'ya olan yakınlığından *Çağrı* dergisinde edebî çalışmalarına devam eder. “Kitaplar Arasında: *Güneş Rengi Kadehlerle*”, “Kitaplar Arasında: *Bir Daha ve Yakarış*”, “Üç Kaynak”, “Aydın Kişiyeye Açık Mektup”, “Sanatçıya Kişiyeye Açık Mektup”, “Atatürk ve Sanat Eseri” yazıları bu ara dönemde yayımlanır. Yine aynı dergide “Yalan Gerçek”, “Üzüntülü Yolculuk”, “Ellerin”, “Kapı”, “Bir Tutsan”, “Esmer Gölgeleler”, “İsterdim” şiirleri çıkar.

4.2.1.6.4. *Hisar*'ın İkinci Defa Yayına Başlaması

Hisar'ın yayına ara verdiği 1957-1964 arası yılları “kayıp ve yitirilmiş” bir dönem olarak kabul eden topluluk üyeleri çalışmalarını hızlandırır. Derginin yeniden çıkması için büyük çaba sarfederler.

Özellikle Gültekin Sâmanoğlu ve Mustafa Necati Karaer'in tutum ve gayretleri ile Gavsî Ozansoy'un Mehmet Çınarlı ile yaptığı söyleşinin uyandırdığı ilgi derginin yeniden yayına başlamasında etkili bir rol oynamıştır. “*Hisar*'ın II. defa yayın hayatına başlamasında en büyük gayreti Gültekin Sâmanoğlu gösterir” (Emiroğlu, 2000: 34). Çınarlı'nın derginin yeniden çıkması konusundaki isteksizliğinin ortadan kalkmasında Tarık Buğra'nın tahrik edici sözleri etkili olur:

Tarık Buğra'nın Gültekin'le bana bakarak, dişlerinin arasından, tükürür gibi söylediği “mağluplar” sözü de beni uzun uzun düşündürmüştü. Genç yaşta ve bin bir imkasızlıklar içinde ciddi ve kaliteli bir sanat dergisini yedi yıl aksatmadan çıkarabildiğimiz halde “mağlup” mu sayılacaktık (Çınarlı, 1979: 93).

Yenilgiyi kabul etmeyen Çınarlı ve Sâmanoğlu derginin yeniden çıkması için girişimlerde bulunur ve kısa sürede dergi yayın hayatına yeniden başlar. Mehmet

Çınarlı, derginin yeniden çıkış macerasını/öyküsünü ve derginin birinci dönemde belirlenen ilkelere göre yayın yapacağını, ikinci yayın döneminde, derginin ilk sayısında açıklar.

Hisar, ikinci yayın döneminde de hemen hemen aynı kadro ile yoluna devam eder. Önceki dönemdeki şairlere ilaveten bu devrede, Ahmet Muhip Dıranas, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, Nüzhet Erman gibi tanınmış; Yahya Akengin, Mustafa Miyasoğlu gibi yeni imzalar da bu kervana katılır. Cemil Meriç ve Erol Güngör önemli isimler de fikir yazılarıyla dergiye katılırlar. Daha önce yakın görüşteki dergilerde yazan Hamdi Olcay, Mustafa Necati Sepetçiloğlu, Turgut Özakman, M. Necmettin Hacıeminoğlu, Emine Işınsu ile ilk defa *Hisar*'da yazmaya başlayan Affan Muhlis Bahadıroğlu, Ayhan Sarısmailoğlu, Sevinç Çokum, Sabahat Emir, M. Fahri Oğuz, Şevket Bulut gibi imzalar da hikayeleriyle Tarık Buğra'ya eşlik ederler. Gültekin Sâmanoğlu o günlerdeki gayretlerinin ve bilhassa şiirde yapmak istediklerinin olumlu sonuçlarını, okurların ilgisinden gördüklerini belirtir. Özellikle ilk dönemde fazla ilgi gösterilmeyen dergiye ikinci dönemde birçok isim daha fazla yakınlık göstermiştir. *Hisar*'ın ara verdiği dönemlerde yokluğunun iyiden iyiye hissedilmiş olması ve pekçok edebiyat meraklısının iştiaqla onu beklemesi derginin önemi konusunda bizlere fikir verir. *Hisar* dergisi ikinci yayın dönemi Ocak 1964- Aralık 1980 tarihleri arasındadır. Bu yayın dönemi on yedi yıl sürmüştür ve dergi 202 sayı yayımlanmıştır.

4.2.1.6.5. Hisar'ın İkinci Dönemindeki Şiirleri ve Yazıları

Derginin ikinci kez çıkmasında önemli katkıları olan Sâmanoğlu bu yayın döneminde de yazı ve şiirleriyle dergide adından söz ettiren bir isim olmuştur. İş hayatını Ankara'da sürdüren Sâmanoğlu 1967 yılına kadar dergide düzenli olarak yazmaya devam eder. Ne var ki 1967 yılında İstanbul'a tayini çıkar. Bu tarihten sonra

dergiye gönderdiği şiir ve yazılar da sekteye uğramaya başlar. Karaer'in de İstanbul'a yerleşmesiyle derginin bütün işlerini Mehmet Çınarlı ve İlhan Geçer yürütür. Ancak Sâmanoğlu elinden geldiğince dergiye hizmet etme ve arkadaşlarına yardımcı olmaya gayret etmiştir.³⁴

Sâmanoğlu'nun *Hisar*'ın ikinci döneminde 42 şiiri, 16 düz yazısı yayımlanır. Bu dönemdeki şiirlerin hemen hepsi *Alacakaranlık* ve *Uzun Vuran Gölge* kitaplarına girmiştir. Sâmanoğlu'nun dergideki son şiiri "İlkten Sonra" ve son yazısı da "Ölümünün Üçüncü Yıldönümünde Ozansoy'u Anarken" dir. Bu dönemde edebiyat, sanat, okur ve yayın konuları ile ilgili yazdıkları dikkate değerdir. Ayrıca politikanın edebiyat üzerindeki tesirine bu dönemde kaleme aldığı yazılarda sıklıkla değinmiştir. Yine ilk dönemde olduğu gibi bir iki kitap tanıtım yazısı da yayımlanmıştır.

İlk yayın döneminin aksine "Okuyucu sayısı artan, yazar kadrosu genişleyen *Hisar* dergisi, 1970'lerde oldukça başarılı bir düzeye ulaşır" (Emiroğlu, 2000: 109). Ne var ki, derginin son iki yılında ilk döneminde olduğu gibi ekonomik sıkıntılar ortaya çıkar. Karışıklıklar ve anarşi ortamı da edebiyata olan ilgiyi azaltır. Bütün bu olumsuzluklar, dergiyi tekrar kapatılmanın eşiğine götürür.

4.2.1.6.6. *Hisar*'ın Yayın Hayatına Son Vermesi

Hisar topluluğunda yer alan isimlerin hemen hemen hepsinin devlet kurumlarındaki resmî görevleri, dergiye yeterince zaman ayırmalarına fırsat vermez. Bu isimlerin çoğu Ankara'da olmasına rağmen dergiye gereken ilgiyi göstermezler. Bazıları da başka şehirlere işleri nedeniyle gitmek zorunda kalır. Dergiyi yönetecek, çekip çevirecek ve toparlayacak birini bulma çabaları da çoğu kez geçici çözümlerle

³⁴ Derginin yayına devam etmesi için kardeşi Metin Samancı'yı ikna eden ve derginin başına getiren kendisidir.

giderilmeye çalışılmaktadır. Çınarlı ve Geçer'in gayretleri ile ayakta kalan dergi bir şekilde yoluna devam eder. Ancak 1978'den sonra ilk yayın döneminde olduğu gibi ciddi sıkıntılar baş gösterir. Özellikle anarşi ortamı ve ekomominin kötüleşmesi sanata/edebiyata olan ilgiyi azaltır. Mehmet Çınarlı'nın derginin kötüye gittiği dönemde kaleme aldığı uyarıcı niteliğindeki birkaç yazısı -buna imdat çağrısı denebilir- gereken ilgiyi ve desteği görmez. Böylece *Hisar*'ın tekrar yayımına ara verme veya kapanma durumu ortaya çıkar. 12 Eylül öncesi, okumaya olan ilginin de azalması derginin tirajlarını düşürür. Bunun üzerine derginin yönetiminde söz sahibi olanlar derginin tamamen kapatılmasına karar verirler.

Özellikle Mehmet Kaplan başta olmak üzere, derginin kapanacağını duyan herkes, yayımına devam etmesi gerektiğini belirtir. Kaplan Hoca'nın gayret ve teşvikleriyle dergi bir yıl daha yayımına devam eder. Ne var ki olumsuz şartlar devam eder ve *Hisar*'ın Aralık 1980'de son sayısı yayımlanır. Böylece derginin aralıklarla otuz yıl devam eden yayın hayatı/serüveni sona erer. Gültekin Sâmanoğlu, derginin 1979 Aralık'ta kapatılacağına karar verilmesi üzerine yazdığı ve dergide yayımlanan "Ağıt" şiirinde *Hisar*'ın doğuş serüvenini, çekilen sıkıntıları ve yayın hayatına son vermesinden duyduğu üzüntüyü şöyle dile getirmiştir:

Gelenekten emsin diye öz suyunu,

Bir fidan dikmişiz; kökü derinlerde.

Anamızın aksütü sulamış onu,

Gönül gözlerimizden güneşi almış.

Meyveye durmuş en karanlık günlerde,

En kıraç topraklarda dal-budak salmış...

Sevgi yolunda sabırlı, ağırbaşlı;
İnancın doruğunda ulu bir çınar,
İyiye güleç, kötüye çatıkkaşlı.

Yeniden doğuşa uzanmış, hergün
Kavruk dillere büngül-büngül bir pınar;
Çağdaş ve öze dönük, tazecik sürgün.

Derken çiğ rüzgârların körüklediği
Yangına dimdik ayakta, düşmüş yenik
Başlayamamış özlemle beklediği;
Umursamazların dilindeki yağmur

Aksütler çekilmiş analar gücenik;
Gönül gözlerinde yaşlar tomur-tomur

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 71-72)

Hisar'ın kapanmasına en çok üzülenler, ona ilk sayısından itibaren emek veren, dergi için her türlü zorluğa rağmen göğüs gerenlerdir. Sâmanoğlu, Mehmet Çınarlı'ya yazdığı bir mektupta derginin kapanmasından duyduğu üzüntüyü ve bazı çevrelerin tutumu konusunda şunları söyler:

Bizden görünüp de küçük ayak oyunlarını iyi bilen egoistler,
kendisini mağdur sayanlar ve bize içten içe kızanlar

gözleriminin önüne geliyor. Beni en çok kahreden husus, dilimizi ve edebiyatımızı mahveden, sapık ideoloji çığırtkanlarının “ohh!” diyecek olmalarıdır. Karşısındaki en seviyeli rakibin ortadan kalkmasına o kadar memnun olacaklar (Çınarlı, 1998: 135).

4.2.1.7. 1980 Sonrası Edebi Çalışmaları

1967 yılı başında İstanbul'a yerleşen Sâmanoğlu edebî çalışmalarına ve faaliyetlerine buradan devam eder. *Hisar* kapanana kadar yazı faaliyetlerini derginin bünyesinde sürdürür. Dergi kapandıktan sonra da çeşitli edebiyat ve sanat dergilerinde görülmeye başlar. Bunun yanı sıra yeni kurulan “Edebiyat Cemiyeti”nin yönetim kurulunda yer alır. Mustafa Necati Sepetçioğlu, İrfan Atagün gibi isimlerle düzenlediği ve Yeşilay binasında yapılan edebiyat toplantılarına katılır. Edebiyata ve şiire gönül veren, tanınan/tanınmayan şahsiyetlerle biraraya gelir, tartışmalara katılır ve fikir alışverişinde bulunur.

Sâmanoğlu bu görüşmelerde/toplantılarda en büyük gayret ve teşviklerin Ahmet Kabaklı'nın sırtında olduğunu söyler. Bütün bu faaliyetler önce *Türk Edebiyatı* dergisinin çıkmasını, ardından da Sâmanoğlu'nun kurucuları arasında yer aldığı Türk Edebiyatı Vakfı'nın kurulmasını sağlar. Sâmanoğlu, vakfın tertiplelediği konuşmalara, günlere konuşmacı, dinleyici ve yönetici sıfatlarıyla katılır. Ayrıca yakın arkadaşı Feyzi Halıcı'nın Konya'da yürüttüğü edebî çalışmalara da iştirak eder. Sanat, edebiyat ve kültür konularında konferanslar verir, çeşitli yarışmalarda jüri üyeliği yapar. *Hisar* kapandıktan sonra fazla sayıda olmayan yazı ve şiirlerini *Türk Edebiyatı* dergisinin yanı sıra *Boğaziçi*, *Millî Kültür*, *Türk Dili* gibi dergilere gönderir.

Ayrıca uluslar arası şiir günlerine dinleyici ve konuşmacı sıfatı ile de katılma imkânı bulur. 1983 yılında Yugoslavya’da düzenlenen ve konuşmacı olarak katıldığı Struga Şiir Akşamları basında geniş bir şekilde yer alır. Sâmanoğlu, Struga Şiir Akşamları’nın ve buna benzer şiir günlerinin en büyük öneminin şiirin gündeme getirilmiş olması diyerek, o günlere dair şunları anlatır:

1960’lı yıllara kadar çok sayıda samimî ve coşkun dinleyici bulan şiir günlerine katılmışımdır. Kırk yıldır şiir yazarım, otuzbeş yıldan beri başta Hisar olmak üzere kafama ve gönlüme uygun san’at dergilerinde bugünkü imzam görülmektedir. 1970’e kadar yazdıklarımın seçtiklerimi aynı yıl ilk şiir kitabımda, sonrakilerini de bu yıl (1983) ikinci şiir kitabımda toplu olarak sundum. Emsallerinden az olmayacak derecede ilgi de gördü. Fakat, sınır tanımayan şiirin, meselâ Yugoslavya’da böylesine ciddiye alınacağını, böylesine saygı göreceğini tasavvur edemezdim (Sâmanoğlu, 1984: 18).

Sâmanoğlu, içinde bulunduğumuz teknolojik ve sosyoekonomik şartların, insanımızı kolaylaştırdığı için kimsenin kendisini zorlamadığını belirtir. Her şeyin basite indirildiğini, bu nedenle edebî faaliyetlerin/çalışmaların insanın ufkunu açacağı, gönlüne şiir, edebiyat ve sanat sevgisi serpeceğini düşünmektedir. Sâmanoğlu, içinde bulunduğu dönemin yani 1980 sonrası şiirimiz için şöyle bir değerlendirme yapar:

Günümüz, özellikle 1980 sonrası şiirimiz hakkında, hüküm vermek için geniş bir inceleme gerekir. Tabii 1965’ten sonra

doğan şairlerin şiirlerini kastediyorum. Görebildiğim kadarıyla iyi şiirler de, biraz anlaşılması güç ve şekil endişesi taşımayan şiirler de var. Fakat, değişmeyen bir görüşümü tekrarlayayım: Çobanından padişahına kadar şair bir milletin çocukları şiirden asla kopmayacaklar ve her zaman değerli şairler var olacaktır (Aydın ve Baytar, 1992: 8).

Gültekin Sâmanoğlu, özellikle İstanbul'a taşındıktan sonra yazma ve yeni eserler yayımlama konusunda oldukça tembel davranmıştır. İçinde yaşadığı ortam, onu olumsuz yönde etkilemiş, biraz da rahatlıktan olsa gerek çoğu zaman edebiyatla, şiirle olan meşguliyetini unutmuştur. Şairin İstanbul'a taşındıktan sonraki edebî çalışmaları için Çınarlı'nın tespitleri manidardır:

En büyük sanatçılarımızın yetiştiği güzel İstanbul'umuza yerleştikten sonra, Gültekin'in sanat hayatının daha verimli bir devreye gireceğini umuyordum. Ümidim gerçekleşmedi. Şair dostum, İstanbul'a gideli beri yılda birkaç şiir yazmakla yetiniyor. Bin Temel Eser arasında yayımlanan ve ciddî bir emek mahsulü olan "Cahit Sıtkı Tarancı'dan Seçmeler" kitabı hariç tutulursa, edebiyat alanında başkaca bir çalışmasına da şahit olmuyoruz" (Çınarlı, 1979: 51).

Hatta Mehmet Çınarlı, daha da ileri giderek, o dönemde şairin özel mektuplarını bile dairesindeki çalışma masasına oturmadan yazamadığını kendisinden öğrendiğini belirtir (Çınarlı, 1979: 51). Bu durum, şairi seven, şiirlerini bekleyen okurlar için tam bir hayal kırıklığıdır.

Sonuç olarak, Sâmanoğlu'nun son dönem şiirlerinde ve yazılarında sayıca azalma olduğu gibi, özellikle şiirlerinin sestem yoksun olduğu, sıgılıktan ve tekdüzelikten kurtulamadığı görülür. Çoğu şiir istemeyerek veya zorla yazılmış intibai uyandırmaktadır. Bütün bu olumsuzluklar şair için önemli bir eksikliklerdir.

4.2.2. Görüşleri

4.2.2.1. Şiir

Gültekin Sâmanoğlu çocuk denilebilecek yaşlarda şiire ilgi duymaya başlamış ve ölümüne kadar şiirle iç içe olmuştur. Şair elli yılı aşkın sanat hayatı boyunca çeşitli yazılarında ve kendisiyle yapılan söyleşilerde, hem genel olarak şiiri ve şiirle ilgili konuları anlatmış hem de kendi şiiri hakkındaki görüşlerini belirtmiştir. Bu görüşlere bir nebze de olsa değinecek olmamız, şairi anlamamız, şiirleri hakkında fikir sahibi olmamız açısından yararlı olacaktır.

Sâmanoğlu'na göre şiir, bir duyarlılığın, her şeyden öte/önce yalnızca bir duyarlılığın ifadesidir. Şiir bir görüşün, bir kavganın aracı yapılmamalı, aksine yaşama sevinci içinde toplumun mutluluğunu, ailenin huzurlu yaşantısını dile getirmelidir. Sâmanoğlu'na göre şiir, başlı başına bir dünyadır. Şiir, tekmil sevgiyle örülmeli, yediden yetmiş toplumun tüm kesimini sarmalı ya da "bir nefes sıhhat gibi" koruyucu meleği olmalıdır.

Gültekin Sâmanoğlu, dünyaya şiirin penceresinden bakan bir insandır/şairdir. Dizeler, kimi zaman onun yaşamına bambaşka anlamlar yükler. Şiirsiz hayatı manasız, ruhsuz ve sıgı bulur. Sâmanoğlu, şiirsiz dolayısıyla da şiirin çıkış noktası olan 'aşk'sız hayatın olmayacağını söyler. Ancak bu aşkın ille de sevgiliye değil, doğaya, vatana, bayrağa da olabileceğini ifade ederken, sevgiliye duyulan aşkın bambaşka bir anlam

taşıdığını da itiraf eder. Şair şiirlerinde işlediği konulara tarifini yaptığı aşk çerçevesinde yer verir. Bu nedenle şiir ona göre aşkın yansıması/yansıtılmasıdır.

Gültekin Sâmanoğlu aşkla özleştirdiği şiiri şu şekilde tarif eder:

Şiir binlerce çiçekten elde edilen bir damlacık esans gibi, bir yağın sözün duygu yüklü bir kaç mısradaki teksif edilmesidir. Bir başka anlatımla da, şiir güzelliğin nefes alışıdır. Güzellik şiirle yaşar. Vatan, millet, anne, baba, evlat, torun güzeldir. Aşksız hayat, sevgisiz ömür neye yarar? Aşk güzeldir, sevgili güzeldir. Aşksız hayat, sevgisiz ömür neye yarar? Ayrıca tabiat mevsimler, dağ, deniz, ırmak, ağaç, çiçek güzeldir. Tarih, ecdat yadigarları camiler, hanlar, hamamlar, saraylar evler güzeldir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bir başka tarifle de şiir, şairin ses, mana ve şekil bütünlüğü içerisinde okuyana ve dinleyene bedî bir zevk verecek tarzda kaleme aldığı mısralarıdır (Memiş, 1992: 4).

Şiir ona göre her şeyin ötesinde “güzelliğin nefes alışıdır”. Bütün güzellikler şiirin içinde yaşar ve kendini bulur. Bütün canlı cansız varlıklar, hatta ölüm bile, yeri geldiğinde, şiire konu edildiğinde içinde güzellik barındırabilir. Şiir, güzel olanı, güzelliği, güzelliğe bürünmüş, güzele ait her şeyi anlatabilir. Şiiri “resûllerin sözü” katına çıkararak da bu güzellik içinde yoğrulmasıdır. Ona göre güzel olan her şey şiirin konusu olabilir. Bu güzellik, sözlük anlamıyla bilinen güzellikten ziyade estetik haz verecek, insanı uzaklara/hüyalara götürecektir nitelikte olmalıdır. Şiir bir bakıma, insanın duygularını, sevinçlerini, üzüntülerini dışarı vuran bir iç döküştür. İlhamı inancı tam ve bütün olan şair; “ilham olmasaydı, şiir yazmayı âdet edenler için her mektubu şiir

saymamız gerekeceği” sözüyle ilhamın şiirdeki önemine işaret eder. Ayrıca şiirde vezin ve kafiyenin her zaman şart olmadığını ancak vezinsiz ve kafiyesiz şiirin de bir yönünün eksik kalacağını belirtir. Şair şiirde şekil konusunda ise şunları söyler:

İlle vezinli ve kafiyeli olmayabilir, fakat ille vezinsiz ve kafiyesiz de olmamalıdır. Aruzla yazılmışsa veznin tıkrıdısı susturulmalı, hece vezniyle veya vezinsiz ise, iç ahenk yaratılmalı. Hele şekilden asla vazgeçilemez. Yarının şiiri, iki büyük kaynağın, divan şiiri ile halk şiirinin, muhassalasından (bileşke) meydana gelecektir (Sâmanoğlu, 1978: 5).

Şairimiz iyi şiirin asla eskimeyeceği kanaatindedir. “Ne zaman, ne mesafe şiirin derinliklerine inmediğine göre hangi dille yazılmış olursa olsun bir şiirin kıymeti o derinliği verecek olan musiki ile kabildir” (Sâmanoğlu, 1952: 14) diyerek de şiiriye ve ahenge dikkat çeker.

Sâmanoğlu’na göre şiir, iki nirengi noktası üzerine kurulan bir türdür. Duygu ve düşünce veyahut başka bir söylemle idrak ve muhayyile. Bu görüş, Necip Fâzıl’ın “şiir, duygunun düşünceleşmesi, düşüncenin duygulaşmasıdır” sözünü hatırlatır bize. “Gözümden ziyade gönül gözümün gördükleri ağır basar” diyen şair, kendisiyle yapılan bir konuşmada “Şiir nedir?” sorusunu şu şekilde cevaplandırır:

Bir şiir, okuyan ve dinleyen herkese aynı şekilde tesir etmez. Duygulanmalar, çağrışımlar, özleyişler, ders almalar, sertleşmeler, yumuşamalar, suskunluklar, coşkunluklar ve daha neler neler herkes için değişiktir. Öyle şiirler vardır ki, ortak duygular büyük bir topluluğa moral güç kaynağı da olur. İstiklâl Marşı buna en güzel misaldir. Kabul etmeliyiz ki

hepimize ortak moral gücü veren, marşın musikisinden çok sözleridir. O sözler nedir, şiiirdir işte (Yazıcı, 1985).

Sâmanoğlu şiiirin boş bir uğraş olmadığını aksine önemli bir sorumluluk taşıdığını belirtir. Şiir hakiki şiiirse, süslü ve uzun cümlelere ihtiyaç duymayacağını ifade eder. Şiirin kısa görünen mısralarından yüzlerce sayfa dolduracak anlamlar/izahlar çıktığını belirtir. Herkesin şiiiri farklı anlaması/yorumlaması bu yüzdendir. Şiir, herkese göre başka bir şeydir. Başka bir duyuş, başka bir dokunuştur... Kimine göre söz sanatı, kimine göre vazgeçilmez bir ihtiyaç, kimine göre atasözü, kimine göre bilmece ya da bütün bunların dışında bir şeydir. Ya da ifadesi mümkün olmayan, anlaşılması zor sözler bütünüdür. Şair, bir konuşmasında ise şiiiri şu şekilde tarif eder:

Şiir; kültürünü, kendisine mevcut şiiir cevheri ile birleştiren, Türkçemizin bütün imkânlarından faydalanan kimsenin (yani şairin) ses, mana ve şekil bütünlüğüne önem vererek, basma kalıptan ve taklitten uzak söyleyişlerle; okuyana, dinleyene bedii bir zevk verecek tarzda kaleme aldığı mısralardır (Çelebi, 1990: 15).

Şiiri bu şekilde tarif etmeye çalışan şair, dönem dönem de Türk şiiirinin sorunları üzerinde durmuş, şiiirimizdeki birtakım sıkıntıları dile getirmiştir. Geleneği çok eski olan şiiirimizin, günümüzde hangi seviyeye ulaştığı konusunda bilinen/kesin bir şeyin olmadığını söyleyen Sâmanoğlu, şairlerimizin son yıllarda belirli bir varlık gösteremediği görüşünün herkesin peşinen verdiği bir hüküm olduğunu belirtir. Bu yanlış kanaatlerin yanında şiiirimizin şekilsiz ve dili anlaşılmaz örnekler yüzünden dışlanmış intibai uyandırdığını söyler. Sâmanoğlu, yayın organlarının gerçek görevinin dışında başka işler peşinde olduğunu ve popülist yaklaşımlar içinde bulunduğunu

belirtir. Şiirimizin millî köklerden, tarihî değerlerden koparma savaşının 40 yıldan bugüne devam ettiğini söyler. Ona göre, bugünkü Türk şiirini içler acısı duruma getirenler, serbest nazmı kolay sanan, okuyucuyu umursamayan, onun diline ve kıymet hükümlerine saygı duymayan, sayısı az olmasına karşın lakırdıları fazla birtakım sahtecilerdir.

Sâmanoğlu 30 Mart 1983 tarihli sohbetinde “Türkiye’de Şiirden Soğuma” üzerinde durarak, bilhassa 1940’lardan sonra yetişen nesli, millî ve manevi değerlerden uzaklaştırmak isteyen bazı çevrelerin, amaçlarını gerçekleştirmek adına, Türk insanını şiirden soğutmaya, uzaklaştırmaya çalıştıklarını söyler. Bunda da bir dereceye kadar başarılı olanlar yüzünden, şiirimizde iyi örnekler birkaç şair dışında ortaya konamamıştır.

Ona göre şiir, dinin, kültürün, hislerin, hayatın, insanın tesiriyle yazılır ve kendi milliyetini taşır. Millî olması şiire bir şeyler kaybettirmez. En önemlisi şiir bir vasıta olmaktan çıkmalı, politik görüşün aracı olmamalıdır. O, şiirimizin yeterince ilgi görmemesini öz şiir iflasına değil; materyalist felsefeyi benimseyen çağımız insanının robotlaşmasına bağlamaktadır. Şiire politik ve siyasi konuların yansıtılmaması gerektiğini söyleyen Sâmanoğlu’na göre, bir oturuşta 4-5 şiir yazmak yahut da yazıyorum demek şiiri anlamamaktır.

Gün geçtikçe daha çok ekonominin, aktüalitenin konuşulduğu ve giderek şiirin unutulduğu, önemsenmediği bir toplum haline geliyoruz. Hiç şüphesiz şiirsiz bir toplum, kültür ve medeniyet düşünemeyiz. Sâmanoğlu Türk şiirinin bu açıdan değerlendirildiğinde böyle bir endişe taşımadığını söyler. Çok güçlü bir şiir geleneğimizin bu kaygıları yok ettiğini belirtir. Sâmanoğlu şiirin havasını, kokusunu taşımayan ve şairleri olmayan toplumlar için; “Bunlar hissettiklerini, ‘oluşlar’

karşısında kavga ile, ‘duyuşlar’ karşısında da hayvanî içgüdülerle ifade ediyorlar. Bunalan ruhlarına, uyuşturucularla ferahlık getirmek istiyorlar” demektedir” (Sutay ve Doğan, 1989). Ona göre, edebiyat ve sanat günün dışında kalmamalı, ancak dünün de inkârı olmamalıdır. Edebiyat tarihçileri ve edebiyat tarihi üzerinde akademik çalışma yapanlara büyük iş düştüğünü belirten Sâmanoğlu, onlara şiire yaklaşımları konusunda şu tavsiyelerde bulunur:

Edebiyat tarihçilerinin veya bu konuda akademik çalışma yapanların şiire yaklaşımları, şiirin söylendiği (yazıldığı) zamanın sosyal şartlan dikkate alınmak suretiyle olmalıdır. Daha önceki şiirlerin tekrarı mıdır, yoksa bir yenilik, bir gelişme sağlanmış mıdır? Beşerî midir? Dil zenginliği, tema orijinalliği, lirizm var mıdır? Kalıcı mıdır? Bunlar ve benzeri bir çok bakımlardan yaklaşmalıdırlar (Aydın ve Baytar, 1992: 8).

Millet olarak, çobanından padişahına şair ruhlu, ince yaratılışlı oluşumuz, şiir vadisinde iftihar edeceğimiz mazimiz, Fuzulî, Yunus Emre, Yahya Kemal gibi şahsiyetleri yetiştirmiş olmamız, şiire olan sadakatimizin ve ilgimizin göstergesidir. Sâmanoğlu böyle bir geleneği olan şiirimizin son yıllarda güç kaybettiğini, pek az şair dışında iyi isimlerin yetişmediğini ve varlık gösteremediğini belirtir. Kötü, şekilsiz, dili anlaşılmasız örnekler yüzünden şiirimizin gerek gelişimi gerekse nefes alışı durma noktasına gelmiş ve mevcudiyeti tartışılır olmuştur. Özellikle iletişim araçları ve yayın organlarında şiire ve şairlere yeterince yer verilmemesi Türk şiirini geriye götürmüştür. Gültekin Sâmanoğlu, yüksek mevkilerde görev yapan (özellikle parlamenterlerin) şiirlerinin yayımlanarak çok basit örneklerin güzel şiir diye sunulduğunu söyler:

Çok tirajlı gazetelerimiz, bu ‘şarkı sözü yazarları’ nın bile çok gerisinde kalan ve karamela kağıtlarındaki tekerlemeler seviyesine dahi ulaşamayan mısra sahibi parlamenterleri, şair ilân ediyor. Hele onlar Bakanlık koltuğunda iseler, günaşırı sütunlarda yer alıyor. Orta tirajlı gazetelerimizde de seviyesiz manzumeler, hiçbir ehliyetli süzgeçten geçirilmeden sayfa sayfa yayınlanıyor (Sâmanoğlu, 1980: 20).

Gültekin Sâmanoğlu, şiirimizdeki sorunların bilhassa şiirin basite indirildiği bir dönemde başladığını belirterek, şiirimizde süregelen birtakım sorunları şöyle anlatır:

Bu savaş 1940'larda başlamıştır. Yok vezni atacağız, yok kafiyeye esir olmayacağız. Şairanelik de neymiş? Derken dil sapıklığı... Derken yıkıcı ideoloji çığırtkanlığı. Haydi ithal malı ‘anlamsız’ şiir, ‘gerçeküstücülük’; arkasından ‘soyut’ şiir. Sonra da seviyesizlik (Sâmanoğlu, 1980: 20).

Gültekin Sâmanoğlu, özellikle Türk şiirini 70 ve 80’li yıllarda çıkmaza sokanların “serbest nazmı kolay sanan, okuyucuyu umursamayan, onun diline ve kuvvet hükümlerine saygı duymayan, sayısı az fakat gürültüsü fazla bir kısım nümayişçiler” olduğunu belirtir. Ayrıca, bu insanlar tarafından köşe başları ele geçirilmiştir. Çoğu da birbirini farklı kanallarla övme yarışındadır. Bu kandırma politikası okuyucuları şiirden soğutmuştur. Sâmanoğlu, bilhassa devletin üzerine düşen görevi yapması gerektiğini söyleyerek, şiirin na-ehiller tarafından daha fazla kullanılıp, oyuncak olmadan çareler üretilmesi, şiire hak ettiği değerin verilmesi gerektiğini vurgular.

Şiirin başka bir dile çevrilmesi konusunda ise şair; şiirlerinin başka dile tercüme edilmesine karşıdır. Zira şiir başka bir dile çevirildiğinde manasını kaybedebilir. Çeviri ile şiirin kendisi, özü okura sunulamaz/verilemez.

Sâmanoğlu çok şiir yazılmasına rağmen bunların yeteri kadar okunmadığından şikayet eder. Dergileri dolduran şiirlerin, ya şiir yazan hevesliler, şairler ya da edebiyat araştırmacıları, akademisyenler tarafından okunduğunu söyler. Dönemin şiir sorunlarına eğilen Sâmanoğlu; okura şu soruları sorar: “Bugünün Türk şiiri hangi yoldadır, eskisiyle arasında ne fark vardır, yarına hangi kabiliyetler hâkimdir bilen kim?” (Sâmanoğlu, 1954: 12). Bugün dahi, Türk şiirinde bu tür sorular her zaman karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, şiirin üstün bir sanat olduğunu ifade eden Sâmanoğlu, bu üstünlüğe sahip bir türün yeterince ilgiye mazhar olmamasından yakınmaktadır. Ona göre, günlük sıkıntılarla bunalan kimse; o anki hayattan kaçmak ister, saadet günlerine şiir sayesinde yelken açar. Bu durumda kalan ya iyi şair olur ya da bir şairin mısralarını sığınak edinir kendine. Bu nedenle şiir hem hayatın içinde hem de dışındadır ve ona her hâlükârda ihtiyaç duyulmaktadır.

4.2.2.2. Edebiyat ve Sanat Meseleri

Sanat, insanoğlunun güzel, anlamlı ve yaşamaya layık taraflarını ölümün de ötesine taşıyan şeydir. Bir milletin sahip olduğu en değerli ve vazgeçilmez varlıktır. Aynı zamanda mensup olduğu milletin beğenisi, şahsiyeti ve ruhudur. Milletler sanatkârların çokluğu ve değeri nispetinde büyüktürler. Onlar sayesinde yaşar ve yaşatılırlar. Her sanatkâr kendi kültüründen, insanından az ya da çok bir şeyler taşır. Medeniyet, birikim gibi aklımıza gelebilecek her şeyi sanatkârlar sayesinde önümüzde

olur ve onlar ile tekrar yaşadığımız kültürü, çevreyi tanıma ve sorgulama imkânı bulabiliriz.

Sâmanoğlu'na göre sanatın asıl amacı; bütün imkânları ve vasıtaları ile insana hizmet etmeye yöneliktir. Bölmeden, parçalamadan, sınıflara ayırmadan, herhangi bir topluluğa ayrıcalık vermeden hizmet etmek... Sanatın toplumun/cemiyetin, sosyal bir görüşün emrinde olamayacağını, böyle düşünenlerin hüsrana uğrayabileceğini belirtir. Zannedildiği gibi sanat; yalnızca sanatkârın hayatta var olan duygularını, isteklerini, özlemlerini terennüm etmez, bunun yanında yetenekle birlikte sanatçının estetik beğenilerini ve sanat cevherini de ortaya koyar. Bu bağlamda şair/sanatkâr istidadı olduğu nevilere işler/ele alır. Kendini bu şekilde topluma sunar. Başarılı olduğu sürece de sanatçı kimliği ile anılır. Sanatın asıl gayesi de insanı iyiye, güzele götürmektir. Sanat, bu uğurda/ yolda ilerlerken, insana yeni şeyler kazandırdığı sürece değerini korur.

Sanat, bir cemiyetin tamamlayıcısı, ilerleme, yenileşme ve kendini yenileme aracıdır. Bunun için de insan ve toplum için hayati bir önem taşır. Sâmanoğlu, politikacılardan tüccarlara, öğretmeninden memura toplumun hemen hemen bütün kesiminin sanat hayatımızda bir sorumluluğu olduğuna işaret eder. Herkesin değil de bazı kesimlerin bu işe giriştiği kanaatindedir. Ayrıca teknik ve ekonomik alanda ilerleyeceğiz diye, fikir ve sanat hayatımıza gem vurulmaması gerektiğini dile getirir. Bunun için de var olan eser ve ürünlerin çokluğuyla değil onların okunup, kalıcı, yararlı olma gücüne göre değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder. Bu da eserin müellifini daha iyi örnekler yazmaya sevkedecektir.

İtalyan yazarı Glancarlo Vigorelli'nin 'Edebiyatı politikanın boyunduruğundan kurtarmak gerekir' sözünü düstur edinen Sâmanoğlu, politikanın edebiyatı etkilememesi gerektiğini savunur. Türk edebiyatındaki bu etkiyi şu cümlelerle açıklar:

Hangi hikaye, hangi roman, hangi oyun politika kokmuyor? Hikâyecilikten fıkra yazarlığına geçenler politikanın içine düşmediler mi? Tiyatroyu deneyenler politik yönü ağır basan oyunlar vermiyor mu? Hangi ünlü mizah yazarımız politika, daha açıkçası ideoloji kokmayan eserle karşımızda? Edebiyatımızı her gecen gün biraz daha geriye götürenler ve çoraklaştıranlar, onu politikayla karıştıranlardır (Sâmanoğlu, 1965: 5-6).

Politika, görüş ayrılıkları ve bu türden fikir çatışmaları bizim edebiyatımızda her zaman hastalık derecesinde yer almıştır. Özellikle şiir antolojileri hazırlanırken derleyicinin/hazırlayanın kendisiyle aynı dünya görüşüne sahip olmayan şairleri kitabına almaması sıklıkla görülen bir durumdur. Sâmanoğlu, daha çok nesir türlerinde görülen bu rahatsızlığın şiirin özüne/içeriğine de yansımından korkar. Zira şiir, politikaya alet edilirse ortaya basit, garip sözler ve ifadeler çıkar. Politikanın etkilediği, edebiyat ve sanat dünyası çoraklaşır. Bu kaygıları taşımayanlar da sayfalar arasında kaybolup gider. Edebiyat ve güzel sanatlar zorlamalardan, yönlendirmelerden daima uzak tutulmalıdır. Sâmanoğlu, yararlı eserleri yayımlayabilecek, fikir ve sanat hayatımızın gelişimine ön ayak olacak bir kurumun varlığının şart olduğunu savunur. Sanatın gelişimi adına bu kurumların insanımıza yön verebileceğine işaret eder.

Gültekin Sâmanoğlu yazılarında, sık sık dönemdeki edebiyat dünyasının meslelerine eğilerek, eser-sanatçı-okur münasebeti, değer yargıları, edebiyat dergilerinin

işlevi, basının öncelikleri üzerinde durmuştur. Ona göre, cemiyetin yeni yetişenlere karşı olumsuz ve tahammülsüz bakışı, çoğu yeniliklerden bihaber oluşu en büyük eksikliklerdir. Sanata da en büyük darbe bu bilinçsizce düşünenlerden gelir. Bütün olumsuzluklara rağmen, edebiyatımızda genç nesiller az da olsa kendini göstermiş ve onların eserleri/ürünleri ile belirli bir düzeyde zenginlik ortaya çıkmıştır. Özellikle hikayecilerimizin katkısına işaret eder:

Gerçekten Sait Faik'den bu yana hikâyeciliğimiz devamlı bir tekâmül yolundadır. Masaldan uzak, vak'a hercümercinden arınmış, çetrefilli dillerden temizlenmiş hikâyelerimiz birbirini takip etmektedir. Bir Haldun Taner, bir Tarık Buğra, bir Nezihe Meriç, Oktay Akbal, Muzaffer Hacıhasanoğlu, güzel şiirlerine paralel hikâyeler veren Ziya Osman Saba ve daha beş-altı imza öğündüğümüz kıymetlerdir (Sâmanoğlu, 1954: 12).

Sanatımızın gelişimi için devletin yardımının gerekli olup olmadığının tartışıldığı bir dönemde o, her şeyden önce halka sanat terbiyesinin verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi için de “Üç Kaynak” isimli yazısında önerilerini belirtmiş ve üç temel kaynak üzerinde durmuştur.

İlk olarak büyük dinleyici kitlesine sahip olan radyolarımız üzerinde duran Sâmanoğlu, radyo yayınlarının bu iş için biçilmiş kaftan olduğunu belirtir. Zira milletimiz öğütten hoşlanmıyor, ancak farklı buluşlarla halkı eğiterek eğlendirmenin, sanat zevkini tattırmanın mümkün olacağını söylemektedir:

Daha çok fonetik sanatların faydasına gibi görünen bu yol becerikli ellerde plâstik san'atların da faydasına olabilir. Bir

resim, bir heykel, bir mimarı eserin büyüklüğünü ele alan ve bu tema'yı işleyen radyofonik piyes pekâlâ başarılı bir sa'nat terbiye aracı olur (Sâmanoğlu, 1960: 1- 2).

Sâmanoğlu'na göre ikinci kaynak ise; sanat eserlerinin yurdun dört bir köşesine ulaştırılmasını sağlayacak bir kurumun oluşturulmasıdır. Zira dergilerin ömürlerinin kısa oluşu, genç sanatçıların sanat politikacıları elinde harcanmaları bu türden kurumların yokluğundan ileri gelmektedir. Bunun için Sâmanoğlu Millî Eğitim yayınevleri ile birlikte PTT'nin de yoğun olan şubelerinden yararlanılması gerektiğini düşünmektedir.

Son kaynak olarak da o yıllarda kurulma aşamasında olan “Millî Kültür Ocakları”nı gösterir. “Her tür politik etkiler dışında bütün millete bir okul göreviyle açılacak bu milli ocaklar, şüphesiz san'at terbiyesi verme yönünden de faydalar sağlayacaktır” (Sâmanoğlu, 1960: 2). Dünya milletlerini hayrette bırakan millî inkılâp hareketimiz gibi, kültür ve sanat alanında gösterilecek olan başarılarla da çağdaş medeniyet seviyesine ulaşacağı kanaatindedir.

Gültekin Sâmanoğlu, 80'li yılların başlarındaki sanat ve kültür faaliyetlerinin sağcı-solcu kayırmacılığında geçtiğini belirterek, birçok ismin yalnızca sağ görüşlü olmaları nedeniyle anılmaya değer bulunmadıklarını söyler. Tiyatronun varlığının belirsiz olduğunu, sinemanın yetersiz kaldığını, müzikte de belirgin bir yozlaşmanın olduğunu ileri sürer. Sanat faaliyetlerinin kısmen azaldığını, resim ve heykel sanatından da hemen hemen hiç kimsenin farkında olmadığını belirtir. Sâmanoğluna göre edebiyat dergileri de bünyesinde barındırdığı isimlerden dolayı sanat ve edebiyat çalışmalarında zayıf kalmaktadır. Kısacası 80'li yıllarda sanat ve kültür alanında gelişmelerde bir durgunluğun, bir dağınıklığın olduğu görüşündedir. Bu sorunları gidermek için de,

öncelikle memleketin kaderinde söz sahibi olanlara, siyasi kadrolara büyük görevler düştüğünü söyler. Her şeyden önce bir ülkenin baraj, fabrika gibi iş alanları açarak kalkınamayacağını belirterek, bunun yanında insanımızın eğitime, kişisel gelişimine yardımcı olacak faaliyetlerin de yapılması gerektiğini söyler. Bunun için yeni okullar, kütüphaneler açılmalı, gazete ve dergiler çıkarılmalıdır. Türk diline gereken önem verilmeli, okullarda öğretmenlerin dili kullanmada çok hassas davranmalıdırlar. Bütün bunlar sanat, edebiyat dolayısıyla da kültür hayatımızın gelişimine ön ayak olacaktır.

Sâmanoğlu'na göre, edebiyat, mimari, resim gibi sanat dallarındaki faaliyetler özgünlük isteyen, içinde birtakım siyasi teâmüllere tahammül edemeyen çalışmaları içerir. Bu sebeple sanat ve edebiyat gibi temel kavramlar birilerinin tekeline olmadığı gibi, birilerinin çıkarlarına da hizmet etmemelidir. Sâmanoğlu, fikir ve sanat hayatımızı basitleştirenlerin, kesintiye uğratanların kimler olduğunu ise şu şekilde açıklar:

Çileye yenilip başarısızlığımı kolaylıkla örtmeye çalışan, geçmiş değerleri tanımayan, toplumu, gerçek değer kendisi olduğuna inandırdığını sanan sanat soysuzlaştırıcıları mı? (...) İlkokul öğrencilerinin tahrir ödevi kadar değeri olmayan yazılarla sayfalarını dolduran renksiz, anlamsız, solgun, fikirden yoksun, gereksiz sözde dergi çıkaranlar mı? Ahmedin, Mehmedin, Ayşenin, Fatmanın anlamadığı kelimeleri, yarınki dilin hücreleri olarak kabul ettirmek isteyen ve bununla öğünen mutlu (!) azınlık mı? Her türlü yayını okuyucunun ayağına gönderenler, okuyucunun önüne sergileyenler mi, kullanılmakta olan deyimle, gazete, dergi ve kitap bayileri mi? (Sâmanoğlu, 1964: 20).

4.2.2.3. *Sanatkâr-Şair*

Gültekin Sâmanoğlu iyi bir şairin/yazarın nasıl olması konusunda görüşlerini yazılarında dile getirmiştir. O dönemde, sanatkâra verilen önem, sanatçının kabiliyetinin nasıl değerlendirildiği ve eserlerin hangi kesim tarafından okunduğu üzerinde durmuştur. Zira edebiyat ile ilgili sorunlar her dönemde var olmuş, ancak yeterli ve kalıcı bir çözüm üretilememiştir. Bu yüzden sorunlar yumağı seneler geçtikçe birikmiştir.

Ona göre, şair ve yazarlarımız toplum içinde örnek alınan insanlar olduğundan, büyük bir sorumluluk taşırlar. Bilgi ve birikimleri ile topluma yön verirler. Onun için taşıdıkları sorumluluğun farkında olmalıdırlar. İlişkilerine, yapıp ettiklerine dikkat etmek zorundadırlar. Gültekin Sâmanoğlu'na göre iyi bir şair; sahip olduğu şiir cevherini, kazandığı şiir kültürünü; herkeste bulunmayan şiir ihtirası ile birleştirmesini bilen kişidir. Ses, mana ve şekil bütünlüğüne verdiği önem, yarattığı canlı dil, kelimeye göstermiş olduğu saygı şairin büyüklüğünü gösteren hususlardır. Ona göre sanatkârın dili yaşayan dildir. Çünkü sanatçı diliyle vardır, halka onunla seslenir. Şiirle uğraşan genç şairlere, şiiri daha ciddiye almalarını, mesleğinin bütün inceliklerinden yararlanıp bunları karşısındakinin zararına kullanmamalarını, şahsiyetli olmalarını, küçük oyunlara tenezzül etmemelerini öğütlemektedir. Aynı zaman da gençler şiirlerini, yıkıcı bir idelojinin emrine vermekten kaçınmalı ve kendilerindeki şiir cevherini, köklü bir şiir kültürü ile yoğurmalıdırlar. Yeteneğin zamanla kazanılabileceğine işaret eden Sâmanoğlu, bir şairin yazdıkça iyi eserler vücuda getireceğine işaret eder. İyi bir şair olmak için zamana ihtiyaç vardır. Olgunlaşmak, belli bir düzeye gelmek için belirli bir sürenin geçmesi gereklidir. Ona göre iyi bir şair, hem geleneğe bağlı kalmalı, hem de onu aşmaya çalışmalıdır. Ayrıca Eliot'ın da ifade ettiği “şair, yalnız ‘hâl’de değil,

‘geçmiş’in ‘hâl’le kesiştiği anda yaşamadıkça; yalnız gelmiş geçmiş olan’ın değil, fakat ‘hâl’de yaşananın da şuurunda olmadıkça, ne yapması gerektiğini bilemez” (Eliot, 1983: 28) görüşünü savunmaktadır.

Sâmanoğlu’na göre sanatkâr alabildiğine engin bir ruha, yaratıcı bir zekâyâ muhtaçtır. Zira sanatçı birçok varlıkla etkileşim halinde olmalı, unutulmuş, bir kenara itilmiş olanlara da ruhunu açabilmelidir. Anlattığı şeylerde kendini tekrarlamaktan kaçınmalı, bulunduğu noktanın altında kendini görmemelidir. Hepimiz biliyoruz ki ‘edebiyatın mayası insandır’, bu vech ile sanatkâr kişi de, karanlık sokaklarda, kuytu köşelerde, demir parmaklıklar arkasında ve perdeler arasındaki soluk alıp veren kalpleri bulmalı, nefes alışlarını hissetmeli, onların içinden geçenleri anlatmalıdır.

Gültekin Sâmanoğlu, günümüz sanatçılarını pusulasını kaybeden yolculara benzetmektedir. Var olan gazete ve radyoların geniş kitlelere hitap etmesine rağmen sanat terbiyesini ilke edinmediklerini vurgular. Bunu söylerken de aslında bir duygu ve estetik adamı olan sanatçının, parçası olduğu, içinden geldiği toplumun derdini, ızdırabını, sevincini, umutlarını, özleyişlerini başka insanlardan daha az duymuş olmasının mümkün olmayacağını belirtir. Eğitime ve ahlâki değerleri öğretme işinin en çok sanatkârlara düştüğünü ifade eder.

Sâmanoğlu, Türk diline ve tarihine saygılı, halka kendi dili ile seslenen, özgün ve yeniliği eserlerinde barındıran sanatkârlarımızın olduğunu belirtir. Halka gereği gibi seslenebilecekler de, bu vasıfları taşıyan şair ve yazarlardır. Ötekilerin kötü örneklerini okuyup nefret edenlerin, bu kimselerin ürünleri vasıtasıyla şiiri, öyküyü, romanı dahası edebiyatla meşguliyeti sevmeye başlayacağını belirtir. Yazarların ve şairlerin büyüklüğünün anlaşılması için okurun kararının önemli olduğunu vurgular.

Onun için, şair ve yazarlarımızı sadece sanat camiasının ve birtakım dostlarının tanınması acı verici bir durumdur. Yazar bunu yaşanmış bir olay ile örneklendirerek şunları söyler:

Son günlerdeki acı kaybımız karşısında üzüntüden çırpınıp duran sanatkâr memura pek kültürlü, pek aydın bilinen âmiri tarafından derdin soruluşu ne hoş? Aldığı ‘Sait Faik öldü’ cevabı karşısında, ‘kardeşin mi?’ diye teselliye hazırlanışı ne hazin? Devrin en kuvvetli şairleri, hikayecileri, ressamı hakkında fikir sahibi aydınlarımızın -yukarda sözünü ettiğimiz pek gençler hariç- yüzde doksan dokuzu maalesef yine şairler, hikâyeciler, ressamlardır. İşte bunun da sebebi yayılamayı normal neticesi olan okunmayı değil mi? (Sâmanoğlu, 1954: 12).

“Sanatçının İkinci İşi” yazısında Sâmanoğlu, Ümit Yaşar’ın şarkıcılarla birlikte Ege illerinden birinde yapılacak olan bir turneye katılmasını eleştirir. Yüz yetmiş bin şiir kitabı satan bir şairin, geçim derdi nedeniyle bu tür programlarda yer almasının içler acısı olduğunu söyler. Bu durum yazar ve şairlerimizin maddi durumunu göstermesi açısından ibret vericidir. Kitapları yok satan ancak buradan gelen para ev kirasına ancak yetebilen şairin ikinci bir iş peşinde koşmasının da yadırganmaması gerektiğini belirtir. Yine Oğuzcan’dan hareketle yazdığı “Ona Neden Bir İş Vermiyorsunuz?” adlı yazısında da, şairlerimizin geçim sıkıntılarına değinir. Sâmanoğlu, ders niteliğindeki bu olayı anlatırken, yazının ortasında yer alan Oğuzcan’ın fotoğrafında bile bir perişanlığın, bir yenilmişliğin izlerini gördüğünü söyler. Sâmanoğlu, yarına kalmasını istediğimiz sanatçıların geçim sıkıntısının

giderilmesi gerektiğini, bu sayede de sanatkârın sanatına dört elle sarılıp daha iyi/özgün ürünler ortaya koyacağını vurgular. Sanatçının mutluluğunun, eserlerine olumlu yönde katkısı olacağı muhakkaktır. Kısacası ona göre, sanatçıya hak ettiği karşılık verilmelidir.

Sâmanoğlu, yazar ve şairlerimizin ölüm ve doğum yıldönülerinde anılmasının, onlara karşı sorumluluğumuzun bir parçası olduğunu söyler. Onların unutulup gitmemesi, tozlu sayfalarda kalmaması adına, yapılan anma günlerinin önemine değinir. Ayrıca bu tür programların varlığı toplumun, milletin geçmişiyle gururlanmasına, sanatçılarından haberdar olmasına vesile olacaktır. Yarına umutla, güvenle bakmalarını sağlayacaktır. Özellikle batıdaki bu konudaki çalışmaların varlığını ve bunların yararlarının gözardı edilemeyeceğini söyler. Sanatkârların yaşatılması için bu tür etkinlikler her zaman gereklidir. Çünkü insanlara örnek olan, hayranlık uyandıran bu isimler yaşatılarak gençlerimizin ve insanımızın cesareti artacak, kendilerine olan güvenleri tazelenmiş olacaktır. Boş, günübirlik tartışmaların (politik, spor, magazin) dışında gazetelerin de bu konuda haberlere, yazılara, çalışmalara yardımcı olması gerektiğini ifade eder.

Sâmanoğlu, Türk aydınlarının bütün alanlarda gösterdikleri başarıları sanat/edebiyat alanında da göstermeleri gerektiğini belirtir. Aydınlarımız sanata ilgisiz kalmamalı, çalışmalara destek olmalıdır. Çünkü sanat dünyamızın çoraklığı bu bakış açısıyla bir kat daha artmaktadır. Aydınlar seslenen Sâmanoğlu; sanat terbiyesinin önemine vurgu yapar. Aydın ve bilgili/birikimli insanımızın edebiyat zevkinden mahrum kalmasını yadırgar. Bunun sanatkâra saygısızlık olduğu kanısındadır. “Sanatçı Kişiye Açık Mektup” adlı yazısında ise Sâmanoğlu, sanatkâra şu şekilde seslenmektedir:

İlgisizliğin son noktaya vardığı bir çağı renklendirmek görevi senindir. Üstelik, çevreni kuşatan olaylar büyük eserler yaratmanı sağlayacak durumda. Ne var ki yıllardır örnek diye güçsüz eserler serilmiş önüne. Senin çile doldurarak topladığın ürünler önemsenmemiş. Özendiğin millî değerler küçültülmek istenmiş. Çabuk ol, kolay yarat, çok görün, demişler...” (Sâmanoğlu, 1960: 2).

Sanatçının ilgisizliğinin son haddeye ulaştığı bir dönemde, o anı renklendirmek gibi bir sorumluluğunun olduğunu söyler. Sanatçıların zamanla birbirine benzediklerine, gününü gün etme çabası ve vurdumduymazlık içinde olmalarından yakınır. Sâmanoğlu'na göre, büyük sanatçı yetiştiren ulusların, uzun ve şerefli tarihleri kendiliğinden oluşacaktır.

Sâmanoğlu'nun en çok üzerinde durduğu konu olan edebiyatı politikanın etkisinden kurtarılması gerekliliğidir. Bu hareketin her ne kadar, bir takım hükümetlerin, partilerin edebiyatı yalnız kendi görüşlerine alet etmek istemelerine karşı olsa da; daha çok yıkıcı/parçalayıcı, kavgalara götürücü hatta ihtilalci ideoloji cambazlarının edebiyatı kullanmak istemelerine bir direniş olduğunu açıklar. Edebiyat ilgili yazılarında bu sorun üzerinde sıklıkla durur. Hatta bu konuda Yaşar Nabi'yi de eleştirmekten kaçınmaz. Onun sanat yönü güçlü, duygu ve hayalle beslenmiş bir şiiri dergisinde sadece kendi görüşüne uymayan bir kişiye ait olduğu için yayımlamamasını eleştirir. Edebiyatın dolayısıyla şiirin bu tür kaygılar yüzünden geriye gittiğine işaret eder (Sâmanoğlu, 1965: 7).

“Sanata Karşı İlgî” yazısında, okurun sanat eserlerine ilgisizliğinden yakınmış ve bu durumun sanatçılarımızın cesaretini kırdığını belirtmiştir. Sanat dünyasına

özenerek giren, bu işe kalbini veren genç ve yetenekli adayların daha yolun başlangıcında aldatılmaları onları hayal kırıklığına uğratmıştır. Sâmanoğlu sanat esnafları diye nitelendirdiği sanattan bir çıkar bekleyenlerin sözde dergi ve antolojilerle gençlerin heveslerini kırdıklarını, onları kandırmaya çalıştıklarını belirtir. Sanata ve sanatçıya yapılan istismarı anlatarak onların oldubittilere gelmemelerini öğütler. Sanat ve edebiyat dünyasındaki bu tür olumsuzlukların kuşaktan kuşağa geçtiğini, acemi ve bilinçsiz adayların böyle bir ortamda zamanla birbirine benzediklerini söyler. Bunun da geriden gelenlere aynı şekilde yansıdığını ifade ederek, geri kalışımızın sebeplerinden biri olarak bu durumu gösterir.

4.2.2.4. Sanat Eseri, Yayınlar, Dergiler, Yayınevi ve Okur

Gültekin Sâmanoğlu dinlenen bir müzik, görülen bir resim veya heykel övgülerle karşılanıyor, heyecan uyandırıyorsa onların birer güzel sanat eseri olduğu kanaatindedir. Bu nedenle resim, müzik, edebiyat, heykel gibi sanat dalları için “sanat” deyimini yerine “güzel sanatlar” deyiminin kullanılarak güzel kavramının, estetik zevkin ön plana çıkarıldığını belirtir. Bunun yanında insanoğluna seslenen güzel sanat eserinin özü kadar sesleniş şeklinin de önemli olduğunu söyler. İyi bir bestenin kötü sesle seslendirilmemesi, tiyatronun yetersiz bir dekor içinde sunulmaması gerektiğini belirtir. Bir kitabın içeriğinin yanında dış görüntüsüyle/tertibiyle de okuyucuya hitap etmesi gerektiği kanaatindedir.

Sâmanoğlu, sanat eserlerinin yayımlanıp okura sunulmadıkça gerçek değerinin, büyüklüğünün anlaşılamayacağını ifade eder. Zira eserin iyi/özgün bir eser olup olmadığı kanaati okuyucudan gelen tepkilerle ve eleştirmenlerin bakış açılarıyla yoğrulan düşüncelerinden anlaşılabilir. Ona göre, sanat eseri vücuda getirildikten sonra artık müellifinin değildir. Onu okuyan kişi değerlendirecek, artı ve eksilerini görecek,

gerçek değerini verecektir. Zira eser yazılıp, okura sunulmazsa onun taşıdığı gerçek değer hiçbir zaman gün yüzüne çıkmayacaktır. Sâmanoğlu sanat eseri ile ilgili düşüncelerini açıklarken şöyle bir değerlendirme yapar:

Seçkin bir insan olan sanatçı eserinin başarılı olup olmadığını önce kendisi görür, sonra toplumdun öğrenmek ister. Yaratmanın verdiği heyecan, çoğunlukla, yaratılanı tarafsızlıktan ayırır. Başka sanatçının eserlerinin başarısı konusunda sağlam yargılara varabilen sanatçı, kendi eseri üzerinde bu sağlamlığı yitirir. Ne var ki, çok az sayıdaki bazı sanatçılar da başkaları için ne kadar iyimser olurlarsa olsunlar kendi eserlerinin başarısı konusunda o kadar titizlik, hatta korkaklık içerisinde bocalarlar. Ne olursa olsun bir sanat eserinin, ‘insan’ın yararına sunulması, yani alışılmış, belli araçlarla yayılması veya yayınlanması zorunludur (Sâmanoğlu, 1966: 10).

Ayrıca eleştirinin gelişmesiyle kıymetli isimlerin yetişeceğine ve sayılarının artacağına inanmaktadır. Zorlamanın sanatta ters yönde etki yapacağı, sanat eserinin bu kaba kuvvet karşısında verimsiz ve soluk kalacağı kanaatindedir.

Gültekin Sâmanoğlu, yayınların dağıtımında özel topluluk ve kuruluşların yetersiz kaldığını, devletin kendi içinde bağımsız bir kurum oluşturarak eserlerin dağıtılmasında bu kurumları destelemesini arzuladığını söyler. Bu şekilde kitaplar, yayınlar okurlarla buluşacak, okuma zevki artacak ve toplum daha bilinçli hale gelecektir. “Yayınların Dağıtımı” adlı yazısında da sözünü ettiğimiz kurumun oluşturulması için gerekli olan birtakım ihtiyaçları karşılama konusunda tavsiyelerde

bulunur. Maddi açıdan kaynaklar nasıl değerlendirilmeli, yönetim nasıl oluşturulmalı/olmalı, kurum nasıl verimli çalışmalı gibi problemlere değinir.

Sâmanoğlu özellikle gazete, dergi bayilerinin, satışlarında gereksiz yayınlara (politik, spor, müstehcen vb. gibi) öncelik verdiğini, sanat tabirini/sıfatını taşıyan ürünleri/yayınları ellerinin tersiyle bir kenara itmesinden yakınır. Avrupa’da yapılan konferansları, tartışmaları, edebî faaliyetleri gündeme getirmeye çalışır. Edebiyatın, edebiyat dergilerinin, yayınların tartışıldığı ele alındığı toplantılarda dikkati çeken en önemli şeyin Türkiye’den katılanların ya bir kişi olması ya da çağrılmamasıdır. Avrupa’da PEN Club ve COMES adlı iki kurum çeşitli vesilelerle dünya yazarlarını/sanatçıları bir araya getirmektedir. Özellikle Sâmanoğlu 1965 yılında bu iki kurumun yaptığı çalışmalara ve bunların bizim basın/yayın organlarımızdaki yansımalarını anlatır.

Gültekin Sâmanoğlu, dönemin sanat zevkine hitap etmeyen dergilerin var olduğuna hatta bazılarının sönüp gittiğine değinmiştir. Piyasa romanlarına iltifat eden yayınevlerinin de bu tür çalışmalara ilgi göstermediği için sanatçının sadece eser vermek değil, eserini topluma ulaştırmak/ götürmek gibi bir vazifesinin de olduğunu belirtmiştir.

Edebiyatın vazgeçilmez bir ögesi olan edebiyat dergileri üzerine görüşlerini yazılarında dile getiren şair, dergilerin niteliği ve niceliği konusundaki eksikleri dile getirir. *Türk Edebiyatı* dergisinin 250. sayısının çıkması üzerine kaleme aldığı yazısında, Sâmanoğlu dergi için şunları söyler. “Türk Edebiyatı dergisi sağlam bir dil yapısına sahip, geleneklere bağlı fakat çağdaş eserlerin yayınlandığı, gençlerin de aynı yolda yetişmesini görev bilen bir anlayışı muhafaza etmektedir” (Sâmanoğlu, 1994: 10). Özellikle nüfusumuzun 60 milyona ulşatığı okuma-yazma oranının yüzde seksenleri

bulduğu bir dönemde dergi, kitap ve gazete okuyanların sayılarının azalmasına işaret eder. Edebiyat alanındaki baskın grupların derginin görüşü karşısında kümelenmiş olmasına rağmen derginin 250. sayıya ulaşmasını önemli bulur. Edebiyat dergileri için “Edebî dergiler, gerek dünya görüşü, gerek sanat anlayışı, gerekse kullandıkları dil bakımından birbirleriyle mukayese edilemeyecek ölçüde farklı mahiyettedirler” demektedir. Magazin dergilerinin, resimli mecmuaların el üstünde tutulduğu, içeriğin önemsizmediği yıllarda derginin özellikle sol görüşlü dergiler karşısında dimdik ayakta durması ve onlar karşısında bir çınar misali yükselmesinin önemine değinir.

Sanata karşı ilginin arttırılması konusunda “kılı kırk yaran; gönderilen her şiiri, her hikâyeyi, her eleştirme ve denemeyi sağlam tenkid süzgecinden geçirdikten sonra yayımlayabilen sanat dergilerinin sayısı hiç olmazsa beş-altıyı bulmadıkça, sanat için beklenen ilgi sağlanamayacaktır (Sâmanoğlu, 1964:11) diyerek edebiyat dergilerinin önemine işaret eder.

Sâmanoğlu'nun yazılarında dile getirdiği önemli eksikliklerimizden biri de kitapların yeteri kadar okuyucu ile buluşturulamamasıdır. Yayınların dağıtımında da özel topluluk ve kuruluşların yetersiz kaldığını, devletin kendi içinde bağımsız bir kurum oluşturarak eserlerin dağıtımında ilgili kuruluşları desteklemesini ister.

Gültekin Sâmanoğlu; kendini kabul ettirip, edebiyat dünyasında şöhret kazanıp da daha sonra sıradan eser veren sanatçıların, yayınevlerinden destek görmesini eleştirir. Bu örneklerin edebiyatımızda sayıca fazla olduğunu, okuyucunun zamanla gereken cevabı o kişilerin eserlerine karşı yaklaşımıyla vereceğini söyler. Ayrıca bazı yayın organlarının da genç yazar ve şairlerin hiçbir edebî değer taşımayan, yüzeyde kalan eserlerini yayımlayıp bunu da büyük bir görev sayarak, sanata saygısızlık ettiklerini belirtir.

Sâmanoğlu bir okurun, bir eseri/kitabı (tiyatro, roman gibi) diğer örneklerinden daha iyi olduğunu, bir başkasından öğrenmesi kadar saçma bir şeyin olamayacağını söyler. Bu davranış hem esere hem de müellifine saygısızlıktır. Sâmanoğlu bu durumda kabiliyetlerin eserlerle değil, kuru gürültülerin kabiliyetlerle eşit durumda olacağını belirtir.

Okurun eserin iyi olup olmadığı, vasatın altında kalıp kalmadığını söylemesi için, onu yetiştirmenin/eğitmenin zorunluğuna dikkat çeker. İnsanımız da bu konularda bilgi sahibi olmalı, eğitilmeli; beğeni gücü, yorumlama gibi birtakım özellikleri haiz olmalıdır. Bu tür hassasiyetleri kendinde görebilmelidir. Nitelikli okur; okuma uğraşını kendine verilmiş en asil görev kabul etmelidir. Resimli magazinlerde aranan kültür, gerçek sanat eserlerinde olduğuna göre okur, ona doğru yönlendirilmelidir. Gerçek kabiliyetler ancak o zaman değerli olur ve hak ettiği övgüyü alır. Sâmanoğlu yaşadığı dönemdeki edebiyat dünyasının sorunları üzerine eğildiği “Çare” adlı yazısında; okuyucu kalitesi, yayımlanması gereken kitaplar ve okuma uğraşı üzerinde durmuştur. Tabir yerindeyse “piyasa romanları”nın cirit attığı yıllarda okurun niteliği ve kalitesinin yükselmesi dikkate değerdir. Dahası bu eserlerin tartışılması, konuşulması gelecek açısından umut vericidir ona göre.

Sâmanoğlu, okuma alışkanlığının geliştirilmesi için, bir hayli emek sarfedilmesi kanaatindedir. Bunun için de en büyük görev ve sorumluluk öğretmenlerimize düşmektedir. Sâmanoğlu, onların kanayan yaramıza merhem olacağı kanısındadır.

4.2.2.5. Edebiyatçularımıza Dair Görüşleri

Gültekin Sâmanoğlu, kaleme aldığı yazılarda edebiyatçularımıza dair kanaatlerini de açıklamıştır. Sevdiği, beğendiği isimleri anlatmaya çalışmıştır. Özellikle şiir vadisinde yürürken elinden tutanları, *Hisar*'daki sanatçı arkadaşlarını ve önemli

gördüğü, örnek aldığı isimleri anlatmıştır. Sâmanoğlu, Hisar grubuna mensup olması hasebiyle, toplulukta yer alan isimleri daha bir el üstünde tuttuğu, sevdiği/beğendiği görülür. Beğendiği isimlere dair bir soruyu şu şekilde cevaplar:

Aruz veznini bugünkü dille ve yeni bir şekilde kullanan aynı zamanda kuvvetli deneme, inceleme ve eleştirme yazıları yazan Munis Faik Ozansoy ve Mehmet Çınarlı, Türk şiirine yeni bir ses getiren Mustafa Necati Karaer. En ince duyguları yumuşak fakat yapmacıksız mısralarla işleyen İlhan Geçer ve Nevzat Yalçın ve Necip Fazıl'dan, Ahmet Muhip'e, Cahit Külebi'ye; Arif Nihat Asya'dan Feyzi Halıcı'ya, Ümit Yaşar'a, Bekir Sıtkı Erdoğan'a, O. Fehmi Özçelik ve Ayhan Kırdar'a kadar beğendiğim çok şair var. Oyun yazan olarak Turgut Özakman ve Tarık Buğra (ayrıca hikâye ve romanlarıyla) eleştirmeci olarak Ergun Sav, Ömer Atila ve Metin And. Hikayecilerden Ayhan Sarısmailoğlu, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Emine Işın Okçu (Ozansoy, 1967:19).

4.2.2.5.1. Yahya Kemal Beyatlı

Gültekin Sâmanoğlu'na göre Yahya Kemal, Türk şiirinin köşe taşlarından biridir. Şiirimiz onda kemâle ermiş, sanat gücünü onun kaleminden almıştır. Yahya Kemal, şairin çok sevdiği, örnek aldığı isimlerin en başında gelir. Sâmanoğlu'na göre, Yahya Kemalle ilgilenmek, onu irdelemek ve yaşamak, büyük ölçüde mazi ile hemhal olmak anlamına gelir. Onun 'kökü mazide olan âtîyim' anlayışını şiirimize yerleştirip geliştirdiğini belirterek şair hakkındaki düşüncelerini şöyle açıklar:

Şiirimizde yepyeni bir çığır açmış olan Yahya Kemal, yaşayan Türkçenin sırlarını ve imkânlarını keşfetmiştir. Madde yerine ruha inanmış, hayata karşı iyimser olmuştur. ‘Mısra benim haysiyetimdir’ demiş ve verdiği örneklerle haysiyetini korumuştur (Sâmanoğlu, 1984: 17).

Sâmanoğlu’na göre Yahya Kemal; romantizm, klasizm, neo-klasizm, parnasizm, sembolizm ile Divan edebiyatı ve Tanzimat edebiyatımızın muhassalası olmuştur. Aynı zamanda da tarih, coğrafya ve Türk-islam sentezini hakkıyla yapmış kıymetli bir isimdir. Yahya Kemal geçmişini, tarihini inkâr etmez aksine geçmişinden derin izler taşır şiirlerinde. Tarih, mazi, İstanbul ve insanımız onun şiirinde bambaşka derinlikler içinde serilir önümüze.

Sâmanoğlu, onun şiirlerinde mana zenginliği ve söyleyiş güzelliği kadar musikinin de hakim olduğuna işaret eder. Bu musikinin kendi özümüzü oluşturan Klasik Türk musikisi olduğunu belirtir. Şiirlerinde insan, tabiat, gelenek, aşk, tarih ve kültür gibi aktüelitesini, değerini hiç yitirmeyen temaları işlemiştir.

Sâmanoğlu, Yahya Kemal’i sadece *Eski Şiirin Rüzgarıyla* da değil, vücuda getirdiği hemen hemen bütün eserleriyle neo-klasik hatta klasik sayılabileceğini belirterek, şairin vezin, kafiye ve şekle çok önem verdiğini söyler. Onun gözüyle Yahya Kemal, mısra yapısı ve ses zenginliği ile şiirimize belli bir zenginlik getirmiş, bunun yanında geleneğe bağlı biri olarak, “kökü mazide olan âti” sözüne sadık kalmıştır.

4.2.2.5.2. Orhan Şaik Gökyay

Orhan Şaik Gökyay, edebiyatımızda kahramanlık şiirleri ile adını duyurmuş bir şairimizdir. Sâmanoğlu şairin aruzla başladığı şiire, özellikle halk şiir diline yakın, heceli şiirlerle devam ettiğini, zamanla kendi sesine ulaştığını söyler. Şairin halkın dilini

keşfettikçe, heceli, âşık ve tekke tarzlı şiirlerini koçaklama havasıyla birleştirerek söylediğini belirtir. Sâmanoğlu, Gökyay'ın ihmal edilen yönüne yani bilim adamlığına da işaret eder. Özellikle edebiyat konusundaki makaleleri, incelemeleri, eleştiri yazıları, telif ve tercüme eserleri ile tanınmamasından yakınır. Bu yönünün en az şairliği kadar önemli olduğunu belirtir. Şairin ilk makalelerinin 1925-26 yıllarında Balıkesir'de öğretmenlik yaparken çıkardığını ve 15 sayı yayımlanan *Çağlayan* dergisinde “Aya Mektuplar” başlığı altında yayımlandığını söyler.

Şairin hayatına dair bilgiler veren Sâmanoğlu, Gökyay'ın 1927 yılında İstanbul Darülfünun'un Edebiyat Fakültesi'ne girdiğini, tanınmış hocalardan dersler aldığını, Türk, Arap, İran Edebiyatı, Türk Tarihi ve Sosyoloji gibi derslere katıldığını anlatır.

Sâmanoğlu, onun bu dersler sayesinde önemli bir kalem olma hüviyeti kazandığını söyler. Ayrıca Gökyay'ın yaşama sevinci içinde, herkese sevgi besleyen, hoşgörüsü sınırsız bir hoca olduğunu belirtir ve eleştirmenliği hakkında şu değerlendirmeyi yapar. “Gökyay, kendine mahsus bir tenkit üslubu meydana getirmiştir. Hocalığın verdiği alışkanlıkla ele aldığı yazılarında veya eserlerin sahiplerini önce öğretici, sonra da paylayıcı ve adeta hesap sorucu bir şekilde iğnelemiş, eleştirmiştir” (Sâmanoğlu, 1995).

4.2.2.5.3. Necip Fazıl Kısakürek

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en önemli şairlerinden biri olan Necip Fazıl, edebiyatımızda birçok ismi etkilemiş, onlara ilham kaynağı olmuştur. Sâmanoğlu da “üstad”ın şiirlerinden fazlasıyla etkilenmiştir. Zira onun yaşlıları, Necip Fazıl'ın şiirlerini okuyarak büyümüş; dürüstlüğü, doğruluğu ondan öğrenmişlerdir. Sâmanoğlu'nun şiirlerinde zaman zaman Necip Fazıl'ın “kendi benini” yansıtan söyleyişlerden etkilendiği görülür. Hemen hemen her türde özgün eserler vermiş, çok

cepheli bir sanatkâr olan üstadın ölümü üzerine verdiği bir röportajda Sâmanoğlu şunları söylemektedir:

Şairdi, hatipti. Tiyatro yazarı, makale yazarıydı. Hikayeciydi, romancıydı, tarihçiydi, münekkitti. İnceleme, monografi veya biyografi ustasıydı. Filozoftu, mütefekkir. Topyekûn sanatkârdı. Büyük Doğu'cuydu. Ama bence hepsinden öte şairdi, hepsinden sonra da şair. Ama her sahada derin ve çarpıcıydı (Sâmanoğlu, 1983).

Necip Fazıl, onun gözünde mükemmel bir insan, velûd bir kalem, kırılmayı eğilmeye tercih eden, inancın doruğunda bir insandır. Aynı zamanda “ulu bir çınar”, “sarsılmaz bir vücut” ve “fethedilmez bir kale”dir. Sâmanoğlu, üstadın yokluğunun bugün ve gelecekte de çokça hissedileceğini belirtmektedir.

4.2.2.5.4. Munis Faik Ozansoy

“Hisar’dan Portreler” bölümünde tanıttığı Ozansoy’u “alını fazlasıyla geniş, saçları seyrek, kısa ve düzgün taranmış, maviye çalan açık yeşil gözleriyle, muntazam giyim tarzıyla tertipli bir adam” diye tanıtır. Onun derin bir edebî kültüre sahip olmasından ötürü iyi bir edip olduğunu vurgular.

Sâmanoğlu, şair bir babanın çocuğu olan Munis Faik’in Fransızca’yı çok iyi derecede bildiğini, resmî görevi sebebiyle edebiyata yeterince zaman ayıramadığını belirtir. Onun baştan savma bir makalenin altına imza atmaktan imtina ettiğini söyler. Sâmanoğlu, bu tespitini de az ama mükemmel derecedeki yazılarının doğruladığını belirtir. Ozansoy, tenkide her an açık ve eleştirileri dikkate alan bir edebiyatçıdır.

Gültekin Sâmanoğlu, evindeki bulunan tablolar, biblolar ve resimlerin onun sanat zevkini göstermesi açısından dikkate değer olduğunu söyler. Şiirlerinin çoğunu

aruz vezniyle yazan şairin, şiirlerinde ilk bakışta aynı şeyleri tekrar eder görünse de deruna indikçe bunun tersi yönünde bir sonucun ortaya çıktığını şu cümlelerle ifade eder:

Fakat Ozansoy'un vezin, daha doğrusu kalıp seçişindeki ustalığını, onlara kelimeleri yerleştirişindeki itinayı, dilin kullanılmasını, her şeyden evvel aruz vezninin tıkırdısını kaldıran kabiliyetini, bunların yanibaşında ilhamının seçkinliğini farkedebilenler, gerekli cevabı verirler zannediyorum (Sâmanoğlu, 1951: 5).

Sâmanoğlu, onunla ilgili hatıralarına, yaptıkları toplantılara/görüşmelere değinerek, onun önderliğindeki çalışmalarını anlatır. Şairin edebî kimliğiyle *Hisar* şairlerinin kılavuzu ve ağabeyi olduğunu söyler. Çınarlı'nın kişilik yönünden ise; dürüst, sevimli, babacan ve insanları incitmekten/kırmaktan nefret eden, iyiliği ve merhameti herkese öğütleyen bir karaktere sahip olduğunu söyler.

4.2.2.5.5. İlhan Geçer

Gültekin Sâmanoğlu şair için; “Daima tebessüm eden, sık sık şakalaşan sevdiklerine bütün samimiyeti ile bağlanan” bir insan diyor. 1947’de Ankara’da tanıştıklarını, İlhan Geçer’in sanatın çilesini, ezasını fazlasıyla çektiğini ifade eder. Onu eleştirenlerin genelde aynı kaygıları taşıdığını söyleyerek şu tespitlerde bulunur:

Onu her tenkid etmek isteyen muhakkak: “Daima aynı boyalarla şiir yazan; huzur, nefsi, masal, sedef v.s. gibi kelimeleri çok kullanan romantik bir şairdir.” hükmünü vererek söze başlar, “Halk'a inemiyor” klişesi ile bitirir. Esasen, “toplumun derdi” neden habersizmiş, işçinin,

köylünün perişan halini anlatmıyormuş da, aşktan, musikiden mehtaptan bahsediyormuş diye beğenmemek belli bir grupça moda oldu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de şair ölçülü şiiri tercih ederse tam mânası ile sanat mürtecisidir (Sâmanoğlu, 1951: 12).

Ara sıra serbest yazmasına karşın genelde hece ölçüsüyle şiirlerini yazan şairin, kendi çizgisinin dışına çıkmadığını söyler. Sâmanoğlu'na göre İlhan Geçer, tenkitlerinde, görüş ve düşüncelerinde bugünün ihtiyaçlarına cevap vermesini bilmiştir. *Hisar* dergisinin ilk yazı işleri sorumlusu olmasının yanı sıra derginin çıkmasında da etkin bir rolü olmuştur. Şiir konusunda titiz olan şair için, “dünya meşgalelerinden sıyrıldığı zaman” kuvvetli eserler vücuda getireceğini söyler. Geçer'in şiirlerinde romantik olmasına karşın, hayatta fazlasıyla realist bir adam olduğunu belirtir. Fikirleri çekinmeden söyleyen, beğendiği şairleri küçümseyenlere sinirlenen bir kişiliğe sahiptir. Sâmanoğlu onun, inşaddaki muvaffakiyetsizliğine rağmen, vefalı bir dost, makul bir sanatkâr, şakacı tavırlarıyla da çevresine neşe kaynağı olan bir adam olarak bizlere takdim eder.

4.2.2.5.6. Tarık Buğra

Gültekin Sâmanoğlu, Tarık Buğra hakkında iki yazı kaleme almış, hikaye kitaplarını değerlendirmiş, kişiliğine ve sanatçı kimliğine dair tespitlerde bulunmuştur. Onu yakından tanıması ve benzer dünya görüşüne sahip olmaları ona dair yazdıklarında etkili olmuştur. Sâmanoğlu; öncelikle yazarın yalnızca roman ve hikaye türlerinde değil, gazete yazıları ve tiyatro oyunları hatta televizyon dizilerinde de imzasına çokça rastlandığını belirtir. Yazarın ilk bir iki ürünüyle dikkat çekmemesini, çalışmalarını herhangi bir topluluğa bağımlı olarak yapmamasından kaynaklandığı düşüncesindedir.

Ancak şunu belirtmeliyiz ki, bu düşünceye katılmak olası değildir. Zira Tarık Buğra döneminde boy gösteren/ var olan oluşumlardan az da olsa etkilenmiştir. Buğra'nın kelimelerle çok iyi oynadığını ve kelimeleri espri haline getirdiğini belirtir. Buğra'nın hikâyelerini büyük bir haz alarak okuduğunu söyleyen Sâmanoğlu, hikâyelerinin dili konusunda “arı ve duru” olduğunu, bu duruluğa yazarın söyleyiş güzelliğini de ekleyerek daha akıcı/etkileyici bir anlatım elde ettiğini söyler. Hatta öyküler şairce ve şairane bir havada yazılmıştır bir bakıma. Sâmanoğlu, onun hikâyelerinin içeriği hakkında ise şunları belirtir:

Tarık Buğra olaylara derinden bakan bir hikâyeci. Hayat görüşü bakımından karamsar değil. Yaşadığımız hayatı, gördüğümüz şekilleri, bildiğimiz gerçekleri, duyduğumuz iç ürperişlerini yansıtırken bayağı deyimlerden kolayca sıyrılabilir. Olağan gerçekleri tespit ederken, insanoğlunun sığ yanını değil, yüce ve duygulu yanını ele alıyor. İnsan, o hikâyeleri okudukça hayatı biraz daha seviyor ve hayatın yalnız birbirinin aynı can sıkıntılarıyla dolu olmadığını öğreniyor (Sâmanoğlu, 1964: 20).

Dostlukla ve sevgiyle geçen 46 yılın ardından kaleme aldığı “Tarık Buğra İle Dolu Dolu” yazısında yazarın, kişiliğine dair tespitleri ilgiyle okunacak türdendir. Karşılıklı ilişkilerindeki intibalarını dile getirdiği Buğra'nın iyi bir insan, kıymetli bir kalem olduğunu söyler ve kıymet verdiği büyüğünün kişiliği için ise şunları söyler:

Kendisinin çok hassas bir yaratılışı vardı. Bağımsız, hür ve dürüsttü. Bu sebeple de yalnız sayılırdı. ‘Sanat sanat içindir’ prensibini benimsemişti. Espirili idi. Alelade olmayan,

duygulu ve ders verici espirileri eserlerine yansrdı. Doğruyu ve güzeli tercih ederdi (Sâmanoğlu, 1996).

Sâmanoğlu; sevdiği, saydığı ve kişilik olarak örnek aldığı Buğra'nın bazı özellikleri ve tavırları dolayısıyla anlaşılmadığını, sanat ve edebiyat çevrelerinde yapıp ettiklerinin karşılık bulmadığını ya da yanlış yorumlara sebep olduğunu söyler:

Gazeteciliğiyle, romancılığıyla, hikâyeciliğiyle, hele hele tiyatro yazarlığıyla çok daha meşhur olması işden değildi. Ama iki büyük kusuru (!) vardı: Konu dışı uzlaşmalardan ve kulislerde hazırlanan oyunlardan tiksinişi, bir. Sanat eleştirmeleri yazmaya başlayışı, iki. Sonradan bunlara bir de hürriyet düzenine tutkunluğu eklendi. Böylece de, hürriyetçiliği ve insan sevgisi “yobazlık”, tertemiz milliyetçiliği “kafatascılık”, nihayet dikta düşmanlığı “gericilik” olup çıktı (Sâmanoğlu, 1966: 17).

Buğra'nın dili için de; arı ve duru bir dili olduğunu belirtir. Hergün konuşulan arı dile bir de deyiş güzelliğini eklediğini söyler. Ayrıca olay, eşya, tip, jest ve konuşma tasvirlerinin insan sevgisiyle birleşerek yazarın sanatçı kişiliğini kabul etmemizi sağladığını belirtir.

4.2.2.5.7. Feyzi Halıcı

Gültekin Sâmanoğlu, yakın arkadaşı Feyzi Halıcı'ya dair düşüncelerini *Hisar* dergisinde “Hisardan Portreler” başlığı altında yayımlanan bölümde dile getirmiştir. İlk ürünlerini *Çınaraltı* dergisinde neşreden şair, *Hisar* dergisindeki çalışma ve faaliyetleri ile adını duyurmuştur. Şairin ve *Hisar* dergisinin ilk kitabı *Masmavi*'yi yeterli derecede doyurucu bulmayan Sâmanoğlu, bunu da şairle ilgili birtakım sebeplere bağlar. “Hususî

hayattaki çekingenliği müteşebbis olmayışı, eserinin başında kendisinin bulunmayışı gibi sebeplerle oldu bu (Sâmanoğlu, 1952: 14).

Edebiyat ve sanata bilhassa da şiire gönül veren Halıcı, Sâmanoğlu'nun ifadesi ile “şiiimizin doruk imzaları”ndan biridir. Elbette bu tespit, hayli abartılı ve özeldir. Sâmanoğlu'nun, bu ifadesinden anlaşılacağı gibi dostlarını çoğu kez göklere çıkardığı görülür. Ona göre sevgiyi, şiirin kaynağındaki mistik duygu ve manevi duyarlılıkla kutsileştiren Halıcı, yaşanan gerçeklere kaderini, hatıralarını, hayallerini eklemektedir. Böylece özü belirgin, duyguları da daha somut bir mecraya getirebilmektedir. Sâmanoğlu, şairin kişiliğine dair görüşlerin yanısıra, şiirine dair tespitlerde de bulunur. Mektuplarında mevcut olan “bambaşka âlem” ve “orjinalite”nin şiirlerinde yer almadığı düşüncesindedir. Aşk şiirlerindeki sessizliğinin, hamasî şiirlerinde zirveye çıktığını söyler. Halıcı, kafiyenin tekdüzeliğinden kurtulmak isteyen ve dilde sadeliği önemseyen bir şairdir. Gültekin Sâmanoğlu, “Ah Zaman” şiirinden hareketle şairin değerinin anlaşılmasının nedeninin zamanla ilişkili olduğunu açıklar:

Dünyada hiçbir insan yaşamamıştır ki günün doğuşundan batışına kadar başka bir şeyle meşgul olmadan onu takip etsin, onun güzelliğini, kudretini müşahede etsin. Zevk mi kalır insanda. Bir şairi de tepeden tırnağa, en basit taraflarına kadar tetkik edersek eserleriyle aynı hal karşısında kalırız herhalde. Esasen bu tabîi durumdur ki hiçbir şekilde şahide hacet kalmadan eserlerin şöyle bir okunuşunu ilk planda kâfi görür. Fakat değişmeyen telâkkilerle, mütemadiyen değişen zevk ve değer ölçüleri en çok sanatkârların aleyhinedir. Gününde göklere çıkarılan sanatkâr elli yüz sene sonra yerin

dibine geçer, zamanında tek alkış duymayan, seneler sonra kıymet kazanır (Sâmanoğlu, 1952: 14-15).

“Yaşama Sevinci” adlı yazısında da Halıcı’nın, yazıyla aynı adı taşıyan şiir kitabını tanıtır. Sâmanoğlu, şairin o zamana kadar dergilerde yayımlanan 168 şiirini içeren bu kitapla; dönemin şiirine az da olsa ışık tuttuğu, şiirini ve şairliğini gün yüzüne çıkardığı kanaatindedir. Bu sayede dergilerin tozlu sayfalarında kalması muhtemel olan şiirlerin okurla buluşma imkânı bulduğunu belirtir. Böylece şiirlerin kaybolup gitmesi/unutulması kaygısı giderilmiştir. Ayrıca Halıcı’nın şiirlerinin kitap haline getirilip tekrar yayımlanmasının gerekliliğine işaret eder. Şairin kitaba ismini veren herhangi bir şiire yer vermemesine dikkat çeken Sâmanoğlu, şiirlerinin hemen hepsinin okuyanı zaten yaşama sevincinin sularında dolaştırdığını ve hayata bağladığını belirtir.

Halıcı’nın şiiri üzerinde bu tespitlerde bulan Sâmanoğlu, onu, iç dünyası zengin, gönül gözü açık, geniş soluklu şairlerin arasına koyar. Kültüre, sanata ve özellikle şiire gönül veren Halıcı’nın, sevgiyi ve şiirin kaynağındaki mistik duyguyu manevi duyarlılıkla birleştirdiği kanaatindedir. Sâmanoğlu’na göre Halıcı, yaşanan gerçeklere, hatıraları kadar hayallerini de bir şekilde ekleyerek, özü belirgin, duyguları da elle tutulur bir hale getirmiştir.

4.2.2.5.8. Ahmet Kabaklı

Sâmanoğlu hakkında en çok yazı kaleme alanların başında gelen Ahmet Kabaklı’nın bu ilgisine o da kayıtsız kalamaz. Yazılarının çoğunda biraz sevgiden biraz saygıdan en önemlisi de dostluklarından ileri gelen övgüler vardır. Çeşitli konularda yazdığı gazete yazılarında çoğu zaman sözü Ahmet Kabaklı’ya getirdiği görülür.

Vefatından dolayı kaleme aldığı yazısında duyduğu üzüntüyü dile getirerek, ona yeteri kadar değer verilmemesinden yakınır. Kabaklı'yı şu sözlerle anlatır daha doğrusu över:

Fikir adamıydı, fikirlerinin sorumluluğunu ömrü boyunca omuzlarında taşıdı. Dava adamıydı; kitaplarıyla, gazete yazılarıyla bu kimliğini hep korudu. Işığını geniş kesimlerden eksik etmedi. Basit bir çabanın ötesindeysi yüksek ülküsü. Yol göstericiydi. Tadına doyumaz sohbetleri ile fikir ve ahlâk kültürünün simgesi olan nezaketiyle, mefkûresini taçlandırdı (Sâmanoğlu, 2001: 65-66).

4.2.2.5.9. Ahmet Tufan Şentürk

Sâmanoğlu *Hisar*'da şair adayı olarak görülen A. Tufan'nın; bazen iyi bazen de vasatın altındaki şiirleri ile tanındığını belirtir. Sâmanoğlu onun için “her haliyle bozkır insanı” ve “sanatta henüz kendine bir yol aramakla meşgul” diyor.

Şentürk'ün çoğu kez şiirde kendini bulmaya çalıştığını, modern mısraların, içli şiirlerin yanında, bir halk şairinin gölgesinde kalan şiirleri ile de tezatlar içinde okuyucu ile buluştuğunu ifade eder.

Şentürk, insanî vasıfları düzgün olan, dost canlısı bir insandır. Hayata heyecanla bağlıdır ve mısralarında doğduğu yere kavuşma arzusu içindedir. Şiirlerinde en çok istediği şey eskiye benzememektir. Sâmanoğlu, şairin zaman zaman bundan sıyrılmadığını söyler.

4.2.2.5.10. Mehmet Çınarlı

Mehmet Çınarlı, Sâmanoğlu gibi Konya’da doğmuş, çocukluğu Anadolu coğrafyasında geçmiştir. Gençlik yıllarında tanışan ikilinin, sanat ve fikir anlayışlarının uyuşması dostluklarının ilerlemesine olanak sağlamıştır. Aynı zamanda *Hisar* çatısı altında beraber çalışma imkânı bulmuşlardır. Hisar topluluğunun önemli isimlerinden biri olan Çınarlı, şiir konusundaki hassasiyeti ile dikkati çekmektedir. Sanat anlayışı olarak Sâmanoğlu, onun görüşlerini kendisine yakın bulduğu ve bu nedenle anlaşmalarının kolay olduğunu söyler. Çınarlı’yı anlattığı yazısında, onun *Hisar*’ın ilk idarehanesi olan evindeki günlerden bahsederek, dergi adına gösterdikleri gayretleri ve yaptıkları çalışmaları anlatır. Çınarlı’nın güzel şiirlerinin yanı sıra ses getiren makaleleri ve ciddi münakaşalarıyla da tam bir edebiyat adamı hüviyetini taşıdığını ifade eder. Şairin, aruzla yazdığı şiirlerinden dolayı önyargılarla karşılaştığını, şiirlerinde tabiatı bütün yönleriyle işlemeye çalıştığını belirtir. Mevsim adlarını, dal, yaprak ve hüznün hissi veren kelimeleri şiirinde sıklıkla kullandığını söyler. Ona bir yarışmada birincilik kazandıran şiiri “Sonbahar Duyguları” da tabiatla ilgilidir.

Sâmanoğlu, Çınarlı’yı bazı kimselerin kendini beğenmiş bir adam olarak gördüğünü, ancak bu kişilerin onun sanat konusundaki titizliğini ve gerçekçiliğini idrak edemeyen kimseler olduğunu belirtir. Orijinal fikirleri, eleştirilerindeki tarafsızlığının yanı sıra; günlük yaşamındaki dalgınlığı, giyimindeki şıklığı ile dikkat çeken bir edebiyat adamı olduğunu söyler. Sâmanoğlu’na göre Çınarlı, şiirde sembolizmin karşısında durmuş ve sadelik/açıklık konusunda da bu kavramın edebiyat türleri için gerekli olduğunu savunmuş ve bu düşüncesini eserlerine de yansıtmaya çalışmıştır.

Çınarlı’nın ölümü üzerine kaleme aldığı bir yazısında ise; şairle olan dostluğuna değinerek beraber geçirdikleri günleri yeniden hatırlamıştır. Yaptığı hizmetlerin

anlatmakla bitmeyeceğini ifade eden Sâmanoğlu, Çınarlı'nın devrin bütün mahrumiyetlerine, meşakkatlerine rağmen, eğitimini tamamladığını söyler.

Çınarlı'nın ölümünün kendisinde manevi bir depresyon etkisi yaptığını belirterek, yıllardır süren kesintisiz beraberliklerinde kültür, sanat ve dünya görüşlerinin hiç bozulmadığını dile getirir. Şairin heceyle şiirlerini yazsa da aruz vezninde usta olduğunu ve aruz ölçüsüne yeni bir ahenk getirdiğini belirtir. Çınarlı'nın *Güzelliklere Doymam* adlı şiir kitabı için de bir yazı kaleme alan Sâmanoğlu, şairin edebiyatımızdaki yerine değinir ve sanatçı kişiliğine dair tespitlerde bulunur. Şiirlerden alıntılarla şairin ruh dünyasına ve hislerine eğilen Sâmanoğlu, birçok şiirde kendini bulduğunu belirtir ve Çınarlı'nın şiirlerinde işlediği temalar hakkında şunları belirtir:

Çınarlı, eski şiirlerinde olduğu gibi yeni şiirlerin de, acılarını, üzüntülerini, günümüzdeki çarpıklıkları, hatıralarına bağlılığını, geçmişle bugün arasında kurduğu köprüyü, hayal ve ümitlerini, doymadığı güzellikleri ve daha birçok temayı zaman zaman çıplak gözle, çoğunlukla da gönül gözüyle dile getirmiştir (Sâmanoğlu, 1995: 664).

4.2.2.5.11. Yahya Benekay

Gültekin Sâmanoğlu, Benekay'ı Hisar grubunun genç bir şairi olarak tanıdığını ifade eder. Şiirin yanında resim sanatı ile de uğraşan Benekay'ın halk ağzıyla bugünün şiirini birleştiren, onu birbiriyle bağdaştıran güzel örnekler verdiğini belirtir. Sâmanoğlu, şairin hece vezninin yanısıra, serbest tarzda da şiirler yazarak, sanatın özünü, iç dünyasını beslemeye çalışarak ve şiirimizi geliştirmek suretiyle güzel/kalıcı örnekler vermeye çalıştığını söyler.

Benekay'ın dikkate değer ve özverili mısralarının aynı zamanda güzel buluşlarla bambaşka bir havaya büründüğünü ifade eder. Sevgili, çocuk, çocukluk, aşk, arzu gibi birtakım duyguları onun şiirlerinde bütün olağan tasavvurları ile görmemizin mümkün olduğunu belirtir. Romantik şiirlerinin yanında, realist çizgide yazılmış örnekleri de mevcuttur. Şiirlerinde Ankara'nın üzerindeki tesirini işleyen Benekay'ın çok büyük bir şair olduğunu söylemenin güç olduğunu belirtir. Ancak Hisar grubunun içinde kendine yer bulmuş, mütevazî ve beyefendi bir kişi olarak bize takdim ettiği Yahya Benekay'ın şiiri için şu tespiti yapar:

Yahya Benekay'ın şiirleri tam manasiyle kusursuz güzelliğe ermiş değildir. Bazan aceleyle söylenmişlerine, bazan fazla tarife kaçmışlarına, bazan da; “Söz ettik dokuz-on yıldır/ Kıpırdayan bir yaradan.” dediği gibi aynı şeylerin mütemadiyen tekrarlanmışlarına rastlanılır (Sâmanoğlu, 1952: 14).

4.2.2.5.12. Bekir Sıtkı Erdoğan

Gültekin Sâmanoğlu, “Dostlar Başına” adlı yazısında şairin *Bir Yağmur Başladı* adlı şiir kitabından sonra yayımlanan *Dostlar Başına* kitabına dair tespitlerini ve Erdoğan'nın şair kimliği üzerindeki düşüncelerini belirtmiştir. *Dostlar Başına*, şairin yaklaşık onbeş-onaltı yıllık bir aradan sonra yayımlanan ikinci şiir kitabıdır. Sâmanoğlu, kitabın eleştirmenlerimizin dikkatinden kaçtığını söyler ve Erdoğan'ın şairliği ile ilgili şunları belirtir. “Hiçbir gündelik moda kapılmaya geleneğe bağlı, dilini ve milletini seven, dar bir çevreye değil büyük çoğunluğa seslenebilen şair, okuyucusundan beklediği ilgiyi görüyor” (Sâmanoğlu, 1966: 22).

Dostlar Başına kitabındaki şiirlerin şekilsel olarak ‘serbest şiir’den ‘gazel’e, ‘tahmis’ten ‘koşma’ya, heceli şiirlerden rübailere uzanan bir yelpaze içinde okurlara sunulduğunu ifade eder.

Bekir Sıtkı’nın şiirlerinin Halk şiirindeki söyleyiş samimiyetinden, Klasik Türk şiirinin mısra disiplininden ve batı etkisiyle kişinin günlük dramına yönelişinden izler taşıdığını belirtir. Ve bütün bu hususlarınI bir bütün olarak değil de ayrı ayrı işlediğini ifade eder.

4.2.2.5.13. Ümit Yaşar Oğuzcan

Neslinin güçlü şairlerinden biri olarak görülen Ümit Yaşar’ı, aynı zamanda iyi bir insan olarak tanıdığını belirtir. Sâmanoğlu, onun ilk şiir kitabı *İnsanoğlu* için, sayfalarının azlığından olsa gerek “kitapçık” yakıştırmasında bulunmuştur.

Oğuzcan, “Sonbahar Düşünceleri” şiiriyle ilk defa telif ücreti aldığını, 15 TL olan bu paranın o dönemin şartlarında bile insana gülünç geldiğini söyler. Şiirde büyük bir şöhret peşinde olmayan ve körükörüne inandığım bir iddiam yok diyen şairin, kendi duygularına, isteklerine önem verdiğini belirtir. Sâmanoğlu, şairin kabiliyetine, şiir yeteneğine dikkat çekerek şunları söyler. “İnsanoğlu'nun o beşerî endişelerini, değişmeyen ızdıraplarını feylesof gözüyle seyredip; mütevekkil şair ağzıyla konuşan dostum her şaire nasib olmayan bir kolay söyleyiş kabiliyetine malik” (Sâmanoğlu, 1952: 12).

Şairin çok yazan, kalemiyle bütünleşmiş ve şiiri oldukça önemseyen bir kimliğe sahip olduğunu belirtir. Şiirlerindeki en belirgin şeyin de, her şiirini ayrı ayrı saran kötümserlik havasının daima “mütevekkilâne bir bitiş” ile sonlandığını ifade eder.

4.2.2.5.14. Nevzat Yalçın

Gültekin Sâmanoğlu, *Hisar* dergisinde Kıbrıslı bir şair olarak boy gösteren Yalçın'ın, yazdığı şiirleri titizlikle incelemesi, güzeli bulma ve sunma konusundaki gayreti ile beraber kendisine yapılan eleştirilere karşı fazlasıyla iyimser görünen tavırlarıyla dikkat çektiğini söyler.

Sâmanoğlu'na göre; hassas ve içli, arkadaşları arasındaki ciddiyetiyle tanınması kadar, şakacı tavırlarıyla da sevilen bir insandır. Giyiminden konuşmasına kadar her şeye dikkat eden şairin daima düzenli bir hayatı olmuştur. Gelecekle ilgili planlarını aksatmayan, bir yıl sonra yapılacak bir iş için hemen harekete geçen, bir işin hazırlığına aylar öncesinden başlayan bir karaktere sahiptir.

Sâmanoğlu, Yalçın'ın şiirlerinin “durgun bir gönlün ifadesi” gibi olduğunu söyleyerek, aşk şiirlerinde derinliğin fazlalığı oranında bir durgunluğun, olağanlığın göze çarptığını söyler. Ancak, söyleyişte yer yer hataları vardır. Kimi zaman söyleyeceği kavramlar birbiri ile çatışır. Bir şey söylüyorken, bir anda başka mevzular geçme, atlama gibi noksanlıkları vardır. Sâmanoğlu, şairi şiirlerinden hareketle aşk ve geniş hayaller peşinde pervasızca dolaşan bir şovalyeye benzetir. Nevzat Yalçın, şiirlerinin yanı sıra tetkik ve tercüme yazıları ile dikkat çeken mütevazı bir isimdir.

4.2.2.5.15. Mustafa Necati Karaer

Sâmanoğlu'na göre sanatın çilesini çekmiş ve şair kimliği belirginleşmiş olan Karaer; gün geçtikçe daha güzel şiir örnekleri vermiştir. Leyli mekteplerde kaderleri, neşeleri, sıkıntıları aynı olan arkadaşı için, olumlu şeyler söylese de; bunaldığında içkiye sarılmasını, içkide derman aramasını eleştirir. Yine şiirlerinden hareketle, onun dünya nimetlerinden sıyrılmadığını belirtir.

Sâmanoğlu, şairin şiirlerinde halk tarzını, kendine has anlayışıyla işlemesinin dikkate değer olduğunu, hece vezninde duraklara, şiire monotonluk verdiği için önem vermediğini söylerek şiiri ve şairliği için şunları anlatır:

Yalnız mısraların dizilişi ve kafiyelerinin tertibi bakımından halk tarzını örnek alır. Yoksa bir çok gençler gibi; ruhuyla muhtevasıyla, tabirleriyle aynını taklid etmez. Arasına yarım kafiyelerle de onları süsler. Kendine has söyleyişiyle o kadar güzel başlayıverir ki şiirine, insan bitinciye kadar onun âleminde dolaşır. Şahsiyetini belirtme yolunda olduğunu isbat için diyebilirim ki yazacağı bir şiire imzasını atmamış dahi olsa büyük bir ihtimalle yine Karaer olduğu tahmin edilir (Sâmanoğlu, 1951: 14).

Sâmanoğlu zaman zaman onun şiiri için duyduğu endişeyi belirlemekten de çekinmez:

Benim yegâne endişem, vezni aruz; şekli başka şiirleri de olmasına rağmen Karaer'in çıkaracağı kitap, topyekûn aynı sesi verecek gibi. Yani şiirlerini sırasıyla okuyan bir kimsenin duyacağı iç ahenk, çeşitli olamayacaktır. Bunun sebebini, türlü mevzularda yazdığı halde yazılarında aynı şekil, fazlasıyla aynı üslûp kullanmış olmasında buluyorum. Hele son zamanlarda bu hali o kadar çok belirdi ki...(Sâmanoğlu, 1951: 14-15).

Şiirlerinin güzellik ve olgunluk vasfına nail olmasına rağmen, gelecek açısından kaygıları da beraberinde taşır. Ancak her şeye rağmen ümit vaadeden, ilerisi için önemli

olabilecek şairler arasında yer alabilir. Karaer’le çok sıkı dost olan Sâmanoğlu, onun ölümüne çok üzülür. Yaşadığı, beraber geçen günlerine atıfta bulunarak, ortak paydalarını, okul yıllarını, dergide geçen günlerini anlatır. Onu çekingen, içine kapanık, yalnızlığını titizliği ve sabrı ile unutmaya çalışan bir şair olarak bize takdim eder. “Umudum sende kaldı” mısraını çok beğendiğini söyler. Karaer’in edebiyatımızdaki yeri ile ilgili şöyle bir tespitte bulunur.

Musatafa Necati Karaer, edebiyatımızın, özellikle şiirimizin çok değerli bir sanatkârıdır. Tükenmekte olan yüzyılımızın ikinci yarısına sığdırdığı eserleri, geçmişten aldığı hızla, çağdaşlaşmış ve geleceğe ışık tutmuş, böylece edebiyat tarihimizde hak ettiği yeri almıştır (Sâmanoğlu, 1995: 12).

Şiire olan ilgileri bu iki insanı ortak bir noktada/paydada buluşturmuştur. Ankara’ya geldikten sonra başlayan toplantılar, buluşmalar ve ardı arkası kesilmeyen sohbetler bilhassa şiire dairdir. Karaer’le memurluk vasıtasıyla kesişen hayatları zaman zaman yine memurluklarından dolayı ayrılmıştır. Ancak son dönemlerde yine bir araya gelmiş, eski günleri yeniden yaşama/anımsama fırsatı bulmuşlardır. Sâmanoğlu bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Kaderimiz bizi birbirimizle beraber olmayı o kadar gerekli kılmış ki, 1969 yılında İstanbul’da buluşuyoruz. Hem de aynı iş yerinde ve çeyrek yüzyıl boyunca. Ama bu defa sadece haftaların değil, aylar ve yılların pek çabuk geçip gittiği çağdayız” (Sâmanoğlu, 1995: 12).

Karaer’in şiirlerini yayımlansın veya yayımlanmasın ilk olarak gördüğünü, okuduğunu ve bizzat kendisinden dinlediğini belirterek şiirlerinin kendisine gurur verdiği söyler. Genç yaşından itibaren duru bir dil ile kaleme aldığı şiirlerinin, hiçbir moda kapılmadan, şekle önem vererek, taklitten uzak, titiz çalışmanın ürünü

olduğunu, özellikle geçmişten kuvvet alarak çağdaş ve hatta yarına dönük yenilikler getirdiğini, şahsiyet kazanmada önemli adımlar attığını belirtir ve şiirlerine dair şu tespitlerde bulunur:

Kısa zamanda, halk edebiyatı geleneğinden yararlanarak yazdığı şiirlerinde kıtalardaki mısra, mısralardaki hece sayılarını değiştirmiştir. Duraklara da sadık kalmamış, orijinal kafiyelerle ses zenginliğine önem vermiştir. Şekilden asla vazgeçmemiştir. Şiirlerindeki en büyük özellik, dil ve şekildir. Daha sonra, yine bu özelliği devam etmek şartıyla, serbest tarza yönelmekle beraber, zaman zaman hece vezninde de örnekler vermiştir (Sâmanoğlu, 1995: 490).

4.2.2.6. Diğer Konular

Gültekin Sâmanoğlu şiire, edebiyata ve edebiyatçılarımıza dair görüşlerinin yanında toplumun aksayan yönlerine, eksikliklerine, sorunlarına da çözüm aramıştır. Özellikle okuma yazma öğrenmenin, okuma alışkanlığı kazanmanın önemine değinmiştir. Ahlaki değerlerin çocuklara ve gençlere benimsetilmesini savunmuştur.

Gültekin Sâmanoğlu bir toplumun kalkınması için, çalışmak ne kadar gerekliyse okumanın da aynı ölçüde gerekliliğine inananlardandır. Ancak burada önemli eksiklik eserlerin/yayınların okura ulaşmamasıdır. Bu olumsuz durum da okuma uğraşını yavaşlatmakta hatta durdurmaktadır. O, yayınların yeteri kadar okurla buluşturulmadığını yazılarında sıklıkla dile getirmiştir. Özellikle büyük şehirlerde okuyup, taşrada görev yapan okur-yazar kesimin aradan birkaç yıl geçtikten sonra

okuma alışkanlığının azaldığını ve giderek kaybolduğunu söyler. Onlar, kültürlerini geliştirecek olan hiçbir yeni eseri görmemiş ve okumamışlardır. Öğrenciyken alıştıkları/aldıkları dergileri de büyük şehirlerde bırakmışlardır. Örnek oluşturacak kişilerin eksiklikleri başka bir deyişle tembelliklerinin doğal olarak topluma da yansıdığına işaret eder. Böylece okuma alışkanlığı kaybolmakta, toplumun kültür seviyesi düşmekte, çocuklarımız bilinçsiz yetişmektedir.

“Yazanlar–Okuyanlar” yazısında; toplumun önemli bir yararı olan okuma alışkanlığımızın olmayışını geri kalmışlığımızın nedenlerinden sayar. Sâmanoğlu, okuma uğraşını zamanım ve fırsatım yok diyerek kendini kandıranlara kızar. Aynı zamanda sadece okumak için okuyan, eğlenceli ve fantezi yayınları okumayı “vakit geçirme” olarak değerlendirenleri seviyesizlikle itham eder.

Yazar okuma alışkanlığı kazanmış olanları üçe ayırır. Birincisi; bu tür okuyucular işe çok iyi başlamışlar, ancak sonunu getirememişlerdir. Devamlılıkları ve süreklilikleri yoktur. İkinci gruba dahil olanlar ise eskiyi bilmeden günün eserlerini okuyanlardır. Zaten bunlar da okuma uğraşına ayırdıkları vakitlerinin çoğunu dergi ve gazete okuyarak geçirirler. Sâmanoğlu, bu gruptaki okuyucuyu “ana gıda maddelerini hiçe sayıp, yalnızca çerezle beslenmeye çalışanlar”a benzetir. Bunların tek olumlu yönünü birinci gruptakilere nazaran şanslı olmalarındır. Üçüncü gruptakiler ise en ideal okur tipidir. Yolun başında istekli olan ve yeni eserleri, aralıklı yayımlanan dergileri kaçırmayan bu okurlar en azından yararlı olabilirler.

Sâmanoğlu, bilhassa 60’lı yılların sonlarında ülkemizdeki politik ve magazin dergilerinin dışında kalan dergilerden ayakta kalabilenlerin otuz’un üzerinde olmadığını belirtir. Yayınlanan dergilerin yüzde yetmişbeşlik kısmının satılmadan geri iade

edildiğini söyler. Böyle düşünüldüğü vakit okur-yazar kesimin yüzde üçlük kesimi bu yayınları okumuş sayılabilir.

4.2.3. Eserleri

Araştırmacılar ve eleştirmenler için edebiyat eserini ortaya çıktığı çevre ile açıklamak, anlamaya/anlamlandırmaya çalışmak önemli bir yöntemdir. Bu nedenle şairin kitapları üzerinde birtakım değerlendirmeler yaparken eserin ortaya çıkış süreci, şiir atmosferi, şiirlerinin kronolojik sırası üzerinde durmak da yararlı olacaktır. Şairin muhitinin, sosyal şartların ve yaşam koşullarının bir yönüyle şiire yansıdığını düşünürsek bu değerlendirmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Çünkü eser ne yazarının psikolojik derinliğinden ne de onun yetiştiği sosyal ortamdan bağımsız değildir. Sanatçılar da, araştırmacılar da, bu gerçeğin bugün bilincindedir. Eserlerinde psikolojik ve sosyolojik şartlarla ilgili ipuçları veren sanatkar bir bakıma kendi hayatını da ele verir. Bazen de hatıra, günlük, otobiyografi gibi türlerin imkânlarını kullanarak kendi eserlerine ışık tutar. Bunun yanında bir yazarın ya da şairin eserini/kitabını eleştirmek, eleştirmeye kalkmak, üzerine söz söylemek oldukça meşakkatli bir iştir. Sanatın ağır bir kolunu oluşturan eleştirme işi eserle ve içeriğiyle de yakından alakalıdır. Zira bir kitabın bize yansıma şekli bakış açımıza hakim olmaktadır.

4.2.3.1. Şiir Kitapları

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirleri yayımlanmaya başladıktan yirmi üç yıl sonra kitaplaşmıştır. Bu da bize onun çok yazan bir şair olmadığını gösterir. Kendisi de, söyleşilerinde çok şiir yazma peşinde olmadığını az ve öz yazma amacında olduğunu ifade eder. Ayrıca şairin övgülerden, yapmacık iltifatlardan uzak durma isteği de şiirlerinin kitaplaşmasını geciktiren bir diğer husustur. Onun için asıl olan, böylesi

yapmacık veya gerçek olan övgüler, değerlendirmeler değil, şiidir. Şairimizin iki şiir kitabı ve kitapların dışında kalan elli şiiri vardır. Sâmanoğlu, şiir kitaplarının değerlendirilmesi ile ilgili bir soruya; her şiirin başlı başına bir anlam taşıdığı, ayrı bir havası, dünyası ve rengi olduğunu bu yüzden de her şiirin tek tek değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Kitaplar değerlendirilirken de; geçen yılları, edinilerek artan bilgi ve kültürü, kazanılmış olan tecrübeleri göz önünde bulundurmanın önemine işaret eder. Yirmi yaşında yazılan bir şiirle, elli yaşında yazılan şiirin mukayesesini yapmanın güçlüğüne işaret eder. Sâmanoğlu her iki kitabında da yer alan şiirlerinin değişmeyen hususiyetinin ‘şiirin sanat dışında bir gaye taşımaması gerektiği ve güzel olması’ diyor.

4.2.3.1.1. Alacakaranlık

Gültekin Sâmanoğlu’nun ilk şiir kitabı olan *Alacakaranlık* 1970’de Hisar Yayınları arasından okuyucusunun karşısına çıkar. *Alacakaranlık*, şairin 1947-1970 yılları arasında kaleme aldığı ve çoğu *Hisar* dergisinde yayımlanmış olan şiirlerini içerir. Kitap yer alan 61 şiir dört bölümde kümelendiği görülmüştür. Birinci bölüm “Şemsiye” 22, ikinci bölüm “Bir Yastıkta” 14, üçüncü bölüm “Alacakaranlık” 11 ve dördüncü bölüm “İlk Rüzgârlar” 14 şiir şeklinde tertip edilmiştir. Ozan Sağdıç tarafından çizilen kapak kompozisyonu hem kitabın başlığına hem de içeriğine uygundur. Kahverengi üzerine serpiştirilen siyah, beyaz ve sarı renkler şiirlerinin genelinde olduğu gibi gerçeğe hayallerin birbirine karıştığı delilidir. Ön kapaktaki siyah renkle oluşturulan desen büyük bir kaya/taş parçasını yansıttığı gibi; yakası kalkmış, pardesüli devasa bir adamı da andırmaktadır. Şairin adı el yazısıyla ve beyaz renkte, kitabın adı ise sarı renkle yazılmıştır. Arka kapakta ise şairin fotoğrafıyla beraber özgeçmişini yer alır. Şair, kitabın sonuna koyduğu “içindekiler” kısmında hem bölümleri hem de şiirlerin adının yanında parantez içinde yazıldığı/yayımlandığı tarihi de vermiştir. Şiirlerin kronolojik sıraya

göre tertip edilmediği görülür. Özellikle “Alacakaranlık” bölümü şiir atmosferi açısından yoğundur. Büyülü bir görüşün büyüüne bürünen her konu tüller arkasından âdeta bize gülümser (Gözler, 1970: 17).

Kitaptaki “Pupayelken” dışındaki bütün şiirler hece vezni ile yazılmıştır. Şairin ikinci kitabına nazaran buluşların çokca görüldüğü ve söyleyişteki hüznün insanı ümitsizliğe götürdüğüne şahit oluruz. *Alacakaranlık*, aşkın, sevincin, hüznün, aile sevgisinin hakim olduğu ve insanı anlatan, ele alan bir kitaptır.³⁵

Alacakaranlık, şiirle ilgili olumsuz düşüncelerin/yaklaşımların yoğunluk kazandığı, şiirin günümüzdeki serencamına ve geleceğine ilişkin tartışmaların alevlendiği bir dönemde yayımlanmış olması sebebiyle önemlidir. Genelde iyi çalışılmış, ama bir çırpıda söylenmiş intabını uyandıran şiirler, herkesin anlayabileceği tarzdadır. Çok büyük davası, kavgası, iddiası yoktur bu şiirlerin. Buğulu bir söyleyiş ve kapalılık yer yer şiiri örtse de şiirlerin genel çerçevesi dağılmayı ve kopukluğu önlemektedir. Feyzi Halıcı *Alacakaranlık* için geniş bir değerlendirme yapar:

Alacakaranlık şiir kitabı içden içe günlük hayata, gerçek sevgiye, karşılıklı duyarlılığa, değişik bir bakış açısından uzanan şiirlerle doludur. Gültekin Sâmanoğlu alacakaranlık bir zaman içre dünyayı seyre durur. Böylesi zamanları sever, Yani belirli yarı belirsiz bir kartpostal gibidir zaman ve eşya. Duygulara öyledir. Öz olan ve özlenen daima bir hasretle iç içedir. Derin ve dikkatli bakacaksın. Görmeği hayal ederek, arzu ederek. Amma tam işte görüyorum, diyeceğin zaman meşhur ressam Dufi'nin tabloları gibi o aranan, o beklenen bir

³⁵ *Alacakaranlık* kitabı Amerika Harvard Üniversitesi Türkoloji kürsüsünde seminer derslerinde günümüz Türk şiirine örnek olarak okutulup çoğu şiir tahlil edilmiştir (Güven, 1977: 5).

sisin, bir dumanın ardında kalacak. Oltanın ucunda her seferinde bir balık esprisi, deniz kenarında avlanan insana sadece yorgunluk verir. İnsanoğlu, görme duygusundan yoksun değilse bakar, bakabilir.. Önemli olan, görme duygusundan yoksun da olsa, her insanın görebilmesidir. Sanatçı miktarınca, duyarlıgınca gören, görebilen insandır (Halıcı, 1977: 69).

Gültekin Sâmanoğlu görme imajını adeta bir kutsal inanç içinde dile getirir. “Kırk yerinden yaralı, yorgun-argın bu kalbe/Gönülgözüm saray der-, aklım der ki: kulübe” mısraları eşyaya ve mânâya gönül gözüyle baktığının en güzel delilidir. Sâmanoğlu *Alacakaranlık* kitabında dünyaya “alacakaranlık bir perdeden alacakaranlık” duygularla bakar. Şairimiz adeta bütün şiirlerinde bu bakışı, hissi duyar/yaşar. H. Fethi Gözler kitabın dili konusunda şöyle bir değerlendirme yapar:

İlk eseri olan *Alacakaranlık*'taki şiirlerinin hepsini yaşayan dille yazılmıştır. Uydurma dile rağbet etmemiş, bizim Türkçemizle bize hitap etmeyi gaye olarak almıştır. Esasen bu eseri bir güzelliği özlemenin mahsülüdür. Türk şiiri ve Türk sanatı, *Alacakaranlık*'ta bir damar gibi akmaktadır (Gözler, 1981: 666).

1970 yılında Feyzi Halıcı, *Çağrı* dergisinde *Alacakaranlık* üstüne şairle yaptığı konuşmada, kitabına almadığı bazı şiirleri olduğunu bunlara niçin yer veremediğini sorar. Sâmanoğlu cevaben, bu şiirlerini ‘ilk öğrencilikleri’ sayarak kendine sakladığını belirtir. Şiirlerin kitaptakilerden zayıf olduğunu hatta kitabın son

bölümündeki, “İlk Rüzgârlar” bölümündeki, bazı şiirlerin de böyle olduğunu söyler (Halıcı, 1970).

Alacakaranlık kitabında az da olsa memleket şiirlerine yer veren şair; daha çok çocukluk yıllarına dair hatıraları, yaşanmışlıkları dile getirmiştir. “Konya” şiirini okul havasında, “Anadolu Türküsü”nü biraz süslü ve oyuncaklı bulduğunu söyleyen Mehmet Kaplan, “Toprak Dam Üstünde” şiirinin bu örnekler içinde en güzeli olduğunu belirtir.

Kitabın başlığı dahi, şairin şiirlerinin nasıl bir ruh haliyle yazıldığına delilidir. İnce bir duyarlılıkla kaleme alınan şiirler kendi halinde, yaşama tutunmaya çalışan insanların ruh halini yansıtır adeta. İnsan görmeyebilir ama hissetme yetisi onun göremediği ve tanımlayamadığı her şeyi bilmesinde önemli bir rol oynar. Bu tanıma/algılama daima güzel ve iyi yönler için oluşur. Sâmanoğlu her ne kadar gözleri iyi görmese de tasarladığı, sezdiği ölçüde gözlemler yapmış, bu gözlemleri kendi hayal dünyası içinde süzgeçten geçirmiş ve şiirini oluşturmaya çalışmıştır. *Alacakaranlık*’taki şiirlerde görme duyusunun, yeniden görmenin insana verdiği mutluluğu görürüz. Şair, gözlerindeki bozukluğun/bulanıklığın düzelmesi ile yaratacağı şükürünü dile getirmiştir. Kitapta yer alan göz ve görme duyusuyla ilgili şiirlerde şair, dünyaya sanki yeniden gelmiş intibayı uyandırır. Bu şiirlerinde şairin ışık-karanlık mefhumu ile günün çeşitli bölümlerinde oluşan insan psikolojisinin sentezini vermeye çalışır.

Şair Anadolu insanının yaşama serüveni, yaşama sevgisini, taşra gerçeğini, memleket sevgisini de dile getirmiştir. Tahir Kutsi Makal da kitabın bu yönüne işaret eder:

‘Alacakaranlık’ta Anadolu yolculuğuna çıkarıyor okuyucuyu

Gültekin Sâmanoğlu. Anadolu insanının yaşama sevinci,

Anadolu köylüsünün ıstırabı, göğşe bakışı, topraktan bekleyişi, iyi günler bekliliği dile geliyor mısralarda. Dinmeyen ve bitmeyen bir ağrı olarak Anadolu insanının çilesi belirtiliyor. Kitabın ilk bölümü “Şemsiye”de yer alan şiirlerde toprağa, vatana bağlanmanın güzelliği, Anadolu’ya şairane özlem, Konya ovasında kalıverme istekleri söyleniyor (Makal, 1970).

Alacakaranlık kitabına dair yazılanların geneline baktığımızda, yazıların çoğu kitabı yüzeysel olarak tanıtmış ve değerlendirmeler övgüden öteye gidememiştir. Eleştiri nihayetinde bir uzmanlaşma, öğrenme ve öğretme işidir. Tarafsız önyargısız olmak en başta gelen özelliğidir eleştiri yazılarının. *Alacakaranlık* kitabını eksik yönüyle değerlendiren M. Atilla Maraş, kitabın III. ve IV. bölümlerinde sevgi ve aşk üzerine yazılan şiirlerin çoğunun duygusal olmasına rağmen, fantezi kabilinden, kadınla ilgili şiirler olduğunu; edebiyatımıza yeni bir şeyler vermediğini belirtir (Maraş, 1970). Ancak kitap üzerine yazılan çoğu değerlendirmenin olumlu yönde olduğunu burada belirtmek gerekir. Bu da bize, şairin belli bir çevrede beğenildiğini, kendini kabul ettirdiğini gösterir.

Alacakaranlık'ta kitabın adına yakışan/uygun düşen şiirler vardır. Ne karanlık ne de tam olarak aydınlıktır bu şiirler. “Şemsiye”, “Sarnıç” gibi şiirlerde sembolik bir taraf bulunmaktadır. Sevgi, kadın, yalnızlık, aile saadeti, görme duygusu, özlem temaları ağırlıktadır. Ayrıca, günlük hayatın neşe ve sıkıntıları, sarsılmaz aile yapısı, tabiata bakıştaki incelik bu şiirlerin muhtevasını oluşturmaktadır. Çoğu kez yaşanan dünyadan uzaklaşmak isteyen şair, mutluluğu bir kadının saçlarında bulur:

Bırak şu bitmeyen geçim derdini,

Sarı mevsimlerin güzelliğine,
Yağmur yüklü bulut ol, vur kendini
Kadın saçlarının serinliğine

(*Alacakaranlık*, s. 22)

4.2.3.1.2. *Uzun Vuran Gölge*

İlk şiir kitabından on üç yıl sonra yayımlanan *Uzun Vuran Gölge*, 1983 yılında okurlarıyla buluşmuştur.³⁶ Gürbüz Azak tarafından çizilen/hazırlanan kitabın kapağı şiirlerdeki duygu karmaşıklığını yansıtır niteliktedir. Gri, sarı, yeşil, siyah, kırmızı ve beyaz renkler güzel bir biçimde harmanlanmıştır. Sâmanoğlu ilk kitabında olduğu gibi bu kitabın sonunda da “içindekiler” kısmında şiirlerin yanına yayımlandığı tarihleri eklemiştir. Kitapta, şairin *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Millî Kültür*, *Türk Dili* gibi edebiyat dergilerinde 1970-1980 yılları arasında yayımlanmış olan 33 şiiri yer almaktadır. Dört başlık altında tertip edilen kitabın ilk bölümü/başlığı “Uzun Vuran Gölge” adını taşır ve toplam 10 şiiri içermektedir. Diğer başlıklar sırasıyla “Yağmura Vurulmak” 8, “Köprüler” 8, “Gidenler Gelenler” 7 şiirden oluşmaktadır. Kitaptaki şiirlerde şair; sekizli, onlu, on birli, on ikili, ve on dörtlü hece kalıbını kullanmıştır. Kitaba adını veren “Uzun Vuran Gölge” şiirini niçin seçtiği konusunda bir açıklaması yoktur. Ancak kitaptaki ürünler içinde anılan şiirin bir adım önde oluşu ve şairin ruh halini etkili bir şekilde yansıtmış olması, bu şiirin kitaba ad olarak seçilmiş olduğunu düşündürüyor. Kitaptaki şiirler, genel olarak şairin yaşlılık psikoloji ile birlikte vatan, millet sevgisini yansıtmaktadır. Şairin “rüyalardan sonra yastıklar tersyüz” mısrasında olduğu gibi

³⁶ Gültekin Sâmanoğlu bu kitabı ile 1983 Konya Kültür ve Turizm Vakfı “En İyi Kültür ve Sanat Eseri” ödülünü alır.

inaçlarımızı, geleneklerimizi de şiire soktuğu görülür. Ahmet Özdemir kaleme aldığı yazısında *Uzun Vuran Gölge*'nin içeriğini şu şekilde özetlemektedir:

Uzun Vuran Gölge'de iç ve dış dünya ile ruh ve madde arasındaki bağların muhasebesini bulmak mümkündür. Manevi değerlere ve hatıralara özel bir önem veren şair, dış aleme gönül penceresinden bakmakta, güzellikleri gönül gözü ile algılamaktadır. Elbette çiçeksiz güzellik düşünülemez. Uzun Vuran Gölge'de çiçeğin girmediği şiir yok gibidir (Özdemir, 1983).

Kitabın “Uzun Vuran Gölge” bölümü elli yaşına gelenlere musallat olan ihtiyarlık düşüncelerini yansıtmakla beraber, hastalıklar ve toplumun içinde bulunduğu karamsarlıklar bu bölümdeki mısralara aksetmiştir. Yine bu ilk bölümde de yer alan şiirlerin bir kısmı, şairin yaşlanma psikolojisiyle yazdığı şiirlerden oluşmaktadır. Şair kitaba adını veren şiirinde ileriye bakmanın verdiği korkunun yumağını sarıyor adeta. Şair istemeden olsa bu döneme girmiş, özellikle de “Uzun Vuran Gölge” şiirinde de bu memnuniyetsizliğini ifade etmiştir:

Çağrılı gülücükle gelecek değildi ya,
İşte kasımpatılar, işte el titremesi;
Ve kalbimde dolup boşalmalar, depremler.

Uzaklarda sanılan yarım yüzyıl geldi ya:

Artık kolay olmuyor, “akşam olsun” demesi...

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 7)

Kitabın ilk bölümü alabildiğine hüznü yüklü olup, insan bu mısralar arasında dolaşırken kendi hayatından izler bulabilmektedir. “Yağmuruna Vurulmak” adını taşıyan ikinci bölümdeki şiirlerde; ilk bölümdeki ruh halinin tesellisi ve savunması gibidir. Ümitsizlik ve korku yerini lirizme/çoşkuya bırakmıştır. Şiirlerin içeriği duygu ve düşünce yüklüdür, en önemlisi de aşk vardır bu şiirlerde. “Gözü kör, kulağı sağır ve ayrık otu gibi durmadan süren/yeşeren bir aşktır. “Adam Sen de” şiiri bu havada söylenmiş bir şiirdir:

Bir bahar başlangıcı, bu İstanbul
 Yok mu, bir sen; bir de saçların yok mu,
 Seni rüzgâr eden, beni değirmen.
 Yavaş yavaş kanatlarıma sokul,
 Aşka uzanan avuçların yok mu;
 Gözlerini koy içine, yumruk yap

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 30)

“Köprüler” bölümü ise Millî duygularla söylenmiş şiirleri içermektedir. Geçen zaman ile bugün arasında köprü niteliği taşıyan şiirlerdir. Eski günlerden, tarihimizden, kültürümüzden izler taşımaktadır. Türk-İslâm düşüncesi, Türklük duygusunun somut örneklerini ve halkçı düşüncüyü yansıtmaya çalışmıştır şair.

Son bölümündeki şiirlerin ise az da olsa felsefî yönü ağır basmaktadır. Kitabın son şiiri olan “Kimler”de de duygu yerine fikrin ağırlığını görürüz. Sâmanoğlu bu şiirinde, geçip giden zamandan arta kalanının felsefesiyle hayatı değerlendirir. İnsanları zıt özellikleri ve davranışlarıyla karşılaştırır. “Kimi çirkinliğe vurgun/ Kimi güzellikte yorgun./ Kiminin elinde bıçak,/ Kiminin dilinde kara;/ Kimbilir kime çalacak” (s. 74) mısraları bu bağlamda dikkate değerdir. *Uzun Vuran Gölge* kitabında ağırlıklı olarak

sosyal meseleler, insan, anne, dua, ölüm, tarih, yaşlılık duygusu gibi konular yer almaktadır.

Yayımlandıktan sonra hakkında birçok yazı kaleme alınan kitap için, bilhassa İlhan Geçer ve Mehmet Kaplan'ın yazdıkları önemlidir. Mehmet Kaplan yazısında, şairin ikinci şiir kitabının bilhassa şahsi yaşantılarından hareket ederek/yola çıkarak yazdığı şiirlerden oluştuğunu söyler. Kaplan hoca kitaptaki şiirler için şu genel değerlendirmeyi yapar:

Sâmanoğlu'nun bazı şiirlerinde telmihler kapalıdır. Fakat şiirin ve kitabın bütünü okununca, onun hayallerini, gerçeküstücü şairler gibi ipsiz sapsız çağrışımların boş davetine kapılarak savurmadığını, duygu toprağı ile özenle besleyerek güzel çiçekler haline getirdiğini görürsünüz (Kaplan, 1983: 53).

İlhan Geçer ise kitabın muhtevasından çok şekli/dış görünümü üzerinde durur. Geçer, şiir kitaplarının muhtevası kadar olmasa da, dış görünümünün yani kapak düzeni, renk, baskı ve kullanılan kağıdın da önemli olduğunu belirtir. “İşte *Uzun Vuran Gölge*'nin zarif ve nefis kapağı, insanı güleç ve aydınlık yüzüyle şiirin büyülü iklimlerine dâvet ediyor” (Geçer, 1983: 58) derken kitabın bu yönüne işaret eder.

Osman Akkuşak ise kitabın muhtevasına dair şunları söyler:

Bu kitabında, yâni “Uzun Vuran Gölge” de şâirimizin daha sosyal daha millî mevzulara yöneldiğini görmekteyiz. 1970'li yılların çalkantılı ve hararetili havasının onun hassas gönlüne, insanlık, adalet, millet ve vatan sevgileriyle dolu kalbine tesir ettiğini ve bu tesirin şiirlerine aksettiğini görüyoruz.. Bu

mevzuları işlerken de en geniş, en beşerî, en ideal duygulardan hareket ederek Türk milletinin, Türk gençliğinin geleceğine ait emelleri, fikirleri şiirleştirmiş olduğu anlaşılmaktadır.. Bunu yaparken de yine o kendine has, içe dönük, hissî üslûbunu terketmemektedir. Bir politikacının veya bir aksiyonerin elinde keskin bir silâh, şiddetli bir hitabe olmaya müsait olan bu konular, şâirimizin hasbî ve romantik dilinde, ince bir hassasiyetin lirik ifadeleri hâline gelmiş bulunmaktadır (Akkuşak, 1989).

Uzun Vuran Gölge'de her insan birazcık kendi çevresinin seslerini, kendi duygularını ve özlemlerinin arayışını bulabilir. Kitap hakkında bir inceleme yazısı kaleme alan M. İhsan Subaşı; şairin ilk şiir kitabı *Alacakaranlık*'a oranla bu kitapta yer alan şiirlerinde daha mistik bir yaklaşım içerisinde olduğunu belirterek kitabı farklı açıdan değerlendirir:

Gültekin Sâmanoğlu, şiirimizin içererisindeki çıkmazı çok iyi kavrayan usta bir şair. Ona böyle bir yorumu kazandıran da, şiirine hâkim olan mistik şuurdur. Şiiri bir heves ve fantezi olarak kabul etmediğinin en güzel örneğini veren şair, “Gelenekten özsuynunu emen bir fidanı dikerken onun kökünün derinlerde olmasına” da özel bir önem göstermiş ve “Mevlâna’dan Mevlâ’ya şiirinde, sadece kendi gönlünün değil, bizim gönlümüzün dili olarak da duygularından süzülüp geleni kağıda geçirmiştir (Subaşı, 1983).

4.2.3.2. *İnceleme Kitapları*

Gültekin Sâmanoğlu'nun monografi türünde üç eserinden ikisi Cahit Sıtkı Tarancı ile ilgilidir. Diğer çalışması da Kemâlettin Kâmi Kamu'ya dairdir. Sâmanoğlu, Cahit Sıtkı'yla ilgili ilk kitabında inceleme kısmının yetersizliğinden dolayı, ikinci kitabı hazırlama gereği duymuştur. Hatta ikinci kitabı, ilk yayımlanan eserin ikinci baskısı olarak da değerlendirmek mümkündür. Biz de bu sebeple her iki kitabı da tek başlık altında ele aldık. Sâmanoğlu'nun inceleme kitapları, bir şairin başka bir şairi anlatması/değerlendirmesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

4.2.3.2.1. *Cahit Sıtkı Tarancı-Seçmeler*

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinden seçilen örneklerin yer aldığı kitabın ilk basımı 1971 yılında yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın o yıllarda sanat, edebiyat ve kültürümüzün gelişmesi adına yaptığı 1000 Temel Eser yayınlama gayreti bu kitabın ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Sâmanoğlu, kitabın başında kısaca şairin hayatını anlatır; şiirine dair özlü değerlendirmeler yapar. Kitapta Cahit Sıtkı'nın *Ömrümde Sükût*'tan 8, *Otuz Beş Yaş*'tan 66, *Düşten Güzel*'den 29, *Son Şiirleri*'nden 4 şiirine yer vermiştir. Gültekin Sâmanoğlu, kitabın başında yer verdiği "Hayatı, Şiiri ve Eserleri Hakkında Birkaç Söz" bölümünde şairin Türk şiirindeki yerini anlatmış ve edebiyatımızdaki önemine değinmiştir. Yazının "eserleri" başlığı altında da Tarancı'nın şiir kitapları hakkında kısa bilgiler vererek, şair hakkında yazılan beş kitabın künyesini okurlarıyla paylaşmıştır.

Kitap her ne kadar kapsamlı olmasa da, şiirimizin güçlü bir sesini ele alması açısından önemlidir. En azından Cahit Sıtkı'nın şairliği ve yaşamına dair söyledikleri okuyana fikir vermektedir.

Hayatı bahsinde Sâmanoğlu, Tarancı'nın 1951 yılında birdenbire değiştiğini, bütün çılgınlıklara, dağınıklıklara, boşvermişliğe “paydos” diyerek bambaşka bir yaşam felsefesine yöneldiğini söyler. Şair artık durulmuştur ve oturmuş bir kişiliği oluşmuştur. Bu arılma ve durulmanın şiirine de yansıdığını ifade eder. Cahit Sıtkı, bu dönemde az da olsa ümitli, iyimser ve ölüm karşısında aciz değildir. Ayrıca gönlünün aşkını bulmuş ve evlenmiştir. Ancak iki yıl sonra hastalanmış ve kısa bir süre sonra da şiirinde sıkça söz ettiği ölüme teslim olmuştur.

Sâmanoğlu, Cahit Sıtkı'da şiir sevgisinin derinleşip vazgeçilmez bir hal almasında fiziki görüntüsünün etkisi olduğunu belirtir. Tıpkı Ahmet Haşim gibi o da çirkin olduğu kanısındadır. Ancak insanlara karşı sevgisi, saygısı ve hoşgörüsü ise olumsuz bir hal almaz. Aksine şiirinin can damarını “insan sevgisi” oluşturur. Sâmanoğlu onun şiirimize olan katkısını, kullandığı temaları şöyle açıklıyor:

Tarancı'nın şiir temaları, zengin ve çeşitli değildir. İlk şiirlerinde genellikle kendisini “yalnızlık” içinde, hatta sonsuzlukta hisseder. Şuur altını yoklar-durur, bir yerlere “gitmek isteği” ile doludur. Şahsiyetini kazandığı devredeki şiirlerinde ise “ölüm” ve “yaşama sevinci” ön plandadır. Ancak, hemen belirtmek gerekir, temalarında sınır tanımaz, değişik açılar kullanır ve en ince ayrıntıları bulur. Nitekim, bunları “aşk”, “içki”, “geçmiş zaman”, “çocukluk yıllarının özlemi” ve daha birçok konu tamamlar. “Eşya”, “insan”la mâna kazanan “hayat” içinde önemlidir. “ölüm”e, “yaşama sevgisi”yle ve onun sembolleriyle savaş açar. Bu yüzden

ölüm de bile, “yaşama isteği” hâkimdir (Sâmanoğlu, 1988:

IX)

Sâmanoğlu’na göre, Cahit Sıtkı, vezin konusunda da değişik bir hüviyet kazandırdığı hece veznini kullanır. Kafiye de bir kenara atmaz. Şiirin güzelliği için hangi şekil gerekiyorsa onu vermeye çalışır. Şiirlerinin sade, açık ve kendine has bir güzelliği yansıttığını, gösteriş ve yapmacılıktan uzak olduğunu söyler.

Birinci kitabının genişletilmiş bir devamı niteliğinde olan ikinci çalışma 1988 tarihinde yayımlanmıştır. Bir önceki kitaba nazaran şairin hayatına, sanatına ve şairliğine dair daha geniş bilgileri ihtiva eder. Yedi bölümden oluşan kitapta Sâmanoğlu’nun planlı ve düzenli bir çalışma ortaya koyduğu göze çarpar. Kitap; “hayatı, sanatı, görüş ve değerlendirmeler, eserleri, şiirleri, ekler ve bibliyografya” adı altında yedi alt başlık içinde okura sunulmuştur.³⁷

Gültekin Sâmanoğlu’nun bu eseri, Cahit Sıtkı hakkında yazılan onca eser arasında, onunla aynı ruhu taşıyan ve aynı kaygıları paylaşan, bir şairin kaleminden çıkmış olması hasebiyle önemlidir. Kitabın ilmî endişeden uzak oluşu, dilinin akıcılığı rahatlıkla ve keyifle okunmasına olanak vermektedir.

“Hayatı” bölümünde şairin özel yaşamını anlatmıştır. Ailesi, doğumu, çocukluğu, öğrenimi, şiirle olan ilk münasebeti, çalışma hayatı, evliliği ve ölümü üzerine bilgiler vermiştir.

³⁷ Sâmanoğlu’nun *Cahit Sıtkı Tarancı* kitabı şairin şiirlerini de ihtiva etmesinden dolayı mahkemelik olur. Tarancı’nın ölümünden sonra şiirlerini yayınlama hakkını mirasçılardan alan Can Yayınları, Kültür Bakanlığının aynı içerikte başka bir kitabı piyasaya çıkarması üzerine 14 milyon liralık tazminat davası açar. İstanbul 7. Asliye Ticaret Mahkemesi’nde Can Yayınları sahibi Erdal Öz tarafından açılan davada kitaba alınan şiirlerin iktibas sınırlarını geçip, haklarına tecavüz edildiği öne sürülmüştür. Ayrıca kitapların toplatılması istemi mahkeme tarafından gerek görülmeyle reddedilmiştir (Konukçu, 1989). İlerleyen günlerde yapılan duruşmalarda her iki tarafın anlaşmış olabileceğini sanıyoruz. Zira açılan dava haberinden sonra gazetelerde bu konuyla ilgili herhangi bir bilgi ve davanın sonucuna dair malûmat bulunmamaktadır.

“Sanatı” başlığı altında; hikayeleri ve şiirleri arasındaki ilişkiye, genel olarak şiirine ve şiir diline, kullandığı vezin, kafiye ve işlediği temalara dair tespitler yapmıştır. Bu tespitlerin ışığında üslubu, amacı ve arayışları ile ilgili ipuçları vermiştir. Cahit Sıtkı, şiire sınıksız bağlı bir şair olarak tanınsa da; hikayeler de yazmış ancak, hikayeleri şiirlerinin gölgesinde kalmaktan kurtulamamıştır. O, kişisel yaşantısının ve kültürünün kendisine kazandırdığı birikimi her iki türde de işlemiştir. Hikayelerinde ulaştığı, şiirin sesinin duyulduğu kelimeleri şiirlerinde kullanmış, bazen de şiirlerini hikayelerin konusundan esinlenerek söylemiştir. Sâmanoğlu, şairin bu şekilde şiirlerinin ve öykülerinin birbirini tamamladığı kanaatindedir. Sâmanoğlu’nun onun sanatçı kimliğine dair tespitleri dikkate değerdir:

Türkçeyi en iyi kullanan, ona yeni yeni imkânlar kazandıran, güzelleştiren ve bunları yaparken de halktan uzaklaşmayan şairlerden biridir. Kurduğu mısralar nesir havası taşımaz, zorlamadan ve yapmacıktan uzaktır. Deyeceğini en kestirme yoldan, genellikle de az heceli kelimelerle, tek cümleden ibaret mısralarla âdeta konuşur gibi söyler (Sâmanoğlu, 1988: 21).

Kullandığı vezne göre üslup özelliğini yansıtan şair, mısralarını kurarken değişiklikler ve yenilikler yapmayı da ihmal etmez. Kelimeleri özenle seçer ve her kelimeyi şiirinde kullanmaz, yapmacık ifadelere yer vermez. Şiirleri üzerinde çalışır, didirir, kafa yorar. Kitapta, Cahit Sıtkı’nın şiiri hakkında yapılan tespitler, araştırmacılara bazı noktaları göstermesi açısından kayda değerdir. Şairin doğru tanınması, şiirlerine nasıl yaklaşılacağı ve onların ne şekilde yorumlanacağına dair önemli ip uçları verir. Sâmanoğlu, “Görüş ve Değerlendirmeler” bölümünde de şairin

şaire dair görüşlerine yer vermiş, şiir anlayışını ve şiirinin tarihi seyrini irdelemiştir. Aynı zamanda edebiyatımızdaki değerli kalemlerin şaire dair görüşlerine yer vermiştir. “Eserleri” ve “Şiirleri” bölümünde ilk kitaptaki düzene bağlı kalmış, seçilen şiirler aynen alınmıştır. Gültekin Sâmanoğlu şairin edebiyatımızdaki yerini şu cümlelerle özetlemektedir:

Cahit Sıtkı Tarancı; kendisindeki şiir cevheri ile, kazandığı şiir kültürünü, az kimsede rastlanan şiir ihtirası ile birleştirmesini bilmiş böylece, Cumhuriyet devri Türk şiirini zenginleştirmiş değerli bir şairdir. San’at yolunda bu inanışla ve kendinden emin bir şekilde ilerlemiş olan Cahit Sıtkı Tarancı’nın ses, mana ve şekil bütünlüğüne verdiği önem; yarattığı canlı dilde kelimeye gösterdiği saygı ve meydana getirdiği üslûp ile bir arada değerlendirince, Türk şiirindeki yeri daha iyi anlaşılır (Sâmanoğlu, 1988: 43-44).

4.2.3.2.2. Kemâlettin Kâmi Kamu

Sâmanoğlu’nun *Cahit Sıtkı Tarancı-Seçmeler* kitabından sonra nesir vadisinde kaleme aldığı ikinci eseridir. Monografik/biyografik çalışma niteliğindeki kitap, “Hayatı, Sanatı ve Şiirleri” alt başlığını taşımaktadır. Sâmanoğlu’nun bu eseri Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları’nın 681. kitabı olarak 1986’da yayımlanmıştır. İki bölüm halinde tertip edilen eserin birinci bölümünde, şairin hayatı ve sanatı incelenmiş, ikinci bölümde ise şairin şiirlerine yer verilmiştir.

Kemâlettin Kâmi Kamu, şiirlerini bir kitapta toplayamadan genç yaşta hayata veda etmiş (1948) bir “gurbet” şairidir. Sâmanoğlu, Kamu’nun şiirlerinin şimdiye kadar bir araya getirilmediğini ve bu yüzden çalışmasının önemli olduğunu söyler. Gurbet,

aşk, tabiat, zafer ve memleket şiirleri yazan şairin genç yaşta hayata veda etmesinin üzücü olduğunu belirtir.

Kamu, Erzurum'un köklü bir ailesine mensuptur. 14 Eylül 1901'de Bayburt'ta dünyaya gelmiştir. Şiire on dört-on beş yaşlarında öğrenciliği sırasında aruzla yazdığı örneklerle başladığını, daha sonraki dönemlerde aruzla yazmayı terkettiğini, tamamıyla hece veznine yöneldiğini belirtir. "İstiklâl Savaşı" yıllarında yazdığı, vatanseverlik duygularının ön planda olduğu lirik ve epik şiirleriyle ün kazandığını söyler. Gültekin Sâmanoğlu, kitabına yazdığı ön sözde, şairi şöyle tanıtır:

Asıl şöhretini Millî Mücadele sıralarında yazdığı, samimi, çoğu vatanseverlik duyguları taşıyan lirik ve epik şiirleriyle sağlamıştır. Gurbeti, hicreti, aşkı tabiatı, teessürü, sevinci hazzı, elemi, ümidi, ümitsizliği, inkisârı, huzuru nikbinliği, bedbinliği, özellikle de millî duyguları, temiz ve güzel bir dil ile terennüm etmiştir. Fakat şiirleri, hayattayken kendisi, ölümünden sonra da yakınları veya bir yayınevi tarafından kitap halinde toplanmamış; gazete, dergi, antoloji ve birkaç kitap sayfasında kalmıştır (Sâmanoğlu, 1986: 5).

Onun şiirleri Anadolu ikliminin etkilerini, insanının acılarını, yoksulluğunu, utangaçlığını temsil eden, yansıtan manzumelerdir. Kırılgan bir yapıya sahip olan şair, insanlara yaklaşım konusunda daima saygılı ve çekingendir. Sâmanoğlu, şairin nişanlısına yazdığı bir mektupta dahi bu çekingen yapısının bariz bir şekilde görüldüğünü belirtir. Gültekin Sâmanoğlu Kamu'nun çalışkanlığı ve şairliği konusunda şunları söyler:

Geceleri geç saatlere kadar hem okur, ama çok okur; hem de yazar. Mısraları üzerinde günlerce durur, onları bir kuyumcu titizliğiyle işler, işler, işler... Kendisi için müşkülpesenttir. Yazdıklarını zor beğenir. Fakat bitirdiği ve her nasılsa beğendiği şiirlerini de, evinin balkonunda yüksek sesle okur (Sâmanoğlu, 1986: 18).

Kamu'nun içinde yaşadığı “toplumsal çemberi” kıran, toplumunu aşan, başklarına ters gelen/düşen hareketleri vardır. Çevresince görülen bu garip hareketler Sâmanoğlu'nun ifadesiyle şairi çok daha doğal bir yapıya, içtenliğe götürür. Sâmanoğlu çalışmasında, şair hakkında bazı gazetelerin sanat sayfalarında ve edebiyat dergilerinde çıkan yazılara, görüşlere ve değinilere yer vermiştir. Şair hakkında görüş belirten çoğu ismin Kamu'nun lirik bir şair olduğu üzerinde birleştiğini söyler. İnsanımızı sıcacık saran ve gurununu okşayan söyleyişleri/ifadeleri şairi bu coğrafyanın suyuna daha da yaklaştırır. “Bingöl Çobanları” şairi bir bakıma Anadolu'nun fakir ama onurlu insanının sesi ve haykırışıdır.

4.2.3.3. Kitaplarına Girmeyen ve Yayımlanmamış Şiirleri

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiir kitaplarına almadığı ve kitapları çıktıktan sonraki dönemde çeşitli dergilerde yayımlanan 38 şiiri kitaplaşmayı beklemektedir. Bunun yanısıra hiçbir yerde yayımlanmamış olan ve kendi el yazısıyla kaleme almış olduğu 12 şiiri bulunmaktadır.

Kitaplarına girmeyen ve *Nilüfer* dergisinde yayımlanan “Ebediyet Yolcusu” ve “Hakikat” şiirleri Gültekin Samancı imzasıyla çıkmıştır. Diğer şiirleri ise başta *Hisar* olmak üzere *Nilüfer*, *Pınarbaşı*, *Bizim Yayla*, *Türk Dili*, *Boğaziçi*, *Çağrı*, *Türk Edebiyatı*, *Millî Kültür*, *İnanç* gibi edebiyat dergilerinde Gültekin Sâmanoğlu imzasıyla

yayımlanmıştır. Şair kitaplarına almadığı şiirleri için bu denemelerini pek beğenmediğini, şiir havasında bulmadığını belirtir. Şairin son dönemlerinde söylediği şiirler ise önceki şiirlerine nazaran sönük/donuk ve sestem yoksun şiirlerdir. “Bu Sonbahar Başka Geldi”, “Hakikat”, “Gurbet Akşamları”, kitaplarına girmeyen şiirlerinden kanaatimizce en önemlileridir.

Hiçbir yerde yayımlanmayan on iki şiiri ise “Bir Hoş Yolcu”, “Çocukluk”, “Gülün Neyine”, “Rüya Gibi”, “Ateş Böcekleri”, “Ürperiş”, “Rüya”, “Mektuplar”, “Serenad”, “Esmer Dalgalar”, “Mavi Kız Düşünceleri”, “Gün Düşüncesi” isimlerini taşır. Bu şiirlerin şairin *Alacakaranlık* kitabına aldığı şiirlerin olduğu bir defterde yer alması, adı geçen şiirlerin 1950-1970 yılları arasındaki dönemde kaleme alındığını gösterir. Şiirlerin geneline baktığımızda da o dönemin izlerini görmek mümkündür. “Serenad” şiiri şairin ruh halini yansıtır:

Değişen ömrü sedeflerde görenler
Unutur gençliği, âsûde ve hürken
Gece, mor gökyüzü, hırçın, iyi günler
O tebessüm demetinden dökülürken,
İçi sevda dolu kuşlar seferinde.

Uzanır akşama hasret gibi izler,
Gecenin uykusu dalgın suya girmiş.
Unutulsun sarı mendil ve çehizler,
Ne çıkar, sevgiye hasret şu şehirmiş;
Evimiz, işte bulutlar üzerinde!

4.2.3.4. Yazıları

Gültekin Sâmanoğlu'nun başta *Hisar* olmak üzere *Bizim Yayla*, *Çağrı*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı* gibi edebiyat dergilerinde ve gazetelerde inceleme/değerlendirme ve kitap tanıtım yazıları yayımlanmıştır. Yazılarda sanat ve edebiyata dair meselelerin yanında, sosyal konulara dair tespitler ve eleştiriler de yer almaktadır. Aynı zamanda yeni çıkan şiir ve hikaye kitaplarını değerlendiren ve edebiyat dergilerini tanıttığı yazıları da dikkate değerdir.

Sâmanoğlu'nun yayımlanan 66 düz yazısını tespit edebildik. Ulaşamadıklarımız da vardır. Sâmanoğlu'nun ilk yazısı *Hisar* dergisinde çıkan (Mayıs 1950) "Liman"dır. Halil Soyuer'in seçilmiş şiirlerini ihtiva eden *Liman* kitabı üzerine kaleme alınmış bir inceleme/değerlendirme yazısıdır.

Sâmanoğlu'nun en dikkati çekici yazıları, *Hisar* dergisi çatısı altında bir araya gelen şair ve yazarlar hakkında bilgilerin verildiği ve "Hisar'dan Portreler" başlığı altında yayımlanan kalem tecrübeleridir. Munis Faik Ozansoy, Mustafa Necati Karaer, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Nevzat Yalçın, Yahya Benekay, Feyzi Halıcı, Ümit Yaşar Oğuzcan ve Ahmet Tufan Şentürk üzerine kaleme alınan yazılarda Sâmanoğlu, *Hisar*'ın dokuz yazı üyesini takdim eder. Bu yazılar şairlerin/edebiyatçıların fiziki görünüşü, karakteri, sanatı ve eserleri etrafındaki tespitleri, görüşleri ve değerlendirmeleri kapsar. Görüşleri kısmında adı geçen edebiyatçıları hakkında bu yazılara değinildiğinden burada anlatma gereği duymuyoruz.

Sâmanoğlu'nun dikkati çeken kitap tanıtım yazılarından biri "İstanbul ve Fetih Üstüne Antolojiler, Destanlar, Şiirler"dir. İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü dolayısıyla kaleme aldığı yazıda; fethine dair hazırlanan antolojiler, fethi anlatan/aksettiren destanlar ve şiirler hakkında birtakım değerlendirme ve tespitlerde

bulunmuştur. Nedim'in; "Bu şehir-i İstanbul ki bî-misl ü bahâdır" mısraından Ziya Osman Saba'nın; "Göğünde tanıdım ayın ondördünü, /Kırlarında bilirim baharı, /Her şey içimde her şey, /İstanbul yadigarı" mısralarına uzanan fetih şiirlerini ve kitaplarını okura tanıtmıştır.

Yazıda Feyzi Halıcı'nın *İstanbul ve Fetih Şiirleri Antolojisi* ve A. Ferhan Oğuzkan'ın Varlık Yayınları'ndan çıkan bir derleme/antoloji kitabı üzerinde durmuştur. Bu kitaplarda/antolojilerde fethin coşkusu anlatan şiirleri bir kez daha bize hatırlatmış, yıllar öncesinde vuku bulan büyük başarıyla bizleri gururlandırmıştır.

Bunun yanı sıra; Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *İstanbul Fetih Destanı*, İbrahim Minnetoğlu'nun *İstanbul Fethi*, Arif Hikmet Par'ın *İstanbul Fetih Destanı*, Gökhan Evliyaoğlu'nun *Kostantiniyye Kızılması*, Ünsal Özmen'in *Fetih Destanı* ve İbrahim Zeki Burdurlu'nun *İstanbul'un Fethine Destan* kitaplarını inceleyerek adı geçen kitaplardaki şiirler üzerinde durmuştur.

Yazının son kısmında ise yıldönümü münasebetiyle edebiyat/sanat dergilerinde fetih coşkusu hatırlayan şairlerin şiirlerinden de söz açmıştır. Arif Nihat Asya'nın "Beyaz Atlı" şiiri ve Jülide Gülizar Ergüven'in *Türk Dili* dergisinde yayımlanan şiirine yer vermiştir.

Gültekin Sâmanoğlu, düz yazılarında edebiyata, şiire ve güncel konulara dair meselere yer vermiştir. Görüşleri kısmında bu yazılardan söz ettiğimiz için burada tekrar etme gereği duymadık.

4.3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ŞİİRİ VE SANATI

Mallarme'nin dediği gibi şiir; fikirlerle değil, kelimelerle yazılır ve biraz da duyguya yaslanır. Bir nevi söz musikisidir şiir. İyi şair/usta şair kelimeleri titizlikle seçen, yerli yerinde kullanabilendir. Şair, hayatı en yetkin bir şekilde ifade edebilen/ortaya koyabilendir. Güzelliği anlatmak, duyguyu elle tutulur hale getirmek, anlatılmayanı etkili bir biçimde dile getirmektir şairin işi. Dile getirme biçimi bir bakıma şairin kendi vasıflarını, ideallerini, sanatını ve en önemlisi de şiirinin özünü ortaya koyar.

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiir anlayışına, şiire dair söylemlerine baktığımızda Hisarcıların genel şiir anlayışı ile örtüştüğü görülür. Başka bir deyişle şair, topluluğun şiire bakışı, yaklaşımı doğrultusunda şiirlerini söylemiştir/kaleme almıştır. Bunun yanında "Sâmanoğlu'nun şiirlerinde insan sevgisi, mistik düşünce, çocukluğun büyüdüğü dönemi, doğduğu yörenin gelenekleri hâkim olup; dini tesirlerden, milli duygulardan ve umutlardan örülmüş"tür (Balcıoğlu, 1984). Alain bir "propos"unda belirttiği gibi "Şiir sanatı, hiç şüphesiz, bütün sanatların en güçlü, en heyecan verici, en gizli olanıdır. Gerçek şiir, güzel şiir sabır ister. Güzel bir şiir yavaş yavaş olgunlaşır, tıpkı yemiş gibi." Gültekin Sâmanoğlu da, şiirin herşeyden önce güzel vasfını taşıması gerektiği ve bir sabrın ürünü olduğu inancındadır. Şair kendi ben'inin, iç dünyasının, ferdi duyularının yansımalarını, sıkıntılarını ve sevinçlerini şiirinde dile getirmiştir. Bunun yanında hayatı tam olarak kavramaya çalışan, onunla bütünleşen, hayattan ve yaşadığı toplumdan beslenen bir sanat adamıdır. Bu yüzden insanımızı, kültürel ve sosyal değerlerimizi şiirinde işlemiş ve topluma bu öğelerin önemini sunmaya çalışmıştır. İbrahim Minnetoğlu Sâmanoğlu'nun şiir anlayışı hakkında şunları söyler:

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirleri, önce Türk şiir geleneğinin bir devamıdır. Şekli ve özü ile Türk'ün damgasını taşır sonra alabildiğine bir lirizm sürer gider bu şiirlerde. Gültekin'de kelimelerin yan yana gelmesi ile sadece bir cümle, bir mısra kurulmaz. Sadece bir anlam yükü kazanmaz. Şiirleri okunduğu zaman ilk göze çarpan, kelimelerin canlılık kazanması, renklenmeleridir (Minnetoğlu, 1970).

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirleri ince, naif ve kırılğan bir ruh halinin yansıması gibidir. Şiirlerinin çoğunda alabildiğine bir hüznün ve sessizlik hakimdir. Yüksek sesle okunan, yerli yersiz telkinler icat eden, ahkâm kesen söyleyişleri yoktur. “Sâmanoğlu'nun şiirleri daha çok iç evreniyle ilgili. Sağlam bir dize yapısı ve usta bir dili var. Simge ve işleyiş bakımından bir köşede sıkışmıyor şiiri. Emeğini en iyi biçimde değerlendiriyor”(Karahan, 1983: 60). Ancak o, yalnızca kendi iç dünyasının kederini, lirizmini şiirine sokmaz; yaşadığı çevreyi, insanları sevinç ve hüznün yumağı içinde anlatır. Gariban insanların özlemlerini, arzularını, hüznelerini bir gömlek misali sırtına alır ve onların duygularını gözler önüne serer/serpiştirir. Sözün en güzelini en anlamlısını bulmaya çalışır. Bu arayış/buluş günlerce, aylarca hatta yıllarca sürebilir. Yaklaşımı bir gönül adamı edası taşır ve şiirleri de gönül yapan, iyiye yönelten bir incelik taşır. “Gültekin'in şiirinde zevkine doyamadığımız bir büyü, bir incelik vardı” (Halıcı, 1983: 5).

Sâmanoğlu çoğu zaman şiirlerinde yeni bulgular, değişik yorumlar ve kendine özgü dize yapısı arayışında ve bazen de hayaller peşinde koşan bir şair görünümündedir. Şairimiz sanat yaşamı boyunca daima bu arayışın içinde olmuştur. Şiirleri de bu arayışın birer yansıması ve ifadesidir. Sözün özü, bu arayışlar son yazdığı şiire kadar

gitmektedir. Belki de Sâmanoğlu denince akla gelebilecek ilk şey kendi sesini arayan ve hâlâ bulamayan bir şair olmasıdır. Gültekin Sâmanoğlu, şiirinin beslendiği kaynaklar konusundaki bir soruyu cevaplandırırken yeni Türk şiirinin, Divan şiiri ve halk şiirinin bir birleşimi/toplamı olması gerektiğini belirtir. Ama bunu yaparken tekrara ve kopyaya kaçmadan geleneğe bağlı çağdaş ve milli bir şiir oluşturulması/söylenmesi gerektiğini ifade eder.

Alacakaranlık şairi, şiirde gerçekliğin ve romantizmin yer aldığı, bu birliktelik içinde; aşk, aile, memleket konularını işlemiştir. Şiirlerinde; belirsizlikler, iç çekişler, mutluluklar, hüznler, aldanışlar daima mütevazı bir şekilde dile getirilmiştir. Kişiliğinin ve mizacının olağan izlerini de çoğu şiirlerinde görmek mümkündür. Sâmanoğlu, iş hayatının yoğunluğundan dolayı fazla şiir yazamamıştır. Bu nedenle çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Şair az yazması ile ilgili eleştirilere şu şekilde yanıt verir:

Gelin buna az yazdım demeyeyim de, yazdıklarımın azını yayınladım diyeyim. Bu şu demektir: Başladığım bir şiiri, gün olur çok kısa zamanda bitiririm, gün olur mesela birkaç mısra için aylarca uğraşırım. Çok güzel çağrışımlar getirdiği için kafiyeler üzerinde dururum. Ancak, ne mısra kümelenişi ne de kafiye düzenlemesinde klasik tarza bağlı kalmam. Bazı şiirlerim var ki henüz istediğim kıvamı bulmadığı için bir kenarda durur. Bir de bakarım bir başka şiiri tamamlarım. Çok şiir yazarları yahut yayınlamayanları tenkit etmiyorum, ama hem ‘az olsun öz olsun’ istiyorum (Serbest, 1983: 8).

Şair yeniliği/çağdaşlığı batıda arayanlara karşı çıkmış, bu düşünceye bağlı olarak “kendine dönüş” ve “özünü arayış” içinde olan şiirler kaleme almıştır. Sâmanoğlu şiirlerinde romantik-gerçekçi bir tavır takınmıştır. Şair, Türk tarihini/kültürünü, çok az da olsa dini duyguları, vatanın bütünlüğünü/gelişimini, ahlaki değerlerimizin üstünlüğünü, kimi zaman da milliyetçi duyguları şiirlerinde işlemiştir. Bunun yanısıra duygularını, gönlünden geçenleri ve özlediği ülkeyi yazmıştır. Aşk, tabiat, insan, çocuk, sevinç-hüzün iç içe işlenmiştir. “Arthur Rimbaud, şiirin yapısı için der ki: ‘Şiirlerde kelimeler yepyeni biçimlerle birleşir, bir fosfor ışığı içinde yıkanır’. Sâmanoğlu’nun hemen bütün şiirlerinde Rimbaud’un bu sözü gerçek ölçüsü içinde yankı bulur” (Gözler, 1981: 666). Şair; nasıl yazdığı, hangi düşüncelerle şiirini kaleme aldığı ile ilgili ise şunları söyler:

Bence şiir yazmanın belli bir şekli ve şartı yoktur. Hayatın içerisinden bir olay, bir görünüş, bir duyuş benim şiir havasına girmemi sağlayabilir. Havasına girdiğim her şeyin şiirini yazmam da mümkün olmayabilir. Üzerinde çalıştığım halde söyleyeceğimi istediğim gibi, söyleyemezsem böylelerini ya yırtar vazgeçer, veya başka bir zaman işlemek üzere ayırırım. Havasına girdiğim şiiri, yürürken, yemek yerken vapurda, dolmuşta her an düşünürüm. Bir arada kağıda geçiririm. Kelimelerle oynarım. Bazen o şiire çalışırken onu bırakıp bambaşka bir şiir daha yazıveririm. Şayet seversem yazdığımı, daha doğrusu beğenirsem el içine çıkarır, yayınlardım (Memiş, 1992: 4).

Kısacası Gültekin Sâmanoğlu hayata iyimser bir gözle bakar. Bize Anadolu'dan renkler ve kokular getirir. Hatıralarla bezenmiş duygu yüklü şiirleriyle biçim ve içerik yönünden şiirimizde sınırlı da olsa bir yansıması vardır. Şiirlerinin genel yapısı konusunda Suat Engüllü'nün tespitleri şöyledir:

Genellikle uyaklı ve ölçülü şiirler yazdığı gözden kaçmayan Gültekin Sâmanoğlu lirik bir şair. Şiirlerinde ele aldığı konular hayli değişik. Ama yine de sevdalı şiirlerin ağır bastığını belirtmek gerekir. Yalnız olur olmaz şiirler değil bunlar. Hepsinde ayrı bir güzellik, ayrı bir tat var (Engüllü, 1983: 12).

4.3.1. Şiirlerinin Yapı ve Şekil Bakımından İncelenmesi

Edebî eserin iki temel unsuru vardır. Biri muhtevası/özü; diğeri ise özün ifadesi yani sunuluş şeklidir. Sanatkâr, kafasındaki ve gönlündeki düşünce, his ve hayallerini ortaya koyarken/dışa aktarırken söz konusu iki unsuru bütünlük içinde ele almak durumundadır. Bu ele alış/sunuş biçimi ise yalnız dille mümkün olur. Edebiyat bir dil sanatı olduğuna göre bir edebiyat türü olan şiir de her şeyden önce bir dil sanatıdır. Edebî eser de; muhteva, yapı ve dil unsurlarının ferdi kullanışlara göre ayrışmasından elde edilen bir metindir. Bu yönüyle edebiyat türleri şekil, içerik ve ifade ediş tarzıyla müellefinin üslûbunu ortaya koyar/yansıtır. Şiir de bu üç unsurun en bariz görüldüğü, işlendiği ve şairin kendini bulduğu, tarzını en güzel biçimde yansıttığı türdür. Bir şiir, bir şiir kitabı tanıtılırken, irdelenirken şiirin çözümlenmesi adına bütün bu unsurlar içinde açıklanmak ve incelenmek durumundadır.

Şiirin ilk bakıştaki/duyuştaki güzelliğini, şekli/dış yapısı ortaya koyar. Şiirin iç ve dış unsurlarını ilişkilendirerek estetik bir bütüne/kompozisyona ulaştıran da yine

şekildir. Ancak herhangi bir edebî metni yalnızca bu yönü ile değerlendirmek, edebî kıymetini bu unsur içinde aramak doğru değildir. Edebiyat eseri, muhteva, yapı ve dil unsurlarının karşılıklı olarak şekillenip sentez edilmesi ile meydana gelir. Ne var ki, bu unsurların dengeli işleyişi/kurgusu konusunda her sanatkârın aynı hassasiyetleri taşıdığını söylemek güçtür. Bu farklılık, çeşitlilik ise üslûbu meydana getirmiştir. Biz bu başlık altında, Sâmanoğlu'nun şiirlerini yapısı bakımından inceleyerek anlatmaya çalıştık.

Sâmanoğlu biçim yönünden gerçekten titiz bir şairdir. Bu biçim sıradan, alelade olmayıp yeni kalıplarla bezenmiştir. Mısralarda ve kafiye çeşitlilik şairin en çok istediği şeylerdendir. Varolan örnekleri, aynı biçimleri/düzenleri kullanma taraftarı değildir. Şiirlerinde hece ölçüsünden vazgeçmeyen şair, kıtalarda mısra sayılarını dörtten beşe, altıya, yediye kadar çoğaltılarak bazen de bu mısralara iki kelimelik yeni mısralar ilave etmek suretiyle anlamı kuvvetlendirmeyi, söyleyişi etkin kılmayı amaçlamıştır. Ayrıca bu denemeleriyle de biteviyelikten uzaklaşmak ister. Kafiyeyle bağlıdır, yenilik arayışlarıyla mısralarını kurar. Çapraz ve sarma kafiyeleri sıklıkla kullanır.

Sâmanoğlu'nun şiirlerini okuduğumuzda belirli bir şekil mükemmelliğiyle karşı karşıya kaldığımızı söylemek güçtür. Ancak şiirleri şekil açısından incelendiğinde şairin farklı biçimlerle şiirini oluşturduğu görülür. Şairimiz dizelerini kurarken belli bir şekil bütünlüğüne bağlı kalmamış, aksine kullanıla gelen biçimlere yeni yapılar/kullanımlar ekleyerek şiirini oluşturmaya/kurmaya çalışmıştır. Bunun yanısıra şekil konusundaki titizliğinin zaman zaman muhtevayı oluşturmada şairi güç durumda bıraktığı göze çarpar. Şiirin yapı meselesi ve şekil konusunda Sâmanoğlu şunları söyler:

Şiirde, yeknesak bir görünüşte olmamak şartıyla, şekilden asla vazgeçmem. Hece veznini tercih ederim. Fakat alışılmış hece sayılarına, duraklara ve okuyucuyu yormamak için de klasik nazım şekillerine itibar etmem. Mısraların kümelenişi, kafiyelerin yerleri kesin kaidelere bağlı değildir. Bunlar, o şiirin yapısı içinde kendiliğinden yerli yerine oturur. Böylece zorlama mısra, zorlama kafiye ilâvesine gerek kalmaz. Şiirin fazla lâkırdıya tahammülü yoktur. Kelimeleri önce kalburdan, sonra elekten, sonra da ince elekten geçireceksiniz. Kafiyeeye önem verişimin tek sebebi, hem şiiriyeti, hem de iç ahengi sağlamak içindir. Sonra, kafiyeler insana öyle güzel çağrışımlar kazandırır ki, çekilen sancı mutlu bir tesadüfle sonuçlandığı takdirde, insana büyük haz verir (Aydın ve Baytar, 1992: 8).

Sâmanoğlu'na göre; şiirde iyi bir yapının oluşturulması için kullanılan kelime seçimi de çok önemlidir. Kelimenin bir değil, birkaç manası, tadı, rengi, sihiri ve çağrışımı olduğunu cümle içerisinde, mısra kuruluşunda yerli yerine oturtulması ve kullanılması gerektiğine inanır. Ona göre kelime şiirle yaşar. Şiir, sadece muhtevayla değil her yönüyle bir ele alınmak suretiyle bir bütün halinde ortaya koyulmalıdır.

Şair şekilde gösterdiği rahatlıktan/aşırı özgürlükten dolayı çoğu zaman eleştirilmiştir. Şekle dair değişik kullanımlar/denemeler peşinde koşması yönündeki eleştirilere; 'şiiri dörtlükler, beşlikler halinde anlamadığını ve böyle kaygıları taşımadığını' belirterek cevap verir.

Sâmanoğlu'nun ilk dönemde yazdığı şiirlerde modern şiirimizle birlikte divan şiiri ve halk şiirinden esinlendiğini görürüz. “Leylâ Gibi”, “Mektup” “Karar” gibi şiirler hem içerik hem de şekil olarak halk şiirine; “Gelen Var”, ”Ve Sonra” şiirleri de şekil olarak divan şiirine benzemektedir. Bu dönemde Yunus Emre, Mevlana, Fuzuli, Nedim, Yahya Kemal, Necip Fâzıl, Cahit Sıtkı ve Ahmet Muhip okuduğu, etkilendiği ve en beğendiği şairlerdir³⁸ *Hisar* dergisinin ilk dönemde de çıkan şiirlerindeki konu seçimlerinde de bu isimlerin etkileri iyiden iyiye hissedilir. Şiirlerinde en göze çarpan yenilik önceki kıtada yer alan son mısraın diğer kıtaların başına getirilmek suretiyle tekrarlanmasıdır. “Ve Sonra” şiiri bu dizilişin/şiir biçiminin güzel bir örneğidir.

4.3.1.1. Dış Yapı

Şiirde dış yapı, sözcükle başlayıp nazım şekline kadar uzanan, yapı ve dil unsurlarını içine alan bir bütündür. Kelime, kelime grupları, cümle, mısra, beyit, bend, ölçü ve kafiye bir araya gelerek şiirin dış yapısını oluştururlar. Dış yapı öncelikle göze hitap eder, ancak dış yapı unsurlarının işlevini sadece görsellikle kısıtlamak mümkün değildir. Şiirin görünen kısmındaki endişeler, duygular ve intibalar şekle yansıdığı gibi içeriğe de etki eder. Belli bir bütünlük ve uyum şiirin estetik değerini arttıracak, bu şekilde okur onda aradığını bulma imkânına kavuşacaktır.

Sâmanoğlu'nun şiirlerinde kelimeler yeni biçimlerle/kullanımlarla birleşerek verilmiştir. Özellikle kalıplaşmış dörtlüklerin yerine beşli, altılı, yedili mısralara şiirlerinde yer veren şair, böylece tek düzelikten kurtulmayı yeğlemiştir. Bazen mısraları anlamı kuvvetlendirmek amacıyla bir veya iki kelime ile bitirdiği de olmuştur. Kelimeleri ilk anlamı yanında çağrışımlarla da kullanmaya çalışmıştır. Alışlagelmiş

³⁸ Bir söyleşide, bu isimlerin dışında beğendiği şahsiyetler arasında Nabi, Bâkî, Şeyhülislâm Yahya, Şeyh Galip, Yesevî, Karacaoğlan, Âşık Veysel, Ahmet Haşim, Beş Hececiler, Arif Nihat ve Hisarcılar'ı da zikreder (Yardım, 2001: 2100).

şekiller deyim yerindeyse bazen kaybolur, yerine yeni buluşlar, ilginç mısra düzenlemeleri gelir. Sâmanoğlu şiirlerinde bazen resim sanatı gibi hayal gücünü zorlayan mısralara da rastlamak mümkündür. Bu konuda Sevinç Çokum'un tespitleri dikkate değerdir:

Alacakaranlık'tan bu yana Sâmanoğlu'nun duygu ve fikirde daha da derinleştiği görülüyor. Bu şiirler onun bize mahsus değerler içerisinde hayata bakışını aksettirirken, her çizgide, her renkte hayatın mânasını araştıran, arayan bir şairin ince dikkatlerini ortaya koyuyor. Öyle ki, Sâmanoğlu'na şiirin empresyonist ressamı diyebiliriz. Şair, dış dünyadaki renk, ışık unsurlarını ve eşyayı kendi hayal ve duygularıyla birleştirerek empresyonistlerin bir çırpıda yapılmış gibi görünen, fakat dikkat edilince titizlikle ortaya çıktığı anlaşılan tablolarını karşımıza getirir (Çokum, 1983).

“Bıraktığın yerde değiller işte/ O mor menekşeler, sarı civcivler/ Çitler kırık dökük, mavi sular yok” (s. 12) mısraları yukarıdaki tespitimizi doğrulayan dizelerdir. Sâmanoğlu'nun bir iki şiirinde resim sanatından etkilendiği, dış yapıyı resmin inceliğiyle tasarladığı görülür. “Topraktan Vazoya” şiiri Çokum'un ifadesiyle “Paul Cezanne'nin natüremortlarını, meşhur Mavi Vazo'sunu veya toprak saksılar içindeki çiçeklerini, lâlerini” hatırlatır. Şairin şekil bahsi ve şiirin dış yapısı ile ilgili Ali Çelebi'ye anlattıkları dikkate değerdir:

Şiir illâki belli sayıda mısralardan kurulmamalıdır.
Söylenecek söz kaçınıcı mısradaki bitmişse illâki o dörtlük olacaktır diye doldurma bir mısra ilaveyi eklemeyi uygun

bulmuyorum. Bu şekilden feragat ettiğimi göstermez. Şiirde mutlaka şekil gereklidir. O şekli şair kendisi tespit etmelidir (Çelebi, 1990: 20).

Muzaffer Uyguner, “Konya” şiirinin Feyzi Halıcı’nın çok kez denediği bir şiir biçimiyle yazıldığını belirtir. Bu biçim denemeleri, dördüncü mısraların tek bir kelimedenden oluşması ve diğer üç mısraın son mısralara, ‘bir yanardağ patlaması’ gibi dökülmesidir (Uyguner, 1970: 21). Özellikle *Alacakaranlık*’ta bu tarzda yazılmış başka şiirler de yer almaktadır. Bu da şairin 1947’den 1954’e uzanan bir dönemde bu biçim üzerinde durduğunu/yoğunlaştığını gösterir.

Sâmanoğlu’nun şiirleri, uzunluk-kısalık bakımından incelendiğinde orta uzunlukta ve daha çok da kısa metinlerin yoğun olduğu göze çarpar. Şairimiz uzun şiirleri neredeyse hiç tercih etmemiştir. “Kimler” 41, “Minareler” 38, “Göz Aydınlarla” 34, “O Kadın” 32, “Ve Sonra” 32, “Konya Ovasında Güz Akşamı” 30 dizeden kurulmuş en uzun şiirleridir. Bu şiirlerde dikkati çeken hususlar, tasvirin, tahkiyenin ön plana çıktığı sıfatların çoklukla kullanıldığı ve gözleme dayanan bir bakış açısıyla kaleme alınmış olmasıdır. Ayrıntılara önem verildiği için bu tür metinlerin şiirsel değeri düşmektedir. Diğer şiirlerin mısra sayısı ise otuzun altındadır. Sâmanoğlu, şiirlerini çoğunlukla on iki-yirmi yedi mısra arasında değişebilen bir uzunlukta kurgulamıştır. Bu da gösteriyor ki, şairimiz şiirlerini kısa metinler şeklinde oluşturmuştur. Birkaç şiiri ise çok daha kısadır. Kısa şiirler “Yirmi Yıldan Sonra”, “Korku”, “Sitem”, “Güzel Şeyler”, “Karar” 4 mısra, “Çocukluk”, “Gülün Neyine” 6 mısra, “Mavi Kız Böcekleri” 7 mısra, “Hakikat”, “Sitem” 8 mısradır. Bu şiirler anlamın yoğunlaştığı, tahkiyenin, tasvirin en aza indirildiği manzumelerdir. Kelime ve mısra tasarrufuyla çok şey söyleme, çarpıcı bir şekilde ifade etme kaygısı taşıyan bu şiirlerde şairimiz pek başarılı değildir. Ancak

yayımlanmayan şiirlerinden olan “Mavi Kız Böcekleri”nde bu kısa şiirin özellikleri az da olsa görülür/hissedilir: “Güneşe selam verir,/Buse alır sulardan;/Yolunda zaman erir./Aşk denen uykulardan/Kıskanır çiçekleri,/Sazdan saza dolaşan/Mavi kız böcekleri.”

Dış yapıda diğer bir nokta da metinlerin kendi içinde, mısraların kümelenmesinden oluşan nazım birimi veya bentlerdir. Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinin geneline baktığımızda yayımlanan 132 şiirinden 3'ü ikili, 4'ü üçlü, 44'ü dörtlü, 18'i beşli, 10'u altılı, 4'ü yedili, 2'si sekizli, 1'i de dokuzlu nazım birimi şeklinde kümelenmiştir. Geriye kalan 46 şiir ise farklı ve karma nazım birimiyle oluşturulmuştur. Yani bir şiirde farklı sayılarda ikilik, üçlük, dörtlük, beşlik gibi birimler bir arada bulunabilmektedir. Nazım birimindeki bu genel görünümde dikkati çeken en önemli husus, dörtlük nazım biriminin en çok tercih edilmesidir. Ayrıca karma metinlerde de hakim olan nazım birimi yine dörtlüktür. Sâmanoğlu'nun şiirlerinde her ne kadar hakim nazım birimi dörtlük olsa da, yaklaşık 46 şiirinin karma/serbest bir biçimde kurulması şairin şekil konusunda/mısra kuruluşunda fazlasıyla rahat davrandığının, kendini zorlamadığının delilidir.

Gültekin Sâmanoğlu'nun en fazla kullandığı nazım birimi dörtlüktür. Ancak dört mısradan oluşan şiirlerini kurarken fazlasıyla esnek davrandığı, mısralardaki hece sayılarının değiştiği, bazen uzun bazen kısa dizelere başvurduğu görülür. Böylece yeni şekil denemelerine girişen şair, hece ölçüsüne de yeni bir söyleyiş özelliği katmak istemiştir. Şair ayrıca nazım şekillerini oluştururken zaman zaman ölçü ve kafiye düzenine de bağlı kalmamıştır. “Delice Bir İstek”, “Mavi Türkü”, “İstanbul Aşkına”, “Yaz Sonrası”, “Güz Yaprakları”, “Gönül”, “Yoldaki Gurbet” koşma nazım biçimiyle ve kafiye düzeni ile yazılmış şiirlerdir.

“Kim Derdi Ki”, “Dertlenme” şiiirleri beyitler halinde kurulmuş; beyit sayısı ve kafiye düzeni bakımından gazeli andırmaktadır. Yine beyitlerle yazılan “Minareler” şiiirisi ise kafiye şeması olarak mesneviyi çağırıştırır. “Korku”, “Yirmi Yıldan Sonra”, “Sitem”, “Güzel Şeyler” ve aşağıya aldığımız “Karar” şiiirlerinin mısra düzeni ve kafiye şeması incelendiğinde rübâiye benzer bir biçimle yazıldığı görülür:

Müjdeli haberin ince ve güzel,
Elinle yazdığın bu kart ne güzel.
Rüyasız geçmeyen geceleriyle
İstanbul, aslında seninle güzel...

(*Hisar*, 1974: 7)

Gültekin Sâmanoğlu Divan ve Halk şiiiri nazım şekillerinden yararlandığı gibi şiiirinin yapısını oluştururken batıdan şiiirimize giren nazım şekillerini kullandığı ya da onlardan yararlandığı görülür. Ancak şair nazım şekilleri konusunda vasatın üstüne çıkamamıştır. “Baş Ağrısına Sone” şiiiri mısra sayısı ve mısra düzeni bakımından sone biçimiyle yazılmıştır. Ancak şair son üçlükte ‘sone’nin var olan kafiye düzenine bağlı kalmamıştır. Üçlüklerle kurduğu şiiirlerde ise ‘terzarima’dan yararlanan şair “Her Şeyde Sen Varsın” şiiirini bu şekilde yazmıştır. Bazı üçlüklerinde ise şair son kısımdaki tek dizeye yer vermediği gibi kafiye düzenine de uymamıştır. “Önce Ellerin” şiiiri ise mısra düzeni ve hece sayısı bakımından ‘rondel’i andırır.

Şimdiye dek sözü edilen nazım biçimleri dışında serbest biçimlerde de şiiir yazar. Serbest biçim denemelerini birkaç nazım biçimini bir araya getirmek suretiyle elde ettiği görülür. Şairimiz serbest biçimlerde dizelerin kümelenişi, uyak düzeni ve hece ölçüsü yönünden değişiklikler ve arayışlar içinde olmuştur. Sâmanoğlu’nun şiiirlerinin geneline bakıldığında en çok kullandığı şeklin serbest şekiller olduğu görülür. Şiiirlerin

belirli ve kesin kuralları olmamakla beraber çoğu ölçülü ve kafiyelidir. Sâmanoğlu, mısra sayılarını eşit bir şekilde düzenlediği gibi zaman zaman da esnek davranmış ve farklı dize yapılarıyla şiirlerini yazmıştır. Serbest yapıdaki şiirlerini iki başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar eşit düzenli serbest şekiller ve karma düzenli serbest şekillerdir.

Eşit düzenli serbest şekiller bentlerle yazılır. Şiirin sonuna dek ilk bentteki dize sayısı korunur. Bentlerdeki dize sayısına göre; üçlüler, dörtlüler, beşliler, altılılar, yedililer, sekizliler diye adlandırılır. Şiirin tamamında vezin aynıdır, uyak düzeni de şairin isteğine göredir. “Akşam Üstü Düşünceleri”, “Sarnıç”, “Ölümsüz” üçlü; “Delice Bir İstek”, “Fidancık”, “Toprak Dam Üstünde”, “Eski-Yeni”, “Baharla Uyanık”, “Üzüntülü Yolculuk”, “Göklerde”, “Bir Resimde Üçünüz”, “Yeniden”, “Güz Yaprakları”, “Leylâ Gibi”, “Karar” dörtlü; “Bir Gün”, “Topraktan Vazoya”, “Öğüt”, “Anadolu Türküsü”, “Gelen”, “Her Gece”, “Acı Nokta”, “Gece Yarı Düşünceleri”, “Baharla”, “Olmaz Dua”, “Hastalığı Üzerine II”, “Pupayelken” “Hatırladıkça” beşli; “Selâm”, “Çocuk”, “Konya Ovasında Güz Akşamı”, “Her İki Dünyada”, “Suadiye’de Yaz”, “Unutamadığım Şiir” altılı; Güz Çizgisi” ve “İsterdim” yedili; “O Kadın” sekizli; “Tükenmeyen” dokuzlu olmak üzere eşit düzenli serbest şekillerde yazılmış şiirlerdendir.

Karışık/karma düzenli serbest şekillere gelince, bunlar da bentlerle yazılır. Her bend değişik sayıda mısralardan meydana gelir. Şairimiz bu tarz şiirlerinde de hece ölçüsüne sadık kalmış, kafiye konusunda kendine göre yeni/değişik düzenlemeler yapmış, kurgular oluşturmaya çalışmıştır. “Uzun Vuran Gölge” (3+2+1+2+2+3+2) üç değişik birimle yazılmış güzel bir şiirdir. “Önsöz (4+1+4+1), “Gel Gör” (2+3+2+3), “Değişik Gözle” (4+3+3+5), “Duyabildiğinçe Gel” (2+4+2+4+2+4), “Sonra Saçların”

(5+1+5+1+5+1), “Pencere” (3+3+3+3+4), “Gümüş Yıl” (2+3+3+2+5), “Sonrası” (3+3+2+4+3+3), “Dumanını Yel Alır” (4+1+4+1+4+1), “Özleyiş” (3+3+4+2+3+3), “Anadolu Türküsü” (6+3+6+3+6+3), “Cennet Kokusu” (2+4+2+4+4+2) değişik birimlerle kurulmuş bu tarz şiirlere örnek gösterebilir.

4.3.1.2. Ölçü ve Kafiye

Ölçü ve kafiye şiir için önemli bir ahenk unsurudur. Her ne kadar ahenk iç yapı ile alakalı olsa da, söz konusu iki unsurun dış yapının belirginleşmesinde de etkisi vardır. Vezin ve kafiye, içinde barındırdıkları ses değerleri açısından “ritm ve ahenk”; anlam bakımından da “konu ve tema” ile ilgilidirler. Vezin, şiirdeki farklı şekillerde oluşturulan dizelerin aynı ölçü ile yazılmasından doğan bir kalıplar bütünüdür. Şiiri belirli bir düzene oturtan, iç düzeni sağlayan, dile ahengini veren vezindir. Kafiye ise, mısra sonlarında anlamları farklı, ses değerleri aynı olan seslerin oluşturduğu bir düzenektir. Şiirin dış yapısını düzenlemesi, ahenk oluşturması, okunduğunda hafızada kalmasına yardımcı olması açısından önemlidir.

Gültekin Sâmanoğlu’na göre şiir vezinsiz olmamalıdır. Ancak, sadece vezin olması şiirin ruhunu/özünü oluşturmaya elvermez. Şair, şekil konusuna önem verir, hece veznini bir şiiri dışında bütün şiirlerinde kullanmıştır. Onun bütün şiirlerini yer yer hatalar da olsa hece vezniyle kaleme aldığı görülür. Yenilik peşinde olan şairimiz iyiyi/güzeli bulma uğraşındadır. Bu yüzden mısraları kümelendirişi, kafiye yerlerinin belirli oluşu bakımından kesin kurallara bağlı değildir. Şair de bunların şiirin yapısı içinde kendiliğinden oluştuğunu, böylece zorlama mısra veyahut kafiye ilavesine gerek kalmadığını belirtir (İmzasız, 1981: 24). Ne var ki, bazı şiirlerinde bu düşüncesini gerçekleştirememiş, hatalara düşmüştür. Kafiye çok önem veren şairin, hem şiiriyeti hem de iç ahengi sağlamak için yaptığı çabalar eserlerinde görülür. Ona göre kafiyeler

insana öyle çağrışımlar yapar ki, çekilen sıkıntı bile mutlu bir tesadüfle sonuçlandığında kişiye büyük haz verir. Sâmanoğlu, okurlarının içinden geçenleri söylemek ister ve okuyucu da bunlar da benim kalbimden, kafamdan geçenler diyebilisin ve bu şiirleri başkalarına okutabilisin amacını gütmektedir. Onun için önemli olan çok yazmak değildir. Kendince beğendiği, tamamladığı şiirler birkaç tane de olsa bir yıl için yeterlidir. Ahmet Kabaklı, şairin kullandığı şiir ölçüsü için şunları söyler. “İlk bakışta göze çarpmayan, titiz bir sabrın verimi olan bu deneyişleri, hemen atıldığı zannedilen gelenekli şiir ölçüsünün daha birçok imkanları bulunduğunu (Tanpınar ve Dıranas gibi) sezmiş ve sezdirmiş olmalıdır (Kabaklı, 1991: 311).

Şairin hemen hemen bütün şiirlerinde heceye ve kafiyeyle bağlı olduğu görülür.

Vezin ve kafiye konusunda da şunları söyler:

Vezin olarak milli veznimiz hece veznini kullanıyorum.
Fakat duraklara riayet etmem. İllâ yedi heceli, sekiz heceli,
on dört heceli olmalı diye hissetmem. Çok şiirlerim on, on iki
hecelidir. Fakat mutlaka aynı hece kalıbıyla yazılmıştır. Fakat
mutlaka kafiye olacaktır. Kafiyeden vazgeçmem. Ama illâ
da bir üç, iki-dört mısralar kafiyelenecektir diye kendimi
zorlamam. Kafiye ses zenginliğini, musikinin verdiği gibi
şaire çok değişik çağrışımlar verir (Çelebi, 1990: 20).

Alacakaranlık şairi, heceye yeni bir ahenk/armoni kazandırmaya, aruz vezninin sesini bir nebze olsun hissettirerek genişletmeye çalışmıştır. “Şiirlerinde heceyi yeni bir ahenk ve adeta aruz vezni dolgunluğu ile kullanan Sâmanoğlu’nun, yenileştirdiği bu ‘hece’de yaptığı başarılı değişimler vardır” (Kabaklı, 1991: 311). Bunlar arasında bilinen hece sayılarının dışına çıkması, durak yerlerini belirsizleştirmesi, mısraları

kümelendirilmiştir ve kafiye dizilişinde yenilikler en önemlileridir. Şair böylece özü daha iyi yansıtarak manayı daha etkin kılmayı amaçlamıştır.

İlk dönem şairlerinden olan “Pupayelken” şiiri aruz vezniyle yazılmıştır. Aruzun (..--/..--/ ..--) Fe’ilâtün/ Fe’ilâtün/ Fe’ilâtün kalıbıyla yazdığı ve neredeyse aruz hatasının olmadığı şiirin son bendi şöyledir:

Gecenin göğsünü deldikçe köpükler,
 Deli kalbim buna bir yankıdır ancak,
 Üzülen sevgili bilmem kimi bekler,
 O duraklar bize bir eski oyuncak
 Gibidir hep suların türkülerinde.

(*Alacakaranlık*, s. 124)

Gültekin Sâmanoğlu ilk denemeleri olan “Ebediyet Yolcusu” (7’li), “Hakikat” (11’li), “Hücum Marşı” (12’li), “Gözlerim” (7’li), “Sen Gideli” (11’li), “Gönül” (11’li), “O Kadın” (14’lü) isimli şiirlerini hece vezninin klasik kalıplarıyla kaleme almıştır. Yani şair, ilk ürünlerinde hecenin klasik kalıplarına riayet etmiştir. Sâmanoğlu şiirlerinde en çok 11’li hece kalıbını kullanır. İncelenen 129 şiirinden 58’i bu ölçü birimiyledir. Diğer şiirlerinin 19 tanesi 10’lu, 17 tanesi 14’lü, 11 tanesi 8’li, 11 tanesi 12’li, 6 tanesi 9’lu, 5 tanesi 13’lü, 2 tanesi de 7’li hece kalıbıyla yazılmıştır. Bu şiirler içindeki “Gelen Var” ilk üç mısra 11’li, son mısralar 3’lü, “Konya” İlk üç mısra 11’li, son mısralar 5’li, “Tükenmeyen” ilk sekiz mısra 11’li, son mısralar 2’li, “Mektup”, “Aşk Üstüne Fantezi” ilk üç mısra 8’li, son mısralar 3’lü, “Yıllar Geçedursun” ilk üç mısra 9’lu, son mısralar 5’li, “Ve Sonra” ilk üç mısra 14’li, son mısralar 7’lü, olarak kurulmuştur. Bunun yanında yayımlanmayan 12 şiirinin 6’sı 11’li, 3’ü 7’li, 2’si 14’lü, 1’i de 12’li hece kalıbıyla yazılmıştır.

Şairin hece kuruluşlarında zaman zaman hatalara düştüğü göze çarpar. 11’li hece ölçüsüyle yazılan “Yüzyıl Dönümü” şiirinde şair belki de bilmeden ‘blok’ kelimesinden kaynaklanan bir hata ile ilk beşliğin son mısraını 10’lu mısra ile yazmıştır. “Selam” şiirinde de ise hece sayısına uydurmak amacıyla ‘saat’ kelimesi tek hece olarak kabul edilmiştir. “Kapı” şiirinde ise şair şiirin ilk ve son mısraını 9’lu, diğer mısraları 10’lu hece vezniyle yazmıştır. “Gölge” şiirinde de şair ‘Joconde’ kelimesinin söylenişinden/hecelenişinden dolayı hataya düşmüştür. Tamamı 11’li hece vezniyle yazılan şiirde bu kelimenin geçtiği “Joconde’nin elleri kadar aydınlık” mısraı 12 hecelidir. Bu da bazı şiirlerin üzerinde iyi çalışılmadığını, alalece yazıldığını göstermektedir. Şair yazdığı şiirlerde ise duraklara fazla önem göstermemiştir. Aynı şiir içindeki durak yerleri sıklıkla değişik şekilde düzenlenmiş ve şair durak yerlerine pek dikkat etmemiştir.

T. S. Eliot’ın, “Şiirde musıkînin tek tek satırlarda (mısralarda) değil, bütün şiirde yaratılması” düşüncesinin gerekliliğini savunur (Eliot, 1983: 145). Böylece bütün bir şiire yayılan kafiye, sesi de anlamı da belli aralıklarla ortak bir ses etrafında toplamak gibi çok önemli bir görevi üstlenmiş olur. Kafiye, esas itibarıyla, bir *ses tekrarı* olduğuna göre, yakın veya uzak aralıklarla aynı sese dönüş, şiirin ritmik dokusunu oluşturan en önemli faktörlerden biridir.

Gültekin Sâmanoğlu, elimizde mevcut olan şiirlerinin çoğunluğunda kafiyeyi sürekli olarak kullanmış, bazen de bu kullanımlar redifleri de içine almıştır. Şairimiz böylece iki unsurun şiire katacağı imkânlardan yararlanmak istemiştir. Kullanış biçiminde ise bazen belirli bir düzen içinde metnin bütün birimlerinde aynı şekilde kullandığı kafiyeyi, çoğunlukla da serbest olarak şiirin içine düzenli-düzensiz bir şekilde serpiştirmiştir. Mısra kümelenişleri klasik tutumdan ayrı olan şair kafiye

açısından da çeşitliliği öngörmektedir ya da sevmektedir. Şairin kafiye ve ses oyunlarındaki hüneri dikkat çekmektedir. Kafiyelerin oluşumu bir kilim deseninin simetriğini andırmaktadır. Kalıplaşmış, zorla oluşturulmuş, anlamı şekle feda eden kafiyeler yerine özenle oluşturulmuş/seçilmiş kafiyeler görebiliriz şiirlerinde. Kimi zaman da bunların dışında örneklerin olduğu, sıklıkla yanlışlıklara düştüğü mısralar da yok değildir. H. Fethi Gözler, onun şiirlerinde kullandığı kafiye için şunları söyler. “Kafiyeyle bağlı kalmakla beraber yozlaşmış bir kafiye düzeni peşinde değildir. Özel bir itina ile orijinalitesi bulunan bir kafiye düzenine önem verir, çarpaz ve sarma kafiyeler çokçadır (Gözler, 1981: 666).

Şairimiz mevcut şiirlerinden büyük bir çoğunluğunu düzenli ve düzensiz/karışık kafiyelerle kaleme almıştır. Bunun dışında birkaç şiirinde kafiye kullanmamıştır. Dörtlüklerden kurulan şiirlerinden “Şemsiye”, “Eski-Yeni”, “İstanbul Aşkına”, “Gelen Var”, “Konya”, “Ve Sonra”, “Mektup”, “Leylâ Gibi”, “Aşk Üstüne Fantezi”, “Karar” abab/cdcd/eded şeklinde düzenli bir kafiye örgüsüyle yazılmıştır. Yine “Mavi Türkü”, “Fidancık”, “Güz Yaprakları”, “Yoldaki Gurbet” abba/cddc/effe şeklinde düzenli kafiye örgüsüyle yazılmıştır. Bu yapıda oluşturulmuş şiirlerde çoğunlukla yarım, tam, zengin kafiye ve rediflerin karışık bir şekilde kullanıldığı anlaşılır.

Nedense unutmadık gitti ,	Şemsiye hiç kapanmadı ama
Unutulacak bütün şeyleri,	Çıkan yel bulutları dağıttı.
Bir tanıdık saçakta kuş öttü	Sanki yaz öğlesi kadar tenha
Hoyrat bir rüzgâr çıktı, serseri	Şimdilik o şemsiyenin altı.

(Alacakaranlık, s. 10)

Bulutların üzerindeyim şimdi ,	Takvimlerle alay edercesine
Yeryüzünün gürültüsünden uzak	Eski şiirlerin havasındayız.

Şu gördüğün temiz maviliğe **bak:** Tam iki dünyanın **ortasındayız**
Her haliyle bir zamanlar **benimdi** Korkulan kudreti sever**cesine...**

(Sâmanoğlu, 1952:15)

Yine düzenli kafiye örnek gösterilebilecek beyitler şeklinde yazılan “Minareler” tam, zengin kafiye ve redifli olup aa/bb/cc/dd biçiminde, “Dertlenme” tam kafiye, “Kim Derdi Ki” ve “Sevmek ve Sevilmek Üstüne” zengin kafiye olup, aa/xa/xa/xa/xa şeklinde kaleme alınmıştır. Üçlüklerle ve tam, zengin kafiyeyle yazılan “Akşamüstü Düşünceleri” abc/abc/dax/dax/efg/efg düzenindedir. Beş bentten oluşan, yarım, tam, zengin kafiyelerin ve rediflerin iç içe olduğu şiirlerden “Hastalığı Üzerine II”, abbaa/cddcc/effee, “Gelen” ababc/dedec/fgfgc şeklinde kafiyelenmiştir. Altılı bentlerle oluşturulan, yine kafiye ve rediflerin yer aldığı şiirlerden “Çocuk” abbacc/deedff/, “Her İki Dünyada aabxab/ccdxcd/eefxef şeklinde oluşturulmuş düzenli kafiye örnek şiirlerdir.

Kafiye türlerinin iç içe yer aldığı “O Kadın” şiiri abababab/cdcdcdcd/efefefef/ghghghgh şeklinde yazılmış düzenli olan sekizliklere örnek gösterebilir. Ayrıca karışık birimlerden oluşan şiirlerde de düzenli bir şekilde kafiyelenmiş örnekler de mevcuttur. Dört üçlük ve bir mısra ile yazılan “Her Şeyde Sen Varsın” tam ve zengin kafiye ile aba/bcb/cdc/ded/e biçiminde yazılmıştır.

Yine karma mısralardan kurulan “Uzun Vuran Gölge” abc/ab/d/ef/de, “Bilmece” abca/bd/bdce/de şeklinde tertip edilmiş şiirlerdir. Dağınık kafiye-redif örneği diyebileceğimiz “Göklerde” xaba/xaba/xaxa/xaxa/xaxa, “Sarıç” xab/cxa/cdb/xcd, “Ölümsüz” xxa/xab/xxa/xab “Baharla Uyanık” xaxa/xbxb/cdcd/xexe şeklinde kafiyelenmiştir:

Bahar mevsiminde bir sabahleyin Bahar mevsiminin akşam saati,

Hoyrat kararların en güzel çağı, En kanılmaz öpüşlerde duyulur
 Bu baştan çıkaran çapkın şey nedir, İnanışın, söz verişin san'atı;
 Kim uzattı bu istekli dudağı? Ve dudaklarının sunduğu yağmur.

(*Alacakaranlık*, s. 45-46)

Sâmanoğlu yer yer vezin ve kafiye bağlılığından dolayı garipsenecek, zorla tasarlanmış hayaller kurmakta, söyleyişler yapmaktadır. Bunun en bariz örneğini “Konya Ovasında Güz Akşamı” şiirinde görürüz. Şair ‘kara’ kafiyesine uymak amacıyla ruhunu ‘renkleri saran makara’ya benzetir. Yine ‘Tas’ kafiyesine uydurmak için söylediği “Gecenin saçında gözlerim makas” mısraı düşündürücüdür. Yine aynı şiirde kafiye uğruna şairin çeşitli yapmacıklara düştüğü görülür. Mehmet Kaplan’ın da dediği gibi “şekil ancak derin ve güzel bir muhtevayı ortaya çıkardığı zaman boyun eğilecek bir zarurettir.” Şairin sadece kafiye uğruna bu zorunluluğa katlanması onun eksik tarafını ortaya koyar. Kaplan Hoca şairin gerçek şahsiyetini bu tür yapmacık ifadelerde değil, günlük hayatıyla ilgili, samimi, mütevazı duygularını anlattığı sade, gösterişsiz mısralarda aramak gerektiğini belirtir (Kaplan, 1970: 11). Sâmanoğlu’nun şiirlerin çoğunluğunda kafiye kaygısını taşıdığını kısa mısralar kullanmasından çıkarabiliriz. Zira çoğu şiirlerde kısa mısralarla şairimiz metinde ritmi yakalamaya çalışmıştır.

4.3.1.3. Tekrarlar

Vezin ve kafiye genelde sistematik bir ritm meydana getirir. Yahya Kemal’in ‘âhenk veznin sustuğu yerden başlar’ deyişi, iyi bir şiir âhenginin oluşturulabilmesi için yalnızca veznin halihazırdaki imkânları yeterli değildir. Günümüz şiirinde/çağdaş şiirde ise daha şahsî, daha serbest bir ritmik yapıya değer verildiği görülür. Bu yaklaşımın esin kaynağı da her şiirin kendine özgü bir dil sisteminin bulunması gerektiği düşüncesinden ortaya çıkmıştır. Gültekin Sâmanoğlu’nun şiirlerinde söyleyişi etkin kılmak, kendine

özgü sesi vermek için yer yer tekrarlara başvurmuştur. Bazen de metinlerde bu tekrarlardan kaynaklanan ciddi hatalar, gariplikler de vardır. Bu tespit onun şiirlerinde güzel örnekler, kullanımlar yoktur anlamına gelmez. Şair söyleyişi etkin kılmak için kullandığı tekrar gruplarında başarılıdır. “Sâmanoğlu’nun şiirlerinde gereksiz tekrarlamalar yok. Bir takım sözcük oyunlarına kaçmıyor. Klasik hece şiiri içinde kendine özgü bir yapısı var. Yabancılaşmıyor konuya. Temel unsuru sevgiye yönelmiş imgelerinin. Bu da ozanın dünyası için oldukça önemli” (Karahana, 1983: 61).

İçte **sere serpe** duygu,

Gözde **pırl pırl** sevinç...”

(*Alacakaranlık*, s. 135)

Alacakaranlık’taki “Taneler yığılır **ince ince**” (s. 35), “Sen beyazlarla **pırl pırlsın**” (s. 39), “İçinizdeki **deli-dolu** rüzgârlardan/Ne kadar habersiz görünür **konukomşu**” (s. 65), “Boşa değil **deli-divane** oluşlarım” (s. 89), “**Gel gör** yağmurunla **paramparçayım; gel gör**” (s. 90), “Gözlerime baka baka bir gülsen” (s. 91), “**Allıpullu** hayallerin yerine/**Dön artık, dön artık** gerçeklerine” (s. 96), “Ve bütün beğenışlerim **delik-deşik**” (s. 102), dizelerinde şair şiiriyeti artırmak için zaman zaman tekrarlara başvurmuştur. “O Kadın” şiirinde de şair beğendiği, gördüğü kadını yüceltmek adına ‘sen’ sözcüğünü 15 dizenin başında tekrar etmiştir:

Sen gül bahçelerinde gülden ayrı çiçeğim,

Sen yazmadığım eser, başlamadığım roman...

Sen geçmiş mevsimlerden yaşanılmadık zaman,

(...)

Sen en mükemmel şiir, sen ömür felsefesi;

Sen kadınlığın süsü, güzelliğin nefesi;

(*Alacakaranlık*, s. 134)

“Önce Ellerin” şiirinde şair yaptığı tekrarlarla şiire ayrı bir hava katmak istemiştir:

“Önce **ellerin** girdi dünyama

Gel diyen, ok**şa diyen ellerin**;

Ser-sefil esir eden insanı

Öl diyen, ya**şa diyen ellerin**

(*Alacakaranlık*, s. 87)

“Anadolu Türküsü” her bendin sonunda tekrarlanan “Ağlatmış Anadolu’yu hain bir yasak,/Yasak da yasak, yasak da yasak, yasak” dizeleri pek şiiriyeti olmayan mısralardır. Şairin bunları metin boyunca tekrarlamaı hiç de şık olmamıştır. “Konya Ovasında Güz Akşamı” şiirinde aynı bent içinde tekrarlanan dizelerde ise şiirde mısra sayılarının fazlalığından kaynaklanan bir bölünme vardır. Şair de şiirdeki uzaklığı kırmak adına aynı dizeleri kullanmıştır. Şairin tekrarları en çok kullandığı şiiri “Kimler” adını taşır. Şiirde “kim” sözcüğü çeşitli eklerle 34 defa tekrar edilmiştir. Kısacası, şairin genel olarak tekrarlarda, şiirlerinin zayıflığından kaynaklan bir eksiklik ve durağanlık bulunmaktadır. Bu da bize Sâmanoğlu’nun tekrarlarının şekilden ve görüntüden öteye gidemediğini göstermektedir.

4.3.1.4. Dil

Şiir dili ortak dil içinde yer alan edebî ve sanatkârane bir dildir. Şairin dili başarılı kullanması ana dilini sevmesi, bütün detaylarını, inceliklerini bilmesi ve onu uyumlu bir şekilde işlemeı ile mümkün olur. Dilin zenginleşmesi ve şiirlerin dil açısından gelişimi şairin kendine özgü kullanımları ve tasarruflarıyla ilgilidir. Edebî

türleri özellikle de şiiri başarılı ve kalıcı kılan unsur da kullanılan sanatlı dildir. Bu yönüyle şair kendi dili içinde imgeler, çağrışımlar, edebî sanatlar kullanarak daha çok insan ruhuna hitap etmeyi, ona birtakım şeyleri anlatmayı değil de sezdirmeyi gaye edinir. Bu şekilde şiirine hayat vermeye çalışır.

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinin ve yazılarının ilk dikkati çeken özelliği herkesin kolayca anlayabileceği, canlı ve sade bir Türkçe ile kaleme alınmış olmalarıdır. Şairimizin kalbi Türkçe sevgisiyle yoğrulmuş, dilini milletiyle bütünleşme, tek yürek olma unsuru/aracı olarak görmüştür. Sâmanoğlu, her şeyden önce o yıllarda moda olan "Öztürkçe" kelime kullanımını sorgulamış, bu kavramın dili bütünüyle kapsamadığını görmüştür. Şiirlerini yazarken yaşayan, herkesin anlayabileceği bir dil kullandığını kendisi de ifade eder. Ondaki his dünyası tarihle birleşerek milliyetçi bir şiir telakkisine güzel Türkçemizle ile dönüşmüştür. Bu da biraz kendi dilini kullanmak, dilinin imkânlarını bilmek koşuluyla mümkün olmuştur.

Ona göre şiirin fazla söze, süslü ifadelerle tahammülü yoktur. Kelimelerin belli ölçülerde süzgeçten geçirilmesi gerektiğini, her kelimenin şiirde kullanılabileceğini ancak bunun yerli yerinde, ahenkli bir şekilde olması gerekliliğini vurgular. Şairin kullandığı kelimeler herkesin anlayabileceği, yaşayan Türkçemizdir. Kendisi de bilmece gibi şiir yazmaktan kaçındığını ifade eder. Söz oyunlarına, şaşırtmalara şiirinde yer vermediği gibi, bu tarz oyunları okuyucuyu yanıltma olarak algıladığını belirtir. Sâmanoğlu, 'gözlerimden çok gönül gözümün gördüklerini şiirleştirmek istemişimdir' düsturuyla şiirlerini kaleme almıştır. Zorlamasız, sade, konuşulan İstanbul Türkçesini kullanmaya özen göstermiştir. Şair, birtakım süslü ifadeler/sözler için dilin imkânlarını zorlamaya çalışmaz. Dili akıcı ve pürüzsüz olan Sâmanoğlu, güzel Türkçemizi en iyi şekilde kullanmaya çalışmış bunda da bir dereceye kadar başarılı olmuştur. Ailesine,

çocuklarına, alışkanlıklarına bağlı mütevazı ve duygulu, “her türlü güzelliğe teşne bir insanın” şiirini güzel bir şekilde söyler. Ona göre okuyucu ile en sıkı ilişkiyi dil kurar, şiir dil ile gelişir ve dil şiirin en önemli yansıtıcısıdır.

Sâmanoğlu'nun dil konusunda hece şairlerinin benimsedikleri dil anlayışını özümsemiş ve bu anlayışı sürdürmeye çalışmıştır. Bazen halk deyimlerinden, sözcüklerinden yararlandığı da görülmektedir. Noktalama işaretlerine ve imlâ kurallarına bağlı olan şair, bütün şiirlerinde bunların kullanımına dikkat etmiştir. Büyük ve küçük harf ayırımına da önem veren şair zorda kalmadıkça dil kurallarının dışına çıkmamıştır. Bazen hece sayısını eşitlemek adına yaptığı ünlü düşmeleri şiirlerinde görülen bir eksikliklerdir.

Alacakaranlık kitabında geçen “Dünkü **gazteyi** bugün de almışım” (s. 14), “**Avcunla** değil” (s. 42), “**Avcumun** içinde yanan hayallerin” (s. 69), “**Ele-avca** sığmaz ellerin” (s. 97) dizelerinde olduğu gibi ölçü kaygısından kaynaklanan ünlü düşmeleri vardır. Ayrıca traktör kelimesini “tıraktör” şeklinde halk söyleyişinden esinlenerek ünlü eklemesi yapılmıştır. “Avcumun içinde **yanan hayallerin**” (s. 69), “**Tuta, duya, göre,** bellemek en güzeli” (s. 18), “Hani ömür boyu **hayallediğim**” (s. 61), “Çocuksu gülüşü **yeter bularak**” (s. 91), “**On bu kadar** yıl geçmiş ne çıkar” (s. 105) mısralarında görüldüğü gibi garip kullanımlar ve söyleyişler vardır. Şairin “Kör kütük” yerine “Bu renkler, **kör-kötürüm** sarhoş etti beni” (s. 26) dizesi zorlama bir mısraı intibai uyandırmaktadır. “Şimdi artık **iyicene** anladım” (s. 95), “**At be** çocuk oyuncağı elinden (s. 96) dizelerinde olduğu gibi konuşma dilinden yansıyan kullanımlar da görülmektedir.

4.3.1.5. Üslûp

Şiirde üslûp, şairin duygu, düşünce ve hayallerini kendine has bir tarzda ifade etmesidir. Şairin hayata bakışının, dünya görüşünün ve yaşama biçiminin dile yansımaları üslûbu oluşturur. Bütün bu unsurlar bir araya getirildiğinde şairin sanatçı kimliği büyük ölçüde ortaya çıkmış olur.

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiir üslûbunda en dikkati çeken temel özellikler yalınlık, tabîlik ve samimîliktir. Çoğu şiirin bu hususlar temel alınarak söylenmiş olduğu görülmektedir. Birkaç şiirinde imaj ve sembollere başvuran şair, bütün metinler dikkate alındığında, bu tür kullanımların/ifadelerin geri planda kaldığı, şairin kimliğini bütünüyle temsil etmediği görülür. Sâmanoğlu, şiirinin geneline bakıldığında açık, sade, doğal ve içli bir şiir üslûbuyla karşımıza çıkar. Edebiyat dünyasında da bu yönüyle bilinir. Mehmet Kaplan şairin üslûbu hakkında şunları söyler:

“Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirleri çıplak ve sade söyleyişi ile 1940-1950 yılları havasını taşıyor. Orhan Veli'den çok Cahit Sıtkı'ya yakın. Gültekin Sâmanoğlu da Cahit Sıtkı gibi vezne ve kafiye önem veriyor. Yalnız mısralarının iç yapısı ve cümlesi onunkiler kadar kıvrak değil. Cahit Sıtkı, bilhassa son devrinde halkın yalın söyleyişini, hattâ onun basma-kalıp ifadelerini örnek tutuyordu. Bu suretle o, eskilerin “sehl-i mümteni” dediği bir söyleyiş güzelliğine ulaşmıştı. Gültekin de düz, çıplak ifadeyi seviyor, fakat halkın ifade tarzını örnek almıyor. Bazı şiirlerinde kafiye yüzünden yapmacığa kaçıyor ve garip hayaller yaratıyor (Kaplan, 1970: 10).

Gültekin Sâmanoğlu'nun üslûbunun temel özellikleri kullanmış olduğu kelime kadrosu ile alakalıdır. Şiirlerinde kullandığı kelimeler büyük ölçüde yaşayan, konuşulan Türkçeden ve halk dilinden alınmış ve bu kaynağın sunduğu imkânlardan fazlasıyla beslenmiştir. Onun konuşma dili ile olan ilişkisi, yalnızca kelimelerle sınırlı olmayıp, yer yer halkın kullandığı deyimlerden, ibarelerden, söyleyiş tarzından da faydalanma yoluna gitmiştir. Bütün bu kullanımları, hususları kendi içinde birleştirerek/yoğurarak ferdi ve orijinal bir üslûba ulaşmaya çalışmıştır. Okuyucu tarafından garipsenmeyen bir tabiiğe, anlamı karışık ve muğlak olmayan bir sadeliğe sahiptir. Bir başka deyişle Sâmanoğlu, üslûbunu oluştururken kullanılan dilin dışına çıkıp onu zorlamaya çalışmaz, sapmalara girmez. Yaşadıklarını, duyduklarını, hissettiklerini, gördüklerini, hayallerini anlatır. O, şairanelikten, süsten ve gösterişten daima uzak olmak istemiştir. İster tabiatı, ister kendini, isterse başka insanları anlatsın yapmacıklığa sapmamıştır.

Gültekin Sâmanoğlu yukarıda ifade ettiğimiz gibi genel üslûbunun dışında zaman zaman farklı üslûp denemelerine girişmiştir. Kimi şiirlerin içeriğinde somut durumlardan soyut ifadelere geçtiği, farklı imaj ve sembol arayışlarına giriştiği görülür. Sade ve çok kullanılan kelimelerle yeni imajlar çizmeye çalışır. *Alacakaranlık* kitabındaki “Baş Ağrısına Sone”, “Sarnıç”, “Ölümsüz Şey”, “Delice Bir İstek”, “Daha Ne Oldu Ki”, “Gölge”, “Yeniden” gibi şiirlerin bazı bölümlerinde bu üslûp karşımıza çıkmaktadır.

Öperdi susuzluğumu, serince:

İçi dualı, bakır çeşme tası,

Ova sarnıcında, dağ pınarında.

(*Alacakaranlık*, s. 19)

Düş müydü, gerçek miydi bilmem,

Gözlerinle okşadın beni;
 Ellerin baktı gülen, küsen,
 Ele-avca sığmaz ellerin...

(*Alacakaranlık*, s. 97)

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde görülen üslûp özelliklerinden biri de lirizmdir. Kendi duygularını merkez alan ve bu noktada yoğunlaşan şiirlerinde bu üslûbun kullanıldığı görülür. Şairimiz sevinçlerini, üzüntülerini, ümitsizliklerini, heyecanlarını kırılganlıklarını, hayallerini ve mutsuzluklarını bu tür şiirlerinde dillendirmiştir. Kendi adına konuşan, çöşku ve hüznün iç içe olduğu şiirlerdir. Şair bu şiirlerinde dış dünyadan ziyade insan ruhuna seslenir. Herkesin yaşayabileceği hayat kesitleri ve tecrübeleri vardır. İnsanımızın hayallerini, aşklarını, duygularını, kırılışlarını, umutlarını kısacası tepkilerini içine alan bir şiir üslûbudur. “Toprak Dam Üstünde”, “Gece Yarısı Düşünceleri” şiirleri de liriktir:

Yalnızlık ayrılmasın yanımdan,	Hâtıraların koyu gölgesinde
Dolu kağnılar geçsin bu gece.	Kayboldum işte bu gece yarısı,
Başımı döndürsün tekerleri	Ey sessiz sessiz uyuyan kadını;
Avunmak istiyorum sadece.	Seni aradım yıllar ötesinde
(<i>Alacakaranlık</i> , s. 35)	Bakışlarımda başıboş bir çılgılık...

(*Alacakaranlık*, s. 70)

Sâmanoğlu duru, gelenekçi ve lirik üslûbuyla Orhan Seyfi, Ahmet Kutsi, Cahit Sıtkı, Ziya Osman, Cahit Külebi ve Necatigil'in şiir çizgisinden izler taşır. Bunun yanı sıra Kemâlettin Kâmi Kamu, Faruk Nâfiz, Necip Fazıl gibi önemli şairlerden de etkilendiği söylenebilir. Çoğu zaman bu isimlerini şiirleri etrafında şekillenen bir şiir üslûbu bileşkesini/birleşimini yansıtan, teşkil eden şiirleri vardır.

İddiasız, derinliklerde ve enginliklerde kendine yer bulmaya çalışan, yurt/vatan sevgisiyle coşkulu bir yürek onunkisi. Allaha yakarış ve yalvarışlar içinde, tebessümlü bir yüzle dualar, şükürler, büyüklere duyulan saygıyı pekiştiren cümleler, her varlığı güzelliği anlatan mısralar ve gülümser yüzleri anlatan dörtlükleri onun şiirinin temelini oluşturmaktadır.

Ayrıca gerek *Alacakaranlık* gerekse *Uzun Vuran Gölge* kitaplarında yer alan şiirlerde sembol ve teşbihlerde folklorik tesirlere ve halka yakın ifadelere çokça rastlanmaktadır. Günahı sevabı tartmak, nur topu, doğum sancısı, nakış, iplik, kaneviçe, mor menekşeler, sihirli anahtar, korukla sabır, mum yakmak, heybe, körebe, tesbih çekme, türkülerle avunma vb. örnekler bunlardan birkaçıdır. Feyzi Halıcı ise onun şiiri üslûbu hakkında şunları söyler:

Gültekin Sâmanoğlu, şiirlerinin çoğunda, gerçekte hayâl ve hâtıraların karıştığı, fakat şâirin şahsî yaşayışına dayanan bir dünyayı aks ettirir. Bu dünyada, belki, göz idrâkinden gelen süreklilik ve insicamlılık yoktur. Bir duygu, çabucak bir hayâle kalb olur. Sonra, yeni ir duygu veya hâtıra ile, başka bir âlem. doğar. Aralarında bağlantı kurulması güç olan kesintili ifâdelerin arkalarında gizli olan dünya veya düşünceyi keşf etmek, bazen, güçtür. Şâir, adetâ, bir şey söyledikten sonra susan, içindeki düşüncelere daldıktan sonra konuşan, fakat bu sükût esnasında aklından geçenleri söylemek istemeyen bir insanı hatırlatır (Halıcı, 1977: 70).

4.3.1.6. Şiirindeki Değişimler

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde göze çarpan hususiyetlerden biri de şiirlerinde görülen değişikliklerdir. Şairimiz zamanla şiirlerinde yer yer farklı düzenlemeler yapmış, özellikle dergilerde yayımlanan şiirlerini kitaplarına alırken değiştirmiş, yeniden yazma yoluna gitmiştir.

Alacakaranlık kitabında yer alan “Olmaz Dua” şiirinin ilk beşliğindeki dördüncü mısra “Bir eski rüzgârla dağılmışım” (s. 103), dergide “En tatlı ümitlerle dalmışız” şeklindedir. “Akşam Üstü Düşünceleri” şiirinin son üçlüğün son iki mısraı kitapta “O geceler boyu daralan geçit/ Büyük bir resimle genişleyecek” (s. 63) şeklinde; dergide ise “Hayalle karışık büyük bir resim/Tekmil üzüntüyü alıp gidecek ...” biçimindedir. “Unutamadığım” şiirinin ikinci mısraı kitapta “Uysal bir isteğin müjdesiydi” (s. 79), dergide ise “Tatlı bir ümidin müjdesiydi” şeklindedir. Aynı şiirin on birinci mısraı kitapta “Beni gelecek yıllara uzat” (s. 79) dergide ise “Yine sen gelecek yıllardan bahset” şeklindedir.

Yine aynı kitapta yer alan “Çocuk”, “Gelen Var”, “Fidancık”, “Yıllar Geçedursun” değişimlerin görüldüğü şiirler arasındadır.

4.3.2. Şiirlerinin Muhteva Bakımından İncelenmesi

Gültekin Sâmanoğlu'nun kaleme aldığı yaklaşık 144 şiiri, muhteva açısından bir bütün olarak değerlendirildiğinde, belli konu ve temalar ekseninde yoğunlaştığı görülür. Bu yoğunlaşma şairin mizacı, karakteri, dünya görüşü ve kültürü ile doğrudan doğruya alâkalıdır. Zira sanatın çok genel bir ifadeyle, “sanatkârın dış dünyaya duyduğu müspet veya menfî tepkilerin toplamı” olduğunu söyleyebiliriz. Sanatkâr (şair), ya doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak (sembolik ifadelerle), çevresindeki olay, mekan, insan ve durumlardan edindiği intibaları, kendi ruhunda oluşan tepkilerle birleştirerek eserlerinde verir. Şair duygularını, hayallerini, sevinçlerini, kırılganlıklarını sanatın ve dilin

elverdiği ölçüde anlatmaya çalışan bir söz ustasıdır. Gültekin Sâmanoğlu şiirlerine bakıldığında öz bakımından iki kümede yoğunlaştığı görülür. Bunlar “kendi ben’ini merkez alan temalar etrafında yazılmış şiirler” ve “sosyal temalı şiirler”dir. Bu iki temel muhteva şairin şiirlerini anlamamız açısından önemlidir. Sâmanoğlu’nun “ben merkezli şiirler”inde daha çok kendi duyularını, iç çekişlerini, sevinçlerini kısacası ferdi psikolojisini yansıttığı görülür. Bu tür şiirlerinde merkezde şairin kendisi yer alır. İkinci gruptaki “sosyal merkezli şiirler”de ise; kendi “ben”inin dışında kalan tabiat, insan, olay, hayat ilgili durumları anlatmıştır. Ancak bu şiirleri de kendi duygularından, tasavvurlarından hareket ederek kaleme almıştır.

Son yıllarda şiirde yer alan temaların fazlaca değişikliğe uğradığını belirten Sâmanoğlu, ruh ve madde ilişkisi ile, manevi ve millî duyguların şiirleştirilmesinin zorluğundan yakınır. Burada önemli olan söylenmemiş olanı söylemek, güzelliğin içinde gereksiz tekrarlara düşmemektir. Muhteva ve tema konusunda okuyucunun beğendiği tarza iltifat etmediğini, okurun beşeri ve basit zaaflarına hitap etme yolunu seçerek onu yanılgıya düşürmekten kaçındığını söyler. Mehmet Kaplan, Sâmanoğlu’nun şiirlerinin muhtevası konusunda şunları söyler:

Şairin ele aldığı konuları, ehemmiyet sırasına göre aşk, tabiat ve memleket şiirleri olmak üzere üç kısma ayırmak mümkündür. Çocuk sevgisine ait şiirler de dikkati çekiyor. Gültekin Sâmanoğlu, bazı şiirlerinde çok ölçülü bir şekilde dinî duygulara yer vermekle beraber dinî, felsefi ve içtimai bir endişe duymuyor. Günlük hayatın sıkıntıları, neşeleri, köklü aile duygusu, tabiata şöyle bir bakış bu şiirlerin muhtevasını teşkil ediyor” (Kaplan, 1970: 10-11).

Gültekin Sâmanoğlu şiirlerinde hem romantik hem de gerçekçidir. Bu iki husus şiirlerinde iç içedir. Aşk, aile, memleket sevgisi gibi duygularını romantik-realist çizgiler ışığında ifade eder. Şiirlerinde belirsizlikler, umutsuzluklar, acılar yanında mutluluk, aile saadeti, insan sevgisi gibi birbirine zıt duyguları belirgin bir derinlik içerisinde işlenmiştir. Şiirlerinde birtakım kalıplaşmış ifadelere, cümlelere ve kullanımlarına bağlı kalmaz. Yenilik peşindedir ama bu yenilik şaşırtan, gariptenen bir şey değildir. Şair daha çok içe dönük anlatımı ile gerçek şiir dilini/havasını bulma çabasıdadır.

Evin, ailenin, annenin, çocuğun günlük hayattaki çepeçevre mutluluklarını, cemiyetin ve insanların sevinçlerini, hüznlerini, özlemlerini ve arzularını şiirlerinde işler. Şair, şiirlerinin muhtevası ve şekli için kendisiyle yapılan bir söyleşide şunları belirtir:

Muhteva ve tema meselesi de önemlidir. Okuyucunun basit ve beşerî zaaflarına hitap ederek, onu avlayıcı tarza tenezzül etmemek gerekir. Aksine, ona moral vermek, onun zevk seviyesini yükseltmek lâzım. Şiir politikanın boyunduruğuna girmemelidir. Hele sapık, yıkıcı ideoloji çığırtkanlığı yapıcı, insanımızı karamsarlığa sevkedici, kutsal inançlarını zayıflatıcı nitelikte olmamalıdır. Şiirin kaynağında mistik duygu da olmalıdır. En önemli niteliklerden biri de şekildir. “Şiir güzelliğın nefes alışıdır” demiştik. Hiçbir güzellik de şekilsiz olmayacağına göre, şekilsiz şiir de gerçek anlamda öz şiir sayılmaz (Memiş, 1992: 5).

Şiirlerinde aile saadetini/yaşamını, duygularını, gözlemlerini kendi düşünce süzgecinden geçirerek anlatmaya çalışmış, çevresinde olup bitenlerden kendini

soyutlamamıştır. Çevresi ve aile hayatı şiirlerinde ele aldığı konular arasındadır. Mehmet Çınarlı, bütün gerçek sanatkârlar gibi “ince ruhlu, hassas yaratılışı” olanlara has mevzuların (gurbet, tabiat, aşkte aile) onun şiirine de konuk olduğunu belirtir. Ayhan İnal ise Sâmanoğlu’nun şiirlerinin teması konusunda şunları söyler:

Gültekin Sâmanoğlu, bir isyan ve kargaşa şairi değildir. Onda en belirgin tema bence, iyimserlik ve derin fakat ılıman bir tutkudur. Olaylara bakışı kendisine özgü bir açıdandır ve bu bakış, yine hiç kimseyi anımsatmayan ifadesi ile tamamlanarak, sanatçının orjinalitesini ve kişiliğini meydana getirmektedir (İnal, 1970).

4.3.2.1.Yaşama Sevinci

Gültekin Sâmanoğlu, hayatı, yaşamayı, dünyanın güzelliklerini seven bir insandır. Bu mizac özelliklerinin çeşitli yansımaları şiirde yaşama sevinci olarak karşımıza çıkar. Şair günlük hayatı, doyumsuz insan sevgisi, karşılıklı iyilik ve yardımlaşma gayreti içinde bir ortak mutluluk halinde görmek ve yaşamak ister. Ona göre insanoğlu huzur içinde olmalı, kimsenin bir borcu, derdi/tasası kalmamalıdır. Kimse birbirine kötülük etmemeli, zarar vermemelidir. Sevgi temasının etrafında şekillenen şiirlerinde de yeri geldiğinde böylesi duygularını okuyanı memnun edecek güzellikte dillendirir. Ancak zaman zaman yaşlılık duygusu, toplumun ve insanın yozlaşan yönleri onu karamsarlığa düşürdüğü de olmuştur. Şiirlerinde hüznün yanında yaşama sevinci, hayata karşı bağlılık da vardır. Şairimiz bütün olumsuzluklara rağmen karamsar ruh halinden sıyrılmayı bilmiştir. İnci Enginün de onun şiirlerinin bu yönüne işaret eder. “Yaşantının dağınık duygularla idrakine dayanan şiirlerinde, saadeti ve güzelliği arayış vardır. Hatıraların, esrarlı müphem duyguların

anlatıldığı bu şiirlerde dışın ortadan kaldırılmasıyla mutluluk bulunur” (Enginün, 2003: 102). Yaşamın, güzelliklerin hayata iyimser bakmanın önemine değinir. “Delice Bir İstek” şiiri de yaşama sevincinin olduğu bir şiirdir:

Hani ya o sıcak günler biterken
Akşamın yaklaştığı saat var ya;
O sütlüman havaları severim
Borçsuz insanlara benzer bir bilsen.

Gerçek aşkı duyabilen kadınlar
Yayılır, bulut gibi dört bir yanıma;
Nasıl da tanırdı kirpik uçlarım
İçlerinden bir tanesi sen olsan.

(*Alacakaranlık*, s. 23)

Sevinç Çokum, Sâmanoğlu'nun şiirlerini “gönül gözü”yle okumak gerektiğini belirtir. Şiirlerini okuyan insan bir yerde durup uzak hayallere dalar, sarsılır, ürperir en önemlisi susar. Hayata bakışı farklılaşır bu tür şiirlerini okuyunca. Zira onda gönül gözünden yansıyanlar iyimser bir şekilde şiirine girmiş, gönlünden geçenleri şiirleştirmiştir. Çokum, söz konusu şiirlerin boylu boyunca bir yaşanmışlık taşıdığını, hayatın her anının şiire yansıdığını söyler (Çokum, 2003: 11). Yaşam, Sâmanoğlu'nun şiirinde bütün varlık ve nesnelere yer alır. Evler; pencereler, anne, çocuklar, gülüşler, haykırışlar yaşama sevinci içinde şiirlerine girmiştir. Bu durumu Feyzi Halıcı şöyle açıklar:

Duyarlılığını belirli bir dengede tutan Sâmanoğlu, ölçülü şiirde yepyeni şekil arayışlarında bulunur. Özellikle evin,

ailenin, annenin, çocuğun günlük hayatta çepeçevre mutluluklarını, şiirlerine nakış nakış işler. (...) Sınırsız bir sevgiyi, sevecenliği dile getiren bu şiirleri hafif bir sesle okuyabilir, huzuru ve mutluluğu yaşama sevinci olarak duyabilirsiniz (Halıcı, 1991: 81).

Sâmanoğlu, yalnızca kendi iç dünyasının coşkusunu mısralarına yansıtmakla kalmayıp, içinde yaşadığı toplumun ve insanların da sevinçlerini, özlemlerini, isteklerini, kaygılarını da dışa vurmaya çalışır. Yaşama sevinci ile hayata karşı her gün biraz daha duyarlı olur ve gördüklerini/düşündüklerini mısralara döker. Sâmanoğlu'nun şiirleri yaşamın bir nevi yorumu gibidir. Güzel bir bakış, seçilmiş renkler, yaraşan/yakışan insana özgü ne varsa onun şiirlerinde görülür. Görünen bütün bu olgular şiirinde birbirine uyumlu ve coşkulu ibrişimlerle ifade edilir (Çokum, 2003: 11).

Gültekin Sâmanoğlu arasına da olsa dünyanın hali, insanların yapıp etmeleri, kaderi üzerinde de düşünür. İnsana, eşyaya, çevreye ve oluşlara şefkatle bakmaya çalışır. Öfkesiz ama derince şikayetler, serzenişler/sitemler samimi bir eda ile iyimserlikle kötümserlik arasındaki dengeyi içli bir teslimiyetle şiirleştirmeye çalışır. Heyecanı var ama artık yorgun bir vücudun, hassas bir kalbin ve tebessüm eden bakışların etkisinde kalıyor ve iddiası yok. Duygular derin, düşünceler ise olgun bir insanın ruhunu yansıtmaktadır. "Hastalığı Üzerine" şiirinde karamsarlıklar içinde yaşama sevincini tebessüm içinde dile getirir:

Böcekler, kuşlar ötüşür,
Yaprak kımıldar, dışarda;
Gözüne cennet görünür...

Sanki geniş huzur var da
 Herkes, her şey ona küsmüş.
 Sağır ve kör odalarda
 Neşeden yana öksüzmüş...

(*Alacakaranlık*, s. 113)

4.3.2.2. *Sevgi*

Gültekin Sâmanoğlu'nun sevgi anlayışı karşı cinse duyulan sevginin/aşkın dışında çocuklara, insanlara, doğaya, memleketine beslediği sevgiyi de içine alır. Şiirlerinde sevgi temasını eşyaya, insana ve çevreye aksedişiyle ele almıştır. Şairin eşyaya, insana ve durumlara bakışı sıradan değil, derin ve manalıdır. Bir anlamda sevgi kavramını, önce kendi dünyası içinde şekillendirmiş, ardından da farklı yaklaşımlarla şiirlerinde işlemeye/anlatmaya çalışmıştır. Sâmanoğlu'nun kalbi her şeyden önce sınırsız bir insan sevgisiyle doludur. Hoşgörü, yardım etme, acıma ve başkasını düşünme sevgisinin birer yansımalarıdır. Şiirlerinde işlediği temalara baktığımızda çoğu temanın sevgi temi etrafında şekillendiği görülür. Sevgiyi çok yönlü bir duygu olarak işlemiştir. Sevilen şey insandır, memleketir, küçük bir çocuktur ya da hep yanı başımızda duran tabiattır. Şairin hoşgörüsü, hadiselere bakışındaki iyimserlik onun sevgisinin sınırlarının olmadığını gösterir. Sevgi onda her şeye temel teşkil eder. Anadolu'nun ve Anadolu insanının hasretini, vuslatını ve sevgisini gönlünde taşır. Sevincin, sevginin yanında Anadolu insanının acısı, çaresizliği, yalnızlığı, kaygıları da Sâmanoğlu'nun önündedir. Şair bütün duyguları kendi ruhuyla birleştirmiş, samimi ve sıcak bir havada anlatmıştır. "Sarnıç" duygu yüklü bir sevgi şiiridir:

Öperdi susuzluğumu, serince:

İçi dualı, bakır çeşme taşı,

Ova sarnıcında dağ pınarında.

Öğrenmişliğimin sırrını saklar

Okumalardan, yazmalardan önce:

Beş numara şişeli gaz lâmbası.

Çocuksu, nasırlı, yalın ayaklar

Güneş sığağını almış, büyümüş

Orta Anadolu ovalarında.

Tezek karmış, kerpiç dökmüş ellerim

Bir gerçeğe gelir gelir, duraklar,

Nedense bozular özlediğim düş...

(*Alacakaranlık*, s. 19-20)

Hayata karşı iyimser olan şair kaderine razı, acısıyla tatlısıyla, yanlışıyla hayatı kabullenen bir insandır. Keşmekeşliğin, kırıklığın, kargaşanın içinde kendince mutlu bir dünya kurmayı başarmıştır. “Bir Resimde Üçünüz” şiirinde mutlu bir aile tablosu çizilmiştir. Şiirde dünyadan habersiz bir bebek, meraklı bir kız ve onların yanbaşındaki gururlu anne mesut bir hatıra izlenimiyle anlatılmıştır:

Birisi dünyadan habersiz, hırçın;

Ötekinde, korku yahut da merak,

Ortada sen varsın haklı, gururlu,

Üçünüz de evin önündesiniz.

Rüzgârla mı bilmem dağılmış saçın,
 Oğlumun gülüşü su kadar berrak,
 Kızımın gözleri yine duygulu;
 Bembeyaz çiçekler içindesiniz...

(*Alacakaranlık*, s. 81)

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde öne çıkan bir nokta da çiçeklere olan düşkünlüğü, çiçek sevgisidir. Çiçeğe kendi istekleri doğrultusunda bazı özellikler veren şair, sanki onunla konuşuyormuş gibi davranır. Çiçeği tanımaya, kokusunu, nefesini duymaya/anlamaya çalışır:

Hep, yokluğunla çoğalırdın çiçek!

Ama o dağın ardı, ah o dağın...

Yaktım sigarımı, bitti bitecek:

Dünyanın son günü değil ya canım

Hele bir yol otur, durduğun yerde.

Kokun var, beni mi çağırdın çiçek?

Gözlerimle duyar oldum sesini.

Elermez, güç yetmez nemize gerek:

Özlemin gelin olup gitmesini

Bekleyiş ve sonra kırmızı perde...

Benden başka kimleri kırdın çiçek,

Utancından çatlamadı mı saksın?

Kutularda tespih çeker kaç istek,

Çevren kalabalık ve vazodasın;

Yokluğun var ama, çoğalman nerde?...

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 19-20)

Sâmanoğlu, “Çocuk” şiirinde de yeni doğan kızının heyecanı ile kaleme aldığı bir şiirdir. Saf ve temiz bir sevginin samimi bir ifadesi olmakla birlikte insanın küçük bir hayat öyküsünü de beraberinde vermektedir. Bir bebeğin doğumu ve gelişimini sevgi ve heyecanla anlatır. Sevginin, ürkekliğin, acemi bir baba tavrının olduğu şiirin ilk bölümü şu şekildedir:

Sen rüyaların en güzelini,
En tatlısını gören çocuğum:
Hangi dünyadasın bilmiyorum,
Kaybetmişcesine her şeyini
Gözlerin havada ne arıyor,
Yumuk ellerin kimi çağırıyor...

(*Alacakaranlık*, s. 59)

4.3.2.3. Aşk

Gültekin Sâmanoğlu, aşkı ete kemiğe bürünmüş olarak (somut) değil, daha çok manevi ve ruhi tarafı ile ele almıştır. Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerindeki aşk saf ve temizdir. Adeta idealleştirilmiş bir aşktır. Aşkın insan sevgisiyle bütünleşen, kesişen tarafı da vardır. Sâmanoğlu'nun şiirlerindeki kadın hayran olunan, hayal edilen, unutulmayan bir sevgilidir. Mutluluğun, aşkın, hüznün, coşkunun, hayal kırıklığının, acının oluşumunda hep bir kadın vardır. Ancak ondaki kadın sıradan değil sevgiyle yüceltilen ve değer verilen bir varlıktır.

Sâmanoğlu'nun şiirlerindeki sevgili hayatın içindedir. Onunla her şey paylaşılır, nereye baksa, nereye gitse, neyi dinlese her şeyde onu görür. Kısacası sevgiliye karşı duyduğu aşkı büyük bir duyarlılıkla dile getirir. Sevgiliyi görmek, elini tutmak, beraber vakit geçirmek şair için adeta yeniden doğmaktır. Hayatını, sevincini, kederini, yalnızlığını paylaştığı kişidir. Onsuz hayatın anlamı yoktur. Sâmanoğlu aşkla ilgili şiirlerinde aynı coşkunluğu, aynı heyecanı ve duyarlılığı gösterir. Onun şiirlerinde kadın bazen doğallığıyla bazen de üstün özellikleri ile karşımıza çıkar.

Gültekin Sâmanoğlu aşkı, yaşamının özü olarak kabul eder. Bu nedenle içinde aşkın yer aldığı şiirlerin çoğunda yaşanmış veya yaşanmak istenen bir aşkın özlemi ve iç çekişi vardır. “O Kadın” şiirinde şair, hayatını bütün yönleriyle kaplayan, her şeyiyle esiri olduğu, özlediği ve adeta taptığı kadına methiyeler düzer:

Sen vuslat kâsesinden içilen yegâne mey,
Her makamdan çalan saz, funda kokulu güzel.
Sen renklerin adağı, sen ey ateşli güney!
Dağınık saçlarınla, bulanık gözünle gel,
İçi masal büyülü raksınla gel; sen, sen ey!..
Çubuğumdaki duman, ruhumdaki sıcak yel.
Sen vuslat kâsesinden içilen yegâne mey,
Her makamdan çalan saz, funda kokulu güzel.

(*Alacakaranlık*, s. 134)

Şiirde anlaşılacağı üzere şair, sevgilinin ellerine, saçlarına, gözlerine, güzelliğine hayrandır. Sevgili isterse, canından bile vazgeçmeye hazırdır. Sevgilinin çocuksu bir gülüşü şair için hayata yeniden tutunabilmesi/başlaması için yeterli olacaktır. “Önsöz”

şairinde ise yüceltilmiş bir sevgili vardır ve şairimiz esmer bir güzele tutkusunu, aşkını şöyle dile getirir:

Aşkın büyüklüğüne sende inandım,
 Sende gördüm siyahın en güzelini.
 Günlerime o çiçek tazeliğinden,
 Bir yağmur yağdırdın vazgeçilmez, deli
 Ömür boyu bu mevsim aşık oldum ben.

Boşuna harcadığım yıllardan sonra,
 Bir alacakaranlık getirdin bana.
 Kaybettim mantığımı, “sev beni” diyen
 Bereketli, simsiyah bakışlarınla.
 Gözlerime güvenim yoktu ki zaten.

(*Alacakaranlık*, s. 85-86)

“Bu Sonbahar Başka Geldi”³⁹ şiirinde de şair gençlik yıllarında tanıdığı/tanıştığı bir kıza karşı duygularını, sevgisini ifade etmiştir:

Bu sonbahar başka geldi,
 Bir Mamaklı kız tanıdım.
 Deli gönlüm aşka geldi,
 Bir Makamlı kız tanıdım....

Takvim eski takvim, ama

³⁹ Mehmet Çınarlı, şiirde sözü geçen “Mamaklı Kız”ı şairin “gerçekten tanımış olduğuna şahitlik edebilirim” demektedir. “Biraz da Gültekin’e takılmak maksadıyla bu mısraları hiç dilimizden düşürmez, kendisiyle karşılaşınca ‘Üzme bari Mamaklım gel’ diye okumaya başladık” (Çınarlı, 1979: 41).

Delice esmiyor rüzgâr.
 Mamaklım çıktı karşıma,
 İçimde bir başkalık var.

Üzme bari, Mamaklım gel
 Her tarafta neş'e var bak;
 Hava eskisinden güzel,
 Güneş, eskisinden sıcak!...

Seni tanıdığım yerde
 Bol bol sevişsek kim duyar?...
 Bundan sonraki günlerde,
 Böyle gelmez bu sonbahar.

(Sâmanoğlu, 1950:13)

Sâmanoğlu'nun aşk temalı en güzel şiiri ise "Mektup" şiiridir. Baştan sona bir kadına duyulan sevginin ifade edildiği, aşkın ince ince işlendiği bir şiirdir. Sevgiliye duyulan özlem, sevgilinin gülüşü, onun yüzünden çekilen sıkıntılar, ayrılık ve buluşma isteği şiirde aşk etrafında şekillenir:

İsmini ilk söyleyişin
 Hayalimden silinmedi.
 Israrla yemin edişin
 Ah neydi!..

Neydi kadınım gülüşün

Çektiğim sıkıntı az mı?

Biraz olsun beni düşün

Olmaz mı?

Olmaz mı diyorsun yine?

Bırak mâzi geri gelsin

Kim sorarsa sorsun. Yine

Güzelsin.

Güzelsin ya biraz hırçın,

Yaklaşılmaz ki yanına.

Hâla düşünüyor mu saçın

Alnına?

Alnına değse dudağım,

Elin avucuma dolsa...

Şimdi senden çok uzağım

Nasılsa!..

Nasılsa tabiat iyi,

Zaten değişmedi günler;

Varsın bu büyük sevgiyi

Görsünler...

Görsünler, hiçten sayalım...
 Aşkımız, çoğalmış bunca;
 Yine gel de, yaşıyalım

Çılgınca...

(*Alacakaranlık*, s. 125)

4.3.2.4. *Gurbet-Yalnızlık*

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerindeki ana temalardan biri de gurbet ve yalnızlıktır. Özellikle ayrılık, özlem, ölüm ve memleket gibi konularında yazdığı şiirlerinin de bu tema ekseninde oluştuğu görülür.

Gurbet ve yalnızlık duygusu memleketten ve sevdiklerinden ayrı olmanın verdiği hüznle kaleme alınmıştır. Özellikle yatılı okul günleri ondaki gurbet duygusunu güçlendirmiştir. Yatılı mekteplerin soğuk duvarları, ıssız odaları, geniş yatakhaneleri bu duygunun daha çocuk yaşta pekişmesine zemin hazırlar. "Hastalığı Üzerine III" şiiri de o günlerin yalnızlık sayıklamalarıdır:

Sanki geniş huzur var da
 Herkes, her şey ona küsmüş,
 Sağır ve kör odalarda
 Neşeden yana öksüzmüş...
 (...)
 -Bütün acılardan zormuş
 Yeter olsun bu yalnızlık...

(*Alacakaranlık*, s. 114)

Okuluna devam edebilmek için İstanbul'a gelmesi evinden, ailesinden uzakta yabancı bir şehirde yaşamının sebep olduğu yalnızlık ve gurbet onu büsbütün

karamsarlığa iter. Çoğu zaman bu duyguların oluşturduğu olumsuzluklara direnmeye çalışır. Bu duygulanmaların doğurduğu hisleri; ürperişler, iç çekişler ve ağlayışlar şeklinde şiirlerine yansır. Yine evlendikten sonra şairin Almanya’da görev sırasında yazdığı “Yoldaki Gurbet”, “Gurbet Akşamları” ve “Gölge” şiirleri de yalnızlığın, gurbette garip kalmışlığın yansımasıdır. Adı geçen üç şiir, gurbet ve yalnızlık duygusunun en fazla hissedildiği ve bu temanın en güzel örneğini yansıtan hüznü yüklü şiirlerdir.

4.3.2.5. Özlem-Ayrılık

Daha çok sevgi ve kadın temasının içinde yer alan özlem, ayrılık konusu Sâmanoğlu’nda yer yer çocukluğa, geçmiş güzel günlere duyulan hasreti de içine alır. Belli bir melankolik duyarlılığın ön planda olduğu metinlerdir. Sâmanoğlu şiirlerinde çocukluk ve gençlik yıllarına sürekli bir atıf söz konusudur. Şairin durmadan geçmişe yönelmesi, çocukluk günlerini/yıllarını ön plana çıkarması biraz da yaşanan zamanın/anın hoşnutsuzluğundan ileri gelmektedir. Bu anış, özleyiş bir bakıma yaşanmamışlıktan kaynaklanan bir durumdur. Yatılı günlerin ağır hüznü, çocukluğun gölgeli resimleri hüznü olsa da şairin her dem gözünün önüne gelmektedir. Edip Cansever’in de dediği gibi ‘çocukluk gökyüzü gibi hiçbir yere gitmiyor’. Gültekin Sâmanoğlu birçok şiirinde geçmişine özlemini, yitip giden zamanın maddi ve manevi yıkıntılarını dile getirmiştir. “Uzun Vuran Gölge” şiiri de bir bakıma ömrün geçişini ifade eder. Bunu anlatırken karamsarlığa/ümitsizliğe kapılmaz. Şiirlerinde kendi yaşadığı günlerden arta kalanları, iz bırakanları yansıtır. Geçmişteki hatıralar, acılar, mesut günler şiirine girer.

Öteden beri şair ve yazarların hatıralara, geçmişe ayrı bir değer verdiği bilinmektedir. Çoğu yazar yaşının kemale ermesiyle geçen günlere dair yaşadıklarını anı

adı altında anlatarak kitaplaştırmıştır. Yazma konusunda yazarların şairlere nazaran daha şanslı olduğu gerçektir. Zira yazar düz yazının içinde kendi yaşamını resmeder. Şair ise anılarını, geçmişte yaşadıklarını şiir vesilesiyle dile getirir. Bunu yaparken yazar kadar özgür değildir. Yine de bu anılar mısranın gücüyle daha etkili olur/olmuştur. Hatıralarını sevmeyen şairler çoğu zaman geçmişten uzak durmak ister. Onu rahatsız eden şeyler şiirleşir ya da çok istediği bisiklet, oyuncak araba şiirlerine bir düş misali girer. Hatta anılar acı da olsa zamanla yumuşar ve buruk bir lezzet haline gelir.

Şiirlerinde birbirinden farklı tesirler ve etkenlerle çocukluğuna dönüş vardır. Bütün mistik eğilimli şairlerde olduğu gibi, idealist, izlenimci, romantik ve politik eğilimli şairlerde de çocukluk saflığın sembolü olmuştur. Şair de saflığı arayışta, hayatın katılığından kaçışında, geleceğe dair ümitlerin ifadesinde çoğu zaman çocukluk günlerini hatırlar. Bir bakıma çocukluk insanın en derin ve sırlı parçalarını oluşturur. Sâmanoğlu bilinç altında kendini aradığında çocukluğunun saflığına, el değmezliğine sığınır. Şair için çocukluk, şiir yazmada sosyal hayatın sınırlarını aşmaya götüren uzun bir ırmaktır. Irmak içinde akan masallar, yüzen hayaller çocuğu gerçek hayatın dışında dolaştırır; mağaraların, aynaların, rüzgarların içinde kaybolmasına neden olur. Şairin de sıklıkla çocukluğuna, hayallerine sığınması, hayatı dayanılmayacak kadar katı, yüzeysel ve sınırlı bulmasındandır.

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde anılar da geniş bir biçimde yer alır. Şairin hatıraları çocukluğu, gençliği, yaşadığı ve gördüğü kentlerle ilgilidir. Şair çocukluk günlerinin güzelliklerini, geri gelmeyeceğini bildiği halde bu durumu bilmiyormuş gibi dile getirmiştir. “Sâmanoğlu, çevresine duyarak, düşünerek bakan ve koyu bir

karamsarlığın etkisinde kalmayan bir ruha sahiptir. “Hatırladıkça” şiirinde olduğu gibi zaman zaman Orhan Veli’nin çocuksu havasına bürünür” (Emir, 1970: 17):

Avluda güvercin uçursam,
Erik satmaya gitse Dedem.
Sapan taşıyla serçe vursam,
Bağrına bassa Hala-annem;
Avluda güvercin uçursam.

(*Alacakaranlık*, s. 127)

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi, çocukluk günleri bir rüya gibi gözler önüne serilmiştir. Arzular, heyecanlar, özlemler, hatıralar, sevgiler ve hayaller çocuk kalbiyle/ruhıyla birlikte verilmiştir. Şairin hayatı bahsinde de belirttiğimiz gibi dedesi ve halasının çocukluğuna tesiri oldukça fazladır. Bu etki şiirlerine de bir ölçüde yansımıştır. Şairin ilk dönemdeki şiirlerinde Konya’ya, aile çevresine ve çocukluğuna özlem duyduğunu görürüz. Çocukluk hatıralarının insanın yaşamında özel ve anlamlı bir yeri vardır. O günler kolay kolay hafızadan silinmez. Sapan taşlarıyla kuş vurmak, avlularda güvercin uçurmak, dedelerle pazara gitmek çocukları en çok sevindiren şeydir. Şair de o günleri hatırlayarak tekrar yaşar. Manevi bir havada olan “Mevlana’dan Mevlâ”ya şiirinde ise şair geçmişi mistik bir ruh hali içinde yaşar:

Namaz sonraları edilen dua
Doldururdu, çocuk kulaklarımı:
“Mevlâ!” derler, arada bir “Mevlana...”

Kayıp gözlerimde Yeşiltürbe var,
Küçük ellerim yakarır o’na;

Yorulan çırçıplak ayaklarımı
 Şadırvanındaki serin su yıkar,
 Çınarın gölgesi dinlendirirdi.

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 47)

Şair; Allah inancını, edilen duaları çocuk kalbinden yansıyan yönüyle ele almış, çocukluk günlerinin manevi yönünü bu şekilde ifade etmiştir. Namaz sonrası edilen dualar, Mevlâya yakarışlar, Yeşiltürbe, ayaklarını yıkadığı şadırvan ve gölgesinde serinlediği çınar ağacı anımsadıklarıdır. Bütün bunlar birer çocukluk hatırasından ziyade şairin saçlarının beyazladığı ve yaşlandığını hissetmesiyle şiirleştirdiği o günlere hasretinin ifadesidir. Çocukluğunun geçtiği bu mukaddes yerler onda derin bir hayranlık uyandırmıştır. Mukaddes varlıklara karşı duyduğu hayranlığı çocukluk duygularıyla pekiştirir. Sâmanoğlu, uzun yıllar İstanbul’da yaşadığından “Gündüz hayalinde, gece düşünde/Kendi gurbet elde, gönlü sılada” mısralarından da anladığımız kadarıyla Konya’yı özler ve düşünde sayıklar.

“O Şehirde Kaldı” şiirinde çok güzel günler geçirdiği Ankara’dan ayrılışının hüznünü dile getirir:

İstanbul'u özleyiş, yok mu ki bundan böyle?
 Bundan böyle, sebepsiz gücenmeler de bitti.
 Ve gitti avucumdan, ama nasıl da gitti;
 Şair olduğum, subay olduğum şehir, öyle.
 Bundan böyle doğduğum yer
 Ve Ankara, özlenir de
 Ye her şeye başlayış, kaldı ya o şehirde.

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 77)

Zaman zaman şairin bir başka dünyanın esrarına vardığını/geçtiğini/geçmek istediğini, özlem içerisinde yeni bir şeyler aradığını, bunun da mutluluğa ulaşmak için olduğunu görürüz. “Anahtar” şiirinde de somut gerçeklerden soyuta giden, ulaşılması güç bir varlığı işaret eden/özleyen bir insanın ruh hali vardır.

Aynaların ötesine uzanıp,
Gözlerinle avuçladığın dünya
Cıvıl cıvıl, yaşamaya çağrılı
Ama, o sihirli anahtar kayıp...

(*Uzun Vuran Gölge*, s.12)

4.3.2.6. Aile

Sâmanoğlu'nun, daha çok kendi çevresini, ailesini şiirine soktuğu görülür. *Alacakaranlık* kitabının “Bir Yastıkta” bölümündeki hemen bütün şiirleri aile mutluluğunu yansıtan duygularla yüklüdür” (Okay, 2005: 250). Aile mutluluğunu, eşine olan aşkını, hayranlığını, mavi bir gök altında ailesiyle geçirdiği mesut anlarının/günlerinin şiirini yazar. Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde babacan tavırları, aile sevgisini, aileye olan bağlılığı dile getiren duygular ve mutlu aile yaşantısını yansıtan mısralar yer alır. “Her Şeyde Sen Varsın”, “Çocuk”, Suadiye’de Yaz” gibi şiirler aile temasının etrafında vücut bulmuştur. “Bir Resimde Üçünüz” şiirinde mutlu bir aile fotoğrafını şair güzel bir biçimde şiirleştirmiştir:

Birisi dünyadan habersiz, hırçın;
Ötekinde korku, yahut da merak,
Orta da sen varsın haklı, gururlu,
Üçünüz de evin önündesiniz

Rüzgârla mı bilmem dağılmış saçın,
 Oğlumun gülüşü su kadar berrak,
 Kızımın gözleri yine duygulu;
 Bembeyaz çiçekler içindesiniz...

(*Alacakaranlık*, s. 81)

Çocuklarını çok seven Sâmanoğlu, onların öğrenim hayatının istediği gibi olmamasından yakınıır. Bilhassa kolejlerde okuttuğu, radyo programlarına çıkarttığı oğlunun üzerine titremesine rağmen okul hayatının sorunlu ve düzensiz geçmesine üzüdür. Şair bu üzüntüsünü “Kim Derdi Ki” şiirinde dile getirir:

Dünyadan habersiz hırçın böcek
 El-bebek, gül-bebek büyüyecek.
 Su kadar berrak gülüş, kasılıp
 Havasını, üzmekte bulacak.
 Dişbulguruyla dişe değen dil,
 Övgülerle yılan kesilecek.
 Kâğıt-kalemle büyüyen eller,
 Tütün dumanıyla küçülecek.
 Avcunda emekleyen zamanı,
 Ayak altına silkeleyecek.

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 69-70)

Sâmanoğlu aile teması içinde “çocuk” sembolünü sık sık katar şiirine. Çocuğu yarının ümidi ve hayatın sınırsız varlığı olarak ele alır. Emekleyen, yarım yamalak konuşan bu çocuklar şairin hayata sevgiyle bakışını aksettirir. Sâmanoğlu’nun şiirlerinde varlık-yokluk, doğum-ölüm, acı-mutluluk inanan insanın duygularıyla aile

saadeti içinde işlenir. Hayata büyümesini istemediği bir çocuk nazarı ve güzelliği ile bakar. Ayrıca aile ile ilgili şiirlerinde torun sevgisini yansıtan örneklere de rastlarız. Yeni doğan torunun verdiği mutluluğu dizelere dökerek, çocukların aile ortamına getirdiği mutluluğu başka bir yönünü dile getirmeye çalışır. “Çocuk” şiirinde de mutlu aile yaşantısını birtakım kaygılar mısralara döker:

Sen rüyaların en güzelini,
En tatlısını gören çocuğum:
Hangi dünyadasın bilmiyorum,
Kaybetmişcesine her şeyini
Gözlerin havada ne arıyor,
Yumuk ellerin kimi çağırıyor..

(*Alacakaranlık*, s. 59)

“Suadiye’de Yaz” şiirinde bir baba ve eşin duyduğu aile saadetini ve ıstırabını gerçekçi bir biçimde, sahte bir tavır takınmadan mütevazı, kendi halindeki insanlara özgü hislerle anlatmaya çalışır:

Bir delişmen sabrın deli hırsıyla,
Bak işte, yeniden kurduk düzeni.
Baştan şenlendirdik, bomboş bir evi
Dolu onbeş yılın hâtırasıyla.
Küçük isteklere nasıl sığdırdık,
Koca İstanbul’u, Suadiye’yi...

(*Alacakaranlık*, s. 73)

Onun şiirleri “ev”den öte geleneğe/göreneğe bağlı belirli bir kesimin/toplumun, aranan ve özlenen şiirleridir. “Sâmanoğlu, bir başka Cumhuriyet dönemi şairi Ziya

Osman Saba ile ailenin ve yakın çevrenin şiiri temasında birleşir. Ancak, Ziya Osman'ın daha karamsar bir pencereden baktığı dünyaya, aydınlık pencereden bakar” (İnal, 2002: 12). O şiirlerinde aile mutluluğunu, çocukları, ev ve gündelik hayatı küçük saadet anlarını hüznü bir eda içinde anlatması bakımından bize Behçet Necatigil ve Ziya Osman Saba'yı hatırlatır. Yaşar Faruk İnal, ilk kitabı *Alacakaranlık* üzerine kaleme aldığı yazısında, Sâmanoğlu için; “Ziya Osman Saba'dan bu yana aile mutluluğunu en güzel dile getiren mısraların şairidir” der (İnal, 1970: 24).

“Gelen Var” şiirinde çocuk bekleyen bir ailenin heyecanını anlatmış ve eşine duyduğu sevgiyi, bağlılığını bu vesile ile dile getirmiştir:

Sanki yeni sevmişiz seninle

Avucumda titrek, ürkek elin var.

Gözlerini kapa etrafını dinle:

Gelen var.

(...)

Günlerimi aydınlatan sesini;

Hayal ötesini, aşk ülkesini

Bir gecede unutturan acınla,

Gelen var.

(*Alacakaranlık*, s. 57-58)

Acemi, ürkek ve doyumsuz bir sevginin ifadesi olan mısralar şairin hem baba olma heyecanını hem de eşine karşı ilgisini/aşkını yansıtmaktadır. Ahmet Kabaklı, onun *Uzun Vuran Gölge*'deki şiirlerinde topluma millî yön verici şiirlerinin sayısı fazla olmasına rağmen şiirlerinde temelde ferdi duyguların ağır bastığını söyler. Aşkı,

üzüntüyü, gündelik hayatta yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan her şeyin onun şiirinde yer aldığını belirtir ve şu tespitlerde bulunur:

Mecaza fazla tutkun olmamakla beraber, şiirleri düz ve yalın değildir; genellikle mısra kuruluşuna önem veren şair; eş, aile, çocuk, evlât, torun, gündelik hayat, ev manzaraları, küçük ev dertleri, parasızlık, yaşlanma üzüntüsü, geçen zamana hayret şiirleri ile Ziya Osman Saba ve Behçet Necatigil'i andırmaktadır (Kabaklı, 2002: 317).

4.3.2.7. Memleket, Tarih ve Millî Değerler

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinin toplamına bakıldığında memleket sevgisi, Anadolu coğrafyası, yaşadığı şehirlerin güzelliğini yansıtan örneklere rastlarız. Ayrıca tarihimizi, geleneklerimizi, değerlerimizi öven şiirleri ile de dikkati çeker.

Sâmanoğlu'nun şiirlerinde memleket sevgisini işlediği ve bunu bir genel tema olarak değil de daha çok yurtseverlik bilinci içinde ele aldığı görülür. Şairin duygularının ağırlık noktasını teşkil eden vatan/memleket sevgisinin yer aldığı şiirler onun bayrağa, toprağa ve milletine olan bağlılığını yansıtır. Türk edebiyatına yeni sesler getiren özlü bir şair (Ozansoy, 1967:19) olan Sâmanoğlu, bir Anadolu çocuğudur ve çocukluğu Anadolu kasabalarında geçmiştir. Bunun için de şiirlerinde bu toprağın sesleri vardır. Mısralarında vatanının rüzgarlarından esintiler savrulur. Bunun yanı sıra Anadolu ve Türk tarihi şehre yansıyan yönü ile şiirlerine girer.

“Anadolu Türküsü” şiirinde hayatı uzun soluklu bir türküyeye benzeten şair; Anadolu'nun bağrında, yokluklar içinde acıların insanı olgunlaştırdığı toprakları anlatır. Şiirdeki her kelime ve mısra Anadolu'nun kendi yüreğidir. Anadolu'nun kaderi, geleceği ve alın yazısı bu simgelerde gizlidir. İnsanın acısı, sıkıntısı ve çaresizliği

birtakım simgelerle ifade edilmiştir. Kara, kavak, kağı, kurak, merak, adak, yasak gibi kelimeler bugün dahi insanımıza pek çok şeyi çağrıştırmaktadır. Şiirde bazen acı/keder bazen de bekleyişler ve Anadolu'ya karşı takınılan olumsuz tavrı görmek mümkündür. Şair Anadolu insanının kaderini, alın yazısını, geleceğini irdelemiş ve onların hissedip de ifade edemediklerini söylemeye çalışmıştır. “Anadolu Türküsü” şiiri güçlü bir realizmin yansıması gibidir:

Körpe iç çekişler bir beklenene sözlü,

Sözlü; tarla ki suda, tohum ki başakta

(...)

Uzun bekleyişler harmanlarla nişanlı,

Nişanlı; ay ki gökte, güneş ki toprakta,

Toprakta gelinli kağı, gökte melekler

(*Alacakaranlık*, s. 12)

Anadolu insanın türküsünü, geleneğini, sesini betimler. Tüm kırılmalık ve yılgınlıklar içinde milletimizin özlemi, hasreti, vuslatı, kederi, sevinci, yalnızlığı, saadeti, çaresizliği sıcak bir anlatımla sunulur. Aynı zamanda Anadolu'nun kara yazısı, çeşitli tabular, kurak günler, medet ummalar, beklemeler insanları avutur. Yaşam kavgası bu coğrafyanın bilinen kaderidir. Şair, Anadolu türkülerini, acılarımızı, ezilmişliğimizi, hor görülmüşlüğümüzü yansıtmaya/söylemeye çalışmıştır. Şairin ifade ettiği gibi Anadolu'da tarla suyla, tohum başakla sözlüdür. Her bahar nişanlanırlar ve her hasat mevsiminde ayrılırlar. Bu da onların ağlayışıdır. Yağan her yağmur da mutlu olurlar. Başaklar ise sarı buğdaylara ve yeni bir hayata gebedir. Güneş de toprağın sevgilisidir. Daima aynı türküdür kulaklarımızda uğulduyan. Ancak ne varsa, ne doğsa,

ne büyüye yarımır burada, boynu bükük, hep bir yanı eksiktir. Bu şiir de bir bakıma eksik tarafı anlatma ve haykırma çabasındadır.

Aynı duygulanmaları, çaresizlikleri “Sarnıç” şiirinde de görmek mümkündür. Anadolu toprağının, doğasının güzelliğini, sadeliği ve bunun insana verdiği hazzı dile getirmiştir. Dilediği, arzuladığı güzellikleri yazar ve yaşatmaya çalışır.

Sâmanoğlu’nun şiirlerinde öne çıkan bir husus da şehirlerdir. Konya’nın yanısıra daha sonraki dönemlerde de Ankara ve İstanbul da şairin kişiliği, mizacı ve şiirleri üzerinde etkili olmuştur. “İstanbul Aşkına”, “O Şehirde Kaldı” şiirlerinde bu kentlere duyulan tutkuyu, özlemi ve sevgiyi hissederiz:

İstanbul’la sevişmek, yok mu ki bundan böyle,
 Bundan böyle pişmanlık, büyük aldanış mı var?
 Ve duyar üzüntümü, ama nasıl da duyar;
 Koca olduğum, baba olduğum şehir, öyle.
 Bundan böyle Konya yolu
 Ve Ankara özlenir de
 Ve her şeye başlayış, kaldı ya o şehirde.

İstanbul’u çağırarak, yok mu ki bundan böyle,
 Bundan böyle duygunun, mantık mı oldu adı?
 Ve kaydı ayağımdan, ama nasıl da kaydı;
 Memur olduğum, sarhoş olduğum şehir, öyle.
 Bundan böyle Anadolu
 Ve Ankara özlenir de
 Ve her şeye başlayış, kaldı ya o şehirde.

(*Alacakaranlık*, s. 77-78)

İstanbul, birçok yazar ve şairimizin eserlerine konu olmuş bir şehirdir. Vatanın kalbinin attığı yerdir. Medeniyetin, hoşgörünün başkentidir. Roman ve öykülerde en çok konu edilen mekan da İstanbul'dur. Divan şiirinin doğuş yeri, aşk şarkılarının, sevda türkülerinin, sevgi şiirlerinin esin kaynağıdır. Şair için de; Nedim'in cennet misali güzellik ülkesi, Yahya Kemal'in sanat abidesidir. Gültekin Sâmanoğlu için İstanbul'un ayrı bir yeri vardır. Hayatının büyük bir bölümünü yaşadığı bu şehir onda çok derin izler bırakmıştır. Şairin şehre olan sevgisini "İstanbul Aşkına" şiirinde görmek mümkündür:

Günün yorgunluğu, geçim kaygısı

Her yaşta, her yerde bitmek bilmiyor.

İstanbul'u sevmek, Tanrı saygısı

Desen de umduğun günler gelmiyor.

(*Alacakaranlık*, s. 29)

Şair şehre olan bağlılığını, sevgisini ifade ettiği şiirinde, İstanbul'u deniziyle, ormanıyla, insana verdiği huzurla anlatmıştır. Bir güzellik ülkesi olan İstanbul'da yaşama sevinci bir kat daha artar. İstanbul, sevenlerini ölümsüz kılan bir şehirdir. Sanatıyla, mimarisiyle, üzerinde yaşayan insanıyla hep bizim insanımızın izini taşıyacak, milletimizin ilhamıyla yoğrulacaktır. Tarihi mirası, mimarisi, boğazı, mistik tarafıyla herkesin ilgisini çeken, her insanın yaşamayı arzuladığı eşsiz bir şehirdir. Sâmanoğlu kente olan ilgisini bu şekilde dizelere döker.

Gültekin Sâmanoğlu, şiirlerinin önemli bir kısmında eski ve soylu bir millete mensup olmamızın önemine işaret ederek, mazinin heybetli yönlerini her zaman hatırlamamızı ister. "Yaz Sonrası" şiirinde geçmişinden yola çıkarak özlemini çektiği,

görmeyi tasarladığı ülkeyi, idealindeki Türkiye'yi anlatmıştır. Türk tarihinin coşkusu, zafer sarhoşluğunu “Malazgirt” şiiriyle bizlere hatırlatır. Kültürümüzün kaybolmaya yüz tutan değerleri onun şiirlerinde adeta yeniden canlanır.

“His dolu bir kalbin seven duyan bir gönlün çok güzel bir Türkçe ile melodileşmiş lirik şiirleriyle edebiyat tarihimizde yerini pekiştiren” (Tuncor, 1980: 4) bir kalemdir. Gültekin Sâmanoğlu'nda his tarihle birleşerek milliyetçi bir şiir telakkisine dönüşür. “Malazgirt” şiiri Türklerin 1071'de Anadolu'ya ayak basışını, yerleşme macerasını konu eder. Bununla beraber şiirde Türk milletini ve boylarını öven, Türkün gücünü dışa vuran mısralara şahit oluruz. Şiirde memleket sıkıntıları, güzellikler, kahramanlıklar, tarih, din, aşk birbiri içine geçmiş yerleştirilmiştir. Şair bu duyguları içinden geldiği gibi, bir anda alev alan bir kıvılcımla sevgi büyüsü ve coşkusu içinde ifade etmiştir.

Şair millî tarih şuurunu “Köprüler”, “Yüzgörümlüğü”, “Savaşsız Ellinci Yıl”, “Kesin Emir” gibi şiirlerinde ustalıkla şiirleştirir. “Köprüler” şiirinde, “köprü” unsurunu ayrı ayrı manalarıyla ele alarak/ işleyerek, tarihe, maziye, kalplere ve hayata köprüler kurar. Aynı düşünce ve fikirleri “Yüz Görümlüğü” şiirinde de “Boğaz Köprüsü”nü geçmiş dönemlerle birleştirip tasvir etmek suretiyle dile getirmiştir. “Mevlâna'dan Mevlâ'ya” ve “Ayakta” şiirlerinde ise dini duygular, manevi değerler işlenmiştir. İnanç ve ibadetle aydınlanmış çehreler, varlıkları daima aranan nur yüzlü dede ve nineler bu tarz şiirlerinde yer almaktadır:

Çocuk kulaklarımdaki ilk şarkı
İlk masal, ilk öğüt, ilk sır, ilk dua
Gördüğüm ilk el: yakaran Allah'a
Derleyip toparlayan evi barkı.

(*Uzun Vuran Gölge*, s. İ S.)

4.3.2.8. *Göz ve Görme*

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde göz ve görme ile ilgili unsurların bazen karamsar bazen de mutlu bir tablo içinde ele alındığını görmek mümkündür. Şairimiz gözlerindeki görme eksiliğinden zaman zaman yakınmıştır. Bunun yanında yeniden düzenli görebilmenin verdiği mutluluğu şiirlerinde dile getirmiştir. “Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirlerinde; görme duygusunu ululayan, ona şükürler sunan, dünyaya, çiçeklere, insanlara bakış mucizesini değerlendiren ve derinleştiren lirik hisler baş köşeyi tutmaktadır”(Akkuşak, 1989).

“Geceleyin Çiçekler”, “Gözaydınlarla” şiirleri görme sevincinden önceki kaygıları, görme ümidini taşıyan şiirlerdir. Tekrar eski günlerdeki gibi görmesini buruk sevinçler içinde ve gölgesinde şiirlerine yansıtmıştır. Dünyaya, kadına, çiçeklere, doğaya bakışın mucizevi şaşkınlığı içindedir. Bu şaşkınlığını da coşkun bir şekilde ifade etmiştir. Şair gözün yeniden görme özelliğini kazanmasına hayran olmakla birlikte; gözden ve görmenin karmaşıklığından kaçarak diğer duygulara sığınma isteği içindedir. Şair, göz ve görmeyi konu aldığı şiirlerinde özellikle görememenin verdiği çaresizlik içinde elleri ile dokunmuş, işitmiş, koklamış, tatmıştır. Bu haliyle de gözlerinin yerini doldurma çabası içinde görülür. “Geceleyin Çiçekler” şiirinde görmenin farklı boyutlarını dile getirir:

En utangaç çağda görülen düş gibi
Geceleyin açılır sabahki gonca.
Her şey el yordamıyla bilinemez ki.
Yaprak yordamıyla, koku yordamıyla
Uzanır geceye bir asma gül; eski

Ve uzak bir dünyaya dökülmüş gibi...

(*Alacakaranlık*, s. 38)

Mehmet Kaplan, bu şiiri şairin “varlığı değişik bir şekilde idrak etme denemesi” olduğunu ifade eder. “Gözleri iyi görmeyen bir insanın diğer duyu organları, hayâl, sevgi ve hâtırları ile yarattığı bir dünya... Onun da kendine has bir güzelliği ve mânâsı vardır” (Kaplan, 1990: 502).

“Gültekin’e gözün ve görüşün ince şairi diyebiliriz. Görebilmek onun için doyumsuz bir vuslattır” diyen Feyzi Halıcı; “Önsöz” şiirinde olduğu gibi şairin bu duyarlılık içinde en güzel şiirlerinin yaşadığını, bir nefes sıhhat gibi özümlediği sevgiyi gönül kafesinde taşıdığını, yine de tedirginliğini, buruk bir tadın yorgunluğunu, vebalini gözlerine yüklemekten edemediğini belirtir (Halıcı, 1977: 69).

Gültekin Sâmanoğlu, önce yirmi, daha sonra da kırk yaşında olmak üzere iki kez katarakt ameliyatı olmuştur. Gözlerindeki sorun şiirlerine de tesir etmiş, duygulanmaları, hüznü, acısı göz ve görme üzerine yoğunlaşmıştır. “Anahtar” şiirini de bu tür duygu ve düşünceler içerisinde bocalarken yazmış ve bu şiiri için şunları belirtmiştir:

Genç yaşında gözlerimde katarakt hastalığı tespit edilmişti.
Teşhisin ilk yıllarında işin farkında değildim. Görüşüm gayet iyiydi. Yıllar ilerledikçe azalmaya başladı. Tedâvisi yok. Olgunlaşması beklenecek ve ameliyat edilecek. Nihayet 1970 yılında birer ay ara ile her iki gözüm de ameliyat edildi ve gözlük verildi. İnanın, dünya benim için birdenbire aydınlanıverdi. Tutmayın beni. Her sabah tıraşında, aynanın önünden ayrılmıyorum bir türlü. Saçlarıma ak düştüğünü,

gençliğin gerilerde kaldığını belirten kırışıkları görüyorum artık. Çocuk dünyamı dolduran köşe yastıkları, tülbentler, onlara işlenmiş çitler, civcivler; etrafına çekilen sular geliyor gözlerimin önüne. İşlenen kaneviçelerin iğnelere iplik takma görevinin bana verildiği günleri hatırlıyorum ve kendimi onlarda buluyorum (Ergüzel ve Kocakaplan, 1986: 46)

“Yıllar Geçedursun” şiiri göz ve görme ile alakalı başka bir şiirdir. Bu şiiri de gözle ilgili diğer şiirlere bağlayan bir taraf vardır. Zira göz, var olan her şeyi göremez/görmeyebilir. Şairimiz de görme eksikliğini kaçıışlarla, farklı söyleyişlerle dile getirir:

Uzak günlerden selam veren
Ellerin görebilir beni
Gözlerin değil

Aydınlığı vurur bugüne,
Bir aşk yaratmıştık hummalı;
Ay ışığı karlar üstüne,
Nefesin, yüzüme vurmalı
Bakışın değil

(*Alacakaranlık*, s. 41)

Şair gözle ilgili çoğu şiirlerinde kapalı duygulara ve dokunuşlara yönelmiştir. Dokunma duyusu, varlığı daha yakından tanımamıza, kavramamıza yardımcı olur. Bu sebeple geçen yılların hatırasını ruh gözüyle görmek daha doğrusu hissedebilmek

olasıdır. “Ellerin görmesi” her ne kadar bir kelime oyunu gibi görünse de bunda derin bir mana vardır. Bu mana da aşkın gizeminde saklıdır. Zira aşkta görme duyusunun yerini dokunma ve koklama duyusu alır. Bu da şairin gözden/görme duygusundan hareketle aşkın başka yönlerini keşfetmeye çalıştığını gösterir. Aşk; göz ve görme sevinci içinde sevgiliye bir serzeniş de vardır:

Hiç bir şey kalmadı yarına

İşte odamın camlarından

Kayboldu şekil.

Uyup yağmur bulutlarına

Deli-dolu gidişin yalan,

Gelişin değil...

(*Alacakaranlık*, s. 42)

Feyzi Halıcı'nın da dediği gibi şairin bu mısraları, yine varlığı gözü ile değil, teni ile hissetmek isteyen bir insanın vuslatını dile getirir. Hal böyle olunca, sevilen kişi karşısındakine daha yakın gelir/olur. Bu durumda ışığa/aydınlığa lüzum yoktur. İnsanın ruhunu saran saadet duygusu, dış dünyayı hükümsüz kılar.

“Gözaydınlarla” 1968 yılında ameliyatla gözleri açılan yirmi yaşındaki âmâ Feyzullah'ın gözlerinin yeniden doğuşunu anlatan bir şiirdir. Gültekin Sâmanoğlu'yla hastanede aynı odada bulunmuş olan bu genç adamın ilk defa görececek olmasını mısralara döker. Doğuştan gözleri karanlığa mahkum olan bir insanın ruhi portresini çizer. Görmeden yitip giden, arka planda kalan güzelim günler, boş ve manasızlıklar içinde şaire iç çektirir. Her şeyi dokunarak tanıyabilen bir insanın gözlerinin açılmasından sonra her nesneyi tanımaya/algılamaya çalışması ne kadar zor bir

durumdur. Feyzullah gördüğü nesnelere ancak dokunduğunda tanıyabiliyor bu özelliğiyle de yeni doğmuş bir çocuk edası taşıyor. Gültekin Sâmanoğlu, gencin durumundan çok etkilendiğini ve ameliyata ümit bağlaya bağlaya bu şiirini kaleme aldığını belirtir. Dahası bu şiiri ona ithaf etmiştir. Onun gözlerinin açılacağı ümidini içinde taşıyarak bu şiiri kaleme almıştır. Gültekin Sâmanoğlu bir bakıma gencin duygularına tercüman olmuş, onun hislerini dile getirmiştir. Feyzi Halıcı'nın bu şiirden hareketle yaptığı Sâmanoğlu'nun şiiriyle ilgili tespitleri dikkate değerdir:

Bu şiirde Gültekin samimiyetin, hayata karşı duyulan yaşama sevincinin elle dokunur gibi yakın sıcak ve mânâlı bir örneğini dile getirir. Amma görmeden yaşanmış günlerin ne kadar boş mânâsız olduğunu bir hayret nidâsı içinde belirtmeden de edemez. Sık sık şiirlerinde gördüğümüz bu hayret nidâları, kendi kendine mırıldanmalar, şiirin dışında imiş gibi sayıklamalar ve bölükpörçük düşünceler, Gültekin Sâmanoğlu'na hâs bir deyiş ustalığı, bir üslûb husûsiyetidir
(Halıcı, 1977: 69)

Gültekin Sâmanoğlu, hem ilk şiir kitabı olan *Alacakaranlık*'taki ürünlerde, hem de yazdığı şiirlerinin çoğunda, hayal unsurlarına geniş bir şekilde yer vermiştir. Gözleri çok iyi görmeyen şair, çoklukla hayal dünyasına dalmakta, tam olarak göremediği güzellikleri ve durumları kendince yorumlamaya çalışmaktadır. “Yıllar Geçedursun” şiirinde şair zaman zaman gözlerini kapayarak karanlıklar içinde çeşitli hayallere dalar:

Bir yaz yağmuru gibi birden,
Düşünmemek lâzım içinden geçeni
Bu kadar sefil.

(*Alacakaranlık*, s. 41)

Sâmanoğlu, dış âlemden, görünen durumlardan ziyade, kendi iç âlemine, ferdi benine dönük bir şairdir. Bu içe dönüklük, etrafından uzaklaşma, insanlardan kaçma ve kendini soyutlama biçiminde değildir. Bilakis sevdiklerini yakınında hissetmek, onlarla hemhal olmak ve yaşamak arzusundadır. Ancak, bu beraber oluşlarda paylaştığı duygular ise, kendi iç âleminin yansımasıları, hisleri şeklinde ortaya çıkar. Gözlerindeki rahatsızlıktan ötürü, nesnelere kesin çizgileriyle göremeyen Sâmanoğlu, şiirlerinde eşyaları tasvirde, anlatmada güçlüklerle karşılaştığında, çoğu durumlarda orijinal hayallere başvurur.

Hani ya o sıcak günler biterken,

Akşamın yaklaştığı saat var ya;

O sütlüman havaları severim.

Borçsuz insanlara benzer bir bilsen.

(*Uzun Vuran Gölge*, s. 23)

Sâmanoğlu'nun şiirlerinde hayal unsuru insanın bazen ayna önünde kendisini değil de, kendinden öte bir insanı ya da varlığı görmesi ile ele alınır. Psikolojik durumlar insanı çelişkiye düşür ve kişi kaybolup gider. Sabahat Emir de şiirlerinde karmaşık ve belirsiz bir biçimde yer alan hayal unsurunun gözle olan ilişkisine işaret eder:

Hece veznine kendine özgü bir derinlik kazandıran;
anlatışında hep 'öz'ün peşinde olan Samancı'nın (gözlerinden
rahatsız olduğunu bildiğim için mi nedir) gözle ilgili şiirleri
beni çok ilgilendirmiş ve etkilemiştir. Bence o, genelde göz
ile algılanan dünyadan ziyade gerçekle hayal ve hatıraların

karıştığı, görülenden ziyade dokunuşlarla ve duyularla algılanan bir dünyayı aksettirmenin peşindeydi (Emir, 2003).

4.3.2.9. Yaşlılık Duygusu

Sâmanoğlu'nun şiirlerinde dikkati çeken temalardan biri de yaşlanma duygusudur. Yalnızlık, geçmişe duyulan özlem, çocukluk hatıraları ile içe olan bu duygu şairin son dönemde yazmış olduğu şiirlerinde sık sık karşımıza çıkar. Yaşlanmak her ne kadar istenmese de hayatın bir gerçeğidir. Bu nedenle şairimiz geçip giden zamana kızar, çoğu vakit gençliğine ve çocukluğuna inmeye çalışır. Bir parça serinlik uğruna ömründen bir günün daha çabucak gelip geçmesini isteyene kızar.

“Geniş yapraklı ömür”ün isteklerine rağmen daralması/kısalması şaire korku vermektedir. Buna rağmen şair ümitsizliğe kapılmaz ve isteğini devam ettirir. “Gümüş Yıl” şiirindeki “En temiz isteklerin özenle yaktığı mum/ Hiç sönmese, hiçbir şey erkenden söndürmesin” (s. 15) mısralarında; yakılan mum ilerleyen ömre benzetilmiştir.

Yaşlanma duygusunun en güzel işlendiği şiir “Uzun Vuran Gölge”dir. Bu şiir bir dönemeç ya da geri dönüşü mümkün olmayan bir yolcunun son çarpınışlarını anlatır. Ömrün son çeyreğine işaret eder ve insanın inişi bir daha mümkün olmayan bir yokuşa yaklaştığını hatırlatır. İnsanın kendisiyle hesaplaşması, her şeye karşı beslediği sevgisi, yol ayrımındaki yorgunluğu ve her şeye rağmen arayıp bulduğu/tattığı huzur bu şiirin içerisinde yer alır:

Çağrılı gülücükle gelecek değildi ya,
İşte kasımpatılar, işte el titremesi;
Ve kalbimdeki dolup boşalmalar, depremler.

Uzaklarda sanılan yarım yüzyıl geldi ya:

Artık kolay olmuyor, “akşam olsun”demesi...

Duygu meleyen kuzum, kuzulamaya durmuş.

Gülüşünü sularla bir tuttuğu yaramaz,

“Bir”ken, “iki” olmanın yol ayrımında yorgun.

Ne bu tedirginliğim, gölge uzun mu vurmuş

Yollarına ömrümün; ellerim durduramaz.

Bu eller kaç günahın, kaç sevabın sahibi?

Kalem tutan, el tutan, ara sıra gül tutan;

Dikeni kanatsa da, ille gül, ille de gül.

Bir de üstüme yağan sevgiler, yağmur gibi:

Yaşamayı sevdiren, beni böyle avutan...

(Uzun Vuran Gölge, s. 7-8)

Herkesin de bildiği gibi güneş en uzun gölgeyi ikindi vaktinden sonra bütün varlıklara düşürür. Gölge uzun, günün geceye visali ise kısadır. Uzun vuran gölge, ikindi güneşinin bir oyunur. Gölge hemen gelir, uzar ve geçer gider. İnsanlar yapmadım, edemedim telaşı içindedir. Zira akşam karamsarlığa ve hüzne gebedir. Bundan dolayı şair zamanın geçmesini, takvim yapraklarının kopmasını istemez ve zamanın aynı yerde kalmasını, saatin tik-taklarının susmasını ister. Ancak bunun imkânsızlığını da bilir ve kendince avunmaya çalışır. Şiir ömrün son çeyreğinin

simgesidir. İnişi olmayan bir yokuş ve dönüşü olmayan bir yoldur. Şairin kendisiyle hesaplaşmasını, iç muhasebesini yapmasını, her şeye karşı doyumsuz sevgisini ve yol ayrımındaki yorgunluğunu tatlı bir huzur içerisinde anlatır.

Sâmanoğlu bazı şiirlerinde de yaşlanma psikolojisinin oluşturduğu ümitsizlikle okurlarını ölüm düşüncesiyle yüzyüze bırakır. “Ayakta” adını taşıyan şiirde şairin ölümü sevimli bulduğu anlaşılmaktadır. Bu ölüm korku vermez, herkesin bu anı sükût içinde beklemektedir. Şair için önemli olan da dünyada kimseye yük olmadan/muhtaç kalmadan “ağaçlar gibi ayakta ölmek”tir.

Yine şiirlerinde yaşlanma duygusundan kaynaklanan hislerle metafizik bir heyecanın, yaratıcıya yakarışın ve kendini bırakışın izlerini görürüz. “Penceremin birini dolduran rüzgar,/ Özlemle örtük yorgun tülü aralar;/ Öbürü, ardında yüzlerce duman (s. 9). *Uzun Vuran Gölge* şairi kendini tabiata bırakır, zaman zaman duanın mistik havasına sığır. Duayı, çaresizliğinin anahtarı, öte duygusunun ifadesi ve en önemlisi de teslimiyetin ilk basamağı olarak görür. “Yanmadaki dermanın demini benimle çek/ Ki gözlerin kötü şeyi, eller derdi görmesin” (s. 15) şeklinde dualar eder. Şairdeki dua bilinci çocukluğunda yapılan telkinlerle oluşmuştur. Bunları yıllar sonra yeniden hatırlaması, öte duygusunun oluşmasıyla yeniden başlar. “Namazdan sonra edilen dua/ Doldururdu çocuk kulaklarımızı (s. 47) diyen şair duanın içten, güçlü ve mistik taraflarına eğilir ve şiirlerinde yer yer duanın kattığı manevi havadan bahseder. “Dualarındı bizi büyüten” (s. 61), “Kucaklar sevinçli dualar içten” (64), “İlk masal, ilk öğüt, ilk sır, ilk dua” (s. 65), “Dualar, sevaplar bizimle gelir” (s. 67) mısraları şairin duanın manevi gücüne inandığını ve sık sık duanın manevi gücüne sığındığını göstermektedir. Bütün bunlar yaşlılık duygularının oluşturduğu ruh halinin yansımalarıdır denebilir.

4.3.2.10. *Tabiat*

Sâmanoğlu'nun şiirlerinde tabiat teması şairin doğa sevgisiyle şekillenmiştir denebilir. Mevsimlere, çiçeklere, dağlara bakışını daha çok coşkun söyleyişlerle ifade eder. Tabiat konulu şiirlerinde coşkun bir ruh hali göze çarpar. Bazen doğanın, mevsimlerin insan üzerinde hüznünlü etkileri de bu tür şiirlerine yansır. Zaman zaman tabiatın güzelliğinden, uyumundan yola çıkarak insanlara seslenmeye çalışır. Onların öfkelerini doğanın gücüyle yenebileceği kanaatindedir. Şair “Şemsiye” şiirinde tabiatın birbiriyle olan uyumunu, barışını güzel bir dille şiirleştirmiş, insanların da tabiat gibi böyle bir ahenk ve uyumdan habersiz oluşuna hayıflanmıştır:

Bir şemsiye açıldı ansızın
Yağmura, kara güneşe karşı
Bekledik durduk en yüksek dağın
Göge değıdiği yerde barışı.

(*Alacakaranlık*, s. 9)

Güzel ve tatlı hüznünlülerle bezeli olan “Dertlenme” şiirinde daha çok isyankâr bir tavır, bir başkaldırı vardır. Yükselen öfke, çığlık, düş kırıklığı ve birbiri ardına gelen olumsuz durumlar sarmaşık misali sarar insanın etrafını. Hüznün öfkesi mısralar, bir düş kırıklığından yansıyan sessizliğin keskin kırıntılarıdır. Canı yanan, yüreğı dayanmayan, yaralanmış, gönlü kırılmış, hüznünlü insanların isyanını yansıtır. Şair yaşadığı dünyaya değıil şartlara, insanlara, eylemlere kızır. Yağmurun sesine, bulutların kaçışlarına sığınarak bu havadan uzaklaşmak ister.

“Konya Ovasında Güz Akaşamı”, şairin en başarılı tabiat şiirlerindedir. Şair ışık cümbüşü içinde güzelliğın doruğuna çıkmıştır. Şiir, tablolar halinde kurgulanmış

intibai uyandırır. Renkleri ruhta eritip satırlara dökken şairin bir manzara ressamının fırçasından dökülen nesnelere şiirle resmettiği görülür. Güz akşamları, ovalar, kıraç tarlalar, renk cümbüşleri içinde doğanın enginliğini ifade etmeye çalışır:

Ova akşamlarını sevmek varmış
 Güneşi kaçırp, renkleri tutan,
 Üstesinden gelen, kavganın kin'in.
 Ova akşamlarını sevmek varmış,
 Yaz sonraları manav sergilerinin
 Sebil olan renklerinden soğutan.

(*Alacakaranlık*, s. 26)

“Yaz Sonrası”, “Baharla Uyanık”, “Bir Gün” ve “Daha Ne Oldu Ki” şiirlerinde de yaşama sevincinin tabiat vesilesiyle açık ve yoğun bir biçimde işlendiği görülür. Şair yaz mevsiminin bitişini, ayvaların sararmasını, bahar mevsiminin güzelliğini, gölgelerin uzunluğunu, yağmur tanelerinin düşüşünü, asmalarda yürüyüşünü, kır çiçeklerini mutluluk içinde ifade etmiştir. “Fidancık” şiirinde ise bir fidanın yeşermesini/büyümesini tabiatın huzur verici havasıyla ve ona insan vasfını vererek şiirleştirir.

Artık renklerin hepsi açık,
 Bulutlar inadına koyu.
 Güldün sıcak mevsimler boyu,
 Gelinlik kız gibi, fidancık.

(*Alacakaranlık*, s. 31)

5. SONUÇ

“Hisar” grubu şairlerinden olan Gültekin Sâmanoğlu, 1927’de Konya’da dünyaya gelmiştir. Asıl soyadı Samancı olan şair, Konyalı orta halli bir memur ailesinin çocuğudur. İlk öğrenimini Çumra ve Konya’da gören Sâmanoğlu, ortaokula Konya’da başlamış, ikinci sınıfı ise bazı sebepler yüzünden İstanbul’da okumuştur. Üçüncü sınıfa geçince tekrar Konya’ya dönmüş, askerî lisenin yaptığı sınavda başarılı olarak, ortaokulun son sınıfını ve liseyi Konya Askerî Lisesi’nde tamamlamıştır.

Gültekin Sâmanoğlu, 1949 yılında da Harp Okulu’nu bitirmiş ve subay olarak göreve başlamıştır. 1959 yılında mecburi hizmetini tamamlayarak ordudaki görevinden ayrılmıştır. Ardından Basın İlân Kurumu bünyesinde memur olarak göreve başlayan şair, ilk önce kurumun genel müdürlüğü yardımcılığına, 1973’te de genel müdürlüğe getirilmiş, ölümüne kadar bu görevini başarıyla sürdürmüştür. Basın dünyasındaki görevi sebebiyle yurdun çeşitli yerlerinde düzenlenen basın, kültür, sanat ve edebiyatla ilgili seminerlere, konferanslara konuşmacı olarak katılmış, tebliğler sunmuştur. Anadolu basının gelişimine önemli katkıları olan Sâmanoğlu, TRT Yönetim Kurulu üyeliğinde de bulunmuştur. *Alacakaranlık* şairi 11 Nisan 2003’te İstanbul’da vefat etmiştir.

Hayata karşı iyimser bakışı ile bilinen Sâmanoğlu’nun insan sevgisi, utangaçlığı, dürüstlüğü, çalışkanlığı, alçak gönüllülüğü ve insanlara yardım etme arzusu öne çıkan kişilik özellikleridir. Bunun yanı sıra hayatı ve yaşamayı sevmesi, ailesine bağlılığı ve yalnızlığı sevmesi mizacının ana çizgileridir. Kişiliğinin bu temel vasıfları bir ölçüde şiir anlayışına ve şiirlerine de yansımıştır.

Gültekin Sâmanoğlu’nun şiire ilgisi, daha çocukken büyüklerinden dinlediği masallarla, hikayelerle başlamış, okul hayatında yaşadığı sosyal çevre ile, fiziksel ve

psikolojik etkilerle de gün yüzüne çıkmıştır. Özellikle öğretmenlerinin desteği ve teşviki ile edebiyatla/şiiirle olan teması daha da artmıştır. Orta Anadolu coğrafyasının kendine has coğrafi yapısı, insanı, yokluklar ve zor şartlar içinde var olduğu, yaşadığı aile de şiir cevherinin oluşumunda şairin ruhuna tesir eden etmenlerdir.

Küçük yaşlarda şiir denemelerine girişen Sâmanoğlu, yolun başlangıcında divan, halk ve çağdaş şiirimizin önemli isimlerinin şiir kitaplarını okuyarak onlardan beslenmiştir. Harp okulu yıllarında Ankara'da şiir ortamlarında bulunan, toplantılarına katılan şair, ilk ciddi şiir denemelerini bu yıllarda ve bu ortamda kaleme almıştır. Sâmanoğlu "O Kadın" şiirinin *Çınaraltı* dergisinde yayımlanmasıyla edebiyat dünyasında adını duyurmuştur. 1948-1950 yılları arasındaki şiirleri *Çınaraltı* ile birlikte *Bayrak*, *Nilüfer*, *Doğu*, *Güney*, *Türke Doğru* gibi dergilerde yayımlanmıştır. 1950'li yıllarda ortaya çıkan ve sonra edebiyatımızda "Hisarcılar" olarak tanınan şairlerle birlikte *Hisar* dergisini çıkarmış ve derginin kurucuları arasında yer almıştır. 1957 yılına kadar yazı ve şiirleri burada yayımlamış, derginin yayınına ara verdiği dönemde başta *Çağrı*, *Türk Yurdu*, *Türk Dili* ve *Elif* olmak üzere çeşitli edebiyat dergilerinde ürünleriyle görünmüştür. 1964-1980 yıllarında *Hisar*'ın yeniden yayın hayatına başlaması ile burada yazmaya devam etmiştir. Dergi tamamen kapandıktan sonra ise *Türk Edebiyatı*, *Boğaziçi*, *Millî Kültür*, *Türk Dili* onun sanat hayatı boyunca kalem tecrübelerini yayımladığı belli başlı dergiler olmuştur.

Gültekin Sâmanoğlu şiirleri yanında düz yazıları ile de edebiyatımıza katkıları olan bir isimdir. Yazılarında dönemin şiir, edebiyat, sanat ve kültür sorunlarını irdelemiş, kitap ve dergi tanıtım yazıları ile de dikkati çekmiştir. Bunun yanında edebiyatçılarımıza dair görüşlerini/kanaatlerini de yazılarında ve söyleşilerinde dile getirmiştir.

Gültekin Sâmanoğlu, şiiri bütün güzellikleri içinde barındıran bir tür olarak benimser. Diğer sanatlardan farklı olarak şiir insana en yakın olan, insanı en iyi ifade eden türdür. Çünkü onda insanın acısı, sevinci, heyecanı ve haykırışları mevcuttur. Şiir, “güzelliğin nefes alışı” ve “aşkın yansıması”dır ona göre. Şiirin unsurları, bir bütünlük içinde ele alınmalı ve şiirde konu sınırlaması yapılmamalıdır. Şair bunu kendine has üslûbu ve imkânlarıyla dile getirmelidir.

Sâmanoğlu'nun şiir türündeki ürünlerini bir araya getirdiği *Alacakaranlık* ve *Uzun Vuran Gölge* kitapları ile birlikte Cahit Sıtkı Tarancı ve Kemâlettin Kâmu hakkında yazdığı monografik inceleme kitapları yayımlanan eserleridir. Sâmanoğlu, şiir kitaplarında yer alan 94 şiiri, kitaplarının dışında kalan ve yayımlanmayan, ulaşabildiğimiz 50 şiiri ile çok yazmayan bir şair olarak karşımıza çıkar. Nesir vadisinde kaleme aldığı ve ulaşabildiğimiz 66 yazısı da kitaplaşmayı beklemektedir.

Gültekin Sâmanoğlu, insanın kendi dünyası içindeki duygularını, düşüncelerini ve daha çok görünen hallerini ifade eden bir şairdir. Şiirlerini somut dünyanın üzerine kuran Sâmanoğlu, az da olsa, soyut düşüncelere de yer verir. Büyük ihtirasların, kavgaların ve ideolojilerin şairi değildir. Belli bir çevrenin, müşterek olarak yaşadığımız hayatın farklı görüntüleri, hüznüleri, sevinçleri, umutları, arzuları ve özlemlerinin şiirini söyleme peşindedir. Şiirlerinde kimi zaman bir coşkunluk kimi zaman ise bir burukluk/sessizlik vardır. Birtakım çelişkiler içinde güzelliği arayan, dile getiren; duygularını basit ve sade bir biçimde şiirleştiren bir şairdir.

Sâmanoğlu'nun şiirlerinde dış yapı itibarıyla yer yer farklı kullanımlar olsa da hece şiirinin geleneksel yapısından kopmadığı görülür. Bunun yanında serbest şiirin imkânlarından da yararlanmışır. Şiirlerini daha çok kısa metinler halinde kuran şair, nazım birimi olarak da en çok dörtlükleri tercih etmiştir. Yer yer hatalara da rastlansa

bir şiiri dışında devamlı olarak hece ölçüsünü kullanmış, ancak hecenin söyleyiş güzelliğinden yeterince yararlanamamıştır. Kafiyeyle bağlı olan şair, güzel kafiye oluşumlarının yanında, zorla oluşturulmuş/düzenlenmiş kafiye örnekleriyle de çelişkiler içerisinde olmuş, şiirini temel bir zemine oturtmakta zorlanmıştır.

Şiirlerinde zaman zaman tekrarlara yer veren, şiirini söylerken tekrar gruplarından yararlanan şair, bu kullanımlarında çok iddialı değildir. Şiirlerinde duru, anlaşılır ve canlı bir dil kullanmış, yer yer konuşma dilinin söyleyiş tarzına da saptmıştır. Bazı şiirlerinde imaj ve sembollere yer verse de basit, yapmacıksız ve samimi bir üslûp kullanmıştır. Ayrıca şiirlerinde ağırlıklı olarak işlediği temalar itibarıyla da lirik üslûbu göze çarpar.

Gültekin Sâmanoğlu'nun şiirleri içerikleri açısından ele alındığında iki temel üzerinde şekillendiği görülür. Bunlardan biri, ferdi ben; diğeri de ben'in dışında kalan çevre ve dünyadır. Şiirlerinde kullandığı çoğu temanın bu ferdi ben üstünde vücut bulduğu göze çarpar. Şair olaylara daha çok kendi penceresinden, perspektifinden bakan bir sanatçı kimliğine sahiptir. Bunun yanında zaman zaman dış dünyanın durumu, şartları ve olayları şiirine girmiştir. Şiirlerinde ağırlıklı olarak yaşama sevinci, sevgi, aşk, gurbet-yalnızlık, özlem-ayrılık, aile, memleket, yaşlılık duygusu, tabiat, göz ve görme temalarını işlemiştir. Yer yer romantik, yer yer de realist bakış açısıyla şiirlerini kaleme alan Sâmanoğlu, içimizden bir ses olmuştur.

Gültekin Sâmanoğlu *Alacakaranlık* kitabında yer alan bazı şiirleri dışında fazlaca bir derinliği, sesi yüksek olmayan bir şairdir. Şiirde devamlı bir arayışın içinde olan şair, çalışma hayatının yoğunluğu sebebiyle şiire yeterince zaman ayıramamıştır. Şiirlerinde de başta durağanlık, olmak üzere yer yer eksiklikleri vardır. Bütün bu

olumsuzluklara rağmen Sâmanoğlu, Şiirimizde hatırlanacak ve kişiliği/karakteri ile de örnek teşkil edebilecek Őahsiyetlerden biridir.

KAYNAKLAR

BİBLİYOGRAFYA

I- GÜLTEKİN SÂMANOĞLU'NUN YAZDIKLARI

A) Kitaplar

1. Şiir Kitapları

Alacakaranlık, Hisar Yay., Ank. 1970, 143 s.

Uzun Vuran Gölge, Hisar Yay., Ank. 1983, 78 s.

2. İnceleme-Araştırma Kitapları

Cahit Sıtkı Tarancı (Seçmeler), Millî Eğitim Bakanlığı Yay., İst. 1971, 142 s.

Kemâlettin Kâmi Kamu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İst. 1986, 128 s.

Cahit Sıtkı Tarancı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank. 1988, 143 s.

B) Kitaplarına Girmeyen Şiirleri

“Ebediyet Yolcusu”, (Gültekin Samancı adı ile), *Nilüfer*, S. 31, Ekim 1947, s. 2.

“Hakikat”, (Gültekin Samancı adı ile), *Nilüfer*, S. 32, Kasım 1947, s. 19.

“Hücum Şarkısı”, *Büyükçağ*, S. 6, 1947.

“Gözlerim”, *Nilüfer*, S. 35, Nisan 1948, s. 3.

“Sen Gideli”, *Pınarbaşı*, S. 3, Şubat 1949, s. 6.

“Gönül”, *Doğu* (Büyük Ülkü gazetesi), S. 76-81, Mart-Ağustos 1949, s. 47.

“Bu Sonbahar Başka Geldi”, *Hisar*, S. 2, Nisan 1950, s. 13.

“Bir Ömrün Hikayesi”, *Bizim Yayla*, Mayıs 1950, s. 13.

“Yağmur Düşünceleri”, *Bizim Yayla*, S. 6, Eylül 1950, s. 7.

“Karda Ayak İzleri Var”, *Bizim Yayla*, S. 9, Aralık 1950, s. 12.

“Yoldaki Gurbet”, *Hisar*, S. 24, Nisan 1952, s. 15.

“Gurbet Akşamları”, *Hisar*, S. 26, Haziran 1952, s. 10.

“Yalnızlığın Gölgesinde Bu Akşam”, *Hisar*, S. 47, Mart 1954, s. 11.

“Aldanış”, *Türk Dili*, S. 32, Mayıs 1954, s. 465.

“Dünya Dertleri İçinde”, *Hisar*, S. 55, Kasım 1954, s. 9.

- “Yalan Gerçek”, *Hisar*, S. 66, Mart 1956, S. 11.
- “Üzüntülü Yolculuk”, *Çağrı*, S. 5, Şubat 1958, s. 8.
- “Ellerin”, *Çağrı*, S. 6-7, Nisan-Mayıs 1958, s. 7.
- “Kapı”, *Çağrı*, S. 24, Aralık 1959, s. 4.
- “Bir Tutsan”, *Çağrı*, S. 26, Şubat 1960, s. 5.
- “Esmer Gölgeleler”, *Çağrı*, S. 36, Ocak 1961, s.2.
- “İsterdim”, *Çağrı*, S. 37, Şubat 1961, s. 5.
- “Dörtlükler-Karar”, *Hisar*, S. 206, Kasım 1974, s. 7.
- “Avuntu”, *Hisar*, S. 244, Ocak 1978, s. 6.
- “Yeniden”, *Boğaziçi*, S. 8, Şubat 1983, s. 19.
- “Bahar Ülkesine Doğru”, *Türk Edebiyatı*, S. 116, Haziran 1983, s. 31.
- “Gün Boyundan Güz Sonuna”, *Türk Edebiyatı*, S. 121, Kasım 1983, s. 2.
- “Sevmek Sevilmek Üstüne”, *Millî Kültür*, S. 44, Mart 1984, s. 11.
- “Hem Yakın Hem Uzak”, *İnanç*, Kasım 1984.
- “İmrenme De Dur”, *Türk Edebiyatı*, S. 133, Kasım 1984, s. 11.
- “Huzuru Arayış”, *Türk Edebiyatı*, S. 156, Ekim 1986, s. 28.
- “Nedir Ki O”, *Türk Edebiyatı*, S. 162, Nisan 1987, s. 6.
- “Daha Da Gölgeleli”, *Türk Edebiyatı*, S. 170, Aralık 1987, s. 7.
- “Çiçekler De Şarkı Söyler”, *Türk Edebiyatı*, S. 174, Nisan 1988, s. 10.
- “İki Resim Arasında”, *Türk Edebiyatı*, S. 180, Ekim, 1988, s. 6.
- “Elde Bir”, *Türk Dili*, S. 470, Şubat 1991.
- “Yüzyıl Dönümü”, *Türk Dili*, S. 491, Kasım 1992, s. 354.
- “Minareler”, *Türk Edebiyatı*, S. 269, Mart 1996, s. 9.

C) Yazıları

- “Liman”, *Hisar*, S. 3, Mayıs 1950, s.10,19.
- “Zaman Mefhumu”, Bizim Yayla, S. 3, Haziran 1950, s. 6.
- “Hisar’dan Portreler: Munis Faik Ozansoy”, *Hisar*, S. 15, Temmuz 1951, s. 4-5, 18.
- “Garipler Sokağı”, *Hisar*, S. 16, Ağustos 1951, s. 6-17.
- “Hisar’dan Portreler: Mustafa Necati Karaer”, *Hisar*, S. 17, Eylül 1951, s. 14-15.
- “Hisar’dan Portreler: İlhan Geçer”, *Hisar*, S. 19, Kasım 1951, s. 12-13.

- “Hisar’dan Portreler: Mehmet Çınarlı, *Hisar*, S. 20, Aralık 1951, s. 14-15.
- “Hisar’dan Portreler: Nevzat Yalçın”, *Hisar*, S. 23, Mart 1952, s. 14-15.
- “Hisar’dan Portreler:Yahya Benekay”, *Hisar*, S. 25, Mayıs 1952, s. 14-15.
- “Hisar’dan Portreler: Feyzi Halıcı”, *Hisar*, S. 27, Temmuz 1952, s. 14-15.
- “Hisar’dan Portreler: Ümit Yaşar Oğuzcan”, *Hisar*, S. 28, Ağustos, 1952, s. 12-13.
- “Hisar’dan Portreler: Ahmet Tufan Şentürk, *Hisar*, S. 28, Ağustos 1952, s. 11.
- “Sanat ve Kabiliyet Üzerine”, *Hisar*, S. 35, Mart 1953, s. 6-7.
- “İstanbul ve Fetih Üstüne Antolojiler, Destanlar, Şiirler”, *Hisar*, S. 39, s. 10-11, 18.
- “Sanat Terbiyesi”, *Hisar*, S. 40-41, Ağustos-Eylül 1953, s.12.
- “Sanat Dergileri Arasında”, *Hisar*, S. 42, Ekim 1953, s. 16.
- “Dergiler Arasında”, *Hisar*, S. 50, Haziran 1954, s. 15.
- “Çare”, *Hisar*, S. 52, Ağustos 1954, s. 12-13.
- “Ümit Yaşar Oğuzcan’la Konuşma”, *Hisar*, S. 68, Mayıs 1956, s. 12-13.
- “Cahit Öztelli İle Konuşma”, *Hisar*, S. 71, Eylül 1956, s. 12-13.
- “Kitaplar Arasında: *Güneş Rengi Kadehlerle*”, *Çağrı*, S. 23, Kasım 1956, s. 12-13.
- “Kitaplar Arasında: *Bir Daha ve Yakarış*”, *Çağrı*, S. 25, Ocak 1960, s. 31-33.
- “Üç Kaynak”, *Çağrı*, S. 31, Ağustos 1960, s. 1-2.
- “Aydın Kişiyeye Açık Mektup”, *Çağrı*, S. 32, Eylül 1960, s. 1-2.
- “Sanatçıya Kişiyeye Açık Mektup”, *Çağrı*, S. 33, Ekim 1960, s. 2.
- “Atatürk ve Sanat Eseri”, *Çağrı*, S. 34, Kasım 1960, s. 1.
- “Sanata Karşı İlgisi”, *Hisar*, S. 76, Ocak 1964, s. 11.
- “Yayınların Dağıtımı”, *Hisar*, S. 77, Şubat 1964, s. 10-11.
- “Yaşayan Mevlid-i Şerif’in Düşündürdükleri: Kitapta Baskının Önemi”, *Hisar*, S.78, Mart 1964, s. 17-18.
- “Tarık Buğra’nın Hikâyeleri”, *Hisar*, S. 81, Haziran 1964, s. 19-20.
- “Fikir ve Sanat Hayatımızı Baltalayanlar”, *Hisar*, S. 83, Ağustos 1964, s. 5-6.
- “Anmalar-Kutlamalar”, *Hisar*, S. 84, Eylül 1964, s. 9.
- “Geçen Yıl”, *Hisar*, S. 88, Ocak 1965, s. 18-19-20.
- “Yazanlar-Okuyanlar”, *Hisar*, S. 92, Mayıs 1965, s. 10-11.

- “Sanatçının İkinci İşi”, *Hisar*, S. 93, Haziran 1965, 14-17.
- “Edebiyat ve Politika: Edebiyatı Politikanın Boyunduruğundan Kurtarmak Gerekir”, *Hisar*, S. 95, Ağustos 1965, s. 4-6.
- “Gene Aynı Konu: Edebiyat ve Politika”, *Hisar*, S. 7, Ekim 1965, s. 6-8.
- “Atatürk ve Sanat Eseri”, *Hisar*, S. 98, Kasım 1965, s. 9.
- “Dostlar Başına”, *Hisar*, S. 102, Mart 1966, s. 22-23.
- “İki Örnek” (G. S. İmzası ile), *Hisar*, S. 105, Haziran 1966, s. 17.
- “Sanata Hizmet Mi?”, *Hisar*, S. 106, Temmuz 1966, s. 10-11.
- “Sanatçılarımıza Bir Sorumuz Var”, *Güney*, S. 55, Nisan 1972, s. 13-14.
- “Ölümünün Üçüncü Yıldönümünde Ozansoy’u Anarken”, *Hisar*, S. 247, Nisan 1978, s. 5-6.
- “Şiirimizi Çıkmaza Sokanlar”, *Türk Edebiyatı*, S. 82, Ağustos 1982, s. 20.
- “Yazdığım Her Şiirin Bir Hikayesi Vardır”, *Tercüman gzt.*, 11 Mayıs 1983.
- “Dostları Üstad’ı Anlatıyor: Eserleriyle Yaşayacak”, *Tercüman gzt.*, 29 Mayıs 1983.
- “Şiirimize İlgi Duymayanlar”, *Tercüman gzt.*, 15 Haziran 1983.
- “Gültekin Sâmanoğlu’un Görüşleri: Güzellik Şiirle Yaşar”, *Türk Edebiyatı*, S. 120, Ekim 1983, s. 39-40.
- “Yugoslavya’da Şiir Şenliği”, *Türk Edebiyatı*, S. 123, Ocak 1984, s. 16.
- “Kökü Mâzide Olan Atı”, *Boğaziçi*, S. 30, Aralık 1984, s. 17.
- “Yaşama Sevinci”, *Türk Edebiyatı*, S. 124, Şubat 1984, s. 74.
- “Tv’de Kitap Tanıtılmalı”, *Tercüman gzt.*, 1 Şubat 1988.
- “İsmail Gerçeksöz’e Dair”, *Tercüman gzt.*, 12 Nisan 1987.
- “Tarık Buğra İle Dolu Dolu”, *Babıali Magazin*, Mart 1994, s. 20.
- [*Türk Edebiyatı* dergisi hakkında], *Türk Edebiyatı*, S. 250, Ağustos 1994, s. 10.
- “Gökyay’ın Edebiyatımızdaki Yeri ve Önemi”, *İstiklâl gzt.*, 18 Şubat 1995.
- “Karaer’le Yarım Yüzyıl”, *Türk Edebiyatı*, S. 258, Nisan 1995, s. 12.
- “Karaer İçin Gönlümün Söylettikleri”, *Türk Dili*, S. 521, Mayıs 1995, s. 489-490.
- “Güzelliklere Doymam”, *Türk Dili*, S. 522, Haziran 1995, s. 663-666.
- “Hisar Bir Burcunu Daha Kaybetti (Necmettin Hacıeminoğlu)”, *Türk Edebiyatı*, S. 274, Ağustos 1996, s. 6-7.
- “Anadolu Basımının Önemi”, *Yeni Konya*, 8 Eylül 1996.

“Anadolu Basınının Önemi”, *Yeni Konya*, 20 Eylül 1996.

“Silleli Aşık Mansur”, *Folklor ve Halk Edebiyatı Dergisi* (Konya), S. 37, Ekim 1998, s. 51-60.

“Şairim Mehmet Çınarlı'nın Ardından”, *Türk Edebiyatı*, S. 312, Ekim 1999, s. 35-36.

“Anadolu Basınının Geçmişteki ve Günümüzdeki Önemi”, *Haberci gzt.*, 15 Temmuz 2000.

“Ahmet Kabaklı”, *Türk Edebiyatı*, S. 329-330, Mart-Nisan 2001, s. 65-67.

“Mehmet Çınarlı'yı Anarken”, *Bizim Gazete*, 27 Ağustos 2001.

“İkinci Ölüm Yılında Çınarlı'yı Anarken”, *Türk Edebiyatı*, S. 335, Eylül 2001, s. 48-50.

II- HAKKINDA YAZILANLAR

A) Gültekin Sâmanoğlu'nu Anlatanlar

1) Kitaplar

Halıcı, F. (2003), *Şiirleşen Bir Ömrün Hikâyesi: Gültekin Sâmanoğlu*, Kalemdar Matbaacılık, Ank., 43 s.

2) Tezler

Aydın, B. (1979), *Alacakaranlık-İndeks (Gültekin Sâmanoğlu)*, Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak., Tez Yön.: Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, İst., 153 s.

Çelebi, A. (1990), *Gültekin Sâmanoğlu*, Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fak., Tez Yön.: Prof. Dr. Şerif Aktaş, Erzurum, 42 s.

Temiz, M. (1999), *Gültekin Sâmanoğlu Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak., Tez Yön.: Doç. Dr. Turan Karataş, Tokat, 48 s.

3) Yazılar

Akengin, Y. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Doğuş*, S. 17.

- Akın, K. (2003), “Samancı... Bir Hoş Seda”, *Babıali Magazin*, S. 167, s.7.
- Akkuşak, O. (1989), “Gerçek Şiirin Gerçek Sanatçıları”, *Zaman gzt.*, 2 Şubat.
- _____ (1989), “Kurucu Beş Şairden Birisi Gültekin Sâmanoğlu”, *Zaman gzt.*, 3 Şubat.
- Altan, A. (1973), “Alacakaranlık’ta Sâmanoğlu”, *Yenigün gzt.*, 9 Nisan.
- Azak, G. (1989), “Minâre”, *Türkiye gzt.*, 25 Nisan.
- Balcıoğlu, A. R. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Yeni Düşünce*, 23 Mart.
- Bıldırki, O. H. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *İnanç*, S. 8, s. 37-38.
- Bolat, Ü. (1998), “Dede Torunlarıyla Anlaşamıyor”, *Türkiye gzt.*, 6 Haziran.
- Budak, A. (1992), “Hisar’ın Uzun Vuran Gölgesi”, *Tercüman gzt.*, 27 Mayıs.
- Bürün, V. (1970), “Alacakaranlık”, *Geçit*, S. 203, 13 Mart.
- Çelik, F. (1995), “Şiirin Penceresindeki Bürokrat”, *Nokta*, S. 26, s. 56-58.
- Çınarlı, M. (1953), “Hisardan Portreler: Gültekin Sâmanoğlu”, *Hisar*, S. 25, s. 14-15.
- Emir, S. (1970), “Alacakaranlık”, *Eflâtun*, S. 16, s. 33.
- _____ (2003), “Gültekin Samancı”, *Babıali Magazin*, S. 167, s. 26.
- Erer, T. (1983), “Sâmanoğlu’nun Şiirleri”, *Son Havadis gzt.*, 17 Nisan.
- Esin, N. (1983), “Uzun Vuran Gölge ve Gültekin Sâmanoğlu ”, *Eflâtun*, S. 174, s.7.
- Fikret, A. (1970), “Alacakaranlık”, *Hareket*, S. 53.
- Geçer, İ. (1970), “Alacakaranlık”, *Hisar*, S. 150, s. 16-17.
- _____ (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Türk Edebiyatı*, S. 115, s. 58-59.
- Gözler, H. F. (1970), “Alacakaranlık Üzerine”, *Defne*, Mart, s. 14-17.
- _____ (1970), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Alacakaranlık’ı Üzerine”, *Zafer gzt.*, 29 Mart.
- Gültekin, O. (1970), “Alacakaranlık”, *Atayolu*, S. 620.
- Halıcı, F. (1977), “Şiirimizde 1945 Kuşağı: Gültekin Samancı”, *Millî Kültür*, S. 4, s. 67- 70.
- _____ (1977), “Gültekin Samancı, Türk Sanatı ve Şiirinin Sönmeyen Umut Işığı Oldu”, *Güneş gzt.*, 12 Mayıs.
- _____ (1977), “Gültekin Samancı İçin Gözün ve Görüşün İnce Şairi Diyebiliriz”, *Güneş gzt.*, 13 Mayıs.

- _____ (1983), “Gültekin ve Şiirine Selam”, *Çağrı*, S. 304, s. 5.
- _____ (1984), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Başarısı”, *Çağrı*, S. 312, s. 7.
- _____ (1991), “Bir Şiirin Hikâyesi: Gültekin Sâmanoğlu”, *Türk Dili*, S. 470, s. 80-85.
- _____ (1993), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Şiir Dünyası”, *Çağrı*, S. 398, s. 17-19.
- Halıcı, M. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Çağrı*, S. 305, s. 6-9.
- Hüenalp, B. A. (1970), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Eseri: Alacakaranlık”, *Şişe Cam*, S. 48, Nisan-Mayıs.
- Hüenalp, A. (2003), “Gültekin Samancı” (Yazı Dizisi 1-2-3), *Bizim Gazete*, 24; 31 Ocak, 7 Şubat.
- İnal, A. (1970), “Gültekin Sâmanoğlu ve Alacakaranlık”, *Defne*, S. 77, Mayıs.
- İnal, Y. F. (1970), “Alacakaranlık”, *Çağrı*, S. 147, s. 23-24.
- _____ (1988), “Gültekin Samancı”, *Gerçek gzt.*, 19 Ocak.
- _____ (2002), “Bir Şiirin Hikayesi”, *Çağrı*, S. 508, s. 12-13.
- _____ (2002), “Aile Mutluluğu’nun Aşkın ve Dostluğun Şairi Gültekin Sâmanoğlu”, *Ozan Ağacı*, S. 32, s. 12-13.
- İrdem, S. (1983), “Sâmanoğlu’nu Dinle”, *Son Havadis gzt.*, 1 Mayıs.
- Kabaklı, A. (1976), “Malazgirt Şiiri”, *Tercüman gzt.*, 22 Şubat.
- _____ (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Tercüman gzt.*, 5 Mayıs.
- _____ (1999), “Gültekin Sâmanoğlu Üzre Bayramoğlu Sohbeti”, *Türkiye gzt.*, 17 Temmuz.
- Kaplan, M. (1970), “Alacakaranlık”, *Hisar*, S. 77 (152), s. 10-11.
- _____ (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Türk Edebiyatı*, S. 116, s. 53.
- Karahan, A. N. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Atayol*, S. 9, s. 60-61.
- Karakoç, E. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Lider*, Ağustos, s. 25-26.
- Kemal, M. (1970), “Alacakaranlık”, *Hür Anadolu gzt.*, 22 Mart.
- Küçükbezirci, S. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Çağrı*, S. 312, s. 15-21.
- _____ (1991), “Gültekin Sâmanoğlu ve Uzun Vuran Gölge”, *Yeni Meram gzt.*, 3 Haziran.
- _____ (1996), “Konya Sevdalısı Şair Gültekin Sâmanoğlu”, *Yeni Meram gzt.*, 12 Şubat.

- Makal, T. K. (1970), "Gültekin Sâmanoğlu Alacakaranlık'ta", *Son Havadis gzt.*, 10 Temmuz.
- _____ (1997), "Gültekin Sâmanoğlu", *Ortadoğu gzt.*, 2 Kasım.
- Maraş, M. A. (1970), "Alacakaranlık ve Türkümüz", *Adımlar*, S. 9.
- Minnetoğlu, İ. (1970), "Alacakaranlık", *Tercüman gzt.*, 8 Mart.
- _____ (1983), "Gültekin Sâmanoğlu'nun Şiirleri", *Yeni Defne*, s. 46, s. 22-23.
- Memiş, Ü. (1992), "Bütün Yönleriyle Şair Gültekin Sâmanoğlu", *Tarla*, S. 9, s. 5-7.
- Mercan, H. (1991), "Bir Gültekin Sâmanoğlu", *Merhaba gzt.*, 31 Ağustos.
- Mete, Ö. L. (1983), "Uzun Vuran Gölge Üstüne", *Boğaziçi*, S. 11, Mayıs.
- _____ (1983), "Uzun Vuran Gölge", *Size Aktüel Dergisi*, S. 94, 25 Nisan.
- Ozansoy, H. F. (1970), "Alacakaranlık", *Tercüman gzt.*, 7 Mayıs.
- Önder, M. (1977), "Alacakaranlık ve Öz Şiirimiz", *Son Havadis gzt.*, 10 Şubat.
- Özdemir, A. (1983), "Gültekin Sâmanoğlu ve Uzun Vuran Gölge kitabı", *Mızrap*, S. 7.
- Özel, S. (1970), "Alacakaranlık", *Karadeniz gzt.*, 16 Haziran.
- Özkırım, Ç.A. (1970), "Alacakaranlık", *Hürriyet gzt.*, 13 Nisan.
- _____ (1983), "Uzun Vuran Bölge", *Pazar Postası*, 11 Nisan.
- Parmaksızoğlu, A. (1970), "Alacakaranlık", *Her Gün*, S. 8263.
- Sarar, İ. A. (1970), "Alacakaranlık", S. 72, s. 13-14.
- Sepetçioğlu, M. N. (1998), "Yağmak ve Gürlemek", *Zaman gzt.*, 12 Nisan.
- Sezen, S. (1984), "Gültekin Sâmanoğlu'na Yaş Günü Armağan'ı", *İnanç*, S. 3.
- Soyuer, H. (1970), "Alacakaranlık", *Medeniyet gzt.*, 21 Mart.
- _____ (1972), "Dertlenme", *Yeni Halkçı gzt.*, 24 Kasım.
- Subaşı, M. İ. (1983), "Sâmanoğlu'nun Yeni Kitabı", *Yeni Düşünce*, S. 84, 13 Mayıs.
- Suveren, K. (1983), "Uzun Vuran Gölge", *Son Havadis gzt.*, 3 Mayıs.
- Şahingiray, C. (1970), "Alacakaranlık", *Ankara Ticaret Postası gzt.*, 25 Mart.
- Şentürk, A. T. (1970), "Alacakaranlık", *Defne*, S. 81, s. 24-25.
- _____ (1987), "Uzun Vuran Gölge, Sâmanoğlu ve Dostluk", *Orta Doğu gzt.*, 28 Nisan.

- Tepedelenoğlu, N. N. (1970), “Sâmanoğlu'nun Alacakaranlık'ı”, *Yeni İstanbul gzt.*, 15 Mart.
- Tuğrul, S. (1987), “Kemâlettin Kâmi Kamu”, *Parlamento*, S. 37, s. 22-23.
- Tuncalp, E. (1971), “Alacakaranlık”, *Defne*, Şubat, s. 21-22.
- _____ (1983), “Gültekin Sâmanoğlu ve Uzun Vuran Gölge”, *Gülpınar*, S. 98, s. 27-29.
- Tuncor, F. R. (1970), “Alacakaranlık”, *Öğretmen*, S. 257, s. 15-17.
- _____ (1980), “Gültekin Sâmanoğlu”, *Size Aktüel Dergi*, S. 17, s. 4
- Turanlıoğlu, U. (1983), “Cumhuriyet Dönemi Türk Şairleri: Gültekin Sâmanoğlu”, *Gerçek gzt.*, 24 Ağustos.
- _____ (1989), “Gültekin Sâmanoğlu”, *Önder gzt.*, 19 Ekim.
- Ulaş, M. (1981), “Sayın G. Sâmanoğlu”, *Millet gzt.*, 12 Kasım.
- Uraz, A. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Son Havadis gzt.*, 14 Nisan.
- Uydum, R. (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Adalet gzt.*, 7 Haziran.
- _____ (1983), “Uzun Vuran Gölge”, *Hürsöz gzt.*, 8 Haziran.
- Uyguner, M. (1970), “İki Şiir Kitabı: Alacakaranlık-İstesem”, *Hisar*, S. 76, s. ??
- Yağcıoğlu, H. (1970), “Alacakaranlık”, *Dünya gzt.*, 21 Nisan.
- Yazan, N. (1993), “Uzun Vuran Gölge”, *Tercüman gzt.*, 7 Mart.
- Yazıcı, O. (1989), “Gültekin Sâmanoğlu: Şair, Önce Millî Olmalı”, *Türkiye gzt.*, 11 Şubat.

4) İmzasız Yazılar

- [İmzasız] (1970), “Alacakaranlık”, *Kemalist Ülkü*, S. 19.
- _____ (1970), “Alacakaranlık”, *Akaşam gzt.*, 23 Mayıs.
- _____ (1970), “Alacakaranlık”, *Ak'la Kara*, S. 10.
- _____ (1970), “Alacakaranlık ve Sâmanoğlu”, *Yeni Konya gzt.*, 20 Mayıs.
- _____ (1970), “Gültekin Sâmanoğlu Alacakaranlığı Çıkardı”, *Haber gzt.*, 12 Mart.
- _____ (1971), “Gültekin Sâmanoğlu ve Şiirleri”, *Yeni Yaşantı gzt.*, S. 15.
- _____ (1982), “Sanatçı Tanıtımları: Gültekin Samancı”, *Türk Edebiyatı*, S. 99, s. 28.
- _____ (1983), “Gültekin Sâmanoğlu”, *Yeni Çağrı*, S. 8, s. 2-3.

- _____ (1983), “Hepimizin Duyarlılığını İşleyen Şiirler”, *Dünya gzt.*, 22 Nisan.
- _____ (1987), “Kitap Tanıtımı: Kemâlettin Kâmi Kamu”, *Türk Edebiyatı*, S. 161.
- _____ (1988), “Gültekin Samancı”, *Cumhuriyet gzt.*, 25 Mart.
- _____ (1988), “Gültekin Sâmanoğlu”, *Hürriyet gzt.*, 25 Mart.
- _____ (1989), “Kemâlettin Kâmi Kamu”, *Tercüman gzt.*, 7 Şubat.
- _____ (1989), “Cahit Sıtkı Tarancı”, *Güneş gzt.*, 21 Şubat.
- _____ (1989), “Cahit Sıtkı Tarancı”, *Tercüman gzt.*, 15 Şubat.
- _____ (1989), “Cahit Sıtkı Tarancı”, *Güneş gzt.*, 21 Şubat.
- _____ (1993), “Türk Basının Duayeni”, *Hürdoğan gzt.*, 2 Nisan.
- _____ (1997), “Şiir Bir Gelenektir”, *Türkiye gzt.*, 3 Kasım.
- _____ (1997), “Beyoğlu’nda Şiir Günleri”, *Ortadoğu gzt.*, 26 Aralık.
- _____ (1997), “Kültür Bütünlüğü”, *Ortadoğu gzt.*, 26 Aralık.
- _____ (1998), “Ayın Şairi, Tüllenmiş Hislerin Şairi... (Gültekin Sâmanoğlu)”, *Kültür Dünyası Dergisi*, Şubat, s. 57-60.

5) Sâmanoğlu İçin Yazılan Şiirler

- İnal, A. (2003), “Dostlar Kervanı”, *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, S. 197, s. 23
- Şentürk, A. T. (1994), “Kendi Kendimle Savaşım”, *Tarla*, Aralık.

6) Sâmanoğlu İle İlgili Haberler

- [İmzasız] (1983), “Türkiye’yi Ümit Yaşar Oğuzcan ve Gültekin Samancı Temsil Edecek”, *Tan gzt.*, 16 Temmuz.
- K., Ş. (1983), “Ümit Yaşar ile Gültekin Sâmanoğlu Alkışlandı”, *Tan gzt.*, 3 Eylül.
- Körüklü, R. (1985), “Uzun Vurmuş Gölgesi (Şiir)”, *Türk Edebiyatı*, S. 142.
- _____ (1983), “Oğuzcan ve Samanoğlu Türkiye’yi temsil edecek”, *Güneş gzt.*, 8 Ağustos.
- _____ (1983), “Struga Şiir Festivali’nde Türkiye’yi Ümit Yaşar Oğuzcan ile Gültekin Sâmanoğlu Temsil Edecekler”, *Tercüman gzt.*, 10 Ağustos.

7) Soruşturma, Söyleşi, Konuşmalar

Aydın, E. ve G. Baytar (1992), “Gültekin Sâmanoğlu İle Röportaj”, *Âvâz*, Nisan, s. 8.

Çelik, A. (1984), “Sâmanoğlu İle Radyo Sohbeti”, *İnanç*, S. 5, s. 12-13.

Doğan, S. ve H. Sutay (1989), “Güzel Bir Şiir Geleneğimiz Var”, *Zaman gzt.*, 19 Mart.

Ekiz, M. (1978), “Sanatkârlarımız Konuşuyor: Gültekin Sâmanoğlu”, *Meşale*, S. 22-23, s. 12-13.

Engüllü, S. (1983), “Şiir Bütün İnsanlığın Malıdır”, *Birlik gzt.*, 29 Ekim.

Ergüzel, M. ve Kocakaplan, İ. (Kon.) (1986), “Gültekin Sâmanoğlu ile Şiiri Üzerine Bir Sohbet”, *Türk Edebiyatı*, S. 154, s. 42-46.

Ersöz, A. (1990), “Gültekin Sâmanoğlu İle Zaman Sohbetleri”, *Zaman gzt.*, 18 Mart.

Halıcı, F. (1970), “Alacakaranlık Üstüne Gültekin Sâmanoğlu İle Konuşma”, *Çağrı*, S. 148.

Karabay, M. (1997), “Mustafa Necati Karaer ve Gültekin Samancı İle Sohbet”, *Türk Edebiyatı*, S. 282, s. 43. (Konuşma tarihi 13.03.1986’dır.)

Kutlu, P. (1972), “Sanatçılarla Konuşmalar”, *Son Havadis gzt.*, 19 Şubat.

Memiş, Ü. (1992), “Bütün Yönleriyle Şair Gültekin Sâmanoğlu”, *Tarla*, S. 92, s. 5-7.

Ozansoy, G. (1967), “Beş Kuşak Konuşuyor: Gültekin Sâmanoğlu”, *Haber gzt.*, 26 Şubat.

Pala, A. (2003), “Gültekin Samancı ya da Sâmanoğlu”, *Vatan gzt.*, 20 Şubat.

Serbest, A. (1983), “Şiir Güzelliğın Nefes Alışır”, *Tan gzt.* (Yugoslavya), 17 Eylül.

Yardım, M. N. (1999), “Kalıcı Olan Edebiyat”, *Türkiye gzt.*, 7 Haziran.

_____ (1999), “Hayâl Şairi”, *Türkiye gzt.*, 28 Kasım.

_____ (2000), “Babam Şiiri Ezberletirdi”, *Türk Edebiyatı*, S. 317, s. 50-51.

Yazıcı, F. (1984), “Resmi İlan Olmazsa Anadolu Basını Yaşayamaz”, *Merhaba gzt.*, 12 Eylül.

- Yazıcı, O. O. (1985), “Güzelliğin Nefes Alışı” *Türkiye gzt.*, 2 Ağustos.
- _____ (1985), “Evlerimiz Kitaba Karşı Ürkek”, *Türkiye gzt.*, 15 Ağustos.
- [İmzasız] (1981), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Cevapları”, *Yeni Düşünce*, S. 9, s. 24-25.
- _____ (1986), “Millî Kültürüne ve Dinine Bağlı Herkes Tedirgin”, *Türkiye gzt.*, 21 Şubat.

8) Katıldığı Konferans, Açık Oturum ve Tv Programları

- “Palandöken Şiir Günleri”, 14-15 Mayıs 1990, Erzurum
- “Şiir Dünyamız”, Türk Edebiyatı Vakfı (Konferans), 22 Kasım 1989, İst.
- “Edebiyatımızda Yeni Gelişmeler”, (Oturum Başkanı olarak), 4 Mart 1989.
- “Şairlerimizle”, (Tv Programı), TV 1, 14 Nisan 1990.

9) Ölümü Üzerine Yazılan Yazılar ve Çıkan Haberler

- Andak, S. (2003), “Şair Sâmanoğlu”, *Cumhuriyet gzt.*, 19 Nisan.
- Bayraktar, F. (2003), “Sınıf Arkadaşım: Gültekin Sâmanoğlu”, *Şiirleşen Bir Ömrün Hikayesi* içinde, Kalemdar Matbaacılık, Ank., s. 12-13.
- Bülbül, R. (2003), “Gültekin Samancı’yı da Kaybettik”, *Yeni Meram gzt.*, 14 Nisan.
- Cılızoğlu, T. (2003), “Samancı Dostun Ardından (Köşe yazısı)”, *Bizim Gazete*, 17 Nisan.
- Çokum, S. (2003), “Akşamın İzlerinde Bir Şair Dost: Gültekin Sâmanoğlu”, *Türk Edebiyatı*, S. 355, s. 11.
- Güler, A. (2003), “Şair Gültekin Sâmanoğlu’nu Kaybettik”, *Söke Ekspres gzt.*, 16 Nisan.
- Emir, S. (2003), “Gültekin Samancı”, *Türkiye gzt.*, 15 Nisan.
- İnal, A. (2003), “Hisar ve Edebiyatımızın Ulu Çınarlarından Gültekin Sâmanoğlu Vefat Etti”, *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, S. 197, s. 21-22.
- Kabaklı, S. (2003), “Sâmanoğlu’na Rahmet: Ağaçlar Gibi Ayakta Ölmek”, *Türk Edebiyatı*, S. 355, s. 8-9.

- Özdemir, A. (2003), “Hisarın Bir Burcu Daha Yıkıldı”, *Aygazete*, 11 Nisan.
- _____ (2003), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Ardından”, *Çağrı*, Mayıs.
- Özsoy, İ. (2003), “Hisar’ın Burcuymdu”, *Bizim Gazete*, 18 Nisan.
- Satoğlu, A. (2003), “Gültekin Sâmanoğlu’nu Uğurlarken”, *Berceste*, S. 12.
- _____ (2003), “Gültekin Sâmanoğlu’nun Ardından”, *Türk Edebiyatı*, S. 357, s. 62.
- Selçuker, N. (2003), “Alacakaranlık”, *Bizim Gazete*, 2 Mayıs.???? (Nisan)
- Şentürk, A. T. (2003), “Gidenler-Kalanlar, Gerçekler-Yalanlar”, *Tasvir gzt.*, 28 Nisan.
- Ünlü, Ö. (2003), “Gültekin Samancı”, *Yesevî*, Mayıs, s. 33
- Yıldız, A. (2003), “Hisar’ın bir burcu daha yıkıldı”, *Ayyıldız gzt.*, 11 Nisan.
- [İmzasız] (2003), “Gültekin Sâmanoğlu Vefat Etti”, *Türk Edebiyatı*, S. 355, s. 10.
- _____ (2003), “Gültekin Samancı Vefat Etti”, *Size Aktüel Dergi*, S. 355, s. 26.
- _____ (2003), “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Babıali Magazin*, S. 167, s. 22-25.
- _____ (2003), “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Orkun*, S. 63, s. 2.
- _____ (2003), “Hisar Şairi Gültekin Samancı Vefat Etti”, *Yesevî*, Nisan.

Haberler

- “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Ege Telgraf gzt.*, 11 Nisan 2003
- “Gültekin Samancı hayatını kaybetti”, *Toros gzt.*, 12 Nisan 2003
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *Yeniğün gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu duayenini kaybetti”, *Ayrıntılı Haber gzt.*, 12 Nisan 2003
- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Gültekin Samancı öldü”, *24 Saat gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Gültekin Samancı öldü”, *Sonsöz gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Samancı vefat etti”, *Zirve gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *Yeni Gebze gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Edebiyat dünyası yasta”, *Bursa Haber gzt.*, 12 Nisan 2003.

- “Basın İlan Kurumu Müdürü Gültekin Samancı öldü”, *Olay gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Samancı vefat etti”, *Gündem gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Samancı vefat etti”, *Ticaret gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Samancı vefat etti”, *Merhaba gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *Yeni Meram gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan’ın Acı Günü”, *Radikal gzt.*, 12Nisan.
- “Samancı vefat etti”, *Yeni Konya gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Samancı vefat etti”, *Hakimiyet gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Samancı vefat etti”, *Konya Postası gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Samancı vefat etti”, *Anadolu Manşet gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gazeteci Gültekin Samancı vefat etti”, *Vakit gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı yaşama veda etti”, *Cumhuriyet gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *Ortadoğu gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *Yeni Şafak gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Anayurt gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Hisar Yine Öksüz”, *Millî Gazete*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Samancı vefat etti”, *Ankara Ticaret gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Müdürü Samancı öldü”, *Yeni Mesaj*, 12 Nisan.
- “Basın İlan’ın Babası Öldü”, *Bursa Hakimiyet gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Dünyasının Acı Kaybı”, *Yorum gzt.*, 12Nisan.
- “Basın İlan Kurumu Müdürü Samancı vefat etti”, *Bölge gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Basın İlan Kurumu Müdürü Samancı vefat etti”, *Tasvir gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Yeni Nesil gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *İstanbul gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Yeni Devir gzt.*, 12 Nisan.
- “Gültekin Samancı dün vefat etti”, *Bizim Anadolu gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Ekonomi gzt.*, 12 Nisan 2003.

- “Basın İlan Kurumu Genel Müdürü Samancı öldü”, *Belde gzt.*, 12 Nisan.
- “Basın Dünyasında acı gün”, *Günlük Haber gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı vefat etti”, *Yeni Asya gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Samancı’yı kaybettik”, *Türkiye gzt.*, 12 Nisan 2003.
- “Gültekin Samancı’yı Uğurluyoruz”, *İstiklâl gzt.*, 12 Nisan.
- “Gültekin Samancı Son Yolculuğuna Uğurlandı”, *Son Saat gzt.*, 12 Nisan.
- “Gültekin Samancı’ya Son Görev”, *Star gzt.*, 13 Nisan.
- “Gültekin Samancı Dualarla Defnedildi”, *Türkiye gzt.*, 13 Nisan.
- “Basın İlan Kurumu Samancı’sız Kaldı”, *Takvim gzt.*, 13 Nisan.
- “Samancı Toprağa Verildi”, *Bursa Hakimiyet gzt.* 13 Nisan.
- “Şiirden Bir ‘Hece’ Eksildi”, *Zaman Gazetesi*, 14 Nisan.
- “Anısına Saygılarla”, *Ulus gzt.*, 16 Nisan.
- “Gültekin Samancı’yı kaybettik”, *Gözcü gzt.*, 16 Nisan.
- “Gültekin Ağabey”, *Dünden Bugüne Tercüman gzt.*, 1 Mayıs.

B) Sâmanoğlu’ndan Söz Açanlar

1) Kitaplar-Ansiklopediler-Tezler

Kitaplar

- Çınarlı, M. (1979), *Sanatçı Dostlarım*, Ötüken Neşriyat, İst., 308 s.
- _____ (1984), *Hatıraların Işığında*, Cönk Yay., İst., 159 s.
- _____ (1986), *Aynı Yolda*, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 122 s.
- Emiroğlu, Ö. (2000), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 530 s.
- Geçer, İ. (1987), *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank., 703 s.
- Kabaklı, A. (1991), *Türk Edebiyatı*, C. 4, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 8. bs., İst., s. 284-292.
- Kaplan, M. (1998), *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yay., İst., 2. bs., s. 354.
- _____ (1997), *Şiir Tahlilleri-2-Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yay., 8. bs., İst., 624 s.

Kökligiller, A ve Minnetoğlu, İ. (1974), *Şair ve Yazarlarımız Nasıl Yazıyorlar*, Minnetoğlu Yay., İst., 406 s.

Necatigil, B. (1995), *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yay., 17. bs., İst., 407 s.

Özdemir, A. (1998), *75. Yılda Cumhuriyet Şiiri Güldestesi*, Dünya Yay., İst., 398 s.

Sepetçioğlu, M. N. (1999), *Dünden Bugüne ve Yarına-2*, İrfan Yayınevi, İst., 236 s.

Ansiklopediler

Edebiyat Ansiklopedisi (1994), Copyriht, İst., s. 284.

Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir? (Who's Who in Turkey) (1992), Profesyonel Yay., 4. bsk., (1990-1992), İst., s. 578.

Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2003), Yapı Kredi Yay, II. C., 2. bsk., İst., s. 855-856.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1990), Dergâh Yay., 7. C., İst., s. 447-448.

Yeni Türk Ansiklopedisi (1985), Ötüken Neşriyat Yay., C. 9, İst., s. 3374.

Tezler

Toz, H. (1994), *Hisar Dergisi Hakkında Bir Değerlendirme Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. (Dan.: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Önal), Ank., 131 s.

Şengezer, N. (1997), *Hisar ve Türk Edebiyatı Dergilerinde Şiir Teorisi Yazıları (2 cilt)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., (Dan: Yrd. Doç. Dr. SaadettinYıldız), 489 s.

Batmaz, M. E. (1997), *Hisar ve Türk Edebiyatı Dergilerinde Tenkit Teorisi Yazıları (1 cilt), İnceleme-Tahlil-Mukayese (2 cilt)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., (Dan: Yrd. Doç. Dr. SaadettinYıldız), 321 s.

2) Yazılar

Ahtuşen, B. (1992), “Anılar ve Anlar (O Kadın Şiiri ile)”, *Vakit gzt.*, 1 Aralık.

- Akdereli, İ. (1975), "Hisarcılar (Yazı Dizisi 1-2)", *Ortadoğu gzt.*, 27 Mart, 5 Nisan.
- Akyüz, K. (1975), "Hisar İçin", *Hisar*, S. 210, s. 9-10.
- Asiltürk, B. (2006), "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Manifestolar", *Türk Edebiyatı Tarihi IV* içinde, s. 134-152.
- Aslıyüce, E. (1999), "75. Yılda Cumhuriyet Şiiri Güldestesi", *Ortadoğu gzt.*, 10 Ocak.
- Aytaş, G. (1993), "1993'e Girerken Türk Şiirine Genel Bir Bakış", *Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Dergisi*, Ocak.
- Azak, G. (1989), "Minare", *Türkiye gzt.*, 25 Nisan.
- _____ (1991), "Bir Bahar Akşamı", *Türkiye gzt.*, 23 Nisan.
- _____ (1991), "14 Şairi Bir Arada Dinlemek", *Türkiye gzt.*, 25 Nisan.
- Başaran, M. (1989), "Şiir Güzelliğinin Nefes Alışdır", *Türkiye gzt.*, 27 Kasım.
- Buğra, T. (1970), "Bir Dergi, Üç Kitap", *Tercüman gzt.*, 25 Mart.
- Çetiner, Y. (1993), "Huzurlu Bir Dünyadan Esintiler", *Milliyet gzt.*, 1 Eylül.
- Çınarlı, M. (1978), "Klişeler Nasıl Yanar", *Hisar*, S. 250, s. 4-5.
- _____ (1998), "Metuplar XII", *Türk Dili*, S. 488, s. 135.
- Çongur, R. (1999), "Hisar Dergisi ve Çınarlı", *Türk Yurdu*, S. 146, s. 21.
- Çokum, S. (2000), "O Bir Hisar'dı", *Türkiye gzt.*, 6 Ekim.
- _____ (1995), "Şehir ve Dostları Özlemek", *Türkiye gzt.*, 28 Eylül.
- Durucan, Muhsin (2001), "Çevirdiğim Sayfalardan", *Önder gzt.* (Keşan), 8 Mayıs.
- Emiroğlu, Ö. (2001), "Hisar Topluluğunun En Genç Üyesi Osman Fehmi Özçelik Elli Yıl Sonra Hisarcıları ve O Dönemin Sanat- Edebiyat Ortamını Anlatıyor", *Dil Dergisi*, S. 108, s. 53-63.
- Geçer, İ. (1976), "Asker Şairlerimiz", *Ülkü*, Ağustos.
- Göze, M. (1997), "Şiir Bir Gelenektir", *Türkiye gzt.*, 3 Kasım.
- _____ (1998), "İsmarlama Sanat Olur Mu?", *Türkiye gzt.*, 14 Ocak.
- Hanadan, R. (1983), "Struga'da Şiirle Yaşamak", *Tan gzt.*, 3 Eylül.
- Halıcı, F. (1993), "Bir Şiirin Hikâyesi: Mehmet Çınarlı", *Türk Dili*, S. 503, s. 537.
- Kabaklı, A. (1970), "Biraz da Sanat", *Tercüman gzt.*, Mart.

- _____ (1984), “Yahya Kemal’le Sohbet”, *Tercüman gzt.*, 18 Kasım.
- _____ (1989), “Bayramoğlu Sohbeti”, *Tercüman gzt.*, 5 Eylül
- _____ (1995), “Pera-Palas’tan Bayramoğlu’na Şiir”, *Türkiye gzt.*, 7 Ağustos.
- _____ (1993), “Dergilerde Gezinti” (Köşe Yazısı), *Türkiye gzt.*, 16 Ocak.
- _____ (1998), “Genel Müdür Şair İse”, *Türkiye gzt.*, 9 Ağustos.
- _____ (1999), “Bayramoğlu’da Şiir”, *Türkiye gzt.*, 29 Temmuz.
- _____ (2000), “Bayramoğlu’da Huzur ve Şiir”, *Türkiye gzt.*, 6 Ağustos.
- Kanber, Ş. (1989), “1960’dan Sonra Şiirin Defteri Dürüldü”, *Zaman gzt.*, 25 Kasım.
- Kaplan, M. (1975), “Hür Düşüncenin Kalesi: Hisar”, *Hisar*, S. 210, s. 6-8.
- _____ (1979), “Hisar Yaşayacak”, *Hisar*, S. 265, s. 4-5.
- Keşan, M. (1997), “Pera’da ‘Ana’ İşlendi”, *Önder gzt.*, (Keşan), 30 Mayıs.
- Konukçu, Ş. (1989), “Cahit Sıtkı Tarancı’nın Şiirlerine Dava”, *Milliyet gzt.*, 5 Ağustos.
- Makal, K. T. (1997), “Kültür Bütünlüğü”, *Ortadoğu gzt.*, 26 Aralık.
- Nasrattinoğlu, İ. Ü. (1983), “Struga Şiir Akşamlarında Türkiye’yi Ümit Yaşar Oğuzcan ve Gültekin Samancı Temsil Edecekler”, *Birlik gzt.*, 28 Haziran.
- Odabaş, N. (1989), “Genç Nesle Şiiri Sevdirmeliyiz”, *Millî Gazete*, 27 Kasım.
- Ozansoy, M. F. (1967), “Yeni Yılın Eşiğinde”, *Hisar*, S. 112, s. 3.
- Özdemir, A. (2000), “Şiir ve Şair Üzerine”, *Bizim Gazete*, 12 Nisan.
- _____ (2002), “Yine Hazan Mevsimi”, *Bizim Gazete*, 30 Ekim.
- Özülkü, M. (1993), “Yaşayan Şairlerin Şiirleriyle İstanbul”, *Yeni Asya gzt.*, 12 Ekim.
- Safa, P. (1949), “Genç Şiirin Önünde Ümidimiz ve Korkumuz”, *Ulus gzt.*, 22 Mart.
- Ş., K. (1983), “Ümit Yaşar ile Gültekin Sâmanoğlu Alkışlandı”, *Tan gzt.*, 3 Eylül.
- Toker, Y. (1977), “Övünmemenin Gücü”, *Hergün gzt.*, 13 Nisan.
- _____ (2000), “Hisar Şairlerinde Tarih ve Mazi Fikri”, *Türk Dünyası İncelemeleri IV*, İzmir, s. 339-348.
- Yalçın, A. (1980), “Hisar Şairlerinin Otuz Yılı”, *Hisar*, S. 275, s.14-19.

- Yardım, M. N. (2000), "Hisar Elli Yaşında", *Türkiye gzt.*, 19 Mart.
- Yazıcı, O. (1988), "Kültür Bakanlığı'ndan Ne Bekliyoruz", *Türkiye gzt.*, 25 Ocak.
- _____ (2003), "Edebiyatımızın Hisarı", *Ufuk Ötesi*, Mayıs, s. 26-27.
- Yılmaz, S. (1990), "Dil ve Şiir Konulu Panel", *Hürriyet gzt.*, 16 Mayıs.
- Zekeriya, N. (1983), "Yugoslav Basınında Türk Edebiyatı", *Cumhuriyet gzt.*, 30 Kasım.
- _____ (1983), "Türk ve Yazar Düşünürleri Yugoslav Basınında", *Cumhuriyet gzt.*, 20 Aralık.
- Zorlutuna, H. N. (1975), "Hisar ve Hisarcılar", *Hisar*, S. 135 (210), s. 9-10.
- [İmzasız] (1970), "İki Mühim Eser", *Millî Ekonomi Ziraat gzt.*, 6 Eylül.
- _____ (1984), "Yugoslavya'da Şiir Şenliği", *Türk Edebiyatı*, Ocak, s. 16-18.
- _____ (1987), "Marmara Üniversitesi Şiir Günü Düzenlendi", *Tercüman gzt.*, 31 Aralık.
- _____ (1988), "Şiir Güzelliğın Nefes Alışdır", *Bursa Marmara gzt.*, 28 Mart.
- _____ (1991), "Ayın Konuğu", *Ayda I*, Şubat.
- _____ (1994), "Türk Edebiyatı Vakfı Kuruluşu Üzerine", *Zaman gzt.*, 13 Aralık.
- _____ (1994), "İlk 3 Dereceyi 6 Şair Paylaştı", *Türkiye gzt.*, 20 Nisan.
- _____ (1995), "Güldeste: İstanbul Ufku", *Türkiye gzt.*, 25 Ocak.
- _____ (1995), "Konyalı 7 Fikir, Sanat, Kültür Adamı 'Şeref Üyesi' Seçildi", *Merhaba gzt.*, 29 Ocak.
- _____ (2000), "Şiir Günü Olur Mu?", *Türkiye gzt.*, 27 Mart.
- _____ (2000), "TGC'de Üçlü Kutlama Töreni", *Bizim Gazete*, 12 Haziran.
- _____ (2000), "Anlamalı Ödül Töreni", *Bizim Gazete*, 6 Eylül.
- _____ (2000), "Basın İlân Kurumu", *İstanbul gzt.*, 26 Eylül.

III) DİĞER KAYNAKLAR

Beyatlı, Y. K. (1986), *Edebiyata Dair*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İst.

- Çınarlı, M. (1990), *Mısralarda Gezinti*, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 167 s.
- _____ (1970), *Halkımız ve Sanatımız*, Hisar Yay., Ank., 115 s.
- Günyol, V. (1986), *Sanat ve Edebiyat Dergileri*, Alan Yayıncılık, İst., 88 s.
- Karaaliolu, S. K., (1982), *Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü*, Yelken Basımevi, İstanbul 1982, 238 s.
- Karataş, T. (2004), *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yay., Ank., 2. bs., 536 s.
- Kurdakul, Ş. (1989), *Şair ve Yazarlar Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, 5. bs., İst., 748 s.
- Mutluay, R. (1976), *50. Yılın Türk Edebiyatı*, Türkiye İş Bankası Yay., 3. bs., İst, 718 s.
- Ozansoy, H. F. (1967), *Edebiyatçılar Geçiyor*, Türkiye Yay., İst.
- Özkırımlı, A. (1982), *Türk Edebiyatı Tarihi I*, İnkılâp Yay., İst., 743 s.
- Say, H. (2004), *Meşhur Şairlerden Meşhur Şiirler I*, Zambak Yay., İst., 419 s.
- Sazyek, H. (1996), *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, Türkiye İş Bankası Yay., İst., 572 s.
- Tanpınar, A. H. (1995), *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yay., 4. bs., İst., 545 s.
- Tekin, A. (1995), *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, İst., 670 s.

EKLER

Müzeyyen Samancı, Gültekin Sâmanoğlu'nu Anlattı

Yaşar Şimşek: Müzeyyen Hanım öncelikle bizi kırmayıp kapılarınızı ve gönlünüzü açtığınız için teşekkür ediyoruz. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

Müzeyyen Samancı:1932 yılında Bozkır'da dünyaya gelmişim. 6 yaşında babamı kaybettim. Annem, ağabeyim ve beni büyük sıkıntılar içinde büyüttü. 19 yaşında Gültekin Bey'le nişanlanıp evlendim. Bir kız ve bir erkek evladımız oldu. Eşimin söylediği bir söz vardır. "Sabır ile koruk helva olur." Biz de 52 yıllık evliliğimizde bu sözü kendimize kılavuz edindik. Eşim beni son derece mesut etmiştir. Allah onu öbür dünyada da mutlu etsin. Mekanı cennet olsun başka bir şey söylemek mümkün değil. Kızımdan Ozan ve Armağan; oğlumdan Gökhan adlı üç tane erkek torunum var. Ben onların çocuksu halleriyle avutuyorum kendimi.

Y. Ş.: Gültekin Bey'le ilk tanışmanıza değinerek sizi eskilere götürmek istiyorum. Tabii ki sizi üzmem niyetiyle değil. İlk nasıl ve nerede tanıştınız, onun hakkında ilk intibalarınız nelerdi? Bizimle paylaşır mısınız?

M. S.: Size garip gelebilir ama biz ağabeyimin nişanında karşılaştık ve o vesile ile tanışmış olduk. Ağabeyim Gültekin Bey'in kız kardeşi ile evli. Gültekin, o yıllarda askeri lisedeydi. İlk dansımı onunla yaptım. Şair ruhlu olduğu için romantikti. Ben daha on üç yaşındaydım, gözleri çok güzeldi ve ben gözlerinden etkilenmişim. 60 yıl dile kolay.

Y. Ş.: Efendim; Gültekin Sâmanoğlu bugüne kadar daha çok şairliği ve sanatçı kişiliği ile gündeme geldi. Fakat Gültekin Sâmanoğlu'nun bir baba, bir eş, bir ağabey tarafı da var. Ona en yakın kişi olarak bu yönlerini anlatabilir misiniz?

M. S.: Size şunu söyleyebilirim: İyi bir evlat, iyi bir damat, iyi bir eş, iyi bir kardeş, iyi bir dost, iyi bir arkadaş, iyi bir amir ve iyi bir babaydı. İyi kelimesi çoğu kez az gelirdi bu vasıflara. Benim için o; olağanüstü, mükemmel, duygusal, her şeyi

gözleriyle anlatan bir insandı. Hemen herkese yardımını esirgemeyen, iyiliği düstur edinen, hayır demeyi beceremeyen, verdiği sözün arkasında kesinlikle duran bir kişiliğe sahipti. Ağzından çıkan her söz kanundu, derhâl yerine gelirdi. Ancak beni kırmamaya/incitmemeye özen gösterirdi. Mükemmel bir ești tek kelimeyle ve harika, sevecen bir baba. Benim için eşim, dünyada eşine az rastlanır bir insandı. Ben öyle düşünüyorum, benim için hep öyle olmuştur.

Y. Ş.: Gültekin Sâmanoğlu ile evliliğinizin 21 Temmuz 1951’de gerçekleştiğini biliyoruz. Onunla aynı hayatı paylaşmanızda hangi etkenler rol oynadı?

M. S.: İlk önce onu sevmem tabii ki. Onun da beni sevmesi. İlk sorunuzda söylediğim gibi “Sabır ile Koruk helva olur” derdi bizim ilişkimiz için. Bu sözü de bütün evlenenlere tavsiye ederdi.

Y. Ş.: İş hayatı ve sanat yaşamını aynı anda yürütmeye çalışan birinin ești olmaktan mutlu musunuz? Geriye dönüp baktığımızda pişman olduğunuz herhangi bir şey var mı?

M. S.: Elbette mutluyum. Katiyen işi eve getirmezdi. Evimizde işle ilgili bir konuşmamızı hatırlamıyorum. Pişman olduğum herhangi bir şey yok ancak işine bağlı olduğu için, işini ve kendisini kıskanırdım. Onun ești olmaktan mutluluk duyardım ve hâlâ bu mutluluğu içimde taşıyorum/yaşıyorum.

Y. Ş.: Gültekin Bey, yoğun koşuşturmasında size zaman ayırabiliyor muydu? Ya da siz ayrılan zamandan hoşnut oluyor muydunuz, tepkileriniz nasıldı?

M. S.: Zaman ayırmayı bazen başarıyordu. İlk yıllarımızda ve gençlik dönemlerimizde yeterli idi, yaşlılıkta ise kısmen. Bazen de ayırmış olduğu vakitler birbirine uymuyordu. Her evlilikte olduğu gibi birtakım sıkıntılar olurdu ama ben bu konuda onu kırmamaya özen gösterirdim. Anlayışla karşıladım çoğu kez.

Y. Ş.: Şair veya yazar kimliğiyle adını duyurmuş olanların ev işlerinde maharetlerinin olup olmadığı en çok merak edilen şeylerden biridir. Sonuçta her

insanın bir ev/aile yaşamı vardır. Gültekin Bey ev işlerinde size yardımcı olur muydu? Kimsenin bilmediği yönleri var mıydı? Sevdiği yemekler nelerdi?

M. S.: Hayır, ev işlerinde hiç yardımcı olmazdı. Su böreği, kayısı yahnisi, kabak mücveri, karnıyarık, yaprak sarması ve bamya çorbası en çok hoşlandığı yemeklerdi. Bilhassa kayınvalidesinin yemeklerine bayılırdı. Evde kimse yoksa kahvesini yapardı sadece. Bir de salatayı yaptığım zaman zeytinyağı ve sirkesini “Ben dökeyim” derdi, onu da bol olsun diye yaptığını söylerdi.

Y. Ş.: İş hayatında, evinde dışında olup bitenleri/yaşadıklarını sizinle paylaşır mıydı? Örneğin sevindiği, üzüldüğü ya da kendisini etkileyen şeyleri...

M. S.: Genelde sevinçlerini paylaşırdı. Anlatır, konuşur gözleri parlardı. Üzüntülerini, ters giden şeylerini ise anlatmazdı. Bunu da beni üzmemek için yaptığını düşünüyorum.

Y. Ş.: Gültekin Sâmanoğlu hangi nedenlerden ordudaki görevinden erken emekliliğini istedi. Nitekim orduda da en yükseğe çıkabilir daha iyi mevkilere gelebilirdi. Onu rahatsız eden bir şeyler mi vardı, yoksa kişiliğiyle mi örtüşmedi?

M. S.: Babasının maddi durumunun bozuk olması, beş kardeş olmaları, en büyüğün kendi olması onu askerî okula yönlendirmiş. O zamanlar ortaokulda başlıyordu askerlik. Mecburen seçtiği için, mecburi hizmetini tamamlayıp istifa etti. Çoğu zaman “Sırası gelen kıdem alıyor, ama ben çalışıp bir an evvel yükselmek istiyorum” derdi. Askerlik mesleğinden ayrılacağı gün ne kadar ağladım anlatamam. Kendimce birtakım sıkıntılarımız olacak diye korktum, ayrılmamasını çok istedim, hatta ona senle subay olduğun için evlendim dedim ama o sivil memurluğu ve çalışma hayatını kendine yakın gördüğü için seçti. Ruh hali de bunu gerektiriyor diye düşündüm ben de. Sonrasında hiçbir sorunumuz olmadı, hayat devam ediyordu.

Y. Ş.: Asker olan Gültekin Sâmanoğlu ile sivil Gültekin Sâmanoğlu arasında bir fark var mıydı? Ayrıca sonradan çalışmaya başladığı memuriyet hayatı onu nasıl etkiledi?

M. S.: Hem askerî hayatta hem de sivil yaşamında sosyal bir insandı. Sivil hayatta daha da sosyal bir insan oldu. Büyükten küçüğe kadar herkese sevgi ve saygı

duyardı. Daha hoşgörölü bir insan oldu. Askerken işe gider gelir söylenirdi ama sivil çalışma yaşamında bu homurtuları olmazdı daha mutlu bir insan olmuştu.

Y. Ş.: Maddi olarak nasıl bir yaşatınız vardı? Gültekin Sâmanoğlu'nun aile çevresiyle ilişkisi nasıldı?

M. S.: İlk yıllarımızda yaklaşık on yıl sıkıntımız çok oldu. Yavaş yavaş sabır ile biriktire biriktire Allah'a çok şükür durumumuz düzeldi. Ondan sonra da maddi açıdan bir problemimiz olmadı zaten. Gültekin ailesine bağlı, aile çevresiyle sıkı ilişkileri olan bir insandı. Ailesiyle ilgili idi. Zor durumlarında bir ağabey olarak onların yanında yer almıştır. Benim aileme karşı da aynı hislerle yaklaşmıştır . Zaten ayırım yapmazdı da.

Y. Ş.: Yavaş yavaş şairliği ve sanatçı kişiliğine gelelim. Sizinle şiire ve sanat dünyasına dair paylaştığı ne gibi şeyler vardı. Hafızanızda yer edinen şiirle ilgili bir sohbetiniz oldu mu?

M. S.: Genelde paylaşmazdı. Şiirlerini de gizli yazardı. Ben uyurdum; o, saat üçe dörde kadar şiirle meşgul olurdu. Ama ben onun şiiriyle ilgili anladığım kadarıyla şunları söylemek isterim. Şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmıştır. Aşk, aile, memleket şiirleri yazmıştır. Titizdi eşim yazarken. Şarkı sözlerinde bile hece ve kafiye arardı. Basit kelimelerle, alelacele yazılmış şiirleri hiç sevmezdi. Hisarcılarla toplantılar yapılır, sohbetler edilirdi. Ben tifo geçirmişt看, o zaman nişanlıydık. “Hastalığa Dair” başlığı altında yazdığı üç şiiri beni oldukça etkilemişti. Dikkate değer ilk şiiri “O Kadın” daki hanım belki de benimdir kim bilir.

Y. Ş.: Sevdiği ve beğenerek okuduğu şair ve yazarlar kimlerdi? En çok kimlerden etkilenirdi?

M. S.: Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsni ve tabii Hisar şairleri en çok sevdiği, okuduğu şairlerdi. Tarık Buğra, Mehmet Kaplan, Kemal Tahir, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Ahmet Kabaklı, Turgut Özakman ise sevdiği ve beğendiği yazarlardı. Biz bu isimleri veriyoruz ama o kendisiyle yapılan bir röportajda isim vermemişti. Çünkü yaklaşımı herkese aynı eşitlikteydi. Tarihi değerlere bağlı yaşayan; Türk dili ile yazılmış, taklitten uzak şiirleri vücuda getirenlere saygı ve sevgi beslerdi. Ben aklıma gelen isimleri verdim, lütfen kimse alınmasın.

Y. Ş.: Sevdiği/elinin altında bulundurduğu kitaplar hangileri idi? Size ilk hangi kitabı okumanızı tavsiye etmişti? Hatırlıyor musunuz?

M. S.: Öncelikle eve yeni gelen her kitabı okumaya çalışırdı, öyle ayırım falan yapmazdı. Okunan kitaplar çoğunlukla yorumsuz kitaplığa kaldırılırdı. Benden en çok Mevlana'nın Mesnevisi'ni okumamı isterdi.

Y. Ş.: Şiirleri ve şairliği üzerinde biraz duralım. Gültekin Sâmanoğlu şiirlerini nasıl yazardı? Şiire ayırmış olduğu özel bir zaman var mıydı? Yakalamak istediği bir renk, bir an mesela...

M. S.: Şiirlerini genelde gece yazardı. Sebebini Söylemezdi ama sakinliğiyle o anı tercih ederdi. Ayrıca bir yemekte, bir sohbette aklına bir şey geldiğinde de küçük küçük kağıtlara bir iki mısra yazmayı ihmal etmezdi. Sonra da bu mısralar üzerinde çalışırdı. Eşim duygusal bir adamdı. Şiirlerinde aile çevresi, ölüm, doğum gibi konuları işlerdi. Kendisi "Havasına girdiğim şiiri yürürken, yemek yerken, vapurda, dolmuşta her an düşünür ve bir anda kağıda geçiririm. Kelimelerle oynarım, bir şiiri yazarken başka bir şiire de geçebilirim sonunda da seversem şiirimi el içine çıkarırım" derdi. Sonbahar mevsiminde çöpçüler dökülen yaprakları süpürürken mesela bir cümle bakarsınız üç ay sonra önünüze şiir olarak gelmiş. Yazdığı her mısraı bizlerden köşe bucak saklardı. Şiirlerinin bitmiş halini görürdük.

Y. Ş.: Şiirinden ev ve aile yaşantısına ya da aile yaşantısından şiirine yansıyan ne gibi özellikler vardı; anlatır mısınız?

M. S.: Eşim; "Şiir güzelliğin nefes alışıdır" derdi. Bu cümleden yola çıkarsak güzelliği, yeşili, çocukları sevmek bütün duygu birikimleri şiirlerine yansırı. Ölümde bile ayrı bir güzellik yansıtmaya çalışırdı. Her iki tarafa da sevgi yansırı bence.

Y. Ş.: İki şiir kitabı *Alacakaranlık* ve *Uzun Vuran Gölge* yayınlandığında ona en yakın kişi olarak neler hissettiğini söyleyebilir misiniz?

M. S.: Kitapları için övünmezdi ve kesinlikle nümayişten de hoşlanmazdı. Sade, alçakgönüllü bir insandı. *Alacakaranlık* kitabının kapağını beraber seçmiştik, o zaman öylesine heyecanlıydı ki anlatmaya kelimeler kâfi değil.

Y. Ş.: Gültekin Sâmanoğlu az yazan bir şairimiz. Sizce az yazmış olmasının sebepleri nelerdi?

M. S.: Oldukça titizdi ve bu, bütün yaşamına sirayet etti. Bir şiirinin üç ay veya bir yılda çıktığını bilirim. Yaptığı işe özen gösterir, seçici davranırdı. Şiirleri üzerinde saatlerce çalışır, kafa yorardı. Az yazmasında çalışma hayatının olumsuz etkisi olmuştur.

Y. Ş.: Bildiğimiz kadarıyla Gültekin Bey iki kez gözlerinden ameliyat oldu. Hatta bir ara hayata karanlık perdeler arkasından baktı. Bu dönemlerde nasıl bir halet-i ruhiyeye kapıldı?

M. S.: Eşimde ileri derecede katarakt vardı. Zor görüyordu. Ameliyatla düzeldi. O zamanlar ameliyatlara bugünkü gibi kolay ve bir saatlik değildi. Bir hafta hastanede kalmıştık. Karanlık diye bütün ışıkları yaktırmıştı. Biraz asabileşmişti tabii. Çocuklarımız ona kitap, gazete okurdu, bir cümle hatası yaptıklarında müthiş kızardı, onlara bağırırdı. Okuyamamanın verdiği bir üzüntü ve burukluk vardı. Canı en çok buna sıkılırdı.

Y. Ş.: Gözlerindeki bu olumsuz durum şiirlerine de yansdı. Hatta ilk şiir kitabına *Alacakaranlık* adını verdi. Siz bu durumda bir eş olarak neler hissettiniz? Ümitsizliğe kapıldınız mı?

M. S.: Hayır, bunu kabul etmiyorum. Alacakaranlık kitabı bizde böyle bir intiba uyandırmamıştı ve biz bu kitabı ailecek çok severiz. Hatta bütün kötülüklerin yok olduğu ve yeni bir doğuşun, güzelliğin habercisi gibidir. Pilot olmayı çok istiyordu. Askerî okulda havacı subayı olmak için gireceği sınav öncesi bu rahatsızlığı öğrendi. Henüz 21 yaşında idi. Hem ben hem de kendisi bu duruma çok üzülmüştük.

Y. Ş.: Gültekin Sâmanoğlu sizce hedeflediği şeylere ulaştı mı? Nasıl bir toplum ve dünya istiyordu? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

M. S.: Kendi açısından hedeflerine ulaştığına inanıyorum. Türkçe'yi güzel kullanabilen, millî duygulara sahip, gelenek ve göreneklerine bağlı bir toplum, sevgi ve barış içinde bir dünya isterdi.

Y. Ş.: Elli iki yıllık beraberliğiniz süresince görüştüğünüz aile dostları kimlerdi? En çok kimlerle görüşüyordunuz? Gültekin Bey kimlerin yanında daha mutlu oluyordu?

M. S.: Nasıl sayabilirim. Birinin ismini unutsam, alınır, gücenirler. Kız kardeşleri, çocukları, torunları onu mutlu ediyordu. Bir de şair arkadaşlarının yanında mutlu oluyordu.

Y. Ş.: Son günlerine gelmek istiyorum. Gültekin Bey'in beklenmedik ölümü hem aile çevresi hem de sanat camiasını derinden üzdü. Ölümü esnasında yanında mıydınız? O günlerden biraz bahsedebilir misiniz?

M. S.: Yoğun bakımda olduğu için yanında değildim. O günleri ve hâlen yaşadığım günleri çok zor geçiriyorum. Bizim hayatımızı çok dolduruyormuş, insan sonra anlıyor.

Y. Ş.: Gültekin Sâmanoğlu edebiyat camiasında “Hisar şairi” olarak tanınıyor. Ölümünden sonra topluluk ve dergi çevresinde beraber olduğu dostlarından sizi arayan var mı? Kimlerle görüşüyorsunuz?

M. S.: Bütün dostları arıyor. Ayrım yapmak istemiyorum. Vakit buldukça geliyorlar veya ben gidiyorum.

Y. Ş.: Bugün, Gültekin Sâmanoğlu hak ettiği değeri sizce görebiliyor mu?

M. S.: Bu soruya evet ya da hayır demek çok zor. Bu birtakım çevrelerin ve kişilerin takdirine bağlı. Ama ne var ki insan öldükten sonra unutuluyor.

Y. Ş.: Son olarak eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

M. S.: Size teşekkür eder, hayatınızda başarılar dilerim. Ondan feyz alarak iyi bir evlat, iyi bir eş, iyi bir baba, iyi bir hoca ve arkadaş olmanızı temenni ederim.

Y. Ş.: Bize zaman ayırdığınız ve evinizin kapılarını açtığınız için çok teşekkür ediyoruz.

YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

BİR HOŞ YOLCU

BİR HOŞ YOLCU

Gülmemek elde mi, coşkunun gününde?
 Serincim ruhumda tel oldu gitti.
 Rengini kaybetti her sarı çiçek
 Gölğem de duramaz artık önümde,
 Sevgilim ellerle el oldu gitti
 Bir gün ardımızdan o da gelecek
 Güdelerim buradan çek, sandalca çek.

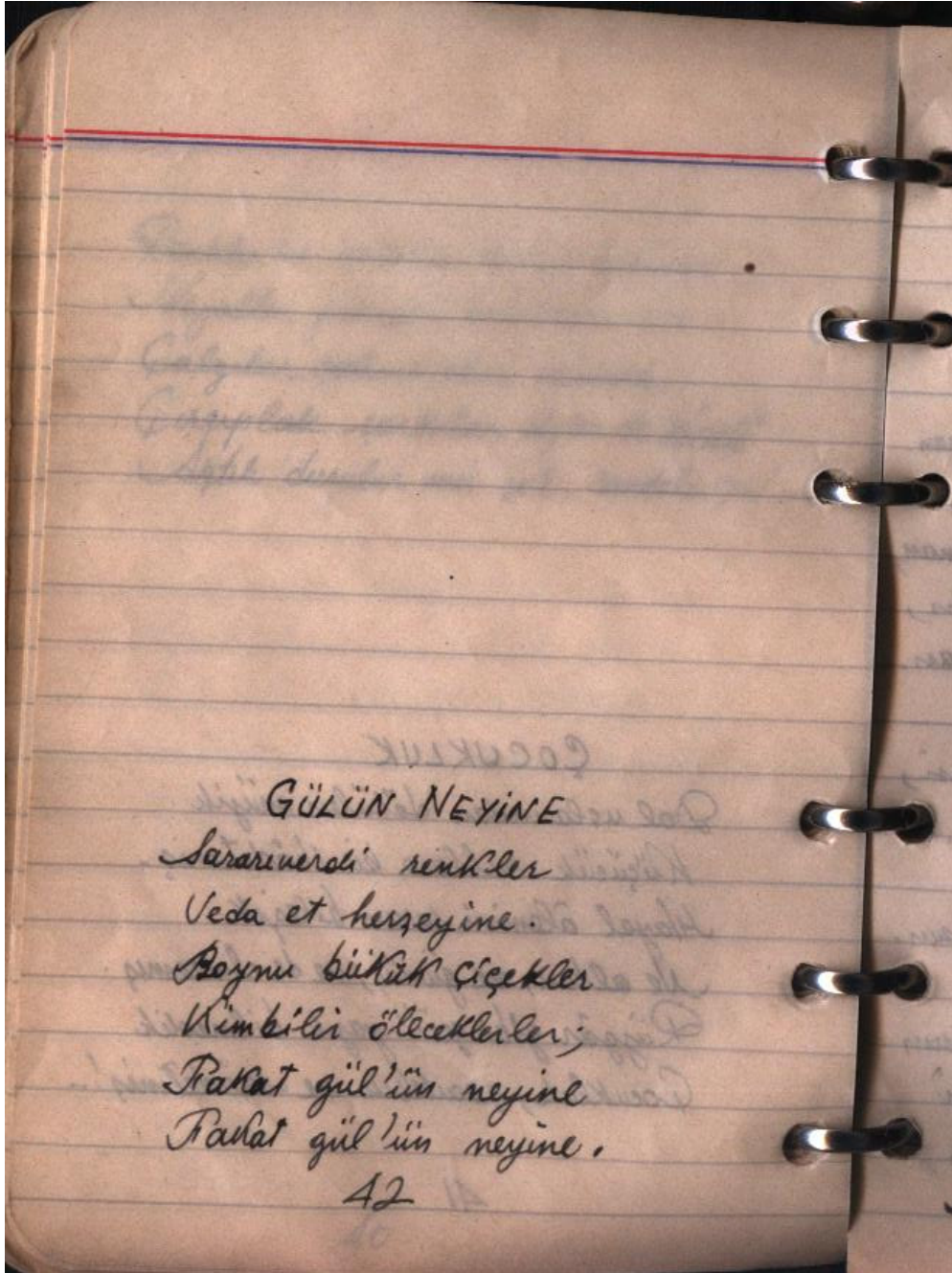
Denkler ve kolları birbir kicimide
Hayaller yükseldi bulutlara dek.
Çalgılar çalınır olur icimide,
Gürültüde şarkılar söyler de leürel
Aptik durulur mu çek, sandala çek!..

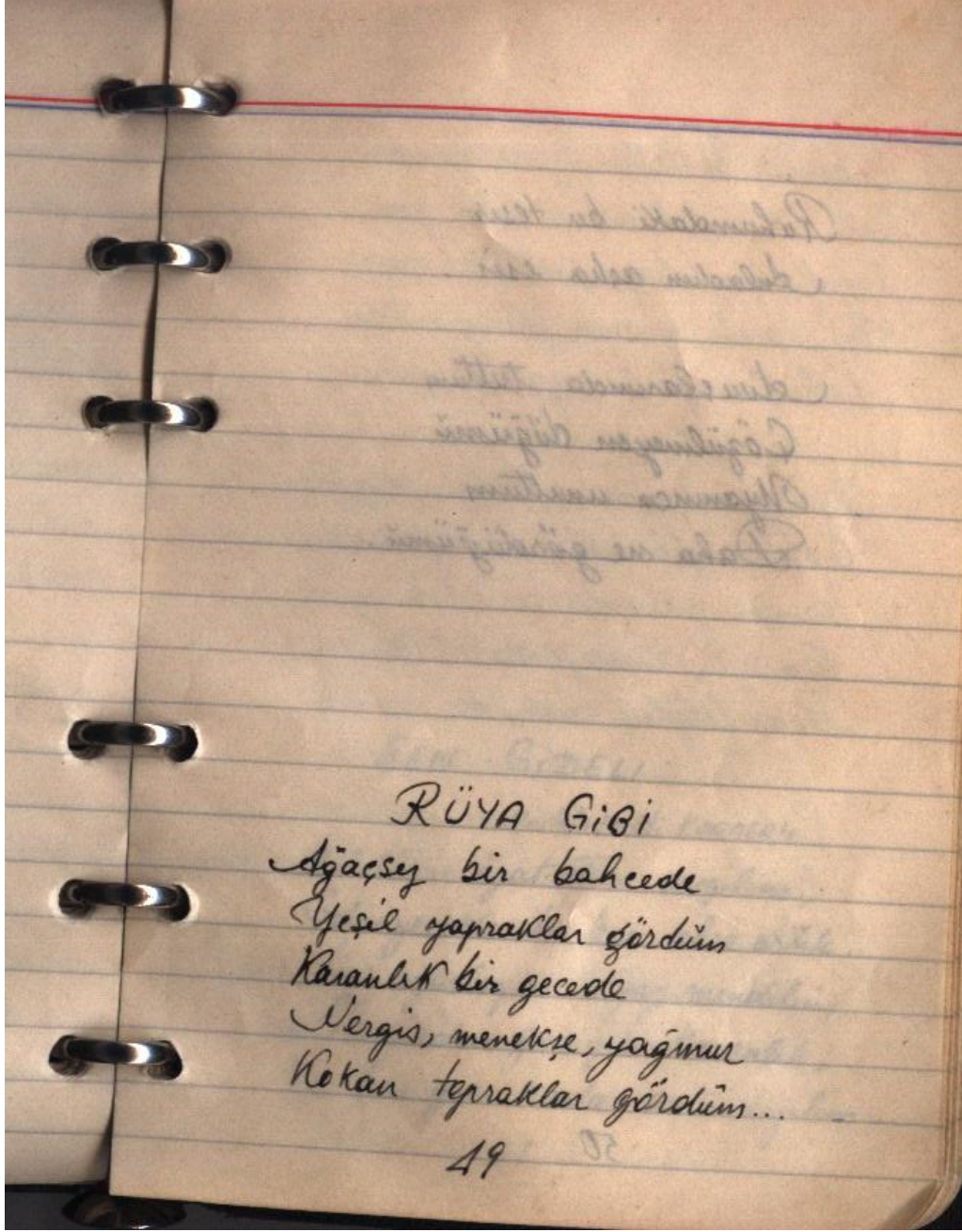
ÇOCUKLUK

ÇOCUKLUK

Dal uçlarından sökülen müzik
 Küçük ruhlara bir ibadetmiş -
 Hayal âlemini saran bilezik
 Ne altın, ne gümüş, ne de elmasmış.
 Rüyâ gibi geçti, ya da bilmedik
 Çocukluk, çocukluk ne saâdetmiş!...

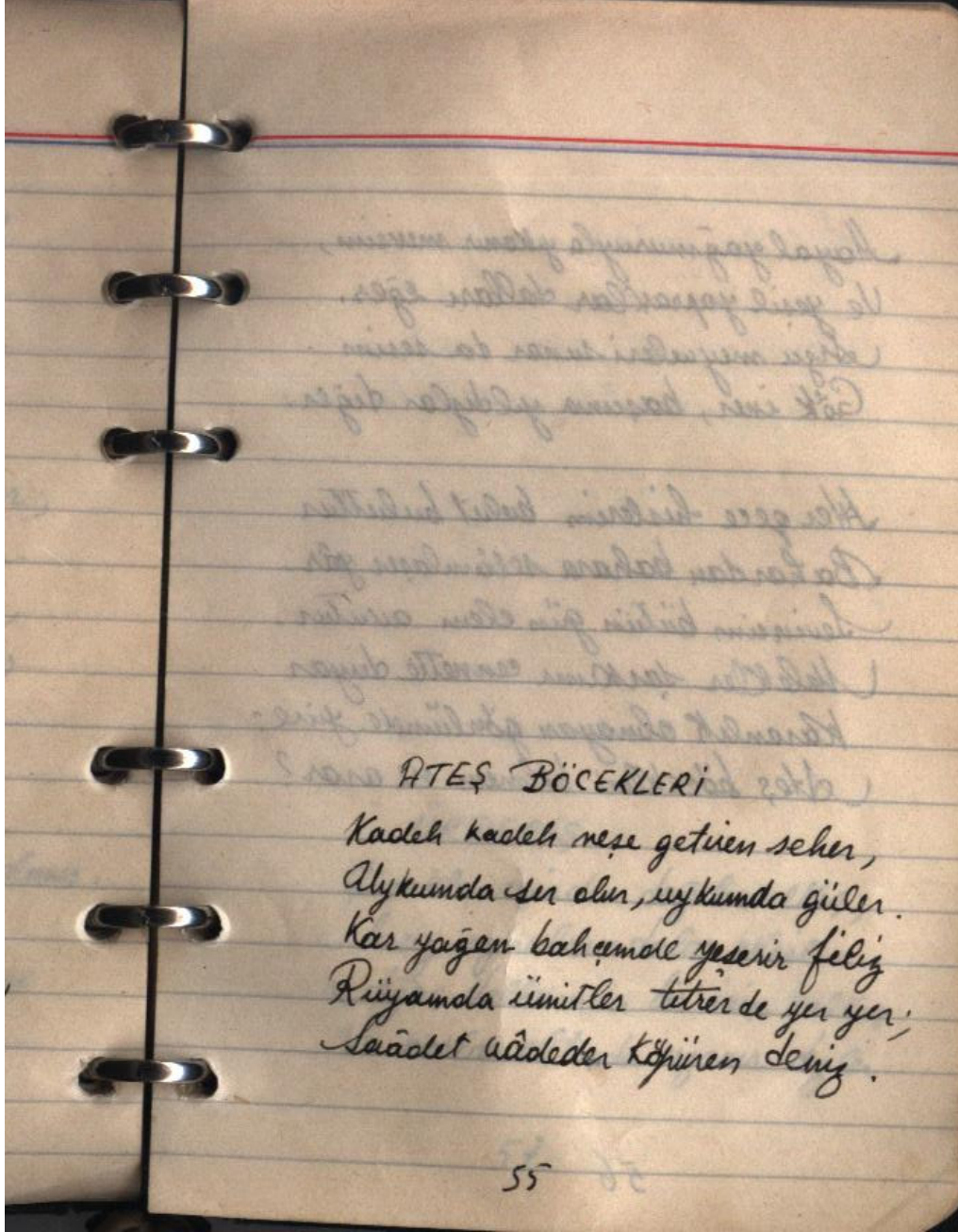
GÜLÜN NEYİNE

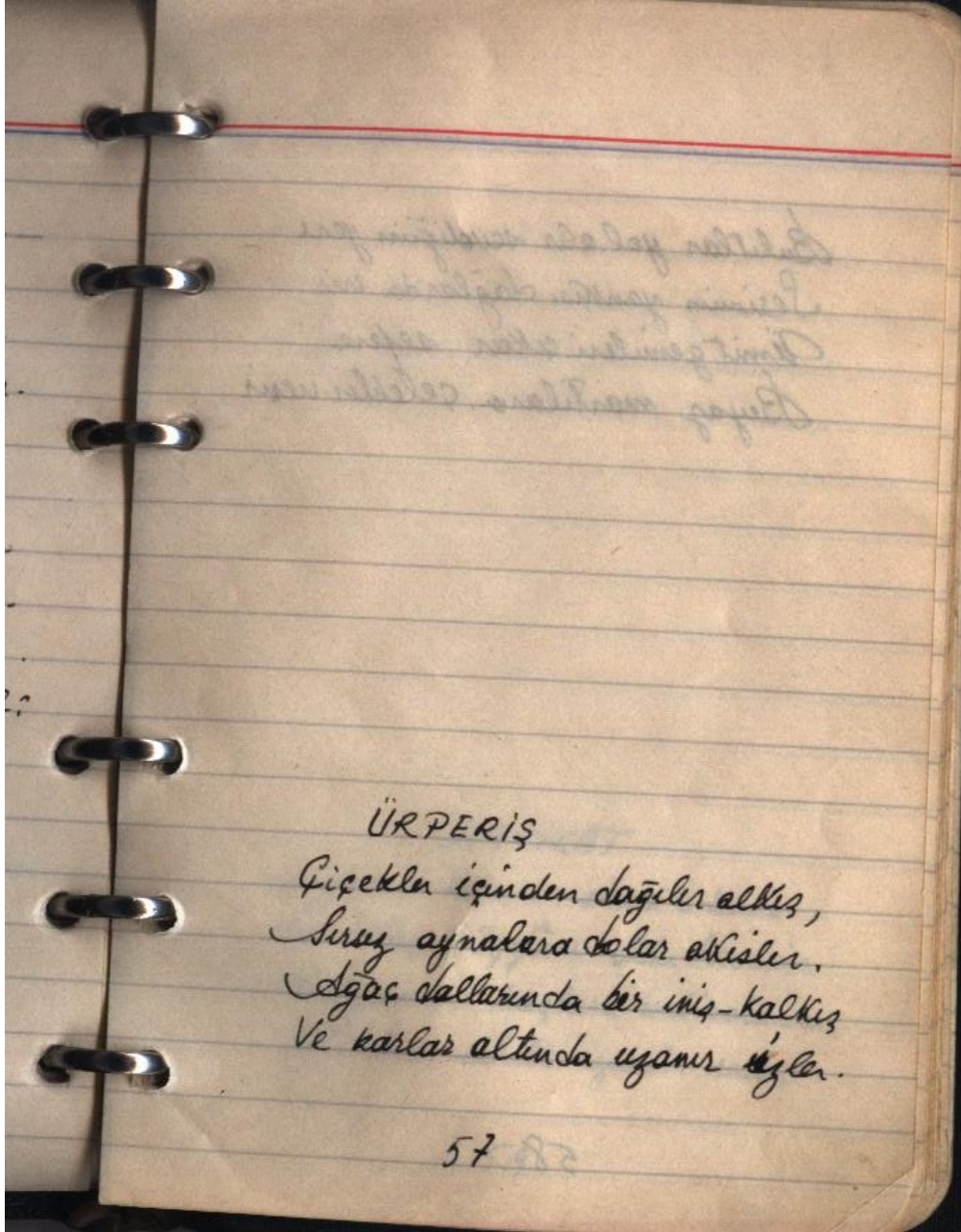
Rahımdaki bu tesir
Aulaadın asha esir .

Avuclarında tuttum
Çözülmeıen dılgümü
Myanunca unuttum
Daha ne görüldüğümü .

Hayal yağmuruyla ykanır mevsim,
Ve yeşil yapraklar dalları eğer.
Sızı meyveleri sunar da sesim
Gök iner, başuma yıldızlar düşer.

Aher gece hislerim bulut bulut
Bahardan bahara selâmlaşır yâr.
Sevdiğim bütün gün elem avutur.
Melekler sarkın cennette duyar.
Karanlık olmayan gönlünde yire:
Ateş böcekleri kılmem ne arar?

Bulutlar yol alır sevdiğim yere
Sesimin yankısı dağlarda erir.
Dimit gemileri çıkar sefere
Beyaz mantılara çelekler uerir

Ma yazık ki sen öf öğütürsün...
Hilafının dostları oluyun demek
Pencere bana bir gül attılar
Bütün ihtiyar oluyun demek

RÜYA

Bir zaman, su gibi yollarca taştım,
Zamanla gözümde silindim uyku.
Bir zaman su için beldeleler astım
Ömrümce ruhumda kaldı bu koku.

Saatın ihtiyar olduğu demdi,
 Pencereden bana bir gül attılar.
 Ahilyanın bahtiyar olduğu demdi
 Ne yazık ki sen gül yazattılar...

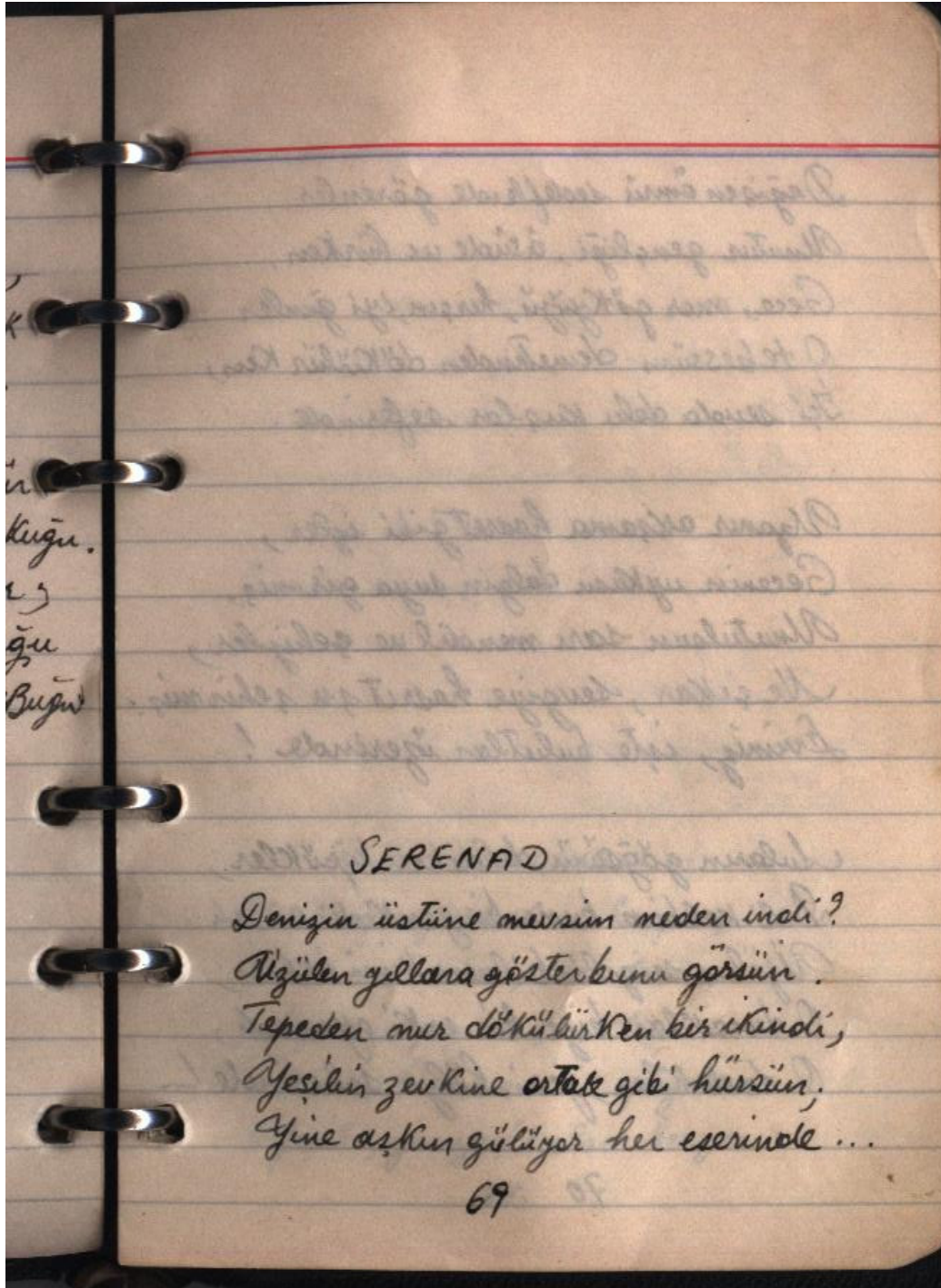
MEKTUPLAR

Senelerin çerezi saçlar mendil mendil,
 "Pembe", fişkiyelerle ykaur "siyah saçlar",
 Bir hecelile "aşk", için nekeranlatmaz şu dil!

67

Çehrelere mevsimden bir mahmurluk inerken,
 Defne dalından "iimit," dökülür yaprak yaprak
 Sonra ruh ask'icirir gözlerine bakarak.

Serin yaz akşamları esmer, fidanlar üzür
 "Marmara," mu üstünde kanat çarpar bir kuğu.
 Bahar tebessümüyle geçmiş yıllar çürür,
 Perde perde kaybeder kirpiklerimden kuğu
 "Mektuplar," ki bir meyve hayal onun kabuğu

Değişen ömrü seleflerde görenler
 Unutur gençliği, âsude ve hürken.
 Gece, mor gökyüzü, herşey, iyi günler
 O tebessüm Lemtinolen döktürür Ken,
 İki sevda dolu kuzlar seferinde.

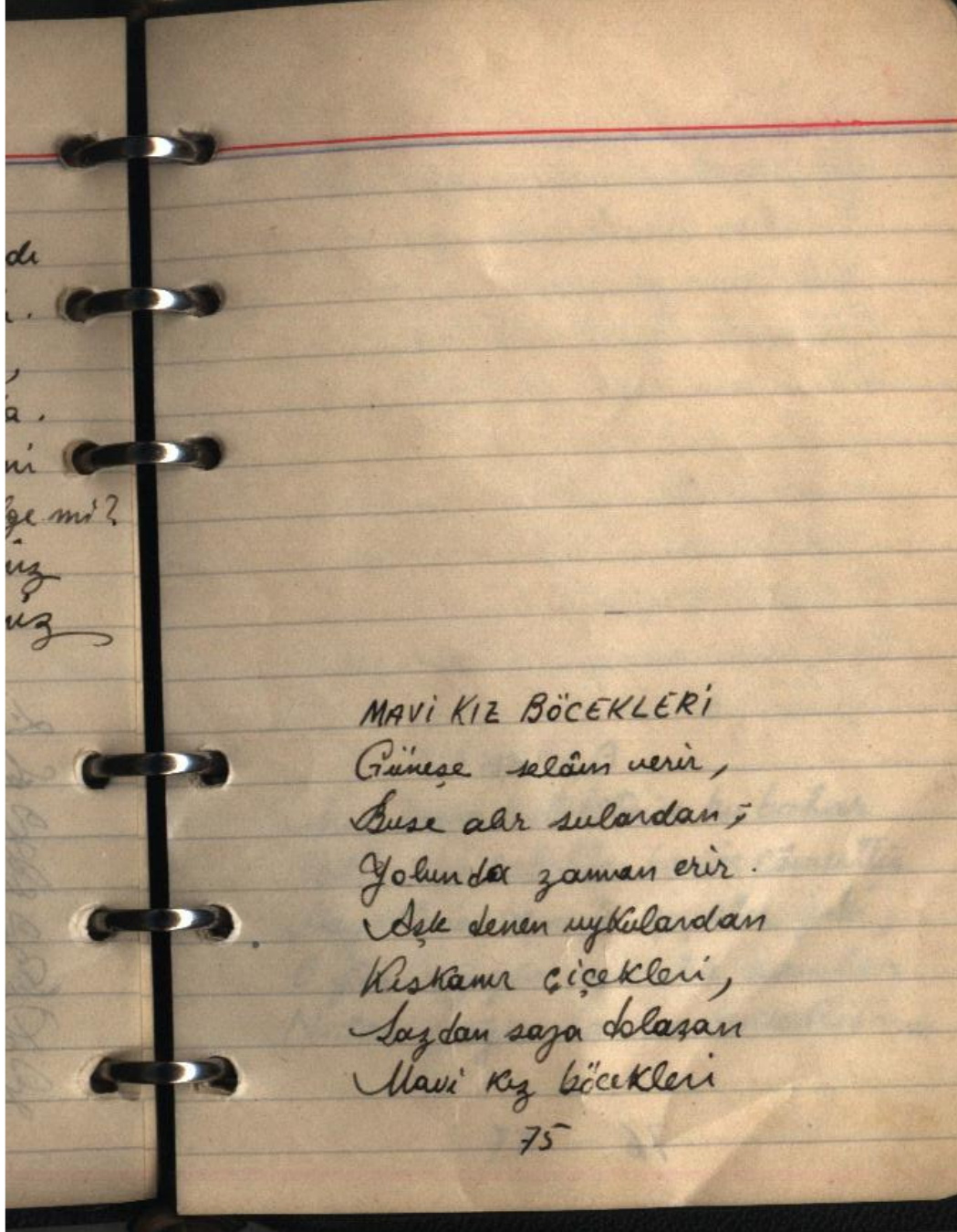
Uzayan arzama hasret gibi izler,
 Gecenin uykusu dalgın suya girmiş.
 Unutulsun sarı mendil ve şehizler,
 Ne şeker, sevgiye hasret su şehirmiş.
 Evrimiz, iste bulutlar üzerinde!

Suların göğsünü deldikçe köpükler,
 Del' kalbim buna bir yankıdır ancak.
 Üzülen sevgili' bilmem kimi bekler;
 O duraklar bize bir eski oyuncak,
 O dudaklar, yeni hülya seherinde!

ESMER DALGALAR

Esmir sahillerinde esmer dalgalar uardi,
 Sana mektup götürür yaluytuğ okyardı.
 Yoluna uğrak eder incir ağaçlarını
 Buse ile yitirdim o güzel saçlarını.
 Yıldız yüklü sandallar malyok sonuşluğun,
 Dudaklar lezzetini duyduğün susuzluğun.
 Perdeyi aralardan çiçekli penceresten
 Yelkenliler görürdük mehtaba sefer eden.

Deniz sahillerinde esmer dalgalar vardı
Kumsalında uyurdum yorgan gibi sarardı.
Meyra benle yertulan gecenin ortasında,
Dertlerimiz erirdi gençliğin potasında.
Nümuncağ ellerinde selâm veseliğin gemi
Seruşorum güzel kız hayal miydi gölge mi?
Yeşil yemyeşil renkli, deniz kokulu deniz
Hâlâ içimdesiniz, hâlâ içimdesiniz

GÜN DÜŞÜNCEİ

Pencerende görünmeyen güne küs,
Kaybolsun yellarda seni ezen yük.
Anla hasretini her şeyden önce,
Nasıl olsa duyacağım ölünce
Sana küsenlerin sayısı küyük;
Pencerende görünmeyen güne küs.

Bekletmeyen günden fayda umulmaz
 Manalı gelisi gidişi yoksa,
 Nitelik nikeyetsiz yahut derin
 Kaygılar arasında, mevsimlerin
 İnsanları deli edisi yoksa,
 Bekletmeyen günden fayda umulmaz.
 fayda

Ağlayan günü tut elinden götür
 Sevdiğin farkıların peşine sera;
 Kaybolmuş sevdalara ışık tutsun,
 De ki, sen en bereketli kulutsun
 Tokumluk et yağamıyan yağmura,
 Ağlayan günü tut elinden götür!..

ÖZ GEÇMİŞ

5 Ocak 1983'te Ordu'nun Ünye ilçesinde doğdu. İlk öğrenimini Çaybaşı Merkez İlkokulu'nda, orta öğrenimini de Çaybaşı Lisesi'nde tamamladı. 1999 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandı. 2003 yılında lisans öğrenimini tamamlayarak aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans öğrenimine başladı. 2003'te adı geçen üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi oldu ve hâlen bu görevini sürdürmektedir.